

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Τεύχος Β', τεύχος 180, Παρασκευή 19 Ιουνίου 1981

Δρχ. 30

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

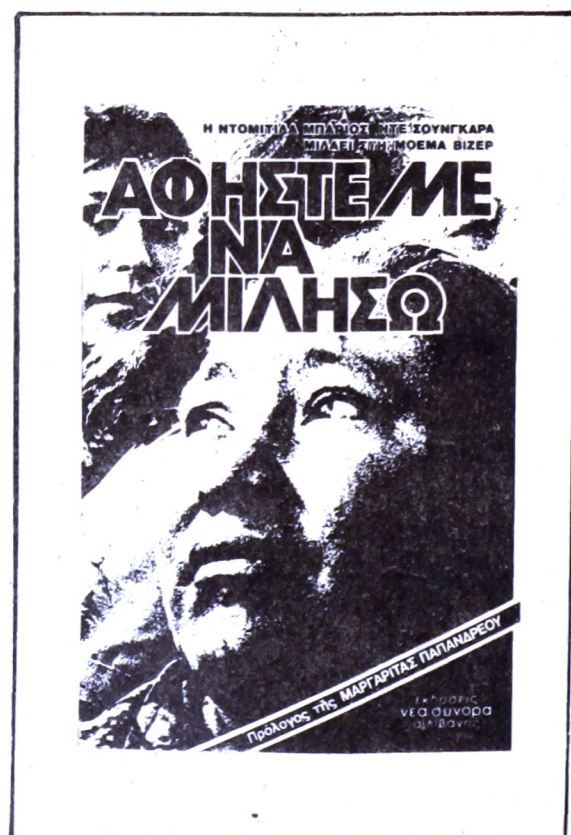
και
ΣΤΡΑΤΟΣ

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΒΑΝΗΣ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Σόλωνος 94, τηλ. 36.10.589 — 36.00.398

Οι εκδόσεις μας επέτυχαν μια επιλογή εκλεκτών έργων
ξένης λογοτεχνίας πολυβραβευμένων, πολυδιαβασμένων
και παγκόσμια καταξιωμένων συγγραφέων

Κυκλοφορεί η τριλογία ΧΟΡΧΕ ΑΜΑΝΤΟ

(Α' βραβείο ΛΕΝΙΝ Λογοτεχνίας)

Σκληροί καιροί, Νύχτα αγωνίας, Φως στο σκοτάδι

Περίοδος Β'
Τεύχος 180
Χρόνος 8ος

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 737.713 - 732. 819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΑΝΤΗΝΩΡ:

Αναζητείται ημερομηνία εκλογών..	4
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ	5
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΒΟΥΛΗ	
Π. ΣΤΑΓΚΟΥ: «Διακόπτεται η συνε-	9
δρίασις» και αρχίζουν οι σκέψεις..	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος.....	10
Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗ:	
Όταν οι «άφρονες απόστρατοι» κα-	
λούνται στα όπλα.....	11
Π. ΕΥΘΥΜΙΟΥ: Ποιός φοβάται ποιόν	12
— Φυλακές και ψυχιατρεία.....	15
Θ. ΠΑΠΑΜΑΡΓΑΡΗ: Οι εκλογές στο	
Εργατικό Κέντρο της Αθήνας.....	16
ΕΛ. ΠΟΡΤΑΛΙΟΥ: Το 6 ^ο Πανελλαδικό	
Ευνέδριο του ΕΔΠ.....	18
Ν. ΜΑΡΤΙΝΟΥ: Οι θέσεις του ΠΑΣΟΚ	
για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.....	20
ΝΙΝΑΣ ΝΙΚΙΤΙΝ:	
Κρίση στην Καραϊβική.....	24
ΙΛ. ΣΕΡΒΑ:	
Ένας άλλος «Τρίτος» Κόσμος.....	30
Ρ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗ: Τα Γιάννενα στα	
πόδια του Εμφυλίου.....	32
Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ: Συνέντευξη με	
τον Αλέκο Παπαπαναγιώτου: Ο ρό-	
λος των ξένων στην Αντίσταση και	
τον Εμφύλιο.....	34
ΑΛΦ. ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ: Η αυτονομία	
του Κράτους.....	38
ΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	40
ΕΠΟΡΤΕΡ: Ανάπτυξη και διατήρη-	
ση του πολιτιστικού προσώπου—	
για συζήτηση.....	41
ΒΑΛΝΤΕΜΑΡ: Ο παράνομος Τύ-	
πος στην Πολωνία.....	44
ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ: Κινηματογρα-	
φικές κοινότητες — Κόρινθος.....	46
ΙΝΥΣ ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ:	
Ιατρικό Χρονικό.....	49
ΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	50
ΛΟΓΟΣ	52

ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ

ΤΕΙΝΕΙ να καταστεί παράδοση, οι μεταπολιτευτικές εκλογικές αναμετρήσεις να συνοδεύονται από ένα κλίμα διλημματικών επιλογών, όχι ως προς τα κόμματα που διεκδικούν την κυβέρνηση, αλλά ως προς την πολιτική τάξη την ίδια: «Καραμανλής ή τανκς» το '74, «σταθερότητα ή χάος» το '77, ενώ αναμένεται το διλημματικό σλόγκαν των εκλογών του '81.

ΠΟΛΛΑ στοιχεία δείχνουν, ότι μια ορισμένη μερίδα της Δεξιάς, που εκφραστής-της στο προσκήνιο παρουσιάζεται ο κ. Αβέρωφ, ψάχνει στα ίδια αχνάρια του κινδυνολογικού οπλοστασίου για να αλλοιώσει — όσο μπορεί — το πραγματικό πλαίσιο επιλογών, ενώπιον των οποίων θα τεθεί σύντομα το εκλογικό σώμα — ο ελληνικός λαός.

Σ' αυτή την κατεύθυνση πρέπει να ενταχθεί και το «κίνημα θερινής νυχτός», που επίμονα επιχειρήσαν να συντηρήσουν ο κ. Αβέρωφ και ο φίλιος Τύπος της Δεξιάς, ως το σημαντικό γεγονός της τελευταίας περιόδου.

ΑΝ ΥΠΗΡΧΕ περιθώριο για μικρόχαρες ικανοποιήσεις, θα αισθανόμαστε πολύ ευτυχείς, καθώς όλη αυτή η κατασκευή μετατράπηκε σε «μπούμεραγκ», που έπληξε τους ίδιους τους εμπνευστές-της, τους οποίους άφησε έκθετους, όχι μόνο στην εκτίμηση της Κοινής Γνώμης αλλά και σε εκείνους που επιχειρήσε ανεπίτρεπτα να χρησιμοποιήσει, δηλαδή το σώμα των αξιωματικών.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ όμως, πως οι γενικότερες συνθήκες που αντιμετωπίζει ο τόπος, ο όγκος, η ένταση και η σοβαρότητα των εξωτερικών περιπλοκών και των εσωτερικών προβλημάτων, δεν επιτρέπουν σε κανέναν, ούτε για μια στιγμή, να επιχειρεί μικροπολιτικά παιχνίδια, χρησιμοποιώντας μάλιστα για την επιτυχία-τους ευαίσθητους τομείς της κρατικής συγκρότησης.

ΕΙΝΑΙ ανάγκη να κατανοηθεί από όλους τους παράγοντες του δημόσιου βίου, από την κυβερνητική στελέχωση ως τον πιο απλό πολίτη, ότι η διαύγεια και η σαφήνεια της πολιτικής λειτουργίας είναι αναγκαίος όρος όχι μόνο για την εύρυθμη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος αλλά ουσιαστικά για την εμπέδωση μιας πολιτειακής τάξης, που θα αποτελεί την πιο ισχυρή θωράκιση των εθνικών συμφερόντων, σε μια προοπτική πολύπλοκων παιχνιδιών, τόσο στο γειτονικό βαλκανικό-μας χώρο, όσο και στην καθόλου μακρινή Μ. Ανατολή.

ΕΙΝΑΙ επιτακτική ανάγκη λοιπόν, η πορεία προς τις εκλογές ούτε να διαταραχθεί, ούτε να νοθευτεί, ούτε να χυδαιοποιηθεί, με οποιοδήποτε τρόπο. Γιατι κανείς δεν κερδίζει όταν πριονίζει το κλαδί όπου δεν κάθονται μόνο οι «άλλοι» αλλά και αυτός ο ίδιος....

αντί

Αναζητείται ημερομηνία εκλογών....

ΣΑΝ ΝΑ ΜΗΝ έφταναν όλα τα άλλα — τα «παιγνίδια» του κ. Αβέρωφ με το στρατό, τα «παιγνίδια» των Αμερικανών με τις βάσεις, τα «παιγνίδια» των βιομήχανων με το ΠΑΣΟΚ, τα «παιγνίδια» του Τύπου με τους μασόνους... ο πρωθυπουργός κ. Γ. Ράλλης καλείται τώρα να ορίσει και την ημερομηνία των εκλογών!

ΑΣΦΑΛΩΣ, για οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή χώρα, ο καθορισμός μιας ημερομηνίας εκλογών, δε θα ήταν μείζον πρόβλημα. Για τη χώρα όμως όπου «*ανθεί φαιδρά η πορτοκαλέα*» (προτού το νέφος γίνει ασφυκτική καθημερινότητα...), το πρόβλημα παραμένει οξύ: Οι εκλογές θα πρέπει, π ρ ι ν α π' ό λ α, να συνδυασθούν με κάποιες οικονομικές παροχές και ελαφρύνσεις φορολογικές... Δ ε ύ τ ε ρ ο, θα πρέπει να συμπέσουν με κάποιους νέους «συντελεστές δομήσεως», στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Πάτρα «*προκειμένου ν' απαλειφθούν ορισμένες αδικίες*», όπως είπε ο υπουργός Χωροταξίας, κ. Γ. Πλυτάς.... Τ ρ ι τ ο, οι εκλογές θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους ορισμένους παράγοντες καθαρά εποχιακούς και ψυχολογικούς: Αν λ.χ. οι εκλογές ορισθούν μέσα στο Σεπτέμβριο, τότε, ίσως η «μαγεία» των μεγάλων προεκλογικών συγκεντρώσεων του ΠΑΣΟΚ να μειωθεί, αφού ο Αύγουστος είναι ο κατ' εξοχήν μήνας των θερινών διακοπών.... Αν πάλι ορισθούν μέσα στο Νοέμβριο, τότε, θα έχουν προχωρήσει οι νέες οικονομικές διεκδικήσεις των εργαζομένων, που θα τις τροφοδοτούν το άνοιγμα των σχολείων, οι ανάγκες του χειμώνα (πετρέλαιο, ρουχισμός, υποδήματα, κ.λ.π.), η νηφάλια στάθμιση δεδομένων, πέραν από την πολιτική «*ηλίαση*» του καλοκαιριού...

ΑΛΛΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ και οι αστάθμητοι εξωτερικοί παράγοντες, που δεν είναι δυνατόν να μη συνεκτιμηθούν, εφόσον, φυσικά, μπορούν να.... προβλεφθούν! Αν, επί παραδείγματι, ο κ. Ράλλης μπορούσε, μέσα από τις ανακοινώσεις του πρακτορείου ΤΑΣΣ ή τις *εκτιμήσεις* του υπουργού Εξωτερικών κ. Κ. Μητσοτάκη — που επισκέφθηκε πρόσφατα τη Βαρσοβία — να υπολογίσει τότε η Σοβιετική Ένωση θα επέμβει (αν επέμβει....) στην Πολωνία, τότε, η Νέα Δημοκρατία θα μπορούσε, ανάλογα, να ορίσει το χρόνο των εκλογών, μια και, κατά τους υπολογισμούς των επιτελών του κυβερνητικού κόμματος, μια τέτοια σοβιετική επέμβαση «*θα έκοβε ψήφους*», τόσον από το ΠΑΣΟΚ, όσο και από το ΚΚΕ.

(Περίπτωση να ζητήσει το ΚΚΕ την αποχώρηση των σοβιετικών στρατευμάτων από την Πολωνία, κατά το πρότυπο του «*καιροσκόπου Ζωρζ Μαρσαί*» που, δύο μέρες πριν από τις γαλλικές εκλογές της περασμένης Κυριακής, ζήτησε την αποχώρηση των σοβιετικών στρατευμάτων από το... Αφγανιστάν, ασφαλώς δεν τίθεται!).

«Αιφνιδισμοί δεν θα υπάρξουν...»

ΜΕ ΒΑΣΗ όλα τα παραπάνω αυτά, δεν είναι εκπληκτικό ότι το υπουργικό συμβούλιο εξακολουθεί ακόμη να «*προβληματίζεται*» ως προς το χρόνο των εκλογών. Ήδη μέσα στους κόλπους-του, έχουν συγκροτηθεί τρεις ομάδες — οι «*σεπτεμβριανοί*», οι «*οκτωβριανοί*» και οι «*νοεμβριανοί*» — που επιμένουν ότι εκφράζουν, η κάθε μια για λογαριασμό-της, «*τα πραγματικά συμφέροντα του κόμματος*»... Όπως και αν έχει το πράγμα, το μόνο βέβαιο είναι ότι ο χρόνος διεξαγωγής των εκλογών, θα καθορισθεί με τη συναίνεση του προέδρου του ΠΑΣΟΚ, Α. Παπανδρέου. Τη διαβεβαίωση αυτή, τουλάχιστον, έδωσε, όπως λέγεται, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, κ. Κ. Καραμανλής, στον Α. Παπανδρέου, κατά την τελευταία συνάντησή-τους στο Προεδρικό Μέγαρο! «*Αιφνιδισμοί, του είπε, δε θα υπάρξουν*»... Έτσι, αναμένεται ότι μέσα στο μήνα αυτό ή, το αργότερο, μέσα στον Ιούλιο, Καραμανλής-Ράλλης-

Παπανδρέου, θα ορίσουν, από κοινού, την ημερομηνία των προσεχών εκλογών, που θα είναι κάποια Κυριακή μεταξύ 27 Σεπτεμβρίου, ας πούμε, και 15 Νοεμβρίου....

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, Νέα Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ, επείγονται να εξαγγείλουν τα προεκλογικά-τους προγράμματα. Στην περίπτωση της Νέας Δημοκρατίας, το πρόγραμμα — «*πρόγραμμα της προσεχούς τετραετίας*»... — θα συζητηθεί στα πλαίσια «εκτάκτου συνεδρίου» του κόμματος, που θα συγκληθεί το Σαββατοκύριακο 27 και 28 Ιουνίου... Στην περίπτωση του ΠΑΣΟΚ, το κυβερνητικό πρόγραμμα θα πάρει τη μορφή «*Διακήρυξης*» που θα εγκρίνει η Κεντρική Επιτροπή του Κινήματος, στη διάρκεια της 8ης συνόδου-της, αυτό το Σαββατοκύριακο.

Το έκτακτο συνέδριο της «ΝΔ»

ΚΑΙ ΣΕ ό,τι αφορά το έκτακτο συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας, βέβαιο είναι πως πάνω από τους αντιπροσώπους-του θα πλανάται το... «*φάντασμα της Αλλαγής*» — έστω όπως την αντιλαμβάνεται το ΠΑΣΟΚ ή όπως την προσδιορίζουν τα λόγια «γκάλοπ», που δίνουν στη Νέα Δημοκρατία 30-32%, έναντι 40-42% στο ΠΑΣΟΚ.... Από την άλλη, δε χωρεί αμφιβολία πως στο συνέδριο, παρά το ότι μοναδικό θέμα-του είναι το «*πρόγραμμα της προσεχούς τετραετίας*», θα τεθούν και πάλι όλα τα προβλήματα που απασχολούν και διχάζουν τα υπ. αρ. 1 κεντρικά στελέχη του κόμματος: Πώς θ' αντιμετωπίσουμε τη θύελλα του ΠΑΣΟΚ: Με την αγιαστούρα και το «*ήπιο κλίμα*» του Ράλλη ή με την «*άτεγκτη γραμμή*» του κινδυνολόγου Αβέρωφ, που λέει πως «*ανοχή ίσον ενοχή*»;... Όσο για την διόρθωση «*διεύρυνση*», το ερώτημα που για μια ακόμη φορά θα τεθεί, είναι: «*Διεύρυνση*» προς κέντρο (612.786 ψήφοι - 11,95%) ή προς ακροδεξιά (349.988 ψήφοι - 6,82%); Φυσικά, η γραμμή του ιδρυτή του κόμματος είναι ο «*ριζοσπαστικός φιλελευθερισμός*», συμπληρωμένη με τη γραμμή Ράλλη, που λέει «*καμία σχέση με τη χουντοδεξιά*». Όμως, οι οπαδοί της «*μέσης γραμμής*» ολοένα και πληθαίνουν: «*Η ακροδεξιά — λένε — είναι αίμα-μας. Το ίδιο και οι χουντοδεξιοί. Γιατί, λοιπόν, να τους χαρίσουμε στο δοτό του Παπαδόπουλου, τον αρχηγό των χουντο-«Προοδευτικών» Σπύρο Μαρκεζίνη*».

(Την ίδια στιγμή, προβλήματα εσωτερικών αντιθέσεων, αντιμετωπίζει και η χουντοδεξιά. Έμπλεως οργής λ.χ., ο αρθρογράφος της χουντικής «Ελεύθερης Ώρας» καταφέρεται κατά του Στ. Στεφανόπουλου, γιατί, «*χωρίς να ερωτήσει κανένα*», ετοιμάζεται να εγκαταλείψει την «Εθνική Παράταξη», για να προσχωρήσει στο κόμμα του Μαρκεζίνη... Η «Ώρα» που, από την περασμένη Τρίτη, απόκτησε και νέο συνεργάτη, το χουντο-υφυπουργό Γ. Γεωργαλά, προειδοποιεί τον Στ. Στεφανόπουλο ότι με την ενέργειά-του αυτή, που ισοδυναμεί με «*προδοσία*», κλπ., «*μπαίνει προ της ώρας-του (!) στο πολιτικό οστεοφυλάκιο*»... Όσο για τον Γ. Γεωργαλά, που παραμένει πάντοτε κάτω από τη «*σαγήνη*» των στρατιωτικών παραγγελμάτων ρίχνει τώρα το σύνθημα της «*μεταβολής*», της «*εθνικής μεταβολής*», όπως την αποκαλεί.!)

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, το έκτακτο συνέδριο θ' αποφύγει, οπωσδήποτε, ερωτήσεις ή αναφορές σε θέματα οχληρά: Στον πεκτωλό των εκατομμυρίων λ.χ., που θα διατεθεί για τον επηρεασμό του εκλογικού σώματος... Στη «*μικρή ιστορία*» που υπάχει πίσω από την πρόσφατη μείωση των επιτοκίων χορηγήσεων

ων, λίγο μετά την διαπίστωση ότι οι «αχάριστοι» βιομήχανοι είχαν κατεβάσει γραμμή «ίσης απόστασης» μεταξύ Νέας Δημοκρατίας και ΠΑΣΟΚ... Στη σύγκρουση υπουργείου Εξωτερικών και ΓΕΕΘΑ, σε ό,τι αφορά το «όριο υποχωρήσεων» στο θέμα των αμερικανικών βάσεων... Και, φυσικά, στο «παιγνίδι» που επιχείρησε να παίξει, σε βάρος της δημοκρατικής ομαλότητας, ο κ. Αβέρωφ, με τις δυο γνωστές ανακοινώσεις-του — της 2ας και 10ης Ιουνίου — γύρω από το «φημολογούμενο πραξικόπημα», το βράδι της 1ης Ιουνίου...

.....και η σύνοδος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ

ΩΣ ΠΡΟΣ τη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, που αρχίζει τις εργασίες-της αύριο, έχει ήδη γραφεί ότι η Διακήρυξη «αποτελεί το πλαίσιο του κυβερνητικού προγράμματος, μέσα στο οποίο θα κινηθεί η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ» (Α. Παπανδρέου). Ακόμη, ότι η Διακήρυξη θα εγκριθεί από την Κεντρική Επιτροπή και θα μοιραστεί σε πολλές χιλιάδες αντίτυπα, «έτσι που να γίνει κτήμα ολόκληρου του λαού». Κατά την «Εξόρμηση», κύριος στόχος του ΠΑΣΟΚ είναι «να γίνουν οι επόμενες εκλογές όχι μόνον υπόθεση των οργανωμένων μελών, αλλά υπόθεση ολόκληρου του λαού, ο οποίος θα κληθεί να δραστηριοποιηθεί, μαζί με τις οργανώσεις του Κινήματος, στην ιστορική μάχη, το «ιστορικό ραντεβού» για την ΑΛΛΑΓΗ».

ΩΣΤΟΣΟ, αν κάτι δεν είναι γνωστό, τουλάχιστον ως τη στιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτές, είναι ο τρόπος με τον οποίο θα διατυπωθούν ορισμένες πρόσφατες επεξεργασίες του Α. Παπανδρέου στα θέματα ΕΟΚ, ΝΑΤΟ, βάσεων, κλπ. Άλλο τόσο, δεν είναι γνωστό αν, πέραν από την εισήγηση του προέδρου του κόμματος, θα υπάρξουν ουσιαστικές παρεμβάσεις από τον πλειοψηφικό Κεντρικό Κλάδο, έτσι ώστε ο ρόλος της συνόδου να αποδειχθεί, εκ των πραγμάτων, εποικοδομητικός. Βεβαίως όμως θα λείψουν — και είναι κάτι το φυσικό — η ευφορία, η επιδοκιμασία, οι υψηλοί δοξαστικοί τόνοι... Από την άλλη όμως, παραμένει γεγονός πως υπάρχουν ερωτήματα που τίθενται, τη στιγμή αυτή, όχι μόνον από το λαό, αλλά και από στελέχη του Κινήματος, ως προς το πραγματικό περιεχόμενο της Αλλαγής, που δεν μπορεί να είναι απλώς μια εναλλαγή κόμματος στην εξουσία, ικανότερου, έστω, να πατάξει, ας πούμε, τη φοροδιαφυγή ή να εξασφαλίσει μια καλύτερη δημόσια διοίκηση... Αλλά και θέματα που σχετίζονται με τη στερέωση και προάσπιση της Αλλαγής — η εμπειρία Ιουλίου 1965, παραμένει πάντοτε ωπή... — δεν είναι δυνατόν ν' αγνοηθούν από τη σύνοδο, έστω αν όραμα των επιτελών του ΠΑΣΟΚ είναι σήμερα η κοινοβουλευτική αυτοδυναμία, έστω και αν αποκλείουν τη συμπόρευση, ή έστω το διάλογο — μακρόπνοο, πολιτικά εφαρμοσμένο... — μεταξύ σοσιαλιστών και κομμουνιστών.

Βάσεις και ο χορός των Δαναΐδων

ΠΕΡΑΝ από τη σύνοδο της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ και το έκτακτο συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας, η ζωή τραβά την ανηφόρα... Η τιμή αριθμός, κατά τους παραδοσιακά συντηρητικούς υπολογισμούς του ΟΟΣΑ, έφθασε αισίως τα 24,3% (πανευρωπαϊκό κόρ, ύστερα από την Τουρκία), οι αποκαλύψεις για τους μαγικούς δίνουν οπωσδήποτε φύλλα (30.000 φύλλα κέρδισε μια ογευματική εφημερίδα που ασχολείται με αυτούς...), οι σοσιαλιστές στη Γαλλία σημείωσαν περιφανή νίκη. Όσο για τις πραγματεύσεις για τις βάσεις, συνεχίζονται μέχρι τελικής πτώσεως: Ο χορός των Δαναΐδων της Νέας Δημοκρατίας, ορμάει στο βωμό των θεών-Αμερικανών, σε μια επίκαιρη παράσταση των Ικέτιδων του Αισχύλου... Είπατε τίποτε;

ΑΝΓΗΝΩΡ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ

Πέμπτη 4

● Η Αστυνομία, για τους εμπρησμούς στα καταστήματα «ΑΘΗΝΕ» και «Κλαουδάτου» στρέφεται στο χώρο των αριστερών, ενώ καταζητεί τις αδελφές Τσαγκαράκη, με «ενδείξεις», προκηρύξεις που βρέθηκαν σπίτι-τους.

Παρασκευή 5

● Η κυβέρνηση δεν επιθυμεί την παράταση των συνομιλιών για τις βάσεις με τις ΗΠΑ και, σύμφωνα με τις υπάρχουσες ενδείξεις, η αμερικανική πλευρά δεν αποδέχεται την ικανοποίηση προβαλλόμενων ελληνικών θέσεων.

Σάββατο 6

● Οι αδελφές Τσαγκαράκη εξήτησαν την τήρηση όλων των δικονομικών κανόνων για να παρουσιασθούν στον ανακριτή.

● Θα αυξηθούν οι απεργοί πείνας του ΙΡΑ στη Βόρεια Ιρλανδία, μετά τον θάνατο 4 απεργών πείνας.

Κυριακή 7

● Το Ισραήλ βομβάρδισε τις ειρηνικές πυρηνικές εγκαταστάσεις του Ιρακ, προκαλώντας σειρά διεθνών αντιδράσεων.

● Οι ΗΠΑ μελετούν την χορήγηση σύγχρονων όπλων στην Κίνα.

Δευτέρα 8

● Μήνυμα στο Πολωνικό Κομμουνιστικό κόμμα απέστειλε ο πρόεδρος Μπρέζνιεφ, στο οποίο ασκεί κριτική στην ηγεσία του ΠΕΕΚ για την «συνεχιζόμενη κρίση» στη χώρα, πριν την σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής.

Τρίτη 9

● Στη συζήτηση που έγινε στη Βουλή για τους εμπρησμούς, με αφορμή την επερώτηση του βουλευτή Μπαντουβά, για «κίνηση αξιωματικών» την 1η Ιουνίου, ο Α. Παπανδρέου χαρακτήρισε το στρατό «εγγυητή της Δημοκρατίας».

● Ο γ.γ. του πολωνικού Κ.Κ. Κάνια, στην εισήγησή-του στην Κ.Ε. τόνισε ότι η Πολωνία θα παραμείνει «σοσιαλιστικό κράτος και αξιόπιστο μέλος του Συμφώνου της Βαρσοβίας» και ότι

«η ανησυχία των φίλων-μας είναι δικαιολογημένη», απαντώντας προφανώς στις επικρίσεις Μπρέζνιεφ.

Τετάρτη 10

● Με έγγραφη δήλωσή-του ο υπουργός Άμυνας Ε. Αβέρωφ επιβεβαίωσε τις φήμες για κίνηση «ολίγων αφρόνων αποστράτων», ενώ ο Α. Παπανδρέου χαρακτήρισε σκηνοθετημένη κινδυνολογία τα περί πραξικοπήματος, τονίζοντας ότι «τίποτε απολύτως δεν συνέβη» την νύκτα της 1ης Ιουνίου.

● Έκλεισε το εργοστάσιο της ΔΕΗ στο Κερατσίνι για να σταματήσει η ρύπανση του περιβάλλοντος από τα καυσαέρια του εργοστασίου.

Πέμπτη 11

● 19 εν ενεργεία αξιωματικούς κατήγγειλε ότι ενέχονται στην «κίνηση της 1ης Ιουνίου» ο βουλευτής κ. Μπαντουβάς.

● Έληξε η ολομέλεια της Κ.Ε. του πολωνικού Κ.Κ., με μέση γραμμή μεταξύ των σοβιετικών «παραιnéσεων» και των μέχρι σήμερα μεταβολών στη χώρα.

Παρασκευή 12

● Συνεχίζονται στην Περσία οι συγκρούσεις μεταξύ των οπαδών του προέδρου Μπάνι Σάντρ και των αντιπάλων-του, οι οποίοι ζητούν την απομάκρυνσή-του.

● Πραγματοποιήθηκε ανασχηματισμός της πολωνικής κυβέρνησης.

Σάββατο 13

● Συνεχίζονται σε εντατικό ρυθμό οι συνομιλίες για τις βάσεις μεταξύ των κ.κ. Ρούσσου και Μακλόσκι.

● Προεκλογική αναζωογόνηση του τομέα της οικοδομής επιχειρεί η κυβέρνηση.

Τρίτη 16

● Η συμφωνία μεταξύ Σοσιαλιστικού κόμματος και Κομμουνιστικού στη Γαλλία θα τηρηθεί, χωρίς όμως να αποσυρθούν οι υποψήφιοι του Σ.Κ.Γ. εκεί που προηγούνται.

Τετάρτη 17

● Σύσκεψη υπό την προεδρία του κ. Καραμανλή έγινε για το θέμα των βάσεων και της τύχης των συνομιλιών μεταξύ Ελλάδας-Αμερικής.

ΧΟΥΝΤΑ, ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ!

«Γιατί μας δίνετε συμβουλές για την μη σύμπραξη με χουντικά στοιχεία; Ούτε με χουντικά, ούτε με ακροαριστερά στοιχεία πρόκειται να συνεργασθούμε ποτέ».

Γ. Ράλλης.

(Συζήτηση στη Βουλή, 10 Ιουνίου 1981)

Αυτή υποτίθεται ότι είναι η θέση του κυβερνώντος κόμματος, αν υποθέσουμε ότι μπορούν να υπάρξουν ενιαίες «θέσεις» σ' αυτό τον χώρο, που διατυπώθηκε δημόσια δια στόματος του Προέδρου-της και Προέδρου της Κυβερνήσεως.

Όμως, εάν αυτά υποστηρίζει ο κ. Ράλλης, οι επιτελείς-του και το περιβάλλον-του φαίνεται πως δεν τα παίρνουν και πολύ στα σοβαρά. Για παράδειγμα: Η «Βραδυνή», με σειρά άρθρων-της από την 1ου Ιουνίου, έδωσε το.... πραγματικό νόημα της διευρυνσης του αριθμού των υποψηφίων, που δεν είναι άλλο από την πλήρη ενσωμάτωση των χουντικών. Παρουσιάζοντας τους πιθανούς υποψηφίους κατά εκλογική περιφέρεια συμπεριέλαβε «γνωστούς και μη εξαιρετέους» άνδρες του..... χώρου. Σταχυολογούμε μερικά ονόματα από τα πιο γνωστά: Σπ. Θεοτόκης, Νικ. Δεβλέτογλου, Χρ. Κοφίτσας, Ευαγ. Δενδρινός, Δημ. Ιωάννου, Δημ. Θανόπουλος, Χρ. Κωτσίδης, Σταμ. Ελαφρός, Κων. Ευμπιρίδης, Κ. Βενέτης, Λάκης Ιωαννίδης κ.λ.π.

Βέβαια, η Ν.Δ. δεν έφθασε... τυχαία σ' αυτό το σημείο. Πέρα από το ότι «το αίμα νερό δεν γίνεται», η συμπόρευση-της με τη χουντοδεξιά δεν καθορίζεται μόνο από την ψυχολογία της «χαμένης ψήφου», αλλά και από την ψυχολογία της «χανόμενης εξουσίας» (ΑΝΤΙ τχ. 170, 30 Ιαν. 81). Παράλληλα, ακολούθησε καισυνεπή τακτική: Το 1974, δεν συμπεριέλαβε στα ψηφοδέλτια-της κανένα συνομιλητή ή γνωστό υμνητή της χούντας. Κάποιων που το περιβάλλον και την επιρροή χρειαζόταν, τους «αντικατέστησε» με συγγενείς-τους, π.χ. Δερδεμέζης Βασ. και Ιωάννου Χρ. στα Γιάννενα, αντικατέστησαν τους αδελφούς-τους, ο ανηψιός του Στ. Στεφανόπουλου πήρε τη θέση του θείου-του κ.λ.π.

Το 1977, όταν πολλοί χουντικοί ή φιλοχουντικοί έκαναν την επανεμφάνισή-τους στο εκλογικό προσκήνιο υπό την σκέπη (!) της Ε.Π., η Ν.Δ. εμφανίστηκε περισσότερο ελαστική, τηρώντας όμως πάντα τα προσχήματα. Η μεγάλη συμφιλίωση άρχισε με τις δημοτικές εκλογές του 1978, όταν η Ν.Δ. (ή το μεγαλύτερο τμήμα-της) υποστήριξε σ' αρκετές μεγάλες πόλεις χουντικούς δημάρχους (Πειραιάς, Λάρισα κ.λ.π.).

Σήμερα, εφ' όσον οι υποδείξεις και προβλέψεις, όχι μόνο της «Βραδυνής», επαληθευτούν και στα ψηφοδέλτια της Ν.Δ. βρούν «τροφή και προστασία» όχι μόνο οι «στεγασμένοι» της Ε.Π. μα και οι άστεγοι συνομιλητές, μέλη της «Συμβουλευτικής», δικηγόροι πραξικοπηματιών και βασανιστών, θα πρέπει η μεγάλη συμφιλίωση νά'χει μετατραπεί σ' ένα δυνατό έρωτα, ανάμεσα στη Δεξιά και την ακροδεξιά. Έναν έρωτα, που όπως, άλλωστε, πολλοί υποστηρίζουν, ο προσωρινός χωρισμός τον δυναμώνει.

ΠΡΟΤΥΠΟ

Ή «ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ Ν.Δ.»;

Το Πανεπιστήμιο της Κρήτης ήταν ένας σημαντικός — ίσως ο μοναδικός — φορέας ελπίδων, μια φωτεινή υπόσχεση μέσα στη γενικότερη ζοφερή εικόνα των Α.Ε.Ι.-μας.

Είχε αρχικά αντλήσει πνευματικές δυνάμεις από το πλούσιο απόθεμα που διαθέτει η Κρήτη και κοντά-τους και άλλοι εξέχοντες νέοι επιστήμονες από το εξωτερικό ή από άλλα Α.Ε.Ι., είχαν βοηθήσει να δημιουργηθεί ένα κλίμα υγείας, προόδου και εντιμότητας, που δεν υπάρχει και δεν υπήρξε ποτέ μέχρι τώρα σε άλλο ελληνικό πανεπιστήμιο.

Οι προσπάθειες βέβαια να υπάρχει ενιαίος φορέας διδασκόντων, να αποδυναμωθεί η έδρα, να λειτουργήσει δημιουργικά ο τομέας και να προκληθεί το ενδιαφέρον των φοιτητών για να συμμετάσχουν δραστήρια στη λειτουργία του ιδρύματος, συναντούσαν ήδη την αντίδραση της κυβέρνησης. Όμως κανείς δεν φανταζόταν ότι η αντίδραση των μανδρινών του Υπουργείου Παιδείας θα έπαιρνε τόσο απροκάλυπτα σκανδαλώδη μορφή.

Χαρακτηριστικό για την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί είναι το γράμμα του καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Μανόλη Παπαθωμόπουλου, που δημοσιεύθηκε ήδη στον καθημερινό Τύπο. Με συνεχείς παρεμβάσεις του Υπουργού Παιδείας αλλοιώθηκε με κριτήρια όχι αξιολογικά, η σύνθεση των επιτροπών που θα εκλέξουν τους πρώτους καθηγητές της Φιλοσοφικής, πράγμα που δημιουργεί την υπόνοια ότι θα εκλεγούν οι «ημέτεροι» και όχι οι αξιότεροι.

Σε άλλες σχολές, οι παρεμβάσεις του Υπουργείου απότυχαν γιατί συνάντησαν μια σταθερή αντίσταση και γιατί ίσως, οι επιλογές ήταν λιγότερο πολιτικές. Οπωσδήποτε, οι παρεμβάσεις που περιγράψαμε δημιουργούν όλες τις προϋποθέσεις για να δημιουργηθεί αναταραχή στο επόμενο σχολικό έτος, να χαλα-

Ο tempora o mores

«... τα 60 στρέμματα που είναι 20.000 που είναι 50.000, που είναι 110.000, που είναι... , πόσα είναι;»

Για πρόσχημα στο ανοσιούργημα, που συντελείται σε βάρος του ελληνικού λαού και, πιο άμεσα, αυτού που κατοικεί στην Αθήνα και στα αστικά κέντρα της χώρας, χρησιμοποιούνται όσοι συμπολίτες-μας κατοικούν σε περιοχές «αυθαιρέτων», για τους οποίους τάχα κόπτονται οι πατέρες του έθνους, συνεχίζοντας τη γνωστή συνθηματική-τους γλώσσα, που άλλα λέει και άλλα σημαίνει. Όταν, δηλαδή, λέει πως οι συμπολίτες-μας αυτοί πρέπει να αποκτήσουν τις στοιχειώδεις δυνατότητες μιας ανεκτής ζωής, σημαίνει πως οι στοιχειώδεις αυτές δυνατότητες όλων των κατοίκων πρέπει να θυσιαστούν στο βωμό των μικρών και μεγαλύτερων ιδιωτικών συμφερόντων, που θα εξαργυρωθούν με ψήφους και σταυρούς στις προσεχείς εκλογές.

Η ιστορία είναι παλιά!

Όταν το 1979 η Ν.Δ. δημιούργησε τον περιώνυμο νόμο 947, με τον οποίο για πρώτη φορά καθιερωνόταν η συμμετοχή του ιδιοκτήτη στη διασφάλιση των προϋ-

ποθέσεων ώστε ο κτιστός χώρος να καλύπτει κάποια ανεκτά όρια, που τον κάνουν πόλη και όχι στρατόπεδο προσφύγων, εκφράζοντας τις βασικές-της ιδεολογικές αντιλήψεις, έβρεξε επί δικαίων και αδικών. Ο αντιπολιτευτικός πρωτογονισμός, που ταλανίζει το ελληνικό Κοινοβούλιο, δεν εκφράστηκε με την απαίτηση προσαρμογής του νόμου, έτσι ώστε τα βάρη να πέφτουν σε αυτούς που κερδίζουν, αλλά με την πρόχειρη συνθηματολογία (όχι στη νέα προσφυγιά, τα μονοπώλια παίρνουν τη γη-μας, κ.ά.).

Τίποτε ευκολότερο δεν υπήρχε για τη Ν.Δ. από το να εγκαταλείψει το «Ευρωπαϊκό» και να επανέλθει στο — δοκιμασμένης αποτελεσματικότητας — μεσοανατολικό της πρόσωπο. Στην αρχή ανέστειλε και τώρα καταργεί το νόμο και την πρόθεση, οικοπεδοποιώντας την περιφέρεια όλων των αστικών κέντρων της χώρας, υποσχόμενη το υψηλό πολιτιστικό επίπεδο, που σημαίνει: νερό (όχι πάντα), ηλεκτρικό (πανάκριβο) και τηλέφωνο (που μια φορά στις τέσσερεις πετυχαίνει αυτόν που θέλετε να πάρετε) και τίποτε άλλο, δηλαδή το ειδικό περιβάλλον, στο οποίο είμαστε καταδικασμένοι σήμερα...

Περιθώρια πια δεν υπήρχαν για την αντιπολίτευση, παρά να πλειοδοτήσει, στην ίδια κατεύθυνση, μπας και διασώσει ή κερδίσει μερικά κουκιά, που η κυβέρνηση απειλούσε να της πάρει πίσω.

Και καλά. Αυτοί που έχουν οικοπεδάκια ή οικοπεδάρες δεν αντιδρούν αλλά οι φορείς που υποτίθεται ότι έχουν αναπτυγμένη πολιτική συνείδηση; Όταν αυτή συγκρίνεται με τα κλαδικά-τους συμφέροντα, φαίνεται ότι παθαίνουν γλώσσα δέτη και ενώ συνήθως είναι δημοκρατικά τα λαλίστατοι, τώρα κάνουν ότι δεν έχουν ακούσει τίποτε για το φόνο (ΤΕΕ Σύλλογος Πολιτικών Μηχανικών, κ.ά.).

Σ' όλη αυτή τη μαύρη εικόνα υπάρχουν και κάποιες αμυδρές ανταύγειες. Ο κ. Μπέης, «όψιμος Αθηναίος», όπως το αποκάλεσε στη Βουλή ο παλαιότερος Αθηναίος κύριος Πλυτάς, παρά τη θέση των πολιτικών κομμάτων, ενθουσιάζοντας πριν απ' όλα είναι Δήμαρχος Αθηναίων και μόνος σχεδόν, μαζί με τους μελετητές του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας και το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων, που πάντως κολούθησαν, ύψωσε τη φωνή-του και τάγγειλε το αίσχος.

Αυτό τουλάχιστον είναι αισιόδοξο.

ρώσουν οι ρυθμοί δουλειάς και να ξαναφύγουν απογοητευμένοι από την αβεβαιότητα κι άλλοι άξιοι επιστήμονες στο εξωτερικό, όπως έχουν κάνει ήδη πολλοί που απαύδησαν από την επαφή-τους με τις πανεπιστημιακές-μας αρχές. Κι έτσι να αποδυναμωθεί βαθμιαία το Πανεπιστήμιο αυτό, που υποσχόταν τόσο πολλά, και θα καταντήσει ένα τρισάθλιο εδροκρατούμενο Α.Ε.Ι., σαν όλα τα άλλα.

«Ένα ιδιωτικό Πανεπιστήμιο του κυβερνώντος κόμματος», όπως γράφει ο καθηγητής κ. Μ. Παπαθωμόπουλος.

ΜΙΑ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΓΑΛΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η δεύτερη, ακόμα πιο θριαμβευτική και ουσιαστική νίκη των Γάλλων σοσιαλιστών, αλλάζει ριζικά την πολιτική φυσιογνωμία της Ευρώπης και είναι πιθανό ότι θα έχει ανυπολόγιστες παγκόσμιες επιδράσεις. Ακόμα και προεκλογικά — όταν ήταν αμφίβολο αν θα διαθέταν τελικά τα μέσα της πολιτικής-τους οι σημερινοί κυβερνήτες, προώθησαν αποφασιστικά τις διεθνείς θέσεις του κόμματος-τους, διακόπτοντας τις σχέσεις με τη Νότια Αφρική και την παροχή όπλων σε ρατσιστικά καθεστώτα και οξύνοντας την κριτική-τους για τη σοβιετική παρουσία στο Αφγανιστάν.

Αν αυτή η τάση συνεχιστεί, η νέα σοσιαλιστική Γαλλία θα έχει ένα αξιοσημείωτο διεθνή ρόλο, που είναι φυσικό να ενδιαφέρει όλες τις προοδευτικές δυνάμεις, όπου της γης, και κατά κύριο λόγο στις γειτονικές χώρες και τη δική-μας.

Βέβαια, εξασφαλίζοντας μετά τη θέση-κλειδί του Προέδρου της Δημοκρατίας μια άνετη πλειοψηφία σε έδρες στο νομοθετικό σώμα, οι Σοσιαλιστές απόκτησαν αυτοδυναμία αλλά όχι και παντοδυναμία. Είναι γνωστό ότι αναλαμβάνουν τη διακυβέρνηση μιας χώρας με οξύτατα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, αυτά ακριβώς που προκάλεσαν μετατροπή του εκλογικού σώματος. Κι είναι ακόμα συνηθισμένο, ένας πληθυσμός που απορρίπτει μια μορφή εξουσίας να προσανατολίζεται προς μίαν άλλη προοπτική, χάρη σε μια γενική διαίσθηση, χωρίς να είναι διατεθειμένος να δεχθεί τις ατομικές και επί μέρους συνέπειες που συνεπάγεται η πολιτική-του επιλογή.

Θα δεχθούν άραγε οι Γάλλοι εργαζόμενοι και μικροεπιχειρηματίες τη σχετική στασιμότητα των ατομικών-τους εισοδημάτων, που είναι η αναπόφευκτη προϋπόθεση των αναγκών δομικών μεταβολών της παραγωγής και της κατανάλωσης, ώστε να ανοίξει για τη χώρα-τους μια νέα πορεία ποιοτικής ανάπτυξης, ουσιαστικά κοινωνικοποιημένης; Ιδιαίτερα μάλιστα, ενώ το διεθνοποιημένο κεφάλαιο, θα επιχειρεί, αυτόματα και βάσει στρατηγικών σχεδιασμών, την αποσταθεροποίηση της γαλλικής οικονομίας; Τι ακριβώς αντιπροσωπεύει σαν δύναμη αδράνειας ένας κρατικός μηχανισμός που μονοπωλήθηκε από τη Δεξιά, εδώ και είκοσι χρόνια;

Νά μερικά από τα ερωτήματα που θα πρέπει να απαντήσουν οι Γάλλοι σοσιαλιστές την επαύριο κίολας της νίκης-τους.

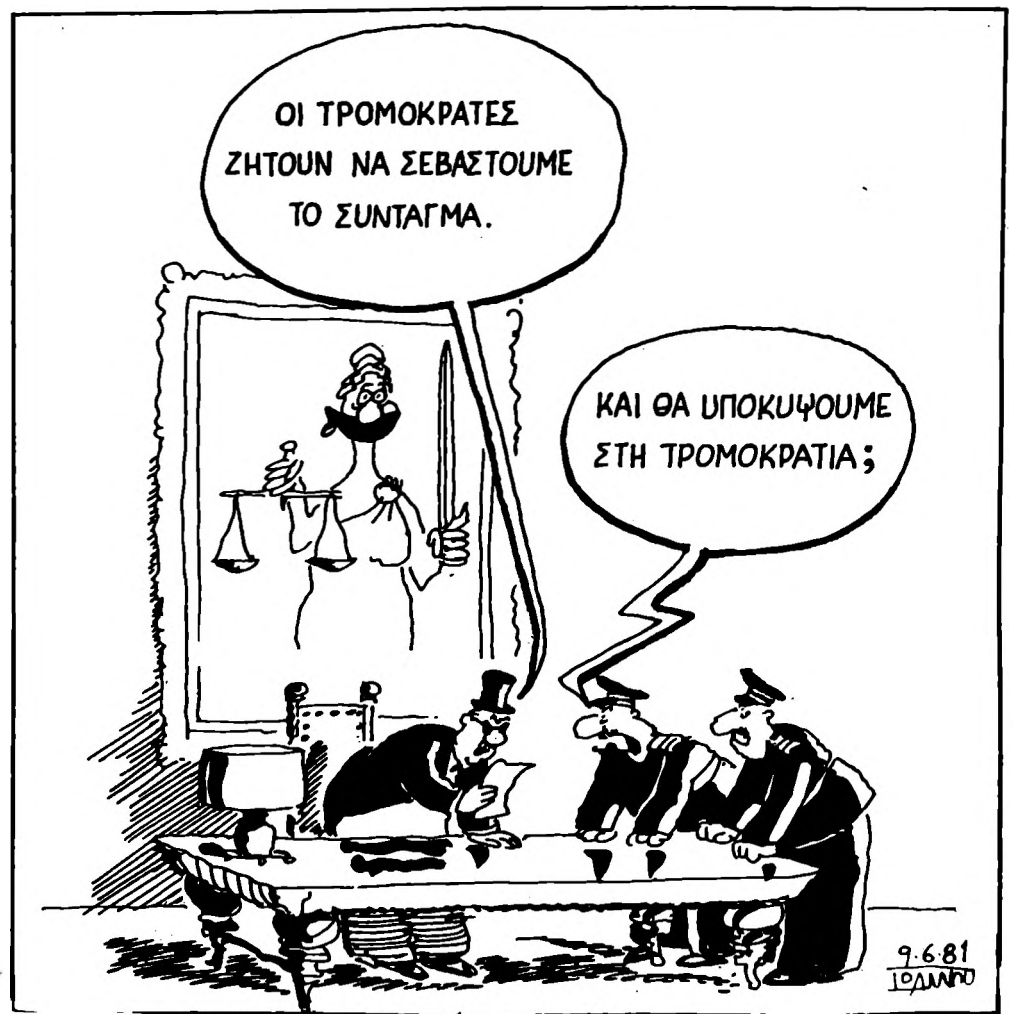
Η εύκολη, αλλά χωρίς προοπτικές και ίσως ανεπίκαιρη λύση, θα ήταν βαθμιαίο γλίστρημα προς μια μορφή σοσιαλδημοκρατίας, από αυτές που διαχειρίζονται περιοδικά τις υποθέσεις των μονοπωλίων στη Βόρεια Ευρώπη και παραδίδουν μετά από ορισμένες μεταρρυθμίσεις ξανά την εξουσία στη Δεξιά.

Αντίθετα, ο δρόμος της συνέπειας στους ιδεολογικούς του προβληματισμούς πάνω στην αυτοδιαχείριση και η συρρίκνωση της αυτοδυναμίας του κράτους των Ιακωβίνων, θα έφερνε το Σοσιαλιστικό κίνημα μπροστά σε δυσεπίλυτα και πρωτοφανή προβλήματα. Θα άνοιγε όμως, ίσως, και προοπτικές ασυναγώνιστες στο γαλλικό και στο παγκόσμιο εργατικό κίνημα.

Αυτά είναι τα νέα δεδομένα, που εγκαλούν την παγκόσμια θεωρία για κοινωνική αλλαγή σε ριζοσπαστική αναθεώρηση του τρόπου ζωής-της. Και τις εργατικές δυνάμεις της Γαλλίας, με πρώτους τους κομμουνιστές, που θα πρέπει να πήραν ένα οδυνηρό μάθημα πολιτικού ρεαλισμού, σε μια παραπέρα αναζήτηση γύρω από τις συνθήκες που θα επιτρέψουν τη μέγιστη κινητοποίηση των εργαζομένων. Αλλά και χωρίς το λαϊκό παράγοντα, οι σημερινοί πανηγυρισμοί, πολύ μάλλον θα προστεθούν στο παραφορτωμένο από τέτοια ερεθιστικά νοσταλγικό ρεπερτόριο από μικρές και μεγάλες ήττες, που διαειναι ήδη η Ευρωπαϊκή Αριστερά.

ΔΙΟΙΣ ΕΚΘΕΤΕΙ Η ΕΚΘΕΣΗ ΙΔΕΩΝ;

Οι «Πανελλήνιες εξετάσεις» για την εισαγωγή στα ΑΕΙ, έχουν καταστεί στην κοινή συνείδηση σαν μιας πρώτης τάξεως απο-

τυχία της εκπαιδευτικής πολιτικής της Κυβερνήσεως. Ορθά επισημάνθηκε ότι οι εξετάσεις θα έπρεπε να είναι η κατάληξη μιας ολόκληρης σειράς μέτρων, που θα αναδιάρθρωσαν τη δομή της μέσης εκπαίδευσης, θα ουσιαστικοποιούσαν το περιεχόμενο σπουδών, τη διαδικασία της μάθησης και θα έλυναν προβλήματα υποδομής, σε όλα τα επίπεδα: υλικού, προσωπικού κ.τ.λ.

Οι περιπτώσεις Ράμμου και η αστυνομική πλευρά των εξετάσεων δεν είναι παρά τα εξανθήματα σε ένα ήδη νοσηρό οργανισμό, ενώ το τίμημα όλων αυτών το καταβάλλουν οι μαθητές, που όχι μόνο είναι οι πιο ανεύθυνοι για όλη αυτή τη διαδικασία, αλλά που υποθηκεύουν μέσα στην αντιφατικότητα και αλλοπροσαλλοσύνη της κυβερνητικής πολιτικής όλο-τους το μέλλον.

Χαρακτηριστική απ' αυτή την πλευρά είναι η υπόθεση της έκθεσης της Β' Λυκείου «Η άμιλλα ως παράγοντας προόδου». Σημειώνουμε πρώτα-πρώτα το τραγικό γεγονός, ότι ένα σοβαρότατο ποσοστό παιδιών, εκδήλωσε τέλεια άγνοια και σύγχυση γύρω από τη σημασία και το νόημα της έννοιας της «άμιλλας». Θα είναι λάθος αν χρεώναμε την άγνοια αυτή στα παιδιά ή στους καθηγητές-τους. Ευθύνεται η όλη λειτουργία της εκπαίδευσης, που καθιστά τα παιδιά αφασικά, τα τυπάζει με ένα λεξιλόγιο 1.500 λέξεων, απ' το οποίο χρησιμοποιούν καθημερινά τις 200-300.

Αλλά δεν έφτανε ήδη που ένα θέμα έκθεσης δεν αντιστοιχούσε στο γνωστικό επίπεδο και την εννοιολογική κατάρτιση των υποψηφίων, πράγμα που ήδη αποτελεί μια ολοφάνερη χρεοκοπία, αν μη τί άλλο, της λεγομένης «Κεντρικής Επιτροπής» των εξετάσεων. Χρειάστηκε να προστεθεί και μια δεύτερη απόδειξη, όχι πια της χρεοκοπίας, αλλά της τέλει αυτοκατάργησης του ίδιου του Υπουργείου Παιδείας.

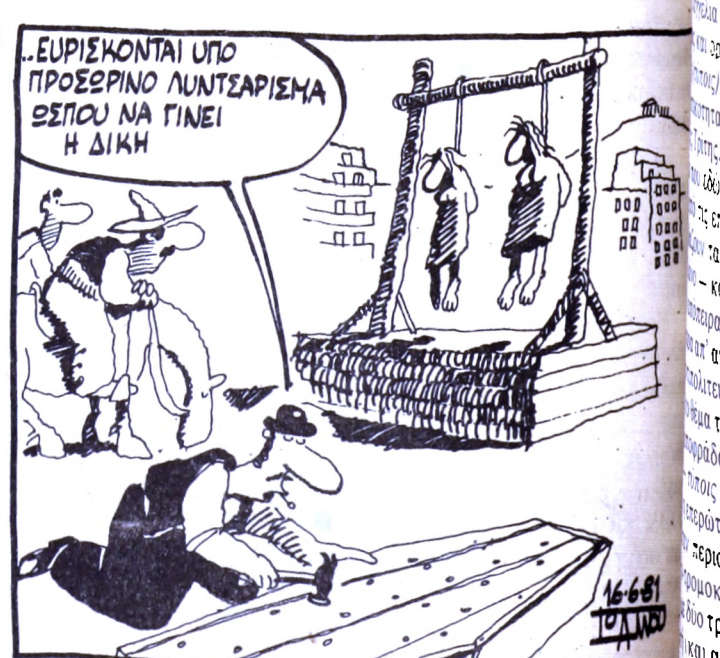
Διότι, όταν εντρομοι οι κύριοι του Υπουργείου ανακάλυψαν ότι το θέμα δεν λειτουργεί, έστειλαν σε όλα τα εξεταστικά κέντρα μια «διευκρίνιση» της έννοιας, που και δεν ήταν καν ακριβής, και ανέτρεπε, ενδεχομένως, κάθε μορφής ανάπτυξη που μέχρι τότε είχε διαπραγματευθεί ο υποψήφιος.

Και ολοκληρώνεται ο τραγέλαφος με την πληροφορία ότι για να «μπαλωθούν» τα πράγματα, το Υπουργείο έδωσε «διακριτικές» οδηγίες στα βαθμολογικά κέντρα, να υπάρξει «ελαστική» αντιμετώπιση των γραπτών σ' αυτό το μάθημα.

Εμείς πάντως, ομολογούμε πως η κυβέρνηση και η εκπαιδευτική πολιτική-της είναι απαράμιλλοι.....

Ο ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ

του Γιάννη Ιωάννου

του Πέτρου Στάγκου

«Διακόπτεται η συνεδρίασις»

και αρχίζουν οι σκέψεις...

(Μετά την στιχομυθία

Αλευρά - Μπαντουβά)

Τα όσα γράφτηκαν στα Πρακτικά της Βουλής και στον Τύπο για την συνεδρίαση της προπερασμένης Τρίτης (9 του Ιούνη) σχετικά με τον «οξύτατο διάλογο» του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου του ΠΑΣΟΚ κ. Ι. Αλευρά και του κ. Κ. Μπαντουβά, βουλευτή και, επίσης, (σύμφωνα με τον ισχύοντα Κανονισμό — έστω και προσωρινά) κοινοβουλευτικού εκπροσώπου της ΕΔΗΚ — αλλά, και όσα δεν γράφτηκαν ή διαγράφηκαν, για «ευνοήτους λόγους», όπως λένε — αποτελούν, πέρα από το «εφετζίδικο» της υπόθεσης, και μία καταγραφή.

Καταγραφή, για την οποία εκκρεμεί — προς το παρόν — το οριστικό προσδιοριστικό-της επιθετο.

Η προϊστορία είναι λίγο-πολύ γνωστή:

Ο κ. Κ. Μπαντουβάς πραγματοποιεί την — επίσης γνωστή — καταγγελία για «απόπειρα πραξικοπήματος» και ζητά να συζητηθεί άμεσα σχετική επερώτηση που καταθέτει.

Ακολουθούν οι αρχικές διαψεύσεις κυβέρνησης και αντιπολίτευσης (η μία «ήξεις - αφήξεις», του κ. Αβέρωφ, η άλλη κατηγορηματική, του κ. Παπανδρέου), αλλά ακολουθούν και οι εμπρησμοί στον «Κλαουδάτο» και στο «ΑΤΕΝΕ» («νέος», «άλλος» ή επιπρόσθετος παράγοντας — είναι ζήτημα ερμηνείας αυτό).

Βροχή οι «αντι-εμπρηστικές» επερωτήσεις απ' όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης. — (Σημείωση πρώτη: το ΚΟΔΗΣΟ... διπλούν, Σημείωση δεύτερη: δεν έλειπε και πάλι, ως και ο κ. Σπ. Θεοτόκης) — κι έτσι το Προεδρείο της Βουλής (ο κ. Δ. Παπασπύρου) αποφασίζει και δηλώνει ύστερα από πίεση του κ. Μπαντουβά, την από κοινού συζήτηση των σχετικών με τα δύο θέματα επερωτήσεων, που χαρακτηρίζονται «εξισορροπητικά» (παλαντζοειδώς κοινώς) ως «συναφείς».

Έπεται, προφανώς και μετέπειτα αποδειγμένα, η συνεννόηση κυβέρνησης και αξιωματικής αντιπολίτευσης και, φυσικά, η πιναχώρηση (πρώτη φορά θά 'ναι;) του κ. Παπασπύρου: («μελέτησα καλύτερα το θέμα...», θα πεί στη συνεδρίαση της Βουλής) και διαχωρίζονται τα θέματα — όχι για λόγους ουσίας, κατά πάσα πιθανότητα αλλά για λόγους «κύρους»...

1 «τρύπα»

και η αποφράς ημέρα

Η καταγγελία Μπαντουβά παρακάμπτεται πεισματικά και ορίζεται με έκτακτη ημερησία άταξη (τύποις) το περί εμπρησμών κατ' αποκλειστικότητα περιεχόμενο των επερωτήσεων της Τρίτης.

Μόνο που εδώ υπάρχει μια «τρύπα»: τέσσερις από τις επερωτήσεις για τους εμπρημούς βάζουν ταυτόχρονα — σε δεύτερο, έστω, πλάνο — και το θέμα της καταγγελίας και την απόπειρα.

Και πέρα απ' αυτό: Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Α. Παπανδρέου, το θέτει το θέμα της καταγγελίας Μπαντουβά... «αποφράδα ημέρα» της συζήτησης στη Βουλή — τύποις και πάλι, «εκτός θέματος», όσον η επερώτηση των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ ήταν περιοριστικά «αντι-εμπρηστική» «αντι-τρομοκρατικές» και μόνο προεκτάσεις — με δύο τρόπους: Και με την κατηγορηματική (και αυτοπαγιδευτική) δήλωση «Τη νύχτα δεν συνέβη απολύτως τίποτα», αλλά

και με τον εξακοντισμό μιας στρατιωτικο-σοσιαλίζουσας εκδοχής της Αλλαγής με την αναγόρευση των Ενόπλων Δυνάμεων σε «προστάτες και εγγυητές των δημοκρατικών μας θεσμών...». (Και για να ξεκαθαριστεί και κάτι άλλο: η φρασούλα που προηγείται, «στο πλαίσιο μιας γνήσιας συναδελφосоσύνης λαού και Ενόπλων Δυνάμεων», έχει τόση αξία, όση και η απάντηση στο ερώτημα: υπάρχει σήμερα αυτή η «γνήσια συναδελφосоσύνη» μεταξύ λαού και αξιωματικών; Γιατί, ας μη γελιόμαστε, ούτε η καταγγελία, αλλά ούτε και το πρόβλημα γενικότερα, αφορά ή αφορούσε ποτέ τους φαντάρους...).

Το «μπούμ»

και το ...μπούμερανγκ

Δηλαδή, με δυο λόγια, όλες οι ικανές και αναγκαίες συνθήκες, προϋποθέσεις και προδιαγραφές για ένα «μπούμ», ήταν εκ προοιμίου δεδομένες...

«Μπούμ» όμως, που με την ωστική-του ισχύ, δεν αποκάλυψε — εκείνη τη στιγμή τουλάχιστον — πολλά για την ουσία της καταγγελίας της απόπειρας και των εμπρησμών, αλλά λειτούργησε σαν... μπούμερανγκ διπλά: αποκαλύπτοντας αφενός πολλά και ουσιαστικά — δια στόματος κ. Ι. Αλευρά — για τα όρια της ιδεολογικής αντοχής ορισμένων διακηνυγμένων αρχών του ΠΑΣΟΚ (όπως π.χ. για τις έννοιες της δημοκρατίας και του πλουραλισμού), και φωτίζοντας αφετέρου την παλαιο-αντικομμουνιστική πτυχή (παρά τις αντίθετες διαβεβαιώσεις-του, αυτό είναι ζήτημα εκτίμησης) στην ιδεολογική συγκρότηση του κ. Μπαντουβά.

Η παράσταση αρχίζει... μετά το τέλος-της.

Και ξεκινάει ο κ. Μπαντουβάς — 1 η ώρα πια, ενώ ουσιαστικά η «παράσταση» είχε τελειώσει απ' τις 21.30, με την αποχώρηση Ράλλη - Παπανδρέου — «χοντρά» και «κασσανδρικά»:

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «... Διακατέχομαι από έντονη πικρία, για να μην πω αηδία και, βεβαίως, από μεγάλη ανησυχία μετά την αποψινή συζήτηση, η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει πολιτική ηγεσία στον τόπο αυτό... Ο τόπος αυτός αποτέλεσε θύμα της πολιτικής ηγεσίας προαπριλιανά και δυστυχώς θ' αποτελέσει και στο μέλλον...».

Διακόπτεται από βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, και από τον εναπομείναντα στα υπουργικά έδρανα κ. Δαβάκη, αλλά συνεχίζει με τις γνωστές καταγγελίες για τους στρατιωτικούς συμβούλους Καραμανλή και Ράλλη και για τους «χαρακτηρισμένους» (εξ ιδίων τα βέλη) από το Α2 του ΓΕΣ, 350 εν ενεργεία αξιωματικούς, για να στραφεί στη συνέχεια αλλού:

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «Αναλογίστηκε της ευθύνης-του ο κ. Παπανδρέου, στον οποίο είχαμε εναποθέσει όλη η αντιπολίτευση τις ελπίδες του συντονισμού των ενεργειών και των μέτρων για την προστασία της Δημοκρατίας, όταν είπε προηγουμένως ότι διαβεβαιώνει τον ελληνικό λαό ότι οι δυνάμεις της ανωμαλίας δεν είναι σε θέση να υπονομεύσουν τη Δημοκρατία...».

Και διακόπτεται και πάλι από τον προεδρεύοντα κ. Α. Γκίλλα και διαμαρτύρεται:

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «Καταφέρατε να μην συζητηθεί

η επερώτησή-μου, με βάλατε να μιλήσω στις 1 το πρωί, αλλά δεν θα με φιμώσετε...».

ΓΚΙΛΛΑΣ: «Δεν θα σας φιμώσω. Εάν έχετε μίαν αιτίασιν δια πολιτικήν σκέψιν του αξιοτίμου αρχηγού της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως, εγώ δεν φταίω για να παραβώ τον Κανονισμόν.»

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «Αφήστε τον αξιοτίμο αρχηγό της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως. Είναι θύμα-σας. Σας βαρύνει. Θα ήθελα να σας πω ότι...».

«Σκαλι-σκαλί θα κατεβώ»

Τι ήταν να το πεί αυτό — «μαύρο φίδι που τον έφαγε». Παρεμβαίνει, πια, ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ κ. Ι. Αλευράς σε άλλο, πλέον, στυλ:

ΑΛΕΥΡΑΣ: «Είσαι τόσο παλικάρι, ώστε αποκαλείς τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως θύμα;».

Τι να πρωτοκαταγραφεί; Ο ζαφνικός «τσαμπουκαλίδικος» ενικός ή η ινδική περί ιερών αγελάδων αντίληψη — στην ελληνική μεταφυσική-της εκδοχή — για το πρόσωπο του Ανδρέα Παπανδρέου (του αρχηγού), που δεν μπορεί να πέσει θύμα παραπλάνησης ή πληροφόρησης και, πόσο μάλλον, να σφάλει... (τι αρχηγός θα ήταν αλλιώς;).

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «Το λιγότερο που μπορώ να του καταμαρτυρήσω».

ΑΛΕΥΡΑΣ: «Είναι ντροπή-σας.»

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «Σε σας είναι ντροπή».

Και κατεβαίνουν ένα σκαλοπάτι ακόμη στην κλίματα των «επιχειρημάτων» του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου του ΠΑΣΟΚ:

ΑΛΕΥΡΑΣ: «Σας ανεχόμαστε εδώ μέσα, αλλά φταίει το Προεδρείο, που δεν σας έχει καταργήσει. Είστε ανύπαρκτοι...». Κι αμέσως μετά: «Φταίει το Προεδρείο που σας αναγνωρίζει ως κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο ανυπάρχτου κόμματος...».

Τι να πρωτοκαταγράψει κανείς και πάλι; Την έμμεση, αλλά σαφή, δήλωση ότι αν κάναμε «εμείς» — το ΠΑΣΟΚ, δηλαδή ή εγώ — κουμάντο εδώ μέσα, στη Βουλή δηλαδή, δεν θα υπήρχε η «ανοχή»; Το άκριτο «κατηγορώ» στο νεοδημοκρατικό Προεδρείο που... δεν «κατάργησε» τον κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο της διαλυμένης μετεκλογικά και προεκλογικά, έστω, ΕΔΗΚ ή την εκ της υπεροχής των αριθμών εκπορευόμενη αλαζονεία για την πολιτική σημασία του «υπαρκτού» και του «ανυπάρχτου»;

Εμπρός, για το φινάλε!

ΑΛΕΥΡΑΣ (συνεχίζοντας): «Σείς έχετε συμπαγνία με την κυβέρνηση...».

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «Συμπαιγνία με την κυβέρνηση...».

ΑΛΕΥΡΑΣ: «Μάλιστα, γιατί σας αναγνωρίζει σαν κόμμα...».

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «Σας επιστρέφω την ύβρι. Και πολύ γρήγορα θα αποδειχθεί ότι εσείς έχετε συμπαγνία με την Κυβέρνηση».

ΑΛΕΥΡΑΣ: «Σείς».

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «Πίσω από την πλάτη της ΕΔΗΚ έχετε συνεργασθεί με τον Καραμανλή. Είναι γνωστό...».

ΑΛΕΥΡΑΣ: «Απεκαλύφθη απόψε ποιός είσαι και τι ρόλο παίζεις, είσαι όργανο του Αβέρωφ!».

ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: «Κάθισε κάτω παλαιά κομμουνιστά και σημερινά κεντρώε! Είσαι παλιός υβριστής και αυτό που είπες, θα το πληρώσεις εκτός αιθούσης...».

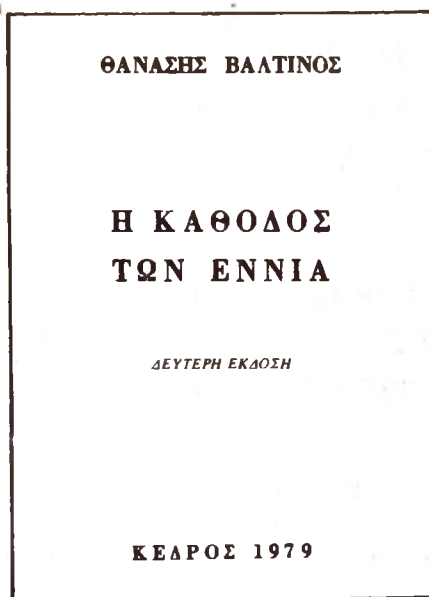
ΓΚΙΛΛΑΣ: «Παρακαλώ ηρεμήστε, δεν είναι κατάσταση αυτή!».

Η συνέχεια στη σελ. 11

ΚΕΔΡΟΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

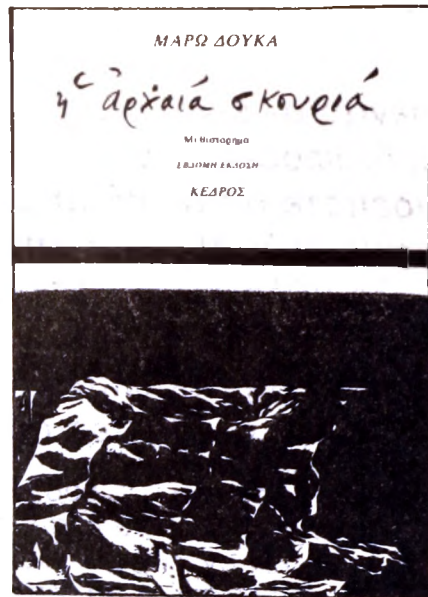
ΑΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΤΟ ΚΙΒΩΤΙΟ
Εβδομη έκδοση

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ
Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΕΝΝΙΑ
Δεύτερη έκδοση

ΣΤΡΑΤΗΣ ΔΟΥΚΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥ
Εβδομη έκδοση

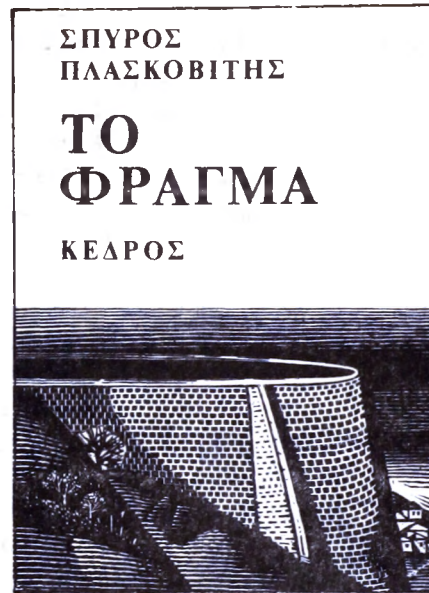
ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ
Η ΑΡΧΑΙΑ ΣΚΟΥΡΙΑ
Εβδομη έκδοση

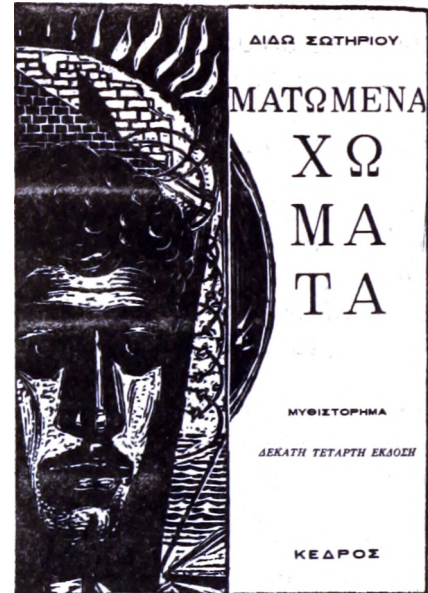
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ
ΑΝΤΙΠΟΙΗΣΙΣ ΑΡΧΗΣ
Τέταρτη έκδοση

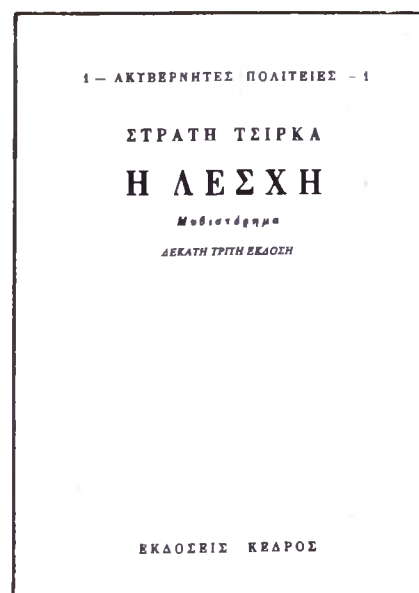
ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ
ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΥΑΛΙΚΩΝ
Πέμπτη έκδοση

ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ
ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ
Πέμπτη έκδοση

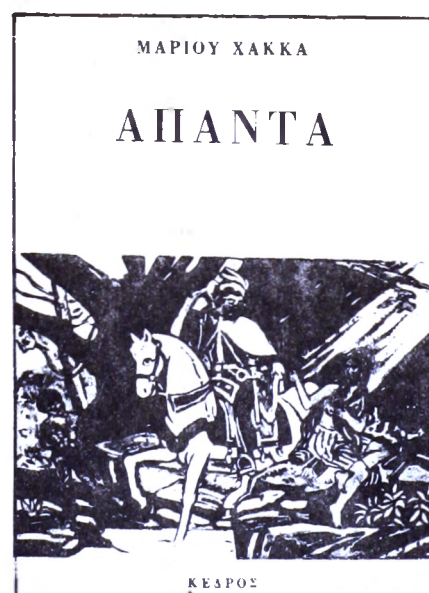
ΔΙΔΩ ΣΩΤΗΡΙΟΥ
ΜΑΤΩΜΕΝΑ ΧΩΜΑΤΑ
Δέκατη τέταρτη έκδοση

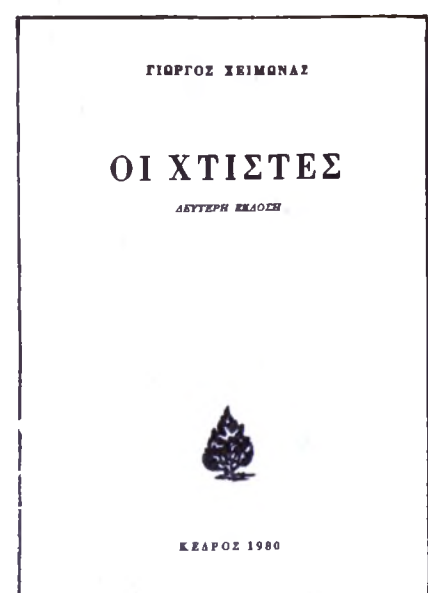
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ
ΑΚΥΒΕΡΝΗΤΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ
(Η Λέσχη - Αριάγνη - Η Νυχτερίδα)
Δέκατη τρίτη έκδοση

ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΡΑΓΚΙΑΣ
Η ΚΑΓΚΕΛΟΠΟΡΤΑ
Ογδοη έκδοση

ΜΑΡΙΟΥ ΧΑΚΚΑ
ΑΠΑΝΤΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ
ΟΙ ΧΤΙΣΤΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος Ἀκαδημίας) Τηλ. 3615783

Όταν οι «άφρονες απόστρατοι» καλούνται (και πάλι) «στα όπλα»

του Γιάννη Παπουτσάνη

Το «σενάριο» είναι πια γνωστό, όσο κι αν η «σημειολογία» -του επιδέχεται διάφορες ερμηνείες αφού, στα εύλογα ερωτήματα που τέθηκαν, ουδέποτε οριστική απάντηση υπήρξε. Και ίσως εκεί να οφείλεται το «μυστικό» της απήχησής-του.

Ποτέ ως χθές, πληροφορίες για «κινήσεις εις το στράτευμα» δεν ειδαν τόσο φως της δημοσιότητας ούτε και τροφοδότησαν τόσο απλόχερα τα πρωτοσέλιδα (κύρια ορισμένων φιλικά προσκείμενων στην Κυβέρνηση) εφημερίδων.

Μόνο που οι «άφρονες» Τεχέρο, χωρίς, έστω, να παραμένουν ανώνυμοι, σύμφωνα με την κατάθεση των ονομάτων που συνόδευσε την δεύτερη επερώτηση Μπαντουβά, παρέμειναν ανενόχλητοι και, φυσικά, «αμετανόητοι». Για να βρίσκεται εσαεί στην επικαιρότητα το ερώτημα σχολίου της «Καθημερινής»: «... Δεν αντιλαμβανόμαστε, ειλικρινά, τί είναι εκείνο που δεν αφήνει να τελειώνουμε, επιτέλους, με τους όποιους «άφρονες» οριστικά....».

Τα αναπάντητα ερωτήματα που τέθηκαν, αφ' ενός με την επερώτηση του κ. Μπαντουβά και αφ' ετέρου με την:

● Ηθελμένα ασαφή απάντηση του Υπουργού Αμύνης.

● Δημόσια διαβεβαίωση του κ. Α. Παπανδρέου ότι: «τίποτε απολύτως δεν συνέβη».

● Ουσιαστική επιβεβαίωση, ένα 24ωρο μετά (!) από τις δηλώσεις Παπανδρέου και ένα... δεκαήμερο μετά την κατάθεση της επερώτησης, των καταγγελιών του επερωτώντος βουλευτή δημιούργησαν απορίες, σ' όσους δεν προκάλεσαν ανησυχίες.

Την εικόνα ήρθε να συμπληρώσει η κατάθεση των ονομάτων των «κινηματιών», και ακόμη, ένας κατάλογος 330 κατωτέρων, ανωτέρων και ανωτάτων αξιωματιών, που φέρονται ως «συνωμοτούντες».

Κι όλα αυτά σ' ένα πλαίσιο που το συνέδεσαν (και αμέσως καταποντίστηκαν από ο προσκήνιο της επικαιρότητας) μια προληπτική ενεργοποίηση των εξ Ανατολής υμμάχων-μας, κάποιες ΝΑΤΟϊκές πρωτοβουλίες στην Βαλκανική και οι τρομοκρατικές εμπρηστικές ενέργειες στο κέντρο της Αθήνας, κατ' εικόνα (μα και καθ' ορίσιν;) των προηγούμενων. Οι ενέργειες αυτές φαίνεται πως κάλυψαν και το κενό» μεταξύ της κατάθεσης της επερώτησης και των πρώτων «εγγυητικών» δηλώσεων Αβέρωφ, και της γραπτής «επιβεβαιωτικής» απάντησης του κ. Αβέρωφ, που ήρθε στην δημοσιότητα όχι μόνο με τις δηλώσεις Παπανδρέου, μα και έπειτα από πρωτοβουλία του ΠΑΣΟΚ να μην συζητηθούν παράλληλα ως στη συζήτηση η επερώτηση για το κίνημα και η επερώτηση για τους μπράβους.

Ίσως όλη αυτή η περιπλοκή να μην είχε δημιουργηθεί εάν δεν εκδηλωνόταν η τότε κατηγορηματική στάση του κ. Παπανδρέου στη Βουλή. Ίσως πάλι, σε αντίθετη περίπτωση, τα πράγματα να παρουσιάζουν μια διαφορετική, ποιοτικά, περιπλο-

Πάντως, είναι γεγονός ότι η στάση του

Αρχηγού της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης δέχεται πολλές ερμηνείες, που κάποτε δεν είναι απαραίτητο η μια να διίσταται της άλλης.

Παραδείγματος χάριν: Το ότι «υψηλά ιστάμενα πρόσωπα» (διατυπώνονται έντονα υπαινιγμοί ότι πρόκειται για τον ρυθμιστή του Πολιτεύματος) διαβεβαίωσαν τον κ. Παπανδρέου ότι «τίποτα δεν συνέβη», με φυσική απόρροια την στάση του τελευταίου στην Βουλή, δεν αποκλείει το γεγονός ότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ «κάτι ήξερε» που δεν ήθελε να του δώσει διαστάσεις ή απλά ήθελε να δράσει κατευναστικά προς τον χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων. Ακόμη, τα παραπάνω δεν είναι κατ' ανάγκη ανεξάρτητα από το ότι ο κ. Παπανδρέου, μη θέλοντας να «παρασυρθεί» από τις αοριστολογίες του Υπουργού Αμύνης ανέλαβε τον ρόλο ανεπιφύλακτου υπερασπιστή του στρατεύματος.

Όμως, αν υπάρχουν διάφορες ερμηνείες για την στάση του κ. Παπανδρέου, υπάρχουν ουσιαστικά ερωτηματικά για τις θέσεις μα και τον ρόλο του κ. Αβέρωφ στην όλη υπόθεση. Και μάλιστα πολλαπλασιάζονται τα ερωτήματα για το ρόλο του κ. Αβέρωφ, απ' τη στιγμή που αποφεύγει τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου με την δικαιολογία ότι δεν θέλει να εκθέσει τις πηγές των «πληροφοριών»-του. Πράγματι, η όλη μεθοδολογία του κ. Υπουργού Αμύνης γεννά αλλεπάλληλα προβλήματα δημοκρατικής τάξης και είναι εξαιρετικά αρνητική η σιωπή του κ. Ράλλη σχετικά. Σωστά σημειώναν πολιτικοί παρατηρητές ότι η ιστορία αυτή του «κινήματος θερινής νυκτός», αν μη τι άλλο, εκθέτει τον κ. Ράλλη, καθώς τον μετέτρεψε επί ένα 10ήμερο και πλέον, σε ένα «βουβό πρόσωπο», που φαίνεται να στερείται κάθε αρμοδιότητας σε ένα αποφασιστικό τομέα της κυβερνητικής πολιτικής.

Τα αναπάντητα ερωτήματα, οι αλληλοσυγκρουόμενες πληροφορίες, φημολογία και, πάνω απ' όλα, η διακριτική κυβερνητική σιωπή, σε συνδυασμό με το «ευκαιριακό» των τοποθετήσεων του Υπουργού Εθνικής Αμύνης, δημιούργησαν μια κινδυνολογία όχι χωρίς αιτία. Γιατι πάντοτε η κινδυνολογία προκαλείται για να φέρει συγκεκριμένα αποτελέσματα, τα οποία κάποιος εισπράττουν προς ίδιον συμφέρον.

Κι αν κερδισμένος δεν βγήκε κανείς απ' αυτή την ιστορία (οι Ένοπλες Δυνάμεις έγιναν πάλι, ύστερα από καιρό, αντικείμενο ψιθύρων, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ εμφανίζεται, κατά κάποιο τρόπο, εκτεθειμένος, τον προεκλογικό ουρανό σκεπάζουν τα σύννεφα των κίβδηλων διλημμάτων και το «χαρτί» που λέγεται Στρατός, κρυμμένο

στο μανίκι τόσο καιρό, «πετιέται» στο πολιτικό τραπέζι) σίγουρα δεν βγαίνει χαμένος ο κ. Αβέρωφ, ο οποίος με την στάση του εμφανίζεται ταυτόχρονα σαν ο «εγγυητής τόσο της ομαλότητας, όσο και της ανωμαλίας», σύμφωνα με την διατύπωση κοινοβουλευτικών, όχι κατ' ανάγκη αντιπολιτευτικών, κύκλων.

Και ο πιο καλόπιστος παρατηρητής δεν θα δυσκολευτεί, παρακολουθώντας την εξέλιξη του «σεναρίου», να διακρίνει έντονο το στοιχείο της ατομικής προβολής, της αποκλειστικής «εγκυρότητας» και μοναδικότητας, μα και την έμμεση υπενθύμιση πως μόνο εκείνος είναι ικανός να δημιουργήσει προβλήματα, να τοποθετηθεί και να υπερκεράσει, κάποτε, τους πολιτικούς-του αντιπάλους.

Με την στάση-του, έξω από τα πλαίσια του «ήπιου κλίματος», ο κ. Αβέρωφ πιθανόν να πιστεύει ότι ωφελεί και τον πολιτικό-του χώρο, μα και εαυτόν.

Πραγματικά. Μετά την υποχρεωτική υπαναχώρησή-του στο θέμα της αύξησης του αριθμού υποψηφίων, την αποσκίρτηση πολλών προσωπικών υποστηρικτών του στα πλαίσια του κόμματος της Ν.Δ. και εν όψει του συνεδρίου-της, ο κ. Αβέρωφ έχει κάθε λόγο να θέλει την ενίσχυση της θέσης-του, αφού άλλωστε κατέληξε στην απόφαση να... πολιτευτεί και πάλι.

Κι επειδή συνήθως «μ' ένα συμπάρο ρίχνουμε δυο τρυγόνια» πέρα του ότι εμφανίζεται να υπερκερά και εκείνους που παρέσχαν τις απαραίτητες διαβεβαιώσεις στον κ. Παπανδρέου, υπενθυμίζει προς όλες τις κατευθύνσεις ότι εκείνος είναι ο μόνος και αδιαφιλονίκητος «πολιτικός προϊστάμενος» των Ενόπλων Δυνάμεων, όπως αρέσκεται να αυτοαποκαλείται.

Όμως τέτοια «παιχνίδια» με αφορμή καταστάσεις που σχετίζονται με τον χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων, σίγουρα τραυματίζουν και τις ίδιες και την χώρα περισσότερο απ' ό,τι μπορούν να προσπορίσουν «ίδια πολιτικά ή κομματικά οφέλη». Ιδίως, όταν έχουν λιγότερο σχέση με την εκμετάλλευση κάποιων συγκυριών και, περισσότερο, όταν αποτελούν μέρος προδιαγεγραμμένου σχεδίου.

Η ΒΟΥΛΗ

Συνέχεια από τη σελ. 9

ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ (Όρθιοι και κινούμενοι προς το βήμα): «Είσαι παλικαράς ρέ...».

Η αυλαία πέφτει με εκείνο το γνωστό «Διακόπτεται η συνεδρίαση».

«Διακόπτεται η συνεδρίαση» — και αρχίζουν ή μάλλον, συνεχίζουν, οι σκέψεις για το κατά πόσο ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ... εκπροσωπεί την αντίληψη του κόμματός-του περί κοινοβουλευτισμού... (Γιατί είπαμε, «σ' επίπεδο αρχής», το ΠΑΣΟΚ είναι όχι μόνο υπέρ της απλής αναλογικής, αλλά και υπέρ των δημοκρατικών μεθόδων και του πλουραλισμού!).

«Ουαί και αλλοίμονο» αν η απάντηση είναι ολοκληρωτικά καταφατική, «ουαί και αλλοίμονο» για τους μικρούς (όσους υπάρχουν) και τους τολμούντες να κοντράρουν ή και ν' αμφισβητήσουν, έστω, την αυθεντία της πιθανότατης μελλοντικής πλειοψηφίας του ΠΑΣΟΚ — με την βοήθεια της «ενισχυμένης», εννοείται — στην επόμενη Βουλή...

«Νά τηνε από τώρα κιόλας
ντύνεται Μοίρα η Εξουσία και σου σφυράει
Ad Libitum» — Στο περίπου

(Οδ. Ελύτης)

ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ποιός φοβάται ποιόν;

Του Πέτρου Εύθυμιου

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ χαρακτήρας και τα ασθενή όρια της πολιτικής δημοκρατίας στην Ελλάδα, αποκαλύπτονται συνήθως όχι από ευθείες καταγγελίες ή επισημάνσεις, αλλά από τις συγκαλύψεις, τις αποσιωπήσεις, την «πολιτική σε δύο επίπεδα»: ένα εκείνο του προσκηνίου, της «λαϊκής κατανάλωσης», ας το πούμε χοντρικά, και το δεύτερο επίπεδο, εκείνο της ουσίας, που αναφέρεται στη γλώσσα των μηχανισμών της εξουσίας και στις κινήσεις που αποσκοπούν στην προώθηση ή διαφύλαξη θέσεων στα πλαίσια των δυναμικών ερεισμάτων-της, και την διαμόρφωση νέων ισορροπιών στους κόλπους-της.

ΑΝ ΑΥΤΟ ίσχυε πάντα σε όλη την μετεμφυλιακή πολιτική πορεία του τόπου, μετά τη μεταπολίτευση οι εμπειρικοί χειρισμοί προσέλαβαν χαρακτήρα επιστημονικής δεξιοτεχνίας. Όλοι ζήσαμε, για παράδειγμα, το εκπληκτικό φαινόμενο, επί μια εξαετία (74 - 80), να καταγγέλεται από την αντιπολίτευση «ανελέητα» η Δεξιά και η πολιτική-της, αλλά να εξαιρείται της κριτικής «επί του προσωπικού», ο Κων. Καραμανλής, που όμως ήταν και ο αρχηγός της Δεξιάς και ο αναμφίβολος εμπνευστής και πρωταγωνιστής της πολιτικής-της...

ΑΝ ΟΧΙ όλοι επίσης, σίγουρα τουλάχιστον οι «μυημένοι», γνωρίζουν καλά, πως στα κομματικά επιτελεία της Αντιπολίτευσης υπήρχαν συχνά πολύ διαφορετικές εκτιμήσεις για πτυχές της κυβερνητικής πολιτικής, από εκείνες που δημόσια εκδήλωναν τα κόμματα αυτά. Για παράδειγμα, είναι γνωστό πως τα περισσότερα κόμματα ένιωθαν ικανοποιημένα από το φορολογικό νομοσχέδιο για τα «τεκμήρια», υπό την έννοια, ότι ένα αναγκαίο αλλά «αντιδημοτικό» μέτρο το ανέλαβε η Δεξιά, απαλλάσσοντας από το κόστος την διάδοχή-της κυβέρνηση που θα ήταν υποχρεωμένη να πράξει το ίδιο, ή έστω κάτι ανάλογο...

ΚΑΙ ΑΝ κάπου η δεξιοτεχνία των χειρισμών «διπλού επιπέδου» ογκώθηκε στο επίπεδο του έργου τέχνης, ήταν ως προς την άσκηση πολιτικής για το Στρατό ή στο Στρατό ή και τα δυο μαζί, συνήθως. Και ήταν φυσικό, σ' αυτή την κατεύθυνση, το κύριο βάρος να το φέρουν τα δυο κόμματα που συνέχονται εντονότερα με την εξουσία: η «Ν.Δ.», ως κατέχουσα και το ΠΑΣΟΚ διεκδικώντας-την βάση.

ΚΙ ΑΥΤΟ, γιατί κοινή συνείδηση αποτελεί πως κάθε πρόταση εξουσίας στην Ελλάδα πρέπει να υπολογίζει στο Στρατό, είτε ως στοιχείο δυναμικής στήριξης-της, είτε ως βάση δυναμικής ανατροπής-της. Αυτό βέβαια είναι το στοιχείο που δεν εκφωνείται, ούτε ομολογείται, αλλά διατρέχει έντονα και καθοριστικά το σύνολο των στρατηγικών υπολογισμών και των τακτικών ελιγμών όλων των κομμάτων εξουσίας στην Ελλάδα, και κατεξοχήν της «Ν.Δ» και του ΠΑΣΟΚ. Και σωστά τα απασχολεί. Μένει να διερευνηθεί αν ασχολούνται και με το σωστό τρόπο.

ΑΝ ΟΜΩΣ ο Στρατός εξακολουθεί να παραμένει κέντρο αναφοράς και δυναμικός παράγοντας της πολιτειακής τάξης και της πολιτικής λειτουργίας, αυτό οφείλεται συγκεκριμένα και αποκλειστικά στην επιλογή του κ. Καραμανλή να τον διατηρήσει έτσι στη διαδικασία της μεταπολίτευσης. Ο κ. Καραμανλής, που η αριστερά οφείλει με τη σειρά-της να του αναγνωρίσει τον τίτλο του στρατηγικότερου πολιτικού της αστικής τάξης της μεταπολεμικής περιόδου, θέλησε να διατηρήσει το στρατό ως τον έσχατο εγγυητή της αστικής εξουσίας και ανέθεσε στον καταλληλότερο άνθρωπο τις αναγκαίες προσαρμογές για τη διατήρηση του παλιού ρόλου, στον κ. Αβέρωφ δηλαδή, που ανέλαβε τις πρακτικές ρυθμίσεις.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ψεύδος, όχι πάντως κοινής αποδοχής, είναι πως η μεταπολίτευση έγινε υπό την σπάθη των στρατιωτικών. Η αλήθεια είναι ότι για πρώτη και μοναδική φορά, αυτή η σπάθη παραδόθηκε στην πολιτική εξουσία: από τους μεν λόγω της αισχύνης που τους προσπόρισε, από τους δε λόγω της ανάγκης να αποπλυθεί αυτή η αισχύνη, από άλλους λόγω της ελπίδας για μια κάθαρση και ανανέωση του στρατού. Τέλος υπήρξαν και εκείνοι, που ούτως ή άλλως δεν έστρεψαν ποτέ και πουθενά εναντίον κανενός αυτή τη σπάθη και περίμεναν εντολές για κάποιο νέο ρόλο-τους.

Ο κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ επέλεξε και ο κ. Αβέρωφ εφάρμοσε την πολιτική της επαναπόδοσης στο Στρατό του έμμεσου αλλά ουσιαστικού πολιτικού-του ρόλου. Το σπαθί δόθηκε πίσω με κάποιο καλλωπισμό-του, αλλά διατηρώντας δυνάμει όλες τις λειτουργίες και τους κινδύνους, ακόμα και τον περίφημο κίνδυνο να καθίσει κανείς πάνω-του.

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ουσιαστικά, για μια επιλογή που αποτελούσε το αντίβαρο της πολιτικής του «εκσυγχρονισμού», που ακολουθήθηκε στους υπόλοιπους τομείς της κυβερνητικής πολιτικής. Είναι μια απ' τις πολλές εκδηλώσεις της «κρίσης εμπιστοσύνης» που διατρέχει την αστική τάξη, ως προς τη δυνατότητά-της να αποσπά στις επιλογές-της τη συναίνεση πλατιών κοινωνικών και λαϊκών δυνάμεων.

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ λοιπόν, επιδιώχτηκε να παραμείνει ως το κόμμα - εφεδρεία της αστικής τάξης. Ο πιο συμπαγής μηχανισμός, ο πιο απυρόβλητος από τις κοινωνικές και πολιτικές διαδικασίες, ο «Μέγας Σιωπηλός» του παρασκήνιου, που θα μπορούσε να εξαπολυθεί εναντίον καθενός που θα έθετε σε αμφισβήτηση το καθεστώς της αστικής εξουσίας.

ΑΥΤΟ επιχείρησε με όλα τα μέσα ο κ. Αβέρωφ. Με τη μείωση της αποχουντοποίησης μόνο στους ανεπανόρθωτα εκτεθειμένους ή σε εκείνους που δεν αποδέχτηκαν έγκαιρα την υποταγή στο νέο κέντρο δύναμης, που φιλοδοξούσε ο ίδιος να αποτελέσει. Με τη διατήρηση αναλλοίωτων των δομών και λειτουργιών που στεγανοποιούν το Στρατό σε σχέση με τη δημόσια ζωή. Με

τη διατήρηση και επαύξηση του κατασταλτικού και ιδεολογικού-του ρόλου, ως προς τους έφεδρους στρατευμένους. Με τη διατήρηση της στενής διασύνδεσης του Στρατού με τα Σώματα Ασφαλείας και την εκπόνηση κοινών σχεδίων κατά του «εσωτερικού εχθρού». Με τη διατήρηση της Σχολής Ευελπίδων, σαν σχολή πολιτικών στελεχών, που η όλη διαπαιδαγώγησή-τους αποσκοπεί σε μονοσήμαντη προσάρτησή-τους στην πολιτική της Δεξιάς. Με τη διατήρηση ή αλλαγή επί το χειρότερο του στρατιωτικού κανονισμού, που θεσμοποιεί όλα τα παραπάνω στην καθημερινή ζωή του Στρατεύματος. Με την καλλιέργεια μιας νέου τύπου ευνοιοκρατίας, τη δημιουργία ενός προσωπικού «λόμπυ» μέσω του μηχανισμού μεταθέσεων-προαγωγών, που οργάνωσε και ελέγχει ο κ. Αβέρωφ. Με τη συστηματική υποβάθμιση και δίωξη των αξιωματικών — και παγίως, φυσικά, των εφέδρων — που διακρίνονται από ανεξαρτησία σκέψης και δημοκρατικά ιδεώδη.

ΚΙ ΟΜΩΣ, παρ' όλ' αυτά, ο Στρατός δεν αποτελεί αυτή τη στιγμή, «σίγουρο χαρτί» στα χέρια κανενός ως προς άμεση πολιτική χρησιμοποίησή-του. Γιατί ο Στρατός, παρουσιάζει ορισμένες πρωτοφανείς ιδιορρυθμίες, που έχουν την εξήγησή-τους μέσα στη συγκυρία της τελευταίας δεκαπενταετίας.

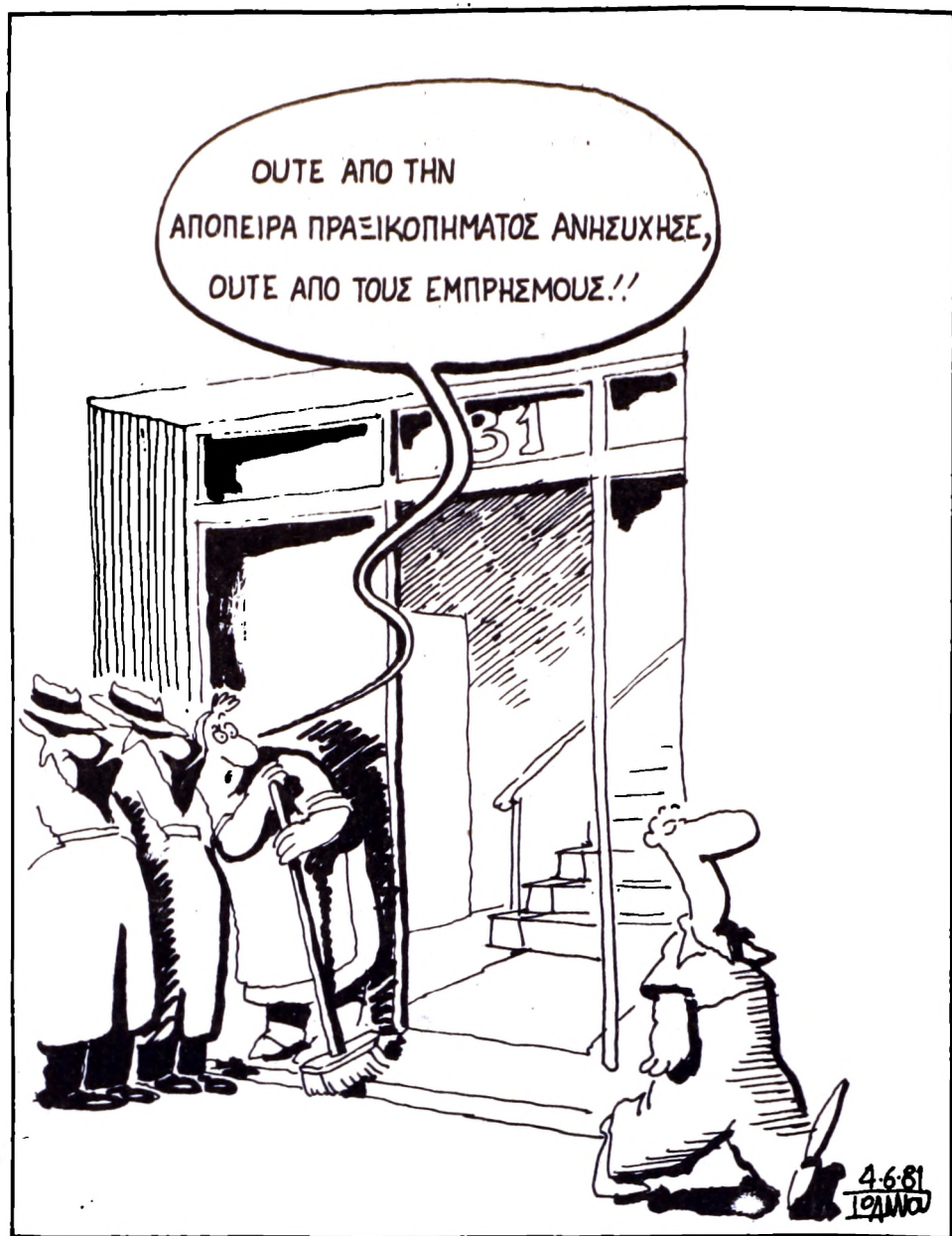
ΠΡΙΝ απ' όλα, για πρώτη φορά ο Στρατός δεν έχει ως γνώρισμά-του μια ενιαία ιδεολογική και πολιτική συνοχή, όπως αυτή που χάριζε κάποτε για παράδειγμα το δίπτυχο του βασιλικού θεσμού και του αντικομμουνισμού. Η χούντα των συνταγματαρχών και οι αλληπάλληλοι φατριασμοί γύρω απ' τον βασιλιά, φρόντισαν ήδη να εξασθενίσουν μέχρι εξουδετέρωσης το πρώτο σκέλος, και τα γεγονότα της Κύπρου, καθώς και η σύνολη εμπειρία της εφταετίας, έθεσαν υπό σοβαρή κρίση και το δεύτερο, καθώς για το Στρατό, το αρμονικό συμπλήρωμα του αντικομμουνισμού ήταν η πίστη στους Δυτικούς συμμάχους-μας.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ, σε διάφορους βαθμούς συνειδητότητας, η εμπειρία της χούντας καταγράφηκε ως αρνητική για τα ειδικά συντεχνιακά συμφέροντα του σώματος των αξιωματικών, υπό διπλή έννοια: πρώτον, γιατί ανατρέποντας κάθε έννοια ιεραρχίας και τάξης μέσα στο στράτευμα, έγινε περισσότερο εμφανές ότι η «φauλοκρατία» δεν είναι γνώρισμα των πολιτικών και μόνο και, κυρίως, δεύτερο, γιατί με τη στρατιωτική ντροπή της Κύπρου προσέβαλε το Σώμα στην κύρια δύναμη συνοχής-του, την πολεμική-του αρμοδιότητα και ιδεολογικά την πατριωτική-του συνέπεια, δηλαδή.

ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ, εξίσου θολά, αλλά με σημαντικές επιπτώσεις, έγινε συνείδηση στο Στρατό, ότι χρησιμοποιείται για «ξένους λογαριασμούς» και ότι διασφάλιση της τιμής-του και του κοινωνικού-του ρόλου θα επανεύρει μόνο σε μια μορφή απόδοσης πολεμικού έργου, που θα αποκαταστήσει και το γόητρο του σώματος και κάποιας μορφής ενότητα με το λαό, που την κατακραυγή-του αισθάνθηκε οδυνηρά το '74.

ΤΕΛΟΣ, οι γενικότερες κοινωνικές και πολιτικές μεταλλάξεις, που έγιναν εμφανέστερες με τη μεταπολίτευση, σφραγίζουν ιδιόρρυθμα και το Στρατό, που, παρά τις επίμονες προσπάθειες του κ. Αβέρωφ, δεν μένει ανεπηρέαστος από την κοινωνική και πολιτική κινητικότητα που τον περιβάλλει. Σαν ειδική μεσοστρωματική κατηγορία που είναι, ο Στρατός δέχεται μέσα, αλλά σαφώς, όλη την πίεση των διεκδικήσεων και αιτημάτων που διακινούνται σε όλες τις ομόλογες κοινωνικά κατηγορίες υπαλλήλων και μισθωτών, και που η πολιτική-τους ροχιά τείνει οπωσδήποτε να εκτραπεί από τα όρια της πολιτικής της παραδοσιακής Δεξιάς.

ΜΕ ΛΙΓΑ λόγια, και μέσα στο Στρατό βρίσκουν έκφραση οι γενικότεροι ανταγωνισμοί και συγκρούσεις που συντελούνται σε όλα τα πεδία της ελληνικής κοινωνικής και πολιτικής ζωής, και χωρίς αυτή τη φορά το σώμα να είναι ιδεολογικά θωρακισμένο

και πολιτικά συμπαγές με τέτοιο τρόπο, ώστε τα πάντα να σταματούν στην πύλη του στρατοπέδου.

ΑΝ ΣΕ όλα αυτά προστεθούν και οι δυσκολίες του «ξένου παράγοντα» για άμεση και πλατιά διείσδυση στο Στρατό, φαινόμενο επίσης νέο, που το ερμηνεύουν η εφταετία, η Κύπρος και τα μετέπειτα, κυρίως η στάση των ΗΠΑ - ΝΑΤΟ στα ελληνοτουρκικά, τότε μπορούμε να δούμε από ποιές συγκλίνουσες πλευρές εξηγείται το γεγονός ότι σήμερα ο Στρατός δεν είναι άμεσα «πιστωμένος» σε κανέναν για τρέχουσα πολιτική χρήση. Να το πούμε πιο απλά: ούτε η «Ν.Δ.», ούτε ο κ. Αβέρωφ θα μπορούσαν, ακόμα κι αν το επιδίωκαν, να χρησιμοποιήσουν το Στρατό στις εκλογές με τον ίδιο τρόπο του '61, ας-πούμε.

ΓΙ' ΑΥΤΟ άλλωστε, και απ' αυτή τη σκοπιά, δεν πρέπει να είναι πολλές οι απορίες για τα συμβαίνοντα γύρω από το περίφημο «κίνημα της 1ης Ιούνη». Το «κίνημα της 1ης Ιούνη» υπήρξε, κατά τη γνώμη-μας, μια σταθμισμένη προσπάθεια του κ. Αβέρωφ, να παγιδεύσει την Αντιπολίτευση και κυρίως τον κ. Παπανδρέου και μέσω αυτών τον ίδιο το Στρατό.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ δηλαδή ότι ο κ. Αβέρωφ, διαπιστώνοντας την επικίνδυνη για τον ίδιο και την παράταξή-του πολιτική εκκρεμότητα του Στρατού, θέλησε να παρασύρει τον κ. Παπανδρέου και την Αντιπολίτευση γενικότερα, σε μια διαμάχη γύρω από την κάθαρση και αποχουντοποίηση, που, δραματοποιημένη κατάλληλα, έλπιζε ότι θα συσπείρωνε το στράτευμα γύρω-του, ως μοναδικού εγγυητή εναντίων των «προγκρόμ», που ετοιμάζει η Αριστερά.

ΔΕΝ ΕΝΝΟΟΥΜΕ με όλα αυτά κατ' ανάγκην ότι ο κ. Αβέρωφ «έστησε» την όλη υπόθεση εξ αρχής. Απλά, θεωρούμε ότι κάποια στιγμή έκρινε σκόπιμο να εξυψώσει σε «γεγονός» τους λεονταρισμούς των γνωστών απόστρατων του Παπάγου, με τους οποίους, άλλωστε, άλλοτε συνέτρωγε, για να τους «συνετίσει».

ΑΠ' ΑΥΤΗ τη σκοπιά, ο κ. Παπανδρέου, όχι απλά δεν έπεσε στην παγίδα, αλλά «τράβηξε και το χαλί» κάτω απ' τα πό-

δια του κ. Αβέρωφ, αφήνοντάς-τον εντελώς έκθετο στα μάτια των αξιωματικών, που καλύτερα από κάθε άλλον ξέρουν αν πράγματι κάποιος, και πώς, κινήθηκε την 1η Ιούνη.

ΑΝ ΟΜΩΣ ο κ. Παπανδρέου έχει να καταγράψει στο συγκεκριμένο θέμα μια επιτυχία εκτίμησης και τακτικής, οι θέσεις-του γεννούν άλλα προβλήματα, ενώ δεν παύουν να εκκρεμούν ορισμένα θέματα στρατηγικής των δημοκρατικών δυνάμεων, γύρω από το πρόβλημα του Στρατού.

ΓΙΑΤΙ, αν θεωρήσουμε ορθό ότι *αυτή τη στιγμή* ο Στρατός δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ενιαία και συγκεκριμένα ως *μοχλός στο καθημερινό πολιτικό παιχνίδι*, άλλο τόσο αληθεύει πως το σκηνικό αλλάζει, αν το δίλημμα δεν τεθεί μ' αυτό τον τρόπο, αλλά διαφορετικά: ποιά ρόλο θα μπορούσε να διαδραματίσει ο στρατός, δηλαδή, σε μια περίπτωση όπου μια κοινωνική και πολιτική κρίση ή σύγκρουση θα φαινόταν ότι έθετε υπό κρίση όχι την τρέχουσα πολιτική ηγεσία-του αλλά *το συνολικό-του ρόλο στο πλαίσιο της κοινωνικής και πολιτικής ζωής της χώρας*. Αν, δηλαδή, ετίθετο πρόβλημα «αλλαγής», δηλαδή τομών ουσιαστικών στην άρθρωση των κοινωνικών σχέσεων και τη δομή της πολιτικής εξουσίας.

ΝΟΜΙΖΟΥΜΕ λοιπόν, πως αν μια πρόταση «αλλαγής» δεν συμπεριλαμβάνει και ουσιώδεις ρυθμίσεις, μέτρα και τομές, στη δομή και τη λειτουργία του Στρατού, τότε, στο βαθμό που πράγματι η «αλλαγή» θα απειλήσει, ή, ακόμα χειρότερο, απλώς θα φανεί ή θα κριθεί ότι απειλεί το «καθεστώς», τότε θα προσκρούσει όχι μόνο στην πολιτική αντίδραση της άρχουσας τάξης, αλλά και συγκεκριμένα, εφόσον συντρέξει ένα πλέγμα προϋποθέσεων, στην πρακτική αντίδραση του Στρατού, που είτε θα προσαρτηθεί σε μια πολιτική μερίδα της άρχουσας τάξης, είτε θα αυτονομηθεί ως πολιτικός μηχανισμός καταστολής.

ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ «ΚΕΔΡΟΥ»

ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΑΔΑ ΜΠΑ'Υ'-ΝΤΕ'Υ'

Ένα ποιητικό βιβλίο, σήμερα

Άλλα βιβλία του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
στον «ΚΕΔΡΟ»

ΠΟΙΗΣΗ

- Α' Τόμος ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1954-1964 Γ' έκδοση
- Β' Τόμος ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1965-1975 Γ' έκδοση
- ΜΕΤΟΙΚΕΣΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1973
- ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1977
- ΝΕΤΡΟΝΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1978
- ΕΛΛΑΔΑ ΜΠΑ'Υ' - ΝΤΕ'Υ' ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1981

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΓΙΝΑΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ 1979

ΠΕΖΑ

ΤΟ ΓΟΥΠΑΤΟ *Μυθιστόρημα Γ' έκδοση.*
ΤΟ ΣΑΡΑΒΑΛΟ *Μυθιστόρημα Γ' έκδοση*
ΤΟ ΠΑΤΑΡΙ *Μυθιστόρημα Γ' έκδοση*
ΤΟ ΑΤΕΛΙΕ *Μυθιστόρημα Β' έκδοση*
ΕΛ ΝΤΑΜΠΑ *Μυθιστόρημα Β' έκδοση*

ΘΕΑΤΡΟ

ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΑ *Τρίπραχτη κωμωδία*
ΓΩΝΙΑ ΠΟΤΑΜΙ ΚΑΙ ΓΕΦΥΡΑ *Τρίπραχτο*

ΒΕΒΑΙΑ, κάθε πρόταση αλλαγής της δομής και λειτουργίας του στρατού, κρύβει επιφανειακά δυο τεράστιους κινδύνους, που μάλιστα δρουν συμπληρωματικά: πρώτον, να συσπειρώσει με ετερόκλητο τρόπο, σε καθαρά συντεχνητική βάση αυτοπροστασίας το σώμα των αξιωματικών και να το καταστήσει πρόσφορο σε κινδυνολογικά μηνύματα, δεύτερον, να θέσει σε κίνδυνο την πολεμική ετοιμότητα και απόδοσή-του.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ λοιπόν, ότι το πρόβλημα της «αλλαγής» και η εκφώνησή-της δεν πρέπει να επιδέχεται πολιτική «διπλού επιπέδου»: άλλα να ξέρουμε και να εκτιμούμε και άλλα να κάνουμε και να λέμε, υπό την πίεση κάποιου «συσχετισμού δυνάμεων» ή ρεαλισμού. Και υποστηρίζουμε ότι μια ανοιχτή και ευθεία πολιτική είναι αναγκαία **και για το Στρατό**. Είναι λάθος, μακροπρόθεσμα, να ανακηρύσσουμε το Στρατό ως έχει, «εγγυητή της Δημοκρατίας». Πρέπει να προτείνουμε τα μέτρα με τα οποία θα γίνει όχι «εγγυητής», γιατί τέτοιο πράγμα είναι μόνο ο λαός, αλλά μια από τις κρατικές υπηρεσίες που λειτουργούν στα πλαίσια του δημοκρατικού πολιτεύματος. Όσο σκόπιμο είναι στην τρέχουσα φάση — εν όψει δηλαδή εκλογών — να «ουδετεροποιηθεί» ο Στρατός και να μην καλλιεργηθεί η κινδυνολογία, άλλο τόσο σκόπιμο είναι, *εφόσον υπάρχει πρόθεση «αλλαγής»*, να ακολουθηθεί μια ευθεία, ανοιχτή, καθαρή και συγκεκριμένη πολιτική στο πρόβλημα του βαθαιματος και της διεύρυνσης της πολιτικής δημοκρατίας, που αναπόσπαστο στοιχείο-της είναι ο εκδημοκρατισμός του Στρατού.

ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ, μάλιστα, διπλό λάθος να μην θίγεται το πρόβλημα του εκδημοκρατισμού του Στρατού: πρώτον, γιατί η διατήρηση του Στρατού σε κατάσταση ακινησίας ευνοεί την επικύρωση ενός ευρύτερου κοινωνικού και πολιτικού στεγανού γύρω-του, ευνοεί δηλαδή τους παρόντες συσχετισμούς δύναμης που οικοδόμησε στους κόλπους-του ο κ. Αβέρωφ. Δεύτερο, γιατί το πρόβλημα του εκδημοκρατισμού **μπορεί και πρέπει να συνδεθεί με το θέμα της μάχιμης απόδοσής-του**. Και ο Στρατός ξέρει ότι η μάχιμη απόδοσή-του μπορεί να πολλαπλασιαστεί *με τα υπάρχοντα μέσα*, αν ακολουθηθεί διαφορετική πολιτική στελεχών, αν αλλάξει η γραφειοκρατική δομή στη λήψη αποφάσεων, αν αλλάξει ριζικά η νοοτροπία στην αντιμετώπιση των προτεραιοτήτων του Στρατού (ποιόν δεν ενοχλεί σήμερα, εκτός απ' την ηγεσία, το γεγονός ότι περισσότερος χρόνος καταναλώνεται σε ενέργειες «βιτρίνας» παρά έργου;), αν «ζωντανέψει» η εσωτερική λειτουργία-του ως προς το αποκλειστικό αντικείμενο της ύπαρξής-του, την προάσπιση δηλαδή της εδαφικής ακεραιότητας και ανεξαρτησίας της χώρας.

ΚΑΙ ΜΠΟΡΕΙ να συνδυαστεί η πρόταση εκδημοκρατισμού, με το πρόβλημα - κλειδί της αποκατάστασης του πατριωτικού κύρους του Στρατού, που μόνο η ενότητα με το λαό μπορεί να δώσει, ενότητα που θα εκφράζεται στο θεσμικό και νομικό πλαίσιο λειτουργίας-του, στις καθημερινές σχέσεις μονίμων-εφέδρων μέσα στο Στράτευμα, στον έμπρακτο σεβασμό της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας και την πολιτική τάξη που αυτή θεσπίζει.

ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ λοιπόν που επαγγέλλονται την «Αλλαγή» οφείλουν να σταθμίσουν το πρόβλημα του Στρατού με πολύ ευρύτερα κριτήρια και με πιο μακροπρόθεσμη προοπτική από εκείνη που επιβάλλει η τακτική ανάγκη αντιμετώπισης των ελλειμμάτων της Δεξιάς μέσω του «χαρτιού», που δείχνει να εκπροσωπεί ο Στρατός.

ΚΑΙ ΓΙΝΕΤΑΙ επιτακτική ανάγκη η χάραξη και η συνεπής άσκηση μιας τέτοιας πολιτικής, στο βαθμό που με την επιτυχία-της συναρτάται όχι μόνο το πρόβλημα της δημοκρατίας, αλλά και η αντιμετώπιση των πολυποικίλων απειλών που αντιμετωπίζει η εθνική ανεξαρτησία και ακεραιότητα της χώρας.

φυλακές και ψυχιατρεία

Περιθωριακό ή κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα;

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ στις ελληνικές φυλακές και τα ψυχιατρεία ήταν ένα θέμα «κλειστό» και ελάχιστοι τολμούσαν να το θίξουν μέχρι τώρα. Για ένα οξύτατο κοινωνικό πρόβλημα της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας σχηματίσθηκε μια περίεργη σιωπή, και οι όποιες αντιστάσεις και προσπάθειες για να θιγεί το πρόβλημα στο σύνολό-του ή περνούσαν ψιλά των εφημερίδων ή γινόνταν γεγονός σκανδαλοθηρικού χαρακτήρα, πρωτοσέλιδο αλλά ουδέτερο, στερημένο από τα κοινωνικά και πολιτικά χαρακτηριστικά-του. Χρειάσθηκαν έτσι να προηγηθούν τα τελευταία γεγονότα στις φυλακές Κορυδαλλού, οι απεργίες πείνας κρατουμένων, οι «αυτοκτονίες», οι εκδηλώσεις διαμαρτυρίας και συμπάραστασης στα αιτήματα φυλακισμένων και, τέλος, τα γεγονότα στις αρχές Μάη με την εξόρμηση των κρανοφόρων και τις 21 μεταγωγές που αποφάσισε ο ίδιος ο υπουργός Δικαιοσύνης κ. Στάμης για να πάρει το θέμα διαστάσεις και να προκαλέσει αντιδράσεις από κόμματα και οργανώσεις.

ΒΑΣΙΚΗ διαπίστωση της έκθεσης που συνέταξε επιτροπή του Δικηγορικού Συλλόγου Αθήνας, η οποία επισκέφθηκε το ψυχιατρικό κατάστημα των φυλακών Κορυδαλλού και συνομίλησε με κρατούμενους, είναι η παραβίαση θεμελιωδών ατομικών - κοινωνικών δικαιωμάτων και πολιτικών ελευθεριών των κρατουμένων, με τους εξής τρόπους.

● «Με την άσκηση σωματικών βασάνων.

● Με την άσκηση λογοκρισίας εντύπων — βιβλίων και αλληλογραφίας.

● Με την απαγόρευση τηλεφωνικής επικοινωνίας.

● Με τη σκληρή μεταχείριση από προσωπικό ακατάλληλης παιδείας, κοινωνικής επιμόρφωσης και γνωστικής δομής».

ΕΙΝΑΙ γνωστή η αντίληψη η οποία μέχρι τώρα κυριαρχεί στην κοινή γνώμη, ότι οι φυλακές, τα αναμορφωτήρια και τα ψυχιατρεία, αποτελούν τόπους όπου βρίσκονται οι «κακοί», οι «ανεπιθύμητοι» και οι «απροσάρμοστοι κοινωνικά». Αυτούς τους τόπους κρατούνται εγκλεισμένοι οι «εγκληματίες», οι οποίοι, αφού πρώτα αναδιπλωθούν και αναμορφωθούν, παραδίδονται μετά στο «υγιές κοινωνικό σύνολο». Ο εγκληματίας αντιμετωπίζεται σαν άνθρωπος χωρίς κανένα δικαίωμα, που πρέπει να χωρισθεί από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο, έτσι ώστε, αφού τιμωρηθεί για τις πράξεις-του και «ανανήψει», να αποδοθεί μετά στην κοινωνία «καθαρός».

ΕΤΣΙ αντιμετωπίζεται η φυλακή θεωρείται τρόπος διαχωρισμού των «επικίνδυνων» από τους «υγιείς», των «παράνομων» από τους «νόμιμους», είναι χώρος αναπροσαρμογής διά μέσου της τιμωρίας - εκδίκησης από την κοινωνία.

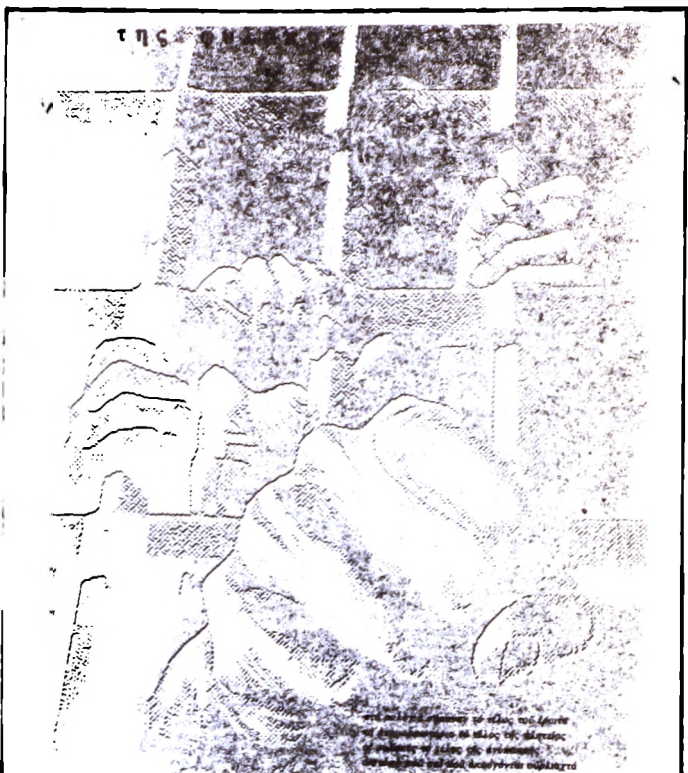
ΜΕ ΤΗΝ κυριαρχία και την αποδοχή όμως αυτής της αντίληψης παρακάμπτεται ο ιδιαίτερος ρόλος των φυλακών στο σύγχρονο κράτος. Το γεγονός δηλαδή ότι αποτελούν έναν από τους τόπους στους οποίους εξασφαλίζεται ο διαχωρισμός ανάμεσα σ' εκείνους οι οποίοι κερδίζουν «τίμια» το ψωμί-τους και σ' εκείνους οι οποίοι διατηρούνται αποκλεισμένοι από την παραγωγή. Το ότι είναι χώροι κοινωνικής απομόνωσης και χρησιμεύουν για την επιτήρηση, ακόμα και την εκμετάλλευση ομάδων που ανήκουν στο κοινωνικό περιθώριο. Οι φυλακές, είτε δεχθούμε όσα τονίζουν οι εγκληματολόγοι και οι ποινολόγοι για τον διασφαλιστικό ρόλο των φυλακών, τον παραδειγματικό ρόλο, αλλά όμως και την ιδιαίτερη σημασία την οποία έχουν για την διατήρηση της εξουσίας, είτε τις αντιμετωπίσουμε από την σκοπιά του εκπαιδευτικού ρόλου, την διαδικασία «ανακοινωνικοποίησης», όπως την ονομάζουν οι κοινωνιολόγοι, αποτελούν κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα της σημερινής ελληνικής κοινωνίας.

Τέτοιο όμως, το οποίο δεν μπορεί απλά να παραμείνει στο επίπεδο της διαμαρτυρίας και κάποιων καταγγελιών, οπωσδήποτε θετικών αλλά αναποτελεσματικών και συγκυριακών.

ΣΥΜΦΩΝΑ με καταγγελίες κρατουμένων, οι οποίες δημοσιεύθηκαν στον Τύπο αλλά και προκύπτουν από την έρευνα του Δικηγορικού Συλλόγου στο ψυχιατρικό κατάστημα των φυλακών Κορυδαλλού, αποδεικνύονται τόσο οι εξοντωτικές συνθήκες κράτησης, τα βασανιστήρια, οι «αυτοκτονίες», αλλά και

κάθε είδους προσωπικοί εξευτελισμοί που υφίστανται οι κρατούμενοι. Η ύπαρξη π.χ. κυκλώματος διακίνησης ναρκωτικών μέσα στο κατάστημα των φυλακών από πλήθος παράγοντες, όπως διαπιστώνει η ίδια έρευνα, πέρα από τον πλουτισμό, εξασφαλίζει τον έλεγχο και την εξουσία της εκτελεστικής εξουσίας πάνω στους κρατούμενους και σύγχρονα, καλύπτει κάθε άγρια μορφή καταναγκασμού χωρίς διαμαρτυρία, υποβάλλοντας τους κρατούμενους σε μια συνεχή διαδικασία εξουδετέρωσης.

Το περιοδικό «της φυλακής» έχει εκδόσει μέχρι τώρα τρία τεύχη. Εκδότης του είναι η δικηγόρος Κατερίνα Ιατροπούλου.

Με θέση ότι «είναι καιρός να σπάσει η ένοχη σιωπή για τη ζωή των φυλακισμένων, ΟΛΩΝ των φυλακισμένων» η μέχρι τώρα προσφορά του περιοδικού «της φυλακής» είναι ιδιαίτερα σημαντική για το θέμα φυλακές-ψυχιατρεία και την ανάπτυξη μιας κριτικής για τη στάση που κυριαρχούσε μέχρι σήμερα στις δημοκρατικές και προοδευτικές δυνάμεις, κόμματα και οργανώσεις, σχετικά μ' αυτό το σημαντικό κοινωνικό αλλά και πολιτικό πρόβλημα.

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ γεγονότα στο ψυχιατρείο, οι 5 «αυτοκτονίες» μέσα στο 1981 και οι δεκάδες απόπειρες, δείχνουν ότι τα προβλήματα των φυλακών και των ψυχιατρείων αποτελούν οξύτατα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα. Θέλουμε να ελπίζουμε ότι το πρόβλημα των φυλακών και των ψυχιατρείων δεν θα περιορισθεί στα πλαίσια μιας συγκυριακής, περιθωριακής διαμαρτυρίας, ούτε θα παραμείνει στους τίτλους των εφημερίδων ουδέτερο και αποστασιοποιημένο από τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που το δημιουργούν. Σήμερα τουλάχιστον, όταν και αυτά ακόμα τα πρότυπα των προηγμένων χωρών με τις «εκσυγχρονισμένες» φυλακές καταρρέουν, ο εφσουςασμός στη βάση της μελλοντικής επίλυσης των τωρινών υπαρκτών προβλημάτων, το ελάχιστο που δημιουργεί είναι να συντελεί στο κλίμα της παθητικοποίησης και ουδετεροποίησης.

ΑΝ ΜΗ τί άλλο, τουλάχιστο να μην επιτρέψουμε την φυσική εξόντωση των κρατουμένων και οι υπεύθυνοι επιστημονικοί και κοινωνικοί φορείς να προχωρήσουν στη διερεύνηση και δημοσιοποίηση του προβλήματος, με τις ιδιαίτερες απόψεις και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ

ένα σπαρταριστό κλασικό σατιρικό βιβλίο
σε σωστή μετάφραση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ

Ζ. ΠΗΓΗΣ 17 - ΤΗΛ. 6448510

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΚΩΣΤΑΣ

ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η ανανεωμένη
παράδοση
από τη σειρά

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10-12 τηλ. 36.05.520

ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΘΗΝΑΣ:

Αφετηρία νέων εξελίξεων;

του Θεοχάρη Παπαμάργαρη

ΔΥΟ μήνες μετά το καταστατικό συνέδριο της ΓΣΕΕ, το Εργατικό Κέντρο της Αθήνας πραγματοποιεί κι αυτό το «συνεδριό»-του: στις 21 και 22 Ιουνίου κάπου 1500 σύνεδροι καλούνται, στο όνομα των εργαζομένων της Αθήνας, να εκλέξουν τη νέα διοίκηση, που μέχρι το 1984 θα εκπροσωπεί (υποτίθεται) τους εργάτες και υπαλλήλους της πρωτεύουσας. Ταυτόχρονα, θα κληθούν να εκφέρουν γνώμη για το θέμα της εγγραφής των οργανώσεων που βρίσκονται έξω από το ΕΚΑ, καθώς και για την απλή αναλογική. Κι εδώ οι συσχετισμοί δυνάμεων είναι τέτοιοι που, έξω από απρόβλεπτα, ξέρουμε ότι το συνέδριο θα εκλέξει πάλι τον Καρακίτσο πρόεδρο και, για μια ακόμη φορά, ενδεχόμενα θα εκφραστεί στα λόγια καταφατικά για την εγγραφή των οργανώσεων και την καθιέρωση της απλής αναλογικής. Φραστική κατάφαση όμως στον τόπο-μας και, ιδιαίτερα, στο ταλαιπωρημένο ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα, δεν σημαίνει αναγκαστικά και πράξη. Αντίθετα, μάλιστα, μπορεί να σημαίνει την απαρχή νέων εξελίξεων που, όμως, δεν θα μπορούν να χαρακτηριστούν σαν θετικές για το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα στο σύνολό-του.

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ που μπαίνουν στο συνδικαλιστικό κίνημα του τόπου-μας μετά το έκτακτο καταστατικό συνέδριο της ΓΣΕΕ, τον Απρίλη του 1981, απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή από όλους όσους νοιάζονται για το μέλλον του τόπου και την μελλοντική πορεία μιας διαδικασίας αλλαγής. Οι γεφυροποιητικές προσπάθειες του κυβερνητικού συνδικαλισμού που στόχευαν άμεσα στον επιφανειακό εξωραϊσμό των δομών του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος και, απώτερα, στη νομιμοποίηση και στη διαιώνιση της κυριαρχίας του ίδιου πλέγματος δυνάμεων που δυναστεύει δεκαετίες τώρα τους έλληνες εργαζόμενους, αναμφίβολα κατέρρευσαν στο έκτακτο συνέδριο της ΓΣΕΕ. Κατέρρευσαν γιατί ο Καρακίτσος δεν θέλησε ή δεν μπόρεσε να προσφέρει την απλή αναλογική σε ορισμένες δυνάμεις που κινούνται έξω από το χώρο του κυβερνητικού συνδικαλισμού και γιατί, ίσως κύρια, οι δυνάμεις αυτές δεν μπόρεσαν ή δεν θέλησαν να ολοκληρώσουν το σκηνικό της γέφυρας, που μεθοδικά στηνόταν μήνες πριν το έκτακτο συνέδριο της ΓΣΕΕ και που θα «επισημοποιόταν» στο συνέδριο με την καθιέρωση της απλής αναλογικής και την «εγγραφή» των οργανώσεων.

ΟΠΩΣ αναλύθηκε σε προηγούμενα τεύχη του ΑΝΤΙ (27.3.81 και 10.4.81), οποιαδήποτε μονοσήμαντη αναφορά στο θέμα του εκλογικού συστήματος περιέχει στοιχεία αποπροσανατολισμού της εργατικής τάξης και απομακρύνει την προοπτική εξυγίανσης του συνδικαλιστικού κινήματος. Στο άμεσο παρελθόν οι κίνδυνοι αυτοί φά-

νηκαν με τη μορφή των γεφυροποιητικών προσπαθειών του κυβερνητικού συνδικαλισμού. Στο όχι μακρινό μέλλον, οι ίδιες μονοσήμαντες αναφορές σε συνδυασμό με το ζήτημα της εγγραφής των οργανώσεων στα εργατικά κέντρα, τις ομοσπονδίες και τη ΓΣΕΕ, είναι ενδεχόμενο να οδηγήσουν σε έντονα αρνητικές εξελίξεις στο συνδικαλιστικό κίνημα και στη διαδικασία της αλλαγής που διαγράφεται στον ορίζοντα.

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ αυτοί συγκεκριμενοποιούνται από τους δοσμένους στόχους και τις δυνατότητες ή αδυναμίες των φορέων, που είτε από την κυβερνητική είτε από την αντικυβερνητική πλευρά καθοδηγούν τους έλληνες εργαζόμενους. Η συνθηματολογία και μόνο για την εγγραφή των οργανώσεων, χωρίς μία σειρά από άλλες προϋποθέσεις, περικλείει ξεκάθαρα τον κίνδυνο του παραπέρα κατακερματισμού και, τελικά, της διάσπασης του συνδικαλιστικού κινήματος. Και τούτο γιατί δεν μπορεί να είναι νοητή η εγγραφή σωματείων που δεν έχουν αντιπροσωπευτικότητα στον κλάδο που εκπροσωπούν. Αν εγγραφή σημαίνει αδιάκριτα ότι μπαίνουν στις ανώτερες οργανώσεις (εργατικά κέντρα, ομοσπονδίες και ΓΣΕΕ) σωματεία που δεν εκπροσωπούν την πλειοψηφία των εργαζομένων του κλάδου ή της επιχείρησης όπου είναι συνδικαλισμένοι οι εργαζόμενοι αυτοί, τότε θα έχουμε ανταγωνιστική συνύπαρξη ομοιοεπαγγελματικών οργανώσεων, δηλαδή διαιώνιση του κατακερματισμού του συνδικαλιστικού κινήματος. Γι' αυτό και η εγγραφή πρέπει να αφορά τις αντιπροσωπευτικές οργανώ-

σεις και να περιέχει ξεκάθαρα χρονικά όρια για ενοποίηση ομοιοεπαγγελματικών σωματείων. Μετά την εκπνοή των χρονικών αυτών ορίων θα πρέπει να μπαίνει σε κίνηση η διαδικασία αποβολής των μη αντιπροσωπευτικών οργανώσεων, δηλαδή η διαδικασία εκκαθάρισης των μητρικών των εργατικών κέντρων, των ομοσπονδιών και της ΓΣΕΕ από τα σωματειασφραγίδες.

ΑΡΑ το ζήτημα της εγγραφής των οργανώσεων συνδέεται άμεσα με το θέμα της διαδικασίας ενοποίησης των 4.000 πρωτοβάθμιων σωματείων που εκπροσωπούν (;) τους έλληνες εργαζόμενους, θέμα που, με τη σειρά-του, συνδέεται κι αυτό άμεσα με το ζήτημα της εκκαθάρισης των μητρικών. Η σωστή σειρά ιεράρχησης, κατά συνέπεια, είναι: εγγραφή των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων, χρονικά όρια για ενοποίηση των μη αντιπροσωπευτικών με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και, μετά την εκπνοή των χρονικών αυτών ορίων, εκκαθάριση των μητρικών.

ΜΟΝΟ με μια τέτοια σειρά μπορούμε (και ύστερα από γνήσιες εκλογές) να μιλάμε για το τέταρτο βήμα, δηλαδή την πραγματοποίηση γνήσιων και αντιπροσωπευτικών συνεδρίων στα εργατικά κέντρα, στις ομοσπονδίες και στη ΓΣΕΕ, που θα τροποποιήσουν τα καταστατικά των οργανώσεων αυτών, καθιερώνοντας ταυτόχρονα και σ' όλες τις βαθμίδες την απλή αναλογική, εκλογικό σύστημα που στην ελληνική συνδικαλιστική πραγματικότητα δεν έχει κανένα πλεονέκτημα από αυτά που εκθειάζουν οι προπαγανδιστές-του, έξω από ένα και μοναδικό, που σχεδόν κανένας δεν αναφέρει: η απλή αναλογική, που είναι μέσο κι όχι αυτοσκοπός, αν καθιερωθεί με τους όρους που αναφέρονται παραπάνω, παρέχει ίσως τη μόνη δυνατότητα διατήρησης της ενιαίας οργανωτικής δομής του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος. Μιας δομής, που είναι απαραίτητο στοιχείο για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της εργατικής τάξης και που είναι γνωστή στους έλληνες εργαζόμενους με τη σωστή συνθηματολογία του τριπτυχού «ένα σωματείο, μια ομοσπονδία (και εργατικό κέντρο), μια ΓΣΕΕ».

Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ από πλευράς χρόνου και πρακτικών της παραπάνω ξεκάθαρης διαδικασίας, σε συνδυασμό (α) με την κατάργηση των μηχανισμών οικονομικής στήριξης (και εξαθλίωσης) των συνδικαλιστικών οργανώσεων από το κράτος και (β) την κατοχύρωση της οικονομικής αυτοδυναμίας των συνδικάτων, προσφέρει μια **συνολική** θεώρηση του προβλήματος που λέγεται εξυγίανση του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος. Μια θεώρηση που, φυσικά, δεν προσφέρεται σαν ακαδημαϊκή άσκηση και που το συνέδριο του Εργατικού Κέντρου της Αθήνας δεν δίνει καμιά προοπτική προσέγγισής-της. Αντίθετα, η μέχρι τώρα υποτονική αντίδραση των εργαζομένων στο συνέδριο αυτό (αντίδραση που έχει άμεση σχέση με τη ρευστότητα των γραμμών που χαρακτηρίζει ορισμένες δυνάμεις του αντικυβερνητικού χώρου και με τις μακροχρόνιες επιλογές άλλων αντικυβερνητικών δυνάμεων) δείχνει ότι αφήνεται το πεδίο ελεύθερο για την δημιουργία προϋποθέσεων που είτε θα οδηγήσουν σε διαιώνιση της τελμάτωσης που χαρακτηρίζει το εργατικό κίνημα, είτε σε τυπική-του διάσπαση.

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ της τελμάτωσης μπορεί φαινομενικά να βολεύει την άρχουσα τάξη και δυνάμεις του συνδικαλιστικού κατεστημένου. Όμως το βάθαιμα της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, μαζί με τα άλλα στοιχεία που συνθέτουν την ελληνική κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα της δεκαετίας του '80, ανοίγουν μια προοπτική κλυδωνισμών και κοινωνικών αναταραχών που σ' αυτήν δύσκολα θα αντέξουν οι σημερινές εύθραυστες δομές του ελληνικού συνδικαλισμού. Οι σοβαρές οργανωτικές και ποιοτικές αδυναμίες των συνδικαλιστικών δυνάμεων που δεν ταυτίζονται με τον κυβερνητικό συνδικαλισμό, αλλά ούτε και με την γραφειοκρατική αντίληψη ενός συνδικαλισμού που τον θέλει απλό «ιμάντα μεταβίβασης της γραμμής του κόμματος», δημιουργούν ένα «κενό εξουσίας» στο συνδικαλιστικό κίνημα που θα οδηγήσει σε μετωπικές αντιπαράθεσεις «δεξιών» και «αριστερών» δυνάμεων με αποτέλεσμα την τυπική διάσπαση του συνδικαλιστικού κινήματος, ό-

πως έχει γίνει στις πιο πολλές χώρες της Δύσης. Διάσπαση, που είτε θα προκαλέσει η δεξιά στο όνομα της «εθνικής και δημοκρατικής αναγκαιότητας ύπαρξης ελεύθερου και κομματικά αδέσμευτου συνδικαλισμού», είτε κάποια αντιδεξιά δύναμη που θα δει την ευκαιρία ενίσχυσης του δικού-της ρόλου και προοπτικής σαν μοναδικού εκφραστή «της εργατικής τάξης και όλων των συνεπών αγωνιστών».

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΗ αυτή προοπτική για τον τόπο και για τους εργαζόμενους έχει δύο αφετηρίες: Η μια έχει άμεση σχέση με συνθηματολογικές και μόνο αναφορές για την «εγγραφή των οργανώσεων και την απλή αναλογική» σαν ισοδύναμες από μόνες-τους με την εξυγίανση, έξω από μια ολοκληρωμένη θεώρηση του προβλήματος των δομών του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος και, φυσικά, έξω από κάθε συγκεκριμένη και ιεραρχημένη δράση για την επίτευξη της πραγματικής εξυγίανσης. Η άλλη αφετηρία έχει σχέση με την αντίληψη ότι όλα μπορούν να λυθούν από μια κυβέρνηση αλλαγής. Στην τελευταία αυτή περίπτωση εύλογα μπαίνει το ερώτημα: μια κυβέρνηση αλλαγής που θα έχει αντιμέτωπες τις «δεξιές» και «αριστερές» δυνάμεις που κυριαρχούν σήμερα ή προσπαθούν να κυριαρχήσουν στις άρρωστες δομές του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος, τι θα μπορέσει να κάνει για την πραγμάτωση της αλλαγής; Ας μην ξεχνάμε ότι την επομένη των εκλογών μάλλον δεν θα μπορούμε πια να λέμε «κυβερνητικός συνδικαλισμός» και να εννοούμε τον Καρακίτσο. Ούτε, σύμφωνα με τις μέχρι σήμερα εκφρασμένες θέσεις των κομμάτων της αντιπολίτευσης, θα έχουμε κυβέρνηση «λαϊκού μετώπου».

ΕΙΝΑΙ φανερό ότι μέσα στους προσεχείς μήνες πολλά πρέπει να γίνουν, ώστε το συνέδριο του Εργατικού Κέντρου Αθήνας (που δεν είναι τυχαίο ότι πραγματοποιείται έξι μήνες πριν τη λήξη της θητείας της σημερινής-του διοίκησης) να μην αποτελέσει αφετηρία ακόμα μεγαλύτερης κρίσης στο συνδικαλιστικό κίνημα. Κρίσης, που αυτή τη φορά θα σημαίνει και την υπονόμευση της αλλαγής...

P. PYLARINOS

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΑΝΟΙΓΕΙ ΝΕΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Σας περιμένουμε στο νέο μας κατάστημα, στη Σοφοκλέους 7-9 (άπέναντι από τό Χρηματιστήριο) όπου θα λειτουργεί και μεγάλη αίθουσα δημοπρασιών για κάθε είδους συλλεκτικά αντικείμενα, όπως:

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ - ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ - ΡΟΛΟΓΙΑ - ΠΟΡΣΕΛΑΝΕΣ κ.ά.

Επίσης ή αίθουσα προσφέρεται σε κάθε ενδιαφερόμενο για εκθέσεις, δημοπρασίες, γενικές συνελεύσεις, διαλέξεις κλπ.

● ΥΠΟΓΡΑΜΙΖΕΤΑΙ

ότι ή αίθουσα δημοπρασιών είναι 250 τετρ. μέτρα, μέ κλιματισμό και ότι κατασκευάστηκε ειδικά για τούς αναφερόμενους λόγους.

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλāτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμίου

Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιοῦ τηλ. 6447830 – 3635419.

Από την κατάργηση του Ν. 815 στο 6ο Πανελλαδικό Συνέδριο του ΕΔΠ

της Ελένης Πορτάλιου ΕΔΠ Αρχιτεκτονικής

Το 6ο Πανελλαδικό Συνέδριο του ΕΔΠ έγινε στην Αθήνα 28 - 31 Μαΐου. Σύμφωνα με τις οργανωτικές αρχές του κλάδου τα συνέδρια επεξεργάζονται τους βασικούς άξονες της πολιτικής του ΕΔΠ για την επόμενη χρονιά και αποφασίζουν συγκεκριμένες ενέργειες που θα τη στηρίξουν.

Το 6ο Συνέδριο πραγματοποιήθηκε σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη και ευαίσθητη συγκυρία. Κρίσιμη, γιατί η κυβέρνηση έχει καταθέσει στην κοινοβουλευτική επιτροπή σχέδιο νόμου - πλαίσιο για την Ανώτατη Παιδεία, που κρίνεται από δημοκρατική και μορφωτική σκοπιά απαράδεκτο. Ευαίσθητη γιατί, καθώς φαίνεται ότι κλονίζεται η μονοκρατορία της Δεξιάς, δοκιμάζονται τα κοινωνικά οράματα και οι πολιτικές προτάσεις που διεκδικούν το κενό και προεικονίζουν το μέλλον της Ελληνικής κοινωνίας.

Η ιστορία του νόμου - πλαίσιο χρονολογείται από τη μεταπολίτευση... Εν ονόματι του λειτούργησαν συμπληρωματικές ή αντιθετικές πολιτικές προτάσεις, ενδοπανεπιστημιακές και εξωπανεπιστημιακές συγκρούσεις, προωθήθηκαν χειρισμοί και εκδηλώθηκαν σκοπιμότητες. Στο μεταξύ, δοκιμάστηκαν και επισημοποιήθηκαν, ιδιαίτερα με τη συζήτηση στη Βουλή, οι θέσεις για την Ανώτατη Παιδεία και το ρόλο των κοινωνικών κινήματων του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ. Τα όρια της εκσυγχρονιστικής τους λογικής, γνωστά ήδη από τα σχέδια νόμου που είχαν καταθέσει, συμπληρώθηκαν με τις ελάχιστες διαφορετικές από τις κυβερνητικές αποφάσεις-τους περί πειθαρχίας και ευταξίας στα πανεπιστήμια. Καθησύχασε έτσι και η κοινή γνώμη μέσα από σώφρονες συμπολιτευτικούς και αντιπολιτευτικούς λόγους, ικανούς να συντηρούν και ν' αναπαράγουν τη μικροαστική μιζέρια της νεοελληνικής κοινωνίας.

Η πολιτική σκοπιμότητα στραγγάλισε και παρόπλισε την κοινωνική ευαισθησία, όση απόμεινε μετά την ήττα των «κινητοποιήσεων» του Πολυτεχνείου, που χειρίστηκαν και εξώθησαν σε άνευ όρων υποταγή στην καθηγητική συντεχνία, οι νεολαίες του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ κυρίως, με στόχο ν' ανακτήσουν μέρος από το χαμένο έδαφος στις καταλήψεις του 79.

Θα πρέπει να τονιστεί, πως στο διάστημα αυτό, μετά την κατάργηση του Ν. 815, όσο περισσότερο συνθηματολογούσαν υπέρ ενός δημοκρατικού καταστατικού χάρτη, το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ, τόσο απέφευγαν οποιαδήποτε σύγκρουση μπορούσε να οδηγήσει δυναμικά στις αυτονόητες σήμερα αλλαγές, αλλά και στην αναγκαία πνευματική, πολιτική και αγωνιστική ατμόσφαιρα, που εκτρέπει την ιδεολογική ενσωμάτωση διδασκόντων και διδασκόμενων, χαλαρώνει τα όρια και οξύνει την ευαισθησία του Πανεπιστημίου προς την κοινωνία.

Όσο περισσότερο επικαλούνταν τις θέσεις του ΕΔΠ και της Ε-

ΦΕΕ, τόσο τις υπονόμειαν, προσθέτοντας στην εγγενή θεωρητική και πολιτική μυωπία της σημερινής πλειοψηφίας των φορέων, τις εκλογικές-τους σκοπιμότητες, και μάλιστα σε συνθήκες ήπιου κλίματος.

Οι προθέσεις-τους υπήρξαν διαφανείς, αν και οι διφορούμενες, για τον ακατατόπιστο πολιτικά, ενέργειές-τους συσκοτίσαν αυτή τη διαφάνεια, τουλάχιστον μέχρι τις προσυνοδριακές διαδικασίες του ΕΔΠ. Στερούμενα τα κόμματα αυτά οποιαδήποτε εναλλακτική πολιτική για το ελληνικό Πανεπιστήμιο ή μάλλον επικροτώντας με διάφορες παραλλαγές (το ΚΚΕ εμφανίζεται συντηρητικότερο του ΠΑΣΟΚ) το καπιταλιστικό πανεπιστημιακό πρότυπο, έχουν αναγάγει τον εκσυγχρονισμό — λιγότερο ή περισσότερο δημοκρατικό — της εσωτερικής δομής του Πανεπιστημίου σε στρατηγικό στόχο-τους. Ανησυχούν λοιπόν για την πιθανότητα, που εμπεριέχεται στα κοινωνικά και πολιτικά όρια μιας συντηρητικής κυβέρνησης πιεζόμενης από το δημοκρατικό κίνημα, να θεσμοθετηθεί η δημοκρατική αναδιάρθρωση του Πανεπιστημίου, «εδώ και τώρα». Το ΠΑΣΟΚ προτιμά να δρέψει αυτό, σαν αυριανή εξουσία, τις αναμενόμενες δάφνες, αν και είναι αλήθεια ότι αναγνωρίζει τα προβλήματα που θα του δημιουργήσουν οι αντιδράσεις του καθηγητικού σώματος, και όχι μόνο αυτού.

Μέσα σ' αυτή την εφεδρική μακαριότητα, που συντηρείται στο όνομα της αλλαγής ή της δεύτερης κατανομής, φτάσαμε στον Μάιο του 1981. Ενάμισι χρόνο μετά τις καταλήψεις του '79, η φθίνουσα πορεία του Πανεπιστημιακού κινήματος και η ανατροπή των συσχετισμών προς όφελος των κυβερνητικών προτάσεων και των καθηγητικών πιέσεων είναι γεγονός. Πέρασαμε σταδιακά από τις προτάσεις για νόμο - πλαίσιο της Ομάδας Εργασίας — τις ευνοϊκότερες από τη μεταπολίτευση — στο σχέδιο της επιτροπής πρυτάνεων — σαφώς υποβαθμισμένο από αυτό της Ομάδας Εργασίας — και καταλήξαμε στο σημερινό απαράδεκτο νομοσχέδιο.

Η πολιτική της αδράνειας των προσκείμενων στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ συνδικαλιστικών ομάδων πλειοψήφισε στο ΕΔΠ. Γιατί; Ιδιαίτερα μετά τις εκλογές του '77, ακολουθείται με ευθύνη των δυνάμεων αυτών και στο χώρο του ΕΔΠ, όπως και σε άλλους, η πολιτική που μεταθέτει τις όποιες κοινωνικές αλλαγές από τους εργαζόμενους στις κυβερνήσεις που δεν θέλουν και δεν μπορούν ή τις κυβερνήσεις που θα θελήσουν και θα μπορέσουν στο μέλλον.

Υφαίνονται έτσι σταδιακά, όλα εκείνα τα νήματα, καθόλου ορατά σε επιμέρους περιστάσεις, που μετατρέπουν τον πανεπιστημιακό πολίτη σε ιδιώτη οπαδό, και το Πανεπιστήμιο, φορτισμένο με μνήμες εξεγέρσεων και στενών δεσμών με την κοινωνία, σε χώρο χωρίς ιστορία, χωρίς συνέχεια, άρα χωρίς ελπίδα και προοπτική. Στο κενό των πειθαναγκασμένων ταξικών συγκρούσεων και με την αφυδάτωση της δημοκρατικής πανεπιστημιακής κουλτούρας, διαμορφώνονται οι αναγκαίες ανθρώπινες προϋποθέσεις για ένα σύγχρονο Πανεπιστήμιο, δηλαδή αντίστοιχο του εκσυγχρονισμένου καπιταλιστικού συστήματος στον τόπο-μας.

Σίγησε, λοιπόν, ο κλάδος του ΕΔΠ μετά την κατάργηση του Ν. 815 και η σιγή-του δεν μπορεί να ερμηνευτεί αποκλειστικά με τις πολιτικές ερμηνείες που δόθηκαν προηγούμενα. Απλά, οι κοινωνικές και άλλες συνιστώσες δεν αποτελούν αντικείμενο αυτού του κειμένου.

Ομως λίγο πριν το Συνέδριο, η κατάθεση του Νόμου - πλαίσιο στην κοινοβουλευτική επιτροπή αποτέλεσε έναυσμα για νέα αγωνιστική διάθεση και διαθεσιμότητα του κλάδου. Γιατί αυτός ο νόμος εμπεριέχει, ανάμεσα σε δευτερεύουσες λεπτομέρειες, δυο εξώφθαλμα αντίθετα στη διακηρυγμένη θέλησή-του στοιχεία: Καταργεί το πανεπιστημιακό άσυλο και το συνδικαλισμό του ΕΔΠ και το διαλύει σαν διδακτικό και ερευνητικό φορέα. Ακριβώς στις συνθήκες αυτές, μπορούσε ν' αναζωογονηθεί η μνήμη, να τεθούν τα εκκρεμή προβλήματα, να γίνει η σύγκρουση που είχε επανειλημμένα αναβληθεί, να κερδηθεί ο χαμένος χρόνος.

Σ' αυτή τη βάση η «Συσπείρωση» ΕΔΠ - παράταξη των δυνάμεων της ανανεωτικής Αριστεράς, πρότεινε μια επιθετική αγωνιστική πολιτική, στηριγμένη στο πανεπιστημιακό κίνημα, με στόχο ν' αποκρουστεί η κυβερνητική επίθεση και να διεκδικηθούν οι θέσεις του κλάδου, «εδώ και τώρα». Πρότεινε να κλείσει το Πανεπι-

στήμιο σ' ένδειξη διαμαρτυρίας για την υπονόμευση, μέσα από το Νόμο, της όποιας δημοκρατικής προοπτικής-του.

Πρέπει ν' αναφερθεί, ότι η «Συσπείρωση» υπήρξε από το '74 ενεργά παρούσα σε κάθε βήμα της πορείας του ΕΔΠ και του Πανεπιστημιακού κινήματος. Στη συγκρότηση του συνδικαλιστικού φορέα, στην απεργία των 100 ημερών, στις διώξεις συνδικαλιστών, στους αγώνες που έγιναν για επαγγελματική και επιστημονική κατοχύρωση, σε ρήξη με το καθηγητικό σώμα, αλλά και στα μέτωπα που άνοιξαν για τις σχέσεις ανάμεσα σε διδασκομένους και διδάσκοντες, για τον χαρακτήρα του Πανεπιστημιακού θεσμού, την κριτική της επιστήμης και της γνώσης, για τον ρόλο του ΕΔΠ και τη σχέση του Πανεπιστημίου με την κοινωνία. Τα μέλη της ήταν παρόντα, διατύπωναν δημόσια τη συμφωνία ή την πολεμική-τους προς άλλες απόψεις και έδωσαν τις μάχες μαζί με όλον τον κλάδο. Άλλωστε, η δράση αυτή παρουσιάζεται και κρίνεται έξω από κάθε δημοκρατική δεοντολογία — γιατί είναι αδιανόητο οι πλειοψηφίες να ασκούν στο όνομα του κλάδου, σαν όργανα, κριτική στις μειοψηφίες — στον απολογισμό του Κεντρικού Συμβουλίου, που συνέταξαν οι προσκείμενοι στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ συνδικαλιστές.

Στο 6ο, λοιπόν, Πανελλαδικό Συνέδριο, η αγωνιστική πρόταση της «Συσπείρωσης» και ορισμένων άλλων συναδέλφων αποκρούστηκε μετωπικά από τους συνέδρους που χαράσσουν την πολιτική του κλάδου στο όνομα του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ. Αποφασίστηκε μέσα σε κλίμα υποτονικού αντικυβερνητισμού — που έφτασε σε μηδενική στάθμη με την έλευση του Υπουργού Παιδείας — η ακινησία. Η πλειοψηφία των εκπροσώπων του ΕΔΠ συναίνεσε στη διάλυσή-του. Γιατί, ανεξάρτητα από το αν οι κοινοβουλευτικές διαδικασίες και οι προεκλογικοί συσχετισμοί επιτρέπουν την ψήφιση του Νόμου, ο κλάδος έχει υποστεί μια ήττα. Και οι ηττημένοι δεν αποτελούν μαχητές της αλλαγής, αλλά απογοητευμένους θεατές των όσων ενεργούν στο όνομά-τους οι ειδικοί της πολιτικής εξουσίας.

Κρίθηκαν ακόμα σ' αυτό το Συνέδριο, αν και δεν αποτελούσαν προφανώς αντικείμενο αποφάσεων, μερικά πολύ σημαντικά πράγματα, που αφορούν την πιθανολογούμενη «αλλαγή».

Εδώ χρειάζεται να μιλήσει κανείς κυρίως για το ΠΑΣΟΚ, μια και η ιδεολογική και πολιτική αποστέωση του ΚΚΕ έχει τεθεί επανειλημμένα από τη σκοπιά της ανανεωτικής Αριστεράς. Απλά στο Συνέδριο επαληθεύτηκαν για άλλη μια φορά ο συντηρητισμός, η ανυπαρξία κοινωνικής ευαισθητοποίησης και οι αντιδραστικές βεβαιότητες αυτού του κόμματος. Δεν υπήρξε παρά στη σκιά του ΠΑΣΟΚ, για να επαναλάβει τις γνωστές κοινοτυπίες, στεγνές και άνευρες περισσότερο από ποτέ.

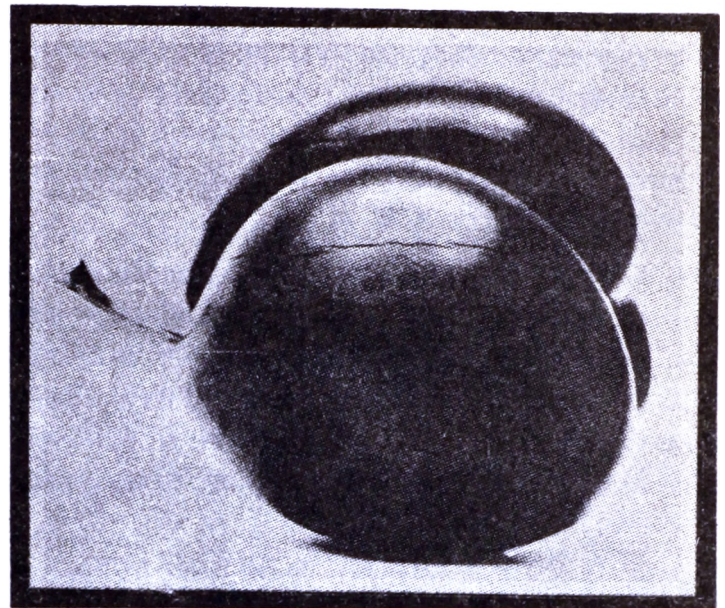
Το ΠΑΣΟΚ όμως;

Έδωσε εξετάσεις και πέρασε με άριστα στον κεντρώο χώρο. Ό,τι «αριστερό» κράτησε αφορά παραμορφώσεις της μαρξιστικής θεωρίας και της αριστερής πρακτικής από κάθε λογής τεχνوکράτες και σταλινικούς. Στο 6ο Συνέδριο επισφράγισε με μεγάλη σαφήνεια τις απόψεις-του για τη σχέση κοινωνικών κινήματων και αλλαγής, για τη θέση του Πανεπιστημίου στην κοινωνία και την κοινωνία που προσδοκά. Μάθαμε λοιπόν ότι κρινόμαστε όλοι με βάση τη νομιμοφροσύνη-μας στην «αλλαγή»-του, ότι τα κοινωνικά κινήματα δεν έχουν αυτόνομο ρόλο αλλά ρόλο νεροκουβαλητή της πολιτικής εξουσίας, ότι οι κοινωνικές αντιθέσεις μπορεί να παγώσουν κατά το δοκούν από αυτόκλητους μετρητές της δυναμικής-τους, ότι μπορεί ν' ανακληθούμε στην τάξη — όπως έγινε με μέλος της «Συσπείρωσης», αν εκφράζουμε διαφορετική γνώμη από τις πλειοψηφίες, ότι το Πανεπιστήμιο φτιάχνεται για να υπηρετεί την παραγωγή και το συμφέρον του λαού και του τόπου πράγμα που μεταφράζεται σε ορθολογικότερη καπιταλιστική ανάπτυξη.

Αλλά στο Συνέδριο αναφέρθηκε και μια ξεχασμένη, μέσα από μευδώνυμες χρήσεις και καταχρήσεις, λέξη: ο σοσιαλισμός. Από την πλευρά της «Συσπείρωσης». Που διατείνεται ότι αλλαγή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με το λαό ελεύθερο, ανοιχτό στους νέμους και τα μηνύματα μιας ζωής διαφορετικής από τη σημερινή, πως μπορεί να υπάρξει ανοιχτό Πανεπιστήμιο μέχρι να διαλυθεί οριστικά στην κοινωνία, πως η διέξοδος από την αθλιότητα εν είναι η καλύτερη διαχείριση του καπιταλισμού, αλλά η σοσιαλιστική αναγέννηση της κοινωνίας-μας.

□

η ολοκλήρωση στον έρωτα

«Μιά πρωτότυπη, τολμηρή και αξιοσημείωτη μελέτη πάνω στις σχέσεις τῶν δύο φύλων»

NEW YORK REVIEW

ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ
ΝΑ ΔΙΑΡΚΕΣΕΙ ΜΙΑ ΖΩΗ;

Γιά νά γράψει τό βιβλίο αυτό ἡ «J» μίλησε μέ ἑκατοντάδες ζευγάρια καί ἀνακάλυψε τά λεπτά ἐκεῖνα σημεῖα πού θεμελιώνουν μιά δυνατή σχέση ἢ γίνονται ὁ δυναμίτης πού θά τήν καταστρέψει.

Ἡ «**όλοκλήρωση στὸν ἔρωτα**» πατάει γερά στὴν πραγματικότητα καί δέν προσπαθεῖ νά δώσει συμβουλές πού θά ἔπεφταν στό κενό.

Ἀπομονώνει καί φωτίζει ὅλα ὅσα πραγματικά μποροῦν νά λειτουργήσουν στίς σχέσεις ἑνός ζευγαριοῦ γιά νά δημιουργήσουν ἕναν ἀνθεκτικό, βαθύ καί οὐσιαστικό δεσμό.

Εκδόσεις Γλάρος

Κεντρική διάθεση

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ. 36 18 457

Κεντρικά πρατήρια

ΑΘΗΝΑ : ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 15 • ΤΗΛ. 36 35 223 / 36 07 876

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ / ΘΡΑΚΗ : ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟΥ 31 • ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΤΗΛ. 52 81 19

ΚΡΗΤΗ : ΕΛΕΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

ΕΟΚ 2 • ΗΡΑΚΛΕΙΟ • ΤΗΛ. 22 36 34 / 28 05 11

Οι θέσεις του ΠΑΣΟΚ για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Μερικές παρατηρήσεις

του Νίκου Μαρτίνου

Η ΕΝΤΑΞΗ της χώρας στην ΕΟΚ αποτέλεσε μια από τις θεμελιώδεις επιλογές της άρχουσας τάξης στην προσπάθειά της να διασφαλίσει την ενότητα της κρατούσας κοινωνικής και οικονομικής διάρθρωσης με την ισχυροποίηση των εσωτερικών και εξωτερικών μηχανισμών που επιτρέπουν την απρόσκοπτη παραμονή της στην εξουσία.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ είναι επίσης γενικά παραδεκτό ότι η συναίνεση των κυριαρχούμενων τάξεων, τουλάχιστον όπως εκφράζεται στο εκλογικό σώμα, τείνει να μειωθεί σε επικίνδυνο βαθμό, ενώ όσο πλησιάζουμε στις εκλογές η εκτίμηση ότι βρισκόμαστε στις παραμονές σημαντικών πολιτικών εξελίξεων, με επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή της χώρας, κατακτά συνεχώς έδαφος.

ΑΠΟΚΤΑ επομένως ιδιαίτερη σημασία η αποτίμηση των δυνατοτήτων της Αριστεράς, όπως υπάρχει σήμερα στη χώρα-μας, να προωθήσει μιιά εναλλακτική λύση, ποιοτικά διαφορετική από την υπάρχουσα. Το σύνθετο πρόβλημα της

αξιολόγησης των δυνάμεων της Αριστεράς, σε συνάρτηση με την επαναστατική διαδικασία στη χώρα-μας, μπορεί να διερευνηθεί από πολλές πλευρές.

ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ που ακολουθεί, ο συνεργάτης-μας Νίκος Μαρτίνος επιχειρεί, μέσω του ζητήματος της ένταξης στην ΕΟΚ, να εντοπίσει και να διερευνήσει ορισμένα στοιχεία που συνθέτουν την πολιτική φυσιογνωμία των κομμάτων της Αριστεράς. Έχοντας επίγνωση των περιορισμών που υπάρχουν σε μια τέτοια εστίαση της ανάλυσης, κερδίζει όμως, μέσα στα πλαίσια του συγκεκριμένου άρθρου, σε βάθος και πληρότητα.

Η ΑΝΑΓΚΗ μιας τέτοιας προσέγγισης προκύπτει ιδιαίτερα από το γεγονός ότι τόσο οι εξαγγελίες των κομμάτων της Αριστεράς, όσο και η πρακτική-τους, έχουν αφήσει πολλά αδιευκρίνιστα ερωτήματα, όχι μόνο για τις επαγγελίες-τους για την πιθανή μορφή μιας μελλοντικής σοσιαλιστικής κοινωνίας, αλλά και για την ίδια-τους την ικανότητα να προωθήσουν μια εναλλακτική λύση, ποιοτικά διαφορετική απ' τη σημερινή.

Αδυναμίες στην επεξεργασία της γραμμής ή αντιφάσεις της φυσιογνωμίας

Το ΠΑΣΟΚ υποστηρίζει πως απώτερος σκοπός της ένταξης στην ΕΟΚ είναι η ματαίωση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της ελληνικής κοινωνίας όταν το ζήτημα της ειρηνικής μετάβασης αρχίζει ν' αποτελεί για τη χώρα εφικτή λύση. Έχει επίσης υποστηρίξει ότι η πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης μέσα από την ΕΟΚ υποδείχτηκε σωστό τέχνασμα, μια και η Κοινότητα βρίσκεται σε κατάσταση αποσύνθεσης. Ας σημειωθεί ότι και τα δύο επιχειρήματα έχουν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς προς διαφορετικές κατευθύνσεις. Το πρώτο για να υπογραμμίσει τις πρόσθετες δυσχέρειες για την υπόθεση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, που προκύπτουν από την πλήρη ενσωμάτωση της χώρας στο καπιταλιστικό κέντρο της ΕΟΚ, με την παράλληλη εκχώρηση ουσιαστικών κρατικών εξουσιών και αρμοδιοτήτων και το δεύτερο, για ν' αντικρούσει τη θέση της αριστεράς με ευρωκομμουνιστικό προσανατολισμό, σχετικά με τις δυνατότητες μετεξέλιξης της ΕΟΚ στην Ευρώπη των Λαών.

Η παράθεση των δύο αυτών επιχειρημάτων δημιουργεί μια δέσμη ερωτημάτων που ανάγονται:

α) Στη λογική επεξεργασία, στη διατύπωση και στην εξειδίκευση της γενικής θέσης ενάντια στην ένταξη.

β) Στη γενικότερη ιδεολογική, πολιτική και οργανωτική φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ.

Οι παρατηρήσεις που μπορούμε να κάνουμε ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης τέτοιας μορφής ερωτημάτων και αναζήτησης ενός σχεδίου ερμηνείας είναι οι ακόλουθες:

Αν δεχθούμε ως ορθή την εκτίμηση ότι η κοινότητα βρίσκεται πράγματι σε αποδιάρθρωση και ότι οι κρατικές εξουσίες και αρμοδιότητες που εκχωρούνται σ' αυτήν είναι ουσιαστικές, θα ήταν επίσης λογικό να δεχθούμε, ότι μολαταύτα η επίδραση της ένταξης στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας δεν θα μπορούσε νάναι σημαντική, τουλάχιστον από τη σκοπιά της αναποτελεσματικότητας της κοινότητας ως μηχανισμού παρέμβασης. Η ένταξη θα μπορούσε να λειτουργήσει πράγματι ανασταλτικά στην υπόθεση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, μάλλον όταν συμβαίνει το αντίθετο. Ότι δηλαδή υπάρχει μια κοινοτική πολιτική ενοποίησης, που ίσως να εκδηλώνεται αντιφατικά, αλλά κάτω όμως από τους όρους που υπαγορεύουν οι κυρίαρχες τάξεις των

χωρών-μελών. Παρά τις εγγενείς δυσχέρειες και αντιφάσεις που είναι εύλογο να ανακύπτουν, η διαδικασία ενοποίησης απαιτεί τη δημιουργία συγκεκριμένων πολιτικών κατευθύνσεων γύρω από τις οποίες οι κυρίαρχες τάξεις επιδιώκουν την σταθεροποίησή-τους στην εξουσία, σε συνάρτηση με την απρόσκοπτη συσσώρευση του κεφαλαίου. Μια ταξική όμως θεώρηση των οικονομικών και πολιτικών δεδομένων του ευρωπαϊκού χώρου εξυπακούει και μιαν ανάλογη θεώρηση των ελληνικών δεδομένων. Όπως θα δούμε λεπτομερέστερα στο κείμενο που ακολουθεί, η ιδεολογική, πολιτική και οργανωτική φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ, όπως παρουσιάζονται από το πρίσμα της ένταξης στην ΕΟΚ, χωρίς να βρίσκονται *a priori* σε μιαν αντιθετική σχέση με μια ταξική αντίληψη των κοινωνικών φαινομένων, εν τούτοις πολλές φορές την αποκλείουν. Οι αντιφάσεις που τυχόν ανακύπτουν από την εξειδίκευση της γενικής πολιτικής γραμμής, θα πρέπει να αναζητηθούν και να διερευνηθούν σε σχέση με τη γενικότερη φυσιογνωμία του φορέα, για νάχει κάποια ερμηνευτική σημασία η οποιαδήποτε κριτική στάση.

Η ένταξη στην ΕΟΚ, ο μεταπρατικός χαρακτήρας της ελληνικής οικονομίας και ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός

Η θέση του ΠΑΣΟΚ

Ενα δεύτερο στοιχείο της αρνητικής στάσης του ΠΑΣΟΚ στην ένταξη αποτελεί η εκτίμηση ότι η ένταξη θα επιτείνει το μεταπρατικό χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας. Οι κοινωνικές επιπτώσεις από μια τέτοια ανάπτυξη θα είναι ολέθριες. Η συλλογιστική του ΠΑΣΟΚ σε σχέση μ' αυτό το σημείο μπορεί να διατυπωθεί συνοπτικά ως εξής: Στη χώρα-μας έχει ήδη διαμορφωθεί μια αναπτυγμένη μεταπρατική τάξη, που αυξάνει συνεχώς το βαθμό διασύνδεσής της με το ξένο κεφάλαιο, ενώ παράλληλα μειώνεται ο ρόλος της μικρο-και μεγαλο-αστικής τάξης με αυτόχθονα συμφέροντα. Με την ένταξη, η υποταγή της ελληνικής οικονομίας στο ευρωπαϊκό κεφάλαιο θα είναι αναγκαστική και τελεσίδικη, στρέφοντας παράλληλα τις δραστηριότητές-της σε ρόλους πλήρως συμπληρωματικούς. Η αναπτυξιακή διαδικασία που διαγράφεται μέσα στα πλαίσια της ΕΟΚ αποκλείει τη δυνατότητα ν' αποκτήσει η οικονομία της χώρας τη δική της δυναμική, στηριζόμενη σ' ένα δημοκρατικό προγραμματισμό, που

θάχει σα βασικό συστατικό την αυτοδιαχείριση των εργαζομένων. Αυτό το αναπτυξιακό μοντέλο αυτοδύναμης ανάπτυξης στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στη διαπίστωση, πως στην Ελλάδα, αντίθετα με άλλες χώρες της περιφέρειας, υπάρχουν οι αναγκαίες προϋποθέσεις (ανθρώπινο παραγωγικό δυναμικό — επιστήμονες, τεχνικοί, ειδικευμένοι εργάτες — και φυσικοί πόροι) και αποδίδει ιδιαίτερη σημασία σ' εκείνα τα χαρακτηριστικά της οικονομικής προόδου που αφορούν την ποιότητα ζωής.

Μεθοδολογικές παρατηρήσεις

Οι παραπάνω διαπιστώσεις του ΠΑΣΟΚ, αλλά και του υπόλοιπου φάσματος της αριστεράς, κινούνται σ' ένα επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ανάλυσης που δίνει μια πολύ γενική εικόνα της ελληνικής πραγματικότητας. Η έλλειψη βαθύτερων αναλύσεων και επεξεργασιών αναμφίβολα διευκολύνει τη σύγχυση, αφήνει πολλά περιθώρια για διαφορετικές ερμηνείες (όπως π.χ. έννοια ελληνικού μεταπρατισμού και η ανάπτυξη-του κλπ.) των κοινωνικο-οικονομικών δεδομένων και συνακόλουθα δημιουργεί πρόσθετα προβλήματα για την αξιολόγηση της πρακτικής των πολιτικών φορέων.

Έχοντας υπόψη ότι η γενική αντίληψη που έχει υιοθετήσει το ΠΑΣΟΚ για την αναπτυξιακή διαδικασία στηρίζεται σ' ένα αντιγραφειοκρατικό, αποκεντρωμένο, δημοκρατικό προγραμματισμό, που βρίσκεται σε αντιθετική σχέση με το σημερινό πρότυπο ανάπτυξης, είναι λογικό να θεωρήσουμε ως δεδομένο, πως η αντίθεσή-του στην ένταξη γίνεται ακριβώς για το λόγο αυτό. Ότι δηλαδή η ένταξη δυσχεραίνει αφάνταστα, αν δεν αποκλείει τελείως, την εφαρμογή ενός τέτοιου δημοκρατικού προγράμματος που σχετίζεται άμεσα με τη διαδικασία μετάβασης στο σοσιαλισμό. Επομένως η άρνηση στην ένταξη πρέπει να συνοδεύεται και από μια θέση που να είναι οπωσδήποτε εντάξιμη σ' αυτή τη διαδικασία. Προφανώς η θέση αυτή αφορά έμμεσα την πολιτική του ΠΑΣΟΚ, όπως εξειδικεύεται στο ζήτημα της ΕΟΚ.

Με βάση τα όσα προηγήθηκαν και ανεξάρτητα από το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ διατείνεται ότι χρησιμοποιεί τη μαρξιστική μέθοδο ανάλυσης των κοινωνικών φαινομένων, θεωρώ ότι ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος κριτικής αξιολόγησης του πολιτικού-του λόγου δεν είναι η διακρίβωση μιας άμεσης αντιστοιχίας των επί μέρους στοιχείων-του με κάποιον «καθαρό» μαρξιστικό πολιτικό λόγο, αλλά η διερεύνηση της λειτουργίας-του στην ανάπτυξη του μαζικού κινήματος. Μια τέτοια αντιμετώπιση διευκολύνει τον έλεγχο των τυχόν συμπερασμάτων με την αναφορά-τους στη σημερινή πραγματικότητα.

Η κριτική

Αν δεχθούμε ως ορθές α) την διαπίστωση σχετικά με το μεταπρατικό χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας και β) την εκτίμηση πως η κατάσταση θα επιδεινωθεί σε συνθήκες ολοκληρωτικής ένταξης, τότε είναι λογικό να υποθέσουμε πως ο πολιτικός φορέας που ενδιαφέρεται να προωθήσει την υπόθεση του σοσιαλισμού θ' αποδώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στις παραπάνω διαπιστώσεις και εκτιμήσεις, και θ' αναδείξει σε κύριο στοιχείο της πολιτικής-του την εναλλακτική πολιτική πρόταση που αποσκοπεί ν' αντιμετωπίσει και να υπερβεί τις αρνητικές συνέπειες που επιφυλάσσει η αναπτυξιακή διαδικασία που διαγράφεται μέσα στα πλαίσια της σημερινής ΕΟΚ. Εννοείται ότι εφόσον δεν εκλείψουν τα αίτια που διαμορφώνουν αυτή την κατάσταση, (δηλαδή η ΕΟΚ εξακολουθεί ν' αποτελεί έκφραση της «Ευρώπης των μονοπωλίων» και όχι της «Ευρώπης των εργαζομένων») δεν είναι δυνατόν να ελαχιστοποιηθεί η σημασία του ζητήματος της ένταξης σ' ό,τι αφορά την πολιτική του εν λόγω πολιτικού φορέα.

Σχέδιο ερμηνείας: εναλλακτική λύση-μη προνομιούχοι

Η απόπειρα ερμηνείας που ακολουθεί, είναι, από τα πράγματα, αναγκασμένη να υιοθετήσει κάποιο επίπεδο αφαιρεσης. Για να μην ξεφύγει, όμως, από τα απαιτούμενα όρια ρεαλισμού, σ' ό,τι αφορά τη σημερινή πολιτική πραγματικότητα στη χώρα-μας, θεωρώ ως αναγκαίο ερμηνευτικό στοιχείο το σχήμα «προνομιούχοι-μη προνομιούχοι Έλληνες», είτε αυτό αποτελεί βασικό στοιχείο της κοινωνικής ανάλυσης του ΠΑΣΟΚ, είτε νέο πολιτικό σύνθημα ή και ταυτισμό.

Από τη σκοπιά των αρνητικών επιπτώσεων της ένταξης, θα μπορούσαν να ενταχθούν στους μη προνομιούχους όλες οι κοινωνικές κατηγορίες, στρώματα και τάξεις, που βλέπουν τα συμφέροντά-τους να γίνονται θύματα. Δηλαδή κατά τις εκτιμήσεις του ΠΑΣΟΚ, τμήματα της μικρο-και μεγαλο-αστικής τάξης με αυτόχθονα συμφέροντα, οι αγρό-

τες που θα εισπράξουν τις αρνητικές επιπτώσεις από την εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, καθώς και ένα πολύ μεγάλο τμήμα της εργατικής τάξης από μια ενδεχόμενη επιδείνωση των συνθηκών εργασίας, από την αύξηση της ανεργίας, του κόστους ζωής κλπ.

Από μια πρώτη ματιά η πραγματοποίηση μιας συμπαρατάξης όλων των μη προνομιούχων για την αποτροπή της ένταξης, φαίνεται να έχει τουλάχιστο κάποια χρονική προτεραιότητα από μια ενδεχόμενη συμπαρατάξη-τους για την προώθηση της εναλλακτικής πρότασης-θέσης στην προοπτική του σοσιαλισμού, εφόσον οι αρνητικές επιπτώσεις από την ένταξη έχουν αμεσότερο χαρακτήρα και επειδή από μόνες-τους δεν συνθέτουν αναγκαστικά μια ολοκληρωμένη εναλλακτική πρόταση. Βέβαια, από την σκοπιά της ακολουθούμενης τακτικής, η κάποια χρονική μετάθεση της πρότασης-θέσης για την επιτυχή αντιμετώπιση της ένταξης, θα μπορούσε να είναι εντελώς αποδεκτή. Για να λάβει όμως η συμπαρατάξη σάρκα και οστά, προϋποθέτει τουλάχιστο ένα σύνολο σημείων κοινής αποδοχής από όλους τους μη προνομιούχους, μια και η άρνηση στην ένταξη γίνεται για λόγους πολύ διαφορετικούς και εν μέρει αλληλοσυγκρουόμενους.

Ας υποθέσουμε ότι ένα τέτοιο σύνολο σημείων κοινής αποδοχής από τους μη προνομιούχους μπορεί να υπάρξει και ας εξετάσουμε το πιθανό περιεχόμενό-του, μια και θ' αποτελεί τη βάση της εναλλακτικής πρότασης στην άρνηση της ένταξης. Τα επί μέρους στοιχεία μιας τέτοιας πρότασης θα μπορούσαν λ.χ. να είναι τα ακόλουθα: α) για τους μεγαλοαστούς με αυτόχθονα συμφέροντα σα μικρότερο κακό από τις επιπτώσεις του ανταγωνισμού του ευρωπαϊκού κεφαλαίου και την απώλεια των προνομίων-τους (δασμολογικά τείχη, επίδοτήσεις κλπ.) θα ήταν η αποδοχή μιας περιορισμένης βελτίωσης του επιπέδου ζωής των εργαζομένων (περιορισμένες μισθολογικές αυξήσεις, βελτίωση εργατικής νομοθεσίας κλπ.), β) για τους μικροαστούς με αυτόχθονα συμφέροντα, σα μικρότερο κακό από τον κίνδυνο πλήρους εξαφάνισης θα ήταν η θυσία μερικών από τα σημερινά-τους προνόμια (π.χ. μείωση φοροδιαφυγής, βελτιωμένη εργατική νομοθεσία κλπ.), γ) για τους αγρότες, μια αγροτική πολιτική τιμών και εισοδημάτων χωρίς τις αρνητικές επιπτώσεις της ΚΑΠ (π.χ. διατήρηση επιδοτήσεων κ.ά.) και τέλος, δ) για τις εργατικές μάζες κάποια άμεση ανακούφιση με τη μορφή κυρίως μισθολογικών αυξήσεων.

Τα όσα προηγήθηκαν οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η προώθηση μιας ανάλογης πολιτικής πρότασης, στηριγμένης στη συνείδηση των μη προνομιούχων, μπορεί μεν να εκφράζει διαφορετικά συμφέροντα ως προς την επιλογή της ένταξης, αλλά δεν βρίσκεται κατ' ανάγκη σε αντιθετική σχέση με την υπάρχουσα κοινωνική και οικονομική διάρθρωση. Η δημιουργία νέων ευρύτερων κοινωνικών συνόλων από τις τάξεις και η χρησιμοποίηση των αναλόγων συνθημάτων (π.χ. προνομιούχοι-μη προνομιούχοι), μπορεί μεν να εμφανίζεται για πρώτη φορά στον πολιτικό χώρο της ελληνικής αριστεράς, αλλά οπωσδήποτε δεν αποτελεί νεωτερισμό στον ευρωπαϊκό πολιτικό ορίζοντα, που έχει μακρά παράδοση σοσιαλδημοκρατίας. Είναι γνωστό πως η κοινωνικοοικονομική πολιτική των σοσιαλδημοκρατών αντιμετωπίζει τους εργάτες εδώ και αρκετές δεκαετίες σαν άτομα ενός ευρύτερου κοινωνικού συνόλου (σαν καταναλωτές, σαν ανθρώπους που χρησιμοποιούν συγκοινωνίες κλπ.). Συνακόλουθα η ένταξη της εργατικής τάξης στο ευρύτερο σύνολο των μη προνομιούχων, εν πολλοίς προδικάζει μια πολιτική αντιπαράθεση που λειτουργεί σταθεροποιητικά για το κεφαλαιοκρατικό σύστημα.

Η συμπληρωματική πρόταση στην άρνηση της ένταξης που διαμορφώνεται στη βάση αμοιβαίων υποχωρήσεων των μη προνομιούχων, με αλληλοσυγκρουόμενες διεκδικήσεις και συμφέροντα, μπορεί μεν ν' αποτελεί εναλλακτική λύση στην ένταξη, όχι όμως και απαρχή ή συνιστώσα μιας πολιτικής προς την κατεύθυνση του σοσιαλισμού, όταν:

Η συμπαρατάξη όλων των θιγόμενων από την ένταξη τάξεων και στρωμάτων που διαμορφώνεται, έχει ευκαιριακό χαρακτήρα, δεν οικοδομείται σε μια σταθερή βάση ταξικών συμμαχιών και δεν εκφράζεται σε επίπεδο πολιτικών φορέων με ένα αντίστοιχο πρόγραμμα κοινής δράσης για την πραγματοποίηση των απαραίτητων διαρθρωτικών αλλαγών κλπ.

Δεν οικοδομείται μαζικό κίνημα, μέσα από τις υπάρχουσες κοινωνικές αντιθέσεις, που να διαμορφώνει συνειδητά από τη δράση-του μια ριζικά διαφορετική αντίληψη από τη σημερινή, τόσο για τον τρόπο οργάνωσης της παραγωγής και της διανομής, όσο και για την γενικότερη ποιότητα της ζωής.

Η συμπαρατάξη που επιδίωξε το ΠΑΣΟΚ στη βάση του αταξικού

συγκολλητικού υλικού των μη προνομιούχων, ανεξάρτητα από τους υπάρχοντες στόχους και προθέσεις, δεν μπορούσε να λειτουργήσει έξω από τα πλαίσια του κοινωνικού status quo, εφόσον δεν δημιουργούνταν οι παραπάνω προϋποθέσεις. Σήμερα είναι πια φανερό πως η αποτελεσματικότητα της πολιτικής-του ως προς την αγωνιστική κινητοποίηση των μαζών για την αποτροπή της ένταξης, ήταν ανύπαρκτη, ενώ η αντιιμπεριαλιστική-του συνθηματολογία έξω από τα πλαίσια της ταξικής πάλης παρέμεινε χωρίς αντίκρουσμα. Κοντολογίς η εκστρατεία που έγινε ενάντια στην ένταξη κατά την παρελθούσα εξαετία, μέσα στα στενά πλαίσια της αντικυβερνητικής πολιτικής, με την αταξική ιδεολογία που εξέπεμπε, πολύ λίγο συνέτεινε στην οικοδόμηση μαζικού κινήματος, ικανού ν' αποτρέψει την ένταξη και να προωθήσει την υπόθεση του σοσιαλισμού.

Η άρνηση στην ένταξη και το μαζικό κίνημα

Ας δούμε όμως πώς λειτούργησε μέχρι σήμερα η άρνηση στην ένταξη στους ευρύτερους μαζικούς χώρους: Στον εργατικό χώρο οι εκτιμήσεις για τις δυσοίωνες προοπτικές του ελληνικού καπιταλισμού υπό καθεστώς ένταξης, άφηνε τη μεγάλη μάζα των «μη προνομιούχων» εργατών αδιάφορη, ενώ η δραστηριότητα των λίγων μυημένων «προνομιούχων» στην αντιιμπεριαλιστική και αντικοινοτική συνθηματολογία, ήταν εντελώς ανεπαρκής για την οργάνωση και την προώθηση της ταξικής πάλης. Έτσι η δραστηριότητα των εργατών στην καλύτερη περίπτωση δεν μπορούσε να ξεπεράσει το φράγμα της αντικοινοτικής αδράνειας ενός ακροατηρίου, όπου μαζί με αγρότες, μικροαστούς και ενδεχομένως μεγαλοαστούς (μήπως είδατε κανένα;) πληροφροούντο για τα επερχόμενα δεινά της εθνικής οικονομίας και τα οποία βέβαια μπορούσαν να συγκρίνουν με τα σημερινά δεσμά που τους έχει επιβάλει η ελληνική κεφαλαιοκρατία. Η ουσιαστική κινητοποίησή-τους, για την αποτροπή της ένταξης και την απαρχή μιας σοσιαλιστικής διαδικασίας, περνούσε αναγκαστικά πρώτα μέσα από την κύρια αντίθεση που εκδηλώνεται στην παραγωγή και στα άλλα επίπεδα της κοινωνικής ζωής, και επομένως μέσα από τη σύγκρουση με την αστική τάξη με αυτόχθονα και μη συμφέροντα. Απαιτούσε δε την παράλληλη οικοδόμηση σταθερών ταξικών συμμαχιών.

Στον αγροτικό χώρο, η άρνηση στην ένταξη στην προαναφερθείσα βάση, εκ των πραγμάτων περιόριζε τα αιτήματα των αγροτικών μαζών στα πλαίσια της αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της ΚΑΠ (π.χ. διατήρηση επιδοτήσεων) και δεν συνέτεινε στην ανάπτυξη ενός αγροτικού κινήματος ικανού να επιβάλει μια άλλη αντίληψη για την οργάνωση της παραγωγής και της διάθεσης των αγροτικών προϊόντων (οργάνωση συνεταιριστικού κινήματος κ.λ.π.), καθώς και για τη γενικότερη αλλαγή της ποιότητας της ζωής στο ύπαιθρο.

Δεν είναι επομένως τυχαίο που το ΠΑΣΟΚ, λειτουργώντας με μια γενική πολιτική γραμμή ενάντια στην ένταξη, έντονα όμως φορτισμένη με μια αταξική ιδεολογία, δεν κατόρθωσε να την εξειδικεύσει στους επί μέρους μαζικούς χώρους σε σχέση με τα ουσιαστικά-τους προβλήματα, είτε την εξειδίκευσε εσφαλμένα (όπως π.χ. στον πανεπιστημιακό χώρο).

Τα όσα αναφέρθηκαν σε σχέση με τον τρόπο που λειτούργησε η άρνηση στην ένταξη μέσα από τον πολιτικό λόγο του ΠΑΣΟΚ, δεν σημαίνουν ότι δεν ήταν δυνατόν να οικοδομηθεί μια πλατιά λαϊκή συσπείρωση πάνω σ' αυτή τη θέση. Το αντίθετο μάλιστα. Η μαζική κινητοποίηση μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο στη βάση σταθερών ταξικών συμμαχιών, με συγκεκριμένους στόχους, ώστε η εναντίωση στην ένταξη να μπορέσει να ξεφύγει από τις αιθούσες των διαλέξεων και να συνδεθεί με τις καθημερινές διεκδικήσεις και τους αγώνες των εργαζομένων. Μια και το ζήτημα της ένταξης αναμφίβολα επηρεάζει όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής στον τόπο, ο αγώνας θα μπορούσε να επεκταθεί έξω από τη σφαίρα της παραγωγής, αγκαλιάζοντας έτσι το σύνολο σχεδόν του λαού. Ξεκινώντας από την αμφισβήτηση του καταναλωτικού προτύπου που έχει επιβάλει η μονοπωλιακή ανάπτυξη, συσσωρεύοντας μαζί με το κεφάλαιο και αναρριθμίζοντας προβλήματα που υποβαθμίζουν την ποιότητα της ζωής και αποξενώνουν τον άνθρωπο από το κοινωνικό και από το φυσικό-του περιβάλλον, η άρνηση στην ένταξη σημαίνει: άρνηση στη λογική της μονοδιάστατης σύνθεσης των ανθρώπινων αναγκών και την προώθηση μέσα από συλλογικές μορφές δράσης και κοινωνικής αυτοοργάνωσης μιας διαφορετικής αντίληψης για την ποιότητα ζωής απ' εκείνη που επιφυλάσσει η επίπλαστη κυριαρχία του ατόμου ως καταναλωτή. Εκείνη την αντίληψη που διασφαλίζει την πραγματική κυριαρχία του ατόμου ως ανθρ

πινου όντος. Μια τέτοια όμως πολιτική θα προωθούσε την αποτροπή της ένταξης μέσα από την όξυνση των ταξικών αντιθέσεων αντί της άμβλυνσης, θα αναδεικνυε τα σημεία αιχμής μέσα από την ταξική πάλη και θα συγκεκριμενοποιούσε τα πρόσθετα εμπόδια που έθετε η ένταξη στη διαδικασία μετάβασης στο σοσιαλισμό.

Η θέση ενάντια στην ένταξη με κανένα τρόπο δεν υπαγόρευε μια στάση αποδοχής και εν λευκώ χειρισμού από την Κυβέρνηση των όρων ένταξης. Αντίθετα η κατάκτηση επί μέρους στόχων κατά την πορεία των διαπραγματεύσεων, θα διευκόλυνε τη δημιουργία μιας σφαιρικής αντίληψης του προβλήματος από τη μάζα των εργαζομένων και θ' ασκούσε πραγματική πίεση στην κυβέρνηση όχι μόνο σ' ό,τι αφορούσε τους όρους διαπραγμάτευσης, αλλά θ' αμφισβητούσε έμπρακτα τη δημιουργία τετελεσμένων γεγονότων.

Βέβαια, η διερεύνηση του συνόλου των αιτιών για τη μη διαμόρφωση και προώθηση μιας ανάλογης ταξικής αντίληψης από το ΠΑΣΟΚ, είναι ένα ζήτημα πολύ μεγάλο, που αφορά το σύνολο της ιδεολογικής, πολιτικής και οργανωτικής-του δομής σε σχέση με την ιστορική-του διαμόρφωση και τα δομικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας, και οπωσδήποτε ξεπερνά τα πλαίσια αυτού του άρθρου. Θα μπορούσαμε όμως σ' αυτό το σημείο να παρατηρήσουμε ότι η διεξαγωγή του αντικοινοτικού αγώνα όπως σκιαγραφήθηκε δεν απαιτούσε την ενεργή συμμετοχή των μελών του κόμματος για την επεξεργασία και την εξειδίκευση της πολιτικής-του γραμμής, ούτε την ενεργοποίηση και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών-τους για την αντιμετώπιση των συγκεκριμένων ζητημάτων που θα ανέκυπταν από την αντικοινοτική εκστρατεία στους επί μέρους μαζικούς χώρους. Η απομάκρυνση του ζητήματος από τα πλαίσια της ταξικής πάλης αναμφίβολα υπερτόνιζε την πολιτική αντιπαράθεση σε κοινοβουλευτικό επίπεδο, ενίσχυε τις υπάρχουσες συγκεντρωτικές τάσεις, τον προσωποπαγή χαρακτήρα του κόμματος και μείωνε την αποτελεσματικότητά-του ως μηχανισμού παρέμβασης, προώθησης σοσιαλιστικής ιδεολογίας κ.λπ.

Η θέση για την ένταξη, η αναπτυξιακή στρατηγική του ΠΑΣΟΚ και ο ρόλος του κράτους

Μολονότι δεν θάταν σκόπιμο στο άρθρο αυτό να επεκταθούμε σε ζητήματα οικονομικής ανάλυσης, εν τούτοις αξίζει τον κόπο να σταθούμε για λίγο στα πλαίσια της αναπτυξιακής στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ, μια και ο πολιτικός-του λόγος για την ΕΟΚ είναι στενά συνυφασμένος μ' αυτήν. Η αναπτυξιακή-του στρατηγική παρουσιάζεται αιωρούμενη μεταξύ ορισμένων ορθών διαπιστώσεων όσον αφορά την διάρθρωση της παραγωγής που επέβαλε η ανάπτυξη του μονοπωλιακού κεφαλαίου και μιας παλινδρομούσας στοχοθεσίας, που διατείνεται ότι επιδιώκει την εγκαθίδρυση μιας οικονομικής δημοκρατίας ενταγμένης στα πλαίσια του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού!

Εξειδικεύοντας περισσότερο η Επιτροπή Ανάλυσης και Προγραμματισμού παρατηρεί ότι «... όταν μιλάμε για τις επιπτώσεις της ένταξης στην ΕΟΚ πάνω στην ελληνική βιομηχανία φαίνεται ότι ξεχνάμε πως το πρόβλημα δεν είναι τόσο η διατήρηση της σημερινής κατάστασης, αλλά η δυναμική εξέλιξη του κλάδου μέσα στα πλαίσια μιας εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής...»².

Τα πλαίσια όμως αυτά όπως διαγράφονται από τις εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις από την ένταξη στην ελληνική βιομηχανία, δεν έχουν το απαιτούμενο εύρος για να χωρέσουν έστω και μικρή δόση σοσιαλιστικού μετασχηματισμού. Η προβληματική της αναπτυξιακής στρατηγικής δεν εμπεριέχει στοιχεία της διαπάλης των εργαζομένων και της κεφαλαιοκρατικής τάξης και δεν απασχολείται με ζητήματα μετασχηματισμού των κοινωνικών σχέσεων που διαμορφώνονται στην παραγωγή, (όπως π.χ. οργανωτικά ζητήματα που έχουν σχέση με την άσκηση εργατικού ελέγχου στην παραγωγική διαδικασία από τις εργατικές οργανώσεις, ζητήματα συμμετοχής στον καθορισμό του γενικού επιπέδου των επενδύσεων και της κατανομής-των στις παραγωγικές δραστηριότητες κλπ.) με αποτέλεσμα να μένουν μετέωρες οι γενικές διακηρύξεις περί αυτοδιαχείρισης, δημοκρατικού προγραμματισμού κλπ. Κοντολογίς τα ζητήματα που έχουν σχέση με τον έλεγχο που μπορούν ν' ασκήσουν οι άνθρωποι στην κοινωνική διάρθρωση κάτω από την οποία ζουν είτε παραμένουν στα επίπεδα γενικών διακηρύξεων είτε δεν αντιμετωπίζονται καθόλου: Η θεραπεία των δεινών από τη στρεβλή ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας φαίνεται να επιδιώκεται «... με την εφαρμογή μιας αποτελεσματικής κρατικής πολιτικής και ελέγχου... στα πλαίσια ενός προγραμματισμού και μιας νέας αναπτυξιακής στρατηγικής...»³ (για τη δημιουργία κεφαλαιουχικών αγα

θών, καθετοποίηση παραγωγής, δημιουργία εγχώριας τεχνολογίας κλπ.), με βασικό άξονα τις μικρομεσαίες επιχειρηματικές μονάδες με αυτόχθονα συμφέροντα.

Μέσα σ' αυτό το αναπτυξιακό πλαίσιο αναβίωσης του θανόντος ανταγωνιστικού καπιταλισμού, που δεν μπορεί νάχει καμιά σχέση μ' ένα αποκεντρωμένο σχεδιασμό μιας σοσιαλιστικής οικονομίας με την επιβοηθητική λειτουργία της αγοράς δεν συγκεκριμενοποιείται καμία διαδικασία διασφάλισης «...της συμμετοχής των μαζών σ' όλες τις κρίσιμες για την πορεία του τόπου αποφάσεις»⁴.

Σ' αυτό το πλαίσιο «νέας» κοινωνικής ισορροπίας, ορισμένα μέτρα οικονομικής πολιτικής που θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ριζοσπαστικά (κρατικός έλεγχος εξωτερικού εμπορίου, τραπεζικού συστήματος κλπ.), χάνουν την αποτελεσματικότητά-τους χωρίς την ενεργή συμμετοχή των μαζών για την εφαρμογή-τους και αναπαράγουν στην αριστερότερη έκδοσή-τους την περίπτωση της Χιλής, όπως παρατήρησε ο Gunter Frank στο διεθνές σεμινάριο για τη μετάβαση στο σοσιαλισμό, που οργάνωσε το ΠΑΣΟΚ στην Πάντειο από 30.6.80 — 3.7.80.

Η γενική εκτίμηση για τον κίνδυνο εξαφάνισης της εθνικής ταυτότητας (απαλλοτρίωση του λαού από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον κλπ.) από την ένταξη, εξειδικευόμενη στον οικονομικό-του λόγο σαν αφελληνισμός ή απεθνικοποίηση της βιομηχανίας, του εμπορίου, του τουρισμού κλπ., δεν εξυπνοεί μόνο τη μεταβίβαση της ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής στην ευρωπαϊκή κεφαλαιοκρατία ή την εξαφάνιση των ελληνικών επιχειρήσεων, αλλά εκφράζει κυρίως το άγχος των μικρομεσαίων για τον επελθόντα ευρωπαϊκό ανταγωνισμό και πολύ λιγότερο την ανησυχία για τη δυσμενέστερη διαμόρφωση των συνθηκών για την κινητοποίηση του προλεταριάτου και της αγροτιάς.

Στον αφελληνισμό και την απεθνικοποίηση της δημόσιας ζωής που έχει οδηγήσει η δεξιά με την εθελόδουλη πολιτική-της, το ΠΑΣΟΚ αντιπαράσσει την «ελληνοποίηση» του κράτους, εξυπνοώντας την κατάργηση της πατρωνείας από τον αμερικάνικο παράγοντα και των πάσης φύσεως διασυνδέσεων των κατασταλτικών κυρίως μηχανισμών. Με την ένταξη εκτιμά πως η κατάσταση θα επιδεινωθεί με την εκχώρηση ουσιαστικών κρατικών εξουσιών και αρμοδιοτήτων στα κοινοτικά όργανα από την ενίσχυση του ρόλου του ΝΑΤΟ κλπ. Μολονότι τα συναφή προβλήματα που δημιουργούνται με την ένταξη ως προς τις οικονομικές, πολιτικές και ιδεολογικές λειτουργίες του κράτους αποτελούν αντικείμενο ξεχωριστής μελέτης, θα μπορούσαμε να κάνουμε ορισμένες γενικές παρατηρήσεις για τις αντιλήψεις του ΠΑΣΟΚ για το ρόλο του κράτους, όπως παρουσιάζονται από τη θέση-του για την ΕΟΚ.

Από τη σύντομη κριτική της αναπτυξιακής στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ διαφαίνεται, ότι η αντίληψή-του, σ' ό,τι αφορά την οικονομική λειτουργία του κράτους, βρίσκεται πλησιέστερα με την παραδοσιακή αντίληψη της αριστεράς, του κράτους-οργάνου, που θα περιέλθει στον έλεγχό-του (του ΠΑΣΟΚ) μόλις αναλάβει την εξουσία. Η απουσία όμως ταξικής ανάλυσης και πρακτικής, ενισχύουν μια περισσότερο ουδέτερη οικονομική λειτουργία, εφόσον το κράτος δεν επηρεάζεται από τις υπάρχουσες παραγωγικές σχέσεις και τα κυρίαρχα συμφέροντα.

Η κριτική που ασκεί το ΠΑΣΟΚ στην οικονομική πολιτική της δεξιάς και στο κράτος-της αφορά κυρίως τη μη εξασφάλιση των γενικών υλικών όρων για μια αυτοδύναμη κεφαλαιοκρατική συσσώρευση. Αντανακλά επομένως πολύ περισσότερο τις απωθημένες προσδοκίες των μικρομεσαίων για μια αναζωογόνηση του ανταγωνιστικού καπιταλισμού και πολύ λιγότερο μια προβληματική κοινωνικού μετασχηματισμού, που να εντάσσει το μικρό και το μεσαίο κεφάλαιο προοδευτικά σε διαδικασίες συλλογικής οργάνωσης και ελέγχου της παραγωγικής διαδικασίας. Οι εκτιμήσεις για την απώλεια κρατικών αρμοδιοτήτων και εξουσιών που αναμφισβήτητα συνεπάγεται η ένταξη, αποκαλύπτουν μια διάθεση συγκέντρωσης της εξουσίας για την επιβολή ορθολογισμού στις κρατικές λειτουργίες, ώστε να γίνει δυνατή η διαμόρφωση των προϋποθέσεων που θα επιτρέψουν την ευρυθμότερη λειτουργία του κρατικοποιημένου τομέα της οικονομίας και της ελεύθερης ανταγωνιστικής αγοράς. Συνακόλουθα ζητήματα σχετικά με τις δυνατότητες μεταβολής του ταξικού χαρακτήρα του κράτους, που έχουν οικοδομήσει οι κυρίαρχες τάξεις (π.χ. δημιουργία ευνοϊκότερων όρων διεξαγωγής της ταξικής πάλης μέσα κι έξω από τους κρατικούς μηχανισμούς) δεν φαίνεται ν' απασχολούν την προβληματική του ΠΑΣΟΚ, ούτε και στην περίπτωση της κατάκτησης της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας και της ανάληψης κυβερνητικών ευθυνών.

Εχοντας υπόψη τα όσα προηγήθηκαν, βλέπουμε πως δεν είναι καθόλου τυχαίο που η εκστρατεία ενάντια στην ένταξη περιορίστηκε τελικά στο επίπεδο της «πληροφόρησης». Δηλαδή στα κατ' ανάγκη περιορισμένα και ειδικής σύνθεσης ακροατήρια των διαλέξεων και στα μαζικά μέσα ενημέρωσης, όπου όμως η Κυβέρνηση διατηρούσε συντριπτική υπεροπλία. Αποτέλεσμα ήταν, να μην αξιοποιηθούν πολιτικά η πρωτοφανής προχειρότητα, η αναποτελεσματικότητα και η άγνοια των συναφών με την ένταξη ζητημάτων που επέδειξαν οι κυβερνητικοί παράγοντες και η ελληνική γραφειοκρατία στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων.

Η μη σύνδεση του ζητήματος με τους διεκδικητικούς αγώνες των εργαζομένων, διευκόλυνε αρχικά μια «μετωπική» αντιπαράθεση με την κυβέρνηση σε επίπεδο κοινοβουλίου και σε επίπεδο διακηρύξεων ή θεωρητικών αναλύσεων μέσα από τον Τύπο, και διασφάλισε έτσι το ΠΑΣΟΚ, από τον κίνδυνο «ρεφορμιστικών παρεκκλίσεων». Παράλληλα όμως διευκολύνθηκε η Κυβέρνηση να προωθήσει με τους δικούς-της ρυθμούς τη διαδικασία της ένταξης και ν' αποβεί ο καθοριστικός παράγοντας στην επιλογή των όρων μιας ενδεχόμενης αντιπαράθεσης, έτσι που να καθιστά πρακτικά αδύνατη μια μελλοντική μάχη, έστω και για την τιμή των όπλων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Απόφαση Κεντρικής Επιτροπής ΠΑΣΟΚ, «Βήμα» 2.3.80.
2. Επιτροπή Ανάλυσης του ΠΑΣΟΚ: «Θα ενισχυθούν οι σημερινές δομικές αδυναμίες και θα ευνοηθεί η επιβολή του ξένου κεφαλαίου», «Βήμα» 15.3.1979.
3. Στο ίδιο.
4. βλ. υποσημείωση.

Για λόγους που ανάγονται στον περιορισμένο χώρο του περιοδικού, κρίθηκε αναγκαία η παράλειψη όλων των παραπομπών και της σχετικής βιβλιογραφίας εκτός από τα αποσπάσματα που παρουσιάστηκαν στο κείμενο.

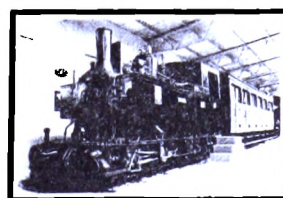

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

“Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη

Λ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι Τηλ. 68.32.073

ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ

Τό μηνιαίο περιοδικό
για κάθε Συλλέκτη και Φιλότεχνο

Καθε μήνα άρθρα για: Γραμματοσημα-Νομίσματα-Μετάλλια-Βιβλία-Αντίκες-Σύγχρονους και παλαιούς Έλληνες ζωγράφους-Αγγελίες συλλεκτικού περιεχομένου-πλήρης ενημέρωση για την Ελληνική και διεθνή συλλεκτική αγορά-Δημοπρασίες συλλεκτικών αντικειμένων

Συνδρομές και πληροφορίες: Φιλελλήνων 20 Τ.Τ. 118 τηλ.: 3224983
ΣΠΑΝΙΕΣ ΑΡΙΘΜΗΜΕΝΕΣ ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η νίκη της επανάστασης στην Νικαράγουα και ο αγώνας του λαού του Ελ Σαλβαδόρ αποτελούν τα δύο κορυφαία δείγματα της ανάπτυξης του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος στην Κεντρική Αμερική. Κίνημα που αγκαλιάζει όλες τις χώρες της περιοχής και που η καταστολή-του αποτελεί αυτή την στιγμή έναν από τους κύριους στόχους της κυβέρνησης Ρήγκαν. Το άρθρο που ακολουθεί αναφέρεται σε μια από αυτές τις «άγνωστες» χώρες της Κεντρικής Αμερικής, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης ενός χρόνου από τη δολοφονία (τον Ιούνιο του 1980) του λαϊκού ηγέτη της χώρας αυτής — και μιας από τις σημαντικότερες προσωπικότητες του κινήματος στην Καραϊβική — Ουώλτερ Ρόντνεϊ.

Η κυβέρνηση της Γουιάνας καταφεύγει απροκάλυπτη στην τρομοκρατία

Κρίση στην

της *Nina Laatsch-Nikitin*

Καραϊβική

Έχουν περάσει ακριβώς τρία χρόνια από τότε που μια «σφαγή» έφερε στο προσκήνιο της παγκόσμιας δημοσιότητας μια χώρα, που ως τότε πολλοί δε γνώριζαν καλά καλά ούτε πού βρίσκεται. Πρόκειται για τη Γουιάνα, άλλοτε αποικία του βρετανικού Στέμματος που το 1961 έγινε ανεξάρτητη. Το 1978, στη Τζόουνσταουν της Γουιάνας βρέθηκαν νεκρά, μαζί με τον αρχηγό-της Τζιμ Τζόουνς, όλα τα μέλη — 900 τον αριθμό — της αμερικανικής αίρεσης «Ναός του Λαού (People's Temple)». Οι επίσημες αναφορές και οι εφημερίδες μίλησαν για «μαζική αυτοκτονία». Όταν κόπασε η αίσθηση που προκάλεσε το γεγονός, οι ανακριτικές εκθέσεις έφεραν σε φως στοιχεία αντιφατικά. Τελικά σώπασαν και η Γουιάνα εξαφανίστηκε και πάλι από τους εντυπωσιακούς τίτλους των εφημερίδων. Έτσι κι αλλιώς, ύστερα απ' όλα αυτά, ζήτημα είναι αν κάποιος αναρωτήθηκε ποτέ το τί σήμαινε καθημερινή αναμέτρηση με την πραγματικότητα στον τόπο αυτόν.

«Οίκος του Ισραήλ» ονομάζεται η αίρεση του μαύρου αιρεσιάρχη Ντέιβιντ Χιλ που αυτοτιτλοφορείται «Ραβίνος Ουάσιγκτον» και που καταζητείται στις Ηνωμένες Πολιτείες για απάτη και άλλες παρόμοιες ποινικές παραβάσεις. Η αίρεση αυτή διαδραματίζει σήμερα καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής πραγματικότητα στη Γουιάνα. Τα μέλη-της δρουν σε μια στρατιωτική βοηθητική δύναμη στην υπηρεσία της κυβέρνησης Φορμπς Μπέρνχαμ (Forbes Burnham) που εδώ και 14 χρόνια κρατά τη χώρα σ' ένα δικτατορικό ζυγό όλο και επαχθέστερο. «Παρ' όλο που ως σήμερα δεν ξέρουμε το αν η σφαγή της Τζόουνσταουν ήταν μαζική αυτοκτονία ή μακελειό διατεταγμένο, μπορούμε να πούμε πως δεν είναι τυχαίο το ότι συνέβη στη Γουιάνα. Συνέβη και δεν ήταν δυνατό παρά να συμβεί σε μια άρρωστη κοινωνία». Αυτά δήλωσε το Μάιο του 1980 ο δρ. Ουόλτερ Ρόντνεϊ, αρχηγός της Συμμαχίας των Εργαζομένων (Working People's Alliance ή W.P.A.), του όλο και ισχυρότερου κόμματος της αντιπολίτευσης. Στις 13 Ιουνίου 1980, στην πρωτεύουσα της Γουιάνας Τζόρτζταουν, ο Ουόλτερ Ρόντνεϊ έπεσε θύμα πολιτικής δολοφονίας. Τον σκότωσε (και τραυμάτισε βαριά τον αδελφό-του) μια βόμβα κρυμμένη καλά μέσα σ' ένα «ουόκι-τόκι». Ο δολοφόνος, ένας λοχίας του στρατού, ονόματι Γκρέγκορι Σμιθ, είχε γίνει μέλος της W.P.A. πριν από 6 μήνες. Ο λεγόμενος παγκόσμιος Τύπος αγνόησε τη δολοφονία αυτή και, κυρίως, τα παρασκήνια-της.

Βρετανική Γουιάνα: από την αποικιοκρατία στην νεοαποικιοκρατία

Η Γουιάνα είναι μια χώρα της Καραϊβικής και βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της νοτιοαμερικανικής ηπείρου. Όλες οι χώρες της Καραϊβικής — Τρινιντάντ, Μπαρμπάντος, Αϊτή, Γρενάδα, Άγιος Δομίνικος, Σάντα Λουσία, Γουιάνα, Σούριναμ και Κούβα — έχουν ιστορίες που μοιάζουν μεταξύ-τους. Τα όσα συνέβησαν στο χώρο της Καραϊβικής (σ' αυτόν ανήκει πολιτικά και οικονομικά η Γουιάνα) δεν ήταν πάντα τόσο αδιάφορα για την Ευρώπη, όπως θα μπορούσε ίσως να νομίσει κανένας σήμερα. Από το 16ο ως το 18ο αιώνα τα νησιά της Καραϊβικής θεωρούνταν ως οι πιο κερδοφόρες αποικίες. Ήταν τότε τόσο σημαντικές, όσο είναι σήμερα τα κοιτάσματα του πετρελαίου. Και νά ποιά ήταν η ταχτική που ακολουθούσαν οι αποικιακές δυνάμεις Ισπανία, Πορτογαλία, Αγγλία και Ολλανδία: εξόντωναν τον ντόπιο πληθυσμό, τους Αμερινδιάνους και τον αντικαθιστούσαν με σκλάβους από την Αφρική που δούλευαν στις φυτείες διαφόρων γεωργικών προϊόντων μονοκαλλιέργειας. Τα προϊόντα αυτά προορίζονταν για εισαγωγή. Όταν το 19ο αιώνα η απαγόρευση της δουλείας έγινε πραγματικότητα, τους σκλάβους αντικατέστησαν εργάτες μεροκαματιάρηδες που τους κουβαλούσαν από την Ινδία.

Οι σημερινοί κάτοικοι της Καραϊβικής, της αρχαιότερης αποικιοκρατικής περιοχής του

καπιταλιστικού κόσμου, εκτός από την ανάμνηση μιας εκμετάλλευσης 400 χρόνων και μιας οικονομίας απόλυτα εξαρτημένης από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρώπη, κληρονόμησαν και τη βαθιά συνείδηση, πως η μοίρα-τους είναι στενά δεμένη με τη μοίρα των μαύρων λαών και ιδιαίτερα εκείνων της Αφρικής. Σαν απόγονοι εκείνων που άλλοτε κουβαλήθηκαν εκεί σε σκλάβοι από την Αφρική, είτε σε μεροκαματιάρηδες από την Ινδία, οι διανοούμενοι της Καραϊβικής (Δυτικών Ινδιών) ταυτίζονται με την πνευματική πρωτοπορία της Αφρικής. Ο πατέρας του Παναφρικανισμού Μάρκος Γκάρβεϊ, μορφή-σύμβολο του κινήματος της «Μαύρης Δύναμης» (Black Power) στις Ηνωμένες Πολιτείες, κατάγεται από τη Τζαμάικα, ο θεωρητικός του απελευθερωτικού αγώνα των Μαύρων Φραντς Φάνον, από τη Μαρτινίκα, ο πρώτος ποιητής της συνειδητοποίησης των Μαύρων, ο Αιμέ Σεζέρ, συμπτωματικά κρατά κι εκείνος από την Καραϊβική.

Η Κούβα που απέχει μόνο μίαν ώρα με αεροπλάνο (άρα μπορεί να χτυπηθεί μέσα σε μια ώρα) από τις Ηνωμένες Πολιτείες, ακολούθησε πρώτη απ' όλες τις χώρες της περιοχής, το δύσκολο και γεμάτο αντιφάσεις δρόμο του «σοσιαλισμού σε μία μόνο χώρα». Ύστερα από αυτό, όλες, οι ολόενα και προσεκτικότερες προσπάθειες των λαών της Καραϊβικής για αυτοδιάθεση, καταπνίγηκαν είτε συγκαλυμμένα είτε απροκάλυπτα από τις Η.Π.Α. Κάπου 12 εισβολές στο Πουέρτο Ρίκο — την τελευταία φορά το 1965 — απόπειρα εισβολής στην Κούβα με την απόβαση στον Όρμο των Χοίρων, παρουσία του αμερικανικού πολεμικού στόλου στην Τρινιντάντ, όταν το 1970 ξέσπασαν εκεί ταραχές — όλ' αυτά δεν είναι παρά μερικά παραδείγματα από μια μακρά σειρά αναλόγων περιστατικών.

Η θέση της Γουιάνας στο κατώφλι των γιγάντων, σφράγισε από πολύ νωρίς τα ιστορικά πεπρωμένα-της. Στις αναμετρήσεις-του με τη βρετανική αποικιακή ισχύ, το Λαϊκό Προοδευτικό Κόμμα (People's Progressive Party ή P.P.P.), σοσιαλιστικού προσανατολισμού, με αρχηγό τον Τσέντι Τζαγκάν (Cheddi Jagan) είχε κατορθώσει να επιπλεύσει και κέρδιζε με απόλυτη πλειοψηφία όλες τις

Η ομαδική αυτοκτονία στο Τζουρνατάουν, 1978.

Ο Ουώλτερ Ι

εκλογές που έγιναν υπό το αποικιακό καθεστώς, ως το 1962.

Σύμφωνα με πληροφορίες της Covert Action, μετά την τρίτη εκλογική-του νίκη, Αμερικανοί και Βρετανοί πράκτορες άρχισαν να επεξεργάζονται την αποσταθεροποίησή-του. Μέσω της ΣΙΑ εξαπολύθηκε μια εκστρατεία που είχε για στόχο-της τα συνδικάτα και που καμουφλαρίστηκε πίσω από τη δραστηριότητα του λεγόμενου Αμερικανικού Ινστιτούτου για την Ελεύθερη Διαμόρφωση της Εργασίας (AIFDL). Το αποτέλεσμα ήταν απεργίες μακράς διάρκειας και φυλετικές συγκρούσεις.

Χάρη σ' αυτές τις φυλετικές αναμετρήσεις, ο καιροσκοπός Φορμπς Μπέρνχαμ, γραμματέας του P.P.P. που ως το 1955 ανήκε στην ηγεσία του κόμματος, πραγματοποίησε ορισμένους ελιγμούς που εξασφάλισαν το πολιτικό-του μέλλον. Το 1955 αποσχίστηκε από το P.P.P. και δημιούργησε ένα νέο κόμμα, το Λαϊκό Εθνικό Κογκρέσσο (People's National Congress ή P.N.C.) που ισχυρίστηκε ότι εκπροσωπούσε τον αφρικανικής προέλευσης (30% του συνόλου) πληθυσμό της Γουιάνας. Ο Άρθουρ Σλέσινγκερ, σύμβουλος του Κέννεντυ την εποχή εκείνη, περιγράφει το τι έγινε το 1962, πριν η Μεγάλη Βρετανία παραχωρήσει στη Γουιάνα την ανεξαρτησία-της. Ύστερα από μια επίσκεψη του Μπέρνχαμ στις Ηνωμένες Πολιτείες, σχημάτισε την εντύπωση ότι μια ανεξάρτητη Γουιάνα με επικεφαλής τον Μπέρνχαμ (P.N.C) θα ήταν για τις ΗΠΑ μικρότερος πονοκέφαλος παρ' ό,τι μια ανεξάρτητη Γουιάνα με επί κεφαλής το Τζαγκάν (P.P.P.). Είχε, μάλιστα, διαβλέψει και ένα τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να φτάσουν στο επιθυμητό αποτέλεσμα — με μια αλλαγή του εκλογικού συστήματος. Τις απόψεις-του αυτές ανακοίνωσε στον Κέννεντυ. «Αυτό το πραγματοποίησε, τελικά, η βρετανική Κυβέρνηση τον Οκτώβριο του 1963, ύστερα από μακριά συζήτηση. Στα τέλη του 1964 έγιναν οι εκλογές, που ανάδειξαν μια κυβέρνηση συνασπισμού με επικεφαλής τον Μπέρνχαμ». (Α. Schlesinger «Χίλιες Μέρες: Ο Τζον Φ. Κέννεντυ στο Λευκό Οίκο»).

Οι Βρετανοί είχαν επιβάλει έναν εκλογικό σύστημα με αναλογική που διευκόλυνε το Μπέρνχαμ να σχηματίσει μια κυβέρνηση συνασπισμού με το ακροδεξιό Κόμμα της Ενω-

μένης Δύναμης (United Force Party). Σ' ένδειξη διαμαρτυρίας για την κακομεταχείριση της δημοκρατίας στη Γουιάνα, ο Μπέρτραντ Ράσελ παραιτήθηκε από το βρετανικό Εργατικό Κόμμα, που είχε διευκολύνει την εκλογική αυτή λαθροχειρία, που τόσο επιθυμούσαν οι ΗΠΑ.

Και νά πώς επιτεύχθηκε ο σημαντικότερος στόχος, η παρεμπόδιση της δημιουργίας ενός δεύτερου (μετά την Κούβα) σοσιαλιστικού Κράτους στην Καραϊβική, μπροστά στο κατώφλι των Η.Π.Α. Στις επόμενες εκλογές ο Μπέρνχαμ διασφάλισε τη δύναμή-του με τον ακόλουθο τρόπο: τους εκλογικούς καταλόγους ετοίμασε η «Shourp Registration System International» (μια εταιρεία της ΣΙΑ με έδρα την Πενσιλβάνια, σύμφωνα με πληροφορίες της Covert Action 10/80 που κατά παρόμοιο τρόπο είχε «διορθώσει» και τους εκλογικούς καταλόγους στο Νότιο Βιετνάμ). Σα να μην έφταναν όλα αυτά, οι στρατιωτικοί απήγαγαν και εξαφάνισαν επί ολόκληρες ημέρες τις κάλπες — σε σημείο που και αυτοί ακόμη οι συντηρητικοί «Φαϊνάνσιαλ Τάιμς» μίλησαν ανοικτά για καλπονόθευση. Κατά τη δεκαετία του 1970, η οικονομική κατάσταση επιδεινώθηκε με γοργό ρυθμό, παρ' όλο που η κυβέρνηση Μπέρνχαμ μετά την ανακήρυξη των «Kooperativen Reubublik Guyana», είχε κρατικοποιήσει, έναντι αποζημιώσεων, τους δυο κυριότερους κλάδους της γουιανικής οικονομίας, τη βιομηχανία βωξίτη και τη βιομηχανία ζάχαρης. Ένας από τους λόγους της επιδείνωσης αυτής ήταν η πτώση της τιμής της ζάχαρης στην παγκόσμια αγορά, η μείωση των εξαγωγών βωξίτη και η άνοδος της τιμής του πετρελαίου. Ο άλλος ήταν η έλλειψη προγραμματισμού σε συνάρτηση με τις συνθήκες που επικρατούσαν στον τόπο και η μη αξιοποίηση των οικονομικών δυνατοτήτων-του, ιδιαίτερα στο γεωργικό και κοινωνικό τομέα. Έτσι μπήκε σ' εφαρμογή ένα μέσο γνωστό από παλιά: το Διεθνές νομισματικό Ταμείο (ΙΜΦ) χορήγησε ένα δάνειο, ζητώντας, όμως, σε αντάλλαγμα την αποδοχή της εφαρμογής σημαντικών περιοριστικών οικονομικών μέτρων: περιστολή των κοινωνικών παροχών, αύξηση των εμμέσων φορολογιών, περιορισμό των εισαγωγών. Το αποτέλεσμα ήταν να αυξηθούν οι τιμές, να εξανεμισθούν

οι μισθοί και να καταλήξουν σε απεργίες και διαδηλώσεις οι κοινωνικές εντάσεις, που με το μέσο των φυλετικών διακρίσεων η κυβέρνηση υποδαύλιζε όλο και περισσότερο, για να κρατά διχασμένο τον εργατικό πληθυσμό. Τώρα πια ο Μπέρνχαμ και οι λακέδες-του δεν είχαν τίποτε άλλο να κάμουν, από το να κατοχυρώσουν τη δύναμή-τους με μέσα όλο και πιο ωμά και βάνουσα. Ο «ανεξάρτητος ηγέτης του τρίτου κόσμου», όπως ήθελε να τον βλέπουν, αντιμετώπισε τις εσωτερικές αυτές πιέσεις με μια τρομακτική ενίσχυση και τελειοποίηση του αστυνομικού και στρατιωτικού μηχανισμού. Στα τέλη του 1976, σ' ένα πληθυσμό 800.000, μόνον η αστυνομία αριθμούσε 3.121 άντρες. (Σύμφωνα με την Covert Action 10/80, απ' αυτούς, τουλάχιστον 974 εκπαιδεύονταν ως τα τέλη του 1973 στο Γραφείο Βοήθειας του Εκπαιδευτικού Προγράμματος της αμερικανικής Αστυνομίας Δημοσίας Ασφαλείας). Όμως, η ΣΙΑ φρόντισε να σπουδάσει και εμπειρογνώμονες για λογαριασμό της κυβέρνησης της Γουιάνας. Έτσι ο Ευστάθιος Β. Κέντολ (Kendall) παρακολούθησε τα «τεχνικά μαθήματα» ενός παρακλαδιού της ΣΙΑ, των International Police Services Inc. (Inpolse) στο Τέξας. Εκεί «διδάσκονταν» η τοποθέτηση βομβών, οι εμπρησμοί και οι πολιτικές δολοφονίες (Covert Action 10/80). Από τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Inpolse στην Ουάσιγκτον αποφοίτησαν ο Σέσιλ «Σκιπ» Ρόμπερτς, σήμερα αρχηγός της γουιανικής μυστικής αστυνομίας διώξεως του εγκλήματος και ο Νόρμαν Μακ Κλιν, αρχηγός των γουιανικών στρατευμάτων.

Παράλληλα με την τελειοποίηση του αστυνομικού μηχανισμού, τέθηκε σε εφαρμογή και ένα ανάλογο πρόγραμμα για τις στρατιωτικές δυνάμεις (C.D.F.). Η σκοπιμότητα που υποτίθεται ότι εξυπηρετεί η ύπαρξη των δυνάμεων αυτών είναι η άμυνα της χώρας, στην περίπτωση που θα δεχτεί μια εισβολή από την Βενεζουέλα. Και πράγματι, η Βενεζουέλα κατά διαστήματα, και ιδίως όταν η Γουιάνα αντιμετωπίζει εσωτερικές δυσκολίες, διεκδικεί μια παραμεθόριο περιοχή 53.000 τ.μ. Παρ' όλα αυτά, όμως, η κυβέρνηση Μπέρνχαμ δεν έφερε ποτέ (όπως ζητά η αντιπολίτευση) το ζήτημα αυτό στα Ηνωμένα Έθνη,

Ο Ουώλτερ Ρόντνεϊ.

όπως, άλλωστε, και το ζήτημα της κατοχής του γουιανικού νησιού Ανκόκο από την Βενεζουέλα. Και είναι εντελώς αδιανόητο το πώς ο Μπέρνχαμ φαντάζεται ότι θα αξιοποιήσει τις στρατιωτικές-του δυνάμεις, όταν βρεθούν αντιμέτωπες με μια Βενεζουέλα οπλισμένη ως τα δόντια.

Εκτός από την αστυνομία και το στρατό, στο πλευρό του Μπέρνχαμ στον αγώνα-του ενάντια στο λαό βρίσκονται και οι αιρέσεις, όπως εκείνη του Ντέιβιντ Χιλ ή «Ραβίνου Ουάσιγκτον» (που έχει επανειλημμένα καταδικαστεί για απάτη στις Η.Π.Α.) για την οποία, ήδη, έγινε λόγος. Ο Χιλ αυτός, σύμφωνα με όσα είπαν συγκρατούμενοί-του στο Οχάιο, μόλις αφέθηκε προσωρινά ελεύθερος, σκάρωσε «κάποια βρωμοδουλειά με κυβερνητικούς υπαλλήλους». Δεν ξαναεμφανίστηκε πιά μπροστά στο δικαστήριο. Το γεγονός ότι ο γνωστός σκληροτράχηλος και υπερσυντηρητικός εισαγγελέας Τζον Κάριγκαν, υπεύθυνος για τον Χιλ στις Ηνωμένες Πολιτείες, δε σκοπεύει να ζητήσει την έκδοσή-του, οδηγεί — σύμφωνα με μια πρόσφατη συνέντευξη — «στο συμπέρασμα πως ο Ντέιβιντ Χιλ βρίσκεται στην υπηρεσία του καθεστώτος Μπέρνχαμ, επειδή έτσι θέλουν οι επίσημοι αμερικανικοί κύκλοι» (Covert Action 10/80). Με τις δυνάμεις κρούσης-του, που αριθμούν αρκετές χιλιάδες αντρών και λειτουργούν σαν παραστρατιωτική οργάνωση, αντιμετωπίζει τους απεργούς εργάτες και τους διαδηλωτές, χωρίς να διστάζει μπροστά και σ' αυτήν ακόμη τη δολοφονία. Ο Χιλ έχει τη δυνατότητα να μεταδίνει καθημερινά από το κρατικό ραδιόφωνο τα «θρησκευτικά»-του μηνύματα, τη στιγμή που η αντιπολίτευση έχει εντελώς αποκλειστεί απ' αυτό. Στα χρόνια της έξαρσης των φυλετικών διακρίσεων, το μαρξιστικού προσανατολισμού κόμμα P.P.P της αντιπολίτευσης, με αρχηγό τον Τσέντι Τζαγκάν, εξαναγκάστηκε ν' ακολουθήσει την κατεύθυνση της εκπροσώπησης των ινδικών πληθυσμικών ομάδων, δίχως, τουλάχιστον, να μπορέσει να ξεπεράσει την τοποθέτηση αυτή.

Ένας λαϊκός ηγέτης: Ουώλτερ Ρόντνεϊ

Μέσα σ' αυτή την εκρηκτική κατάσταση, το κόμμα της Συμμαχίας των Εργαζομένων (WP), που ίδρυσαν το 1974 ο δρ. Ουώλτερ Ρόντνεϊ και οι πολιτικοί-του φίλοι, θα διαδραμάτιζε ένα ρόλο όλο και σημαντικότερο. Ποιός ήταν, όμως, ο Ουώλτερ Ρόντνεϊ, που

τελικά δολοφονήθηκε από τους μπράβους του καθεστώτος Μπέρνχαμ, στις 13 Ιουνίου του 1980.

Ο Ουώλτερ Ρόντνεϊ είχε γεννηθεί στη Τζορτζτάουν της Γουιάνας εδώ και 38 χρόνια και στο συντομότερο διάστημα της ζωής-του επηρέασε σημαντικά την πολιτική, πολιτιστική και ακαδημαϊκή ζωή στην Καραϊβική, στη Βόρειο Αμερική, στην Ευρώπη και στην Αφρική. Οι εργασίες-του για την Αφρική στο πανεπιστήμιο του Νταρ ες Σαλάμ (Τανζανία) του εξασφάλισαν διεθνή φήμη σε μαρξιστή ιστορικού. Το βιβλίο-του «Πώς η Ευρώπη απεργάστηκε την υπανάπτυξη της Αφρικής» (How Europe underdeveloped Africa) διέλυσε τις καθιερωμένες απόψεις της αφρικανικής ιστοριογραφίας και θεμελίωσε μια καινούρια πνευματική παράδοση: σύμφωνα με την παράδοση αυτή η αυθεντικότερη βάση για τη μελέτη της ιστορίας της αποικιακής περιόδου είναι οι προερχόμενες από την εμπειρία συλλογικές γνώσεις των Αφρικανικών λαών. Παρ' όλο που θεώρησε εξαιρετικά λυπηρό το ότι το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας αυτής δεν είχε καταγραφεί, ο Ρόντνεϊ προσπάθησε να καινοτομήσει σ' ό,τι αφορά την υλιστική αντιμετώπιση της ιστορίας. Τον Ιούνιο του 1966 ολοκλήρωσε τη διδακτορική διατριβή-του για την Ακτή της Άνω Γουινέας. Ταξίδεψε στην Ισπανία και στην Πορτογαλία, προκειμένου να ερευνήσει τις απαρχές της εκμετάλλευσης της Αφρικής από τους Ευρωπαίους, την εποχή των Πορτογάλων. Οι κοπιαστικότερες έρευνές-του για την αποδιάρθρωση του αφρικανικού κοινωνικού συστήματος και την επίδραση της δουλείας τράβηξαν αμέσως την προσοχή. Τα πρώτα άρθρα-του από την έρευνα αυτή δημοσιεύτηκαν στο Journal of African History στην Cambridge History of Africa και στο βιβλίο-του «Ιστορία της Ακτής της Άνω Γουινέας 1545-1800».

Ο Ουώλτερ Ρόντνεϊ δεν άφησε τις επιστημονικές-του ασχολίες και την εξειδίκευσή-του να σπάσουν τους δεσμούς-του με το εργατικό περιβάλλον που τον είχε αναθρέψει. Απεναντίας έβλεπε ότι υπήρχε ένας δεσμός ανάμεσα στη δουλειά που έκανε και στις ανθρώπινες μάζες που φτιάχνουν την ιστορία. Ο Ρόντνεϊ είχε την ικανότητα να μεταδίδει τις ιδέες-του μ' ένα τρόπο που τις έκαναν εύκολα προσιτές στους φτωχούς εργαζομένους και την ικανότητα αυτή απέδειξε με την ενασχόλησή-του με το Ρασταφαριανό κίνημα στη Τζαμάικα. Πλούτισε την κατανόηση της αφρικανικής ιστορίας από μέρους των Ρασταφαριανών και τους βοήθησε να απελευθερωθούν από μια ιδεαλιστική θεώρηση της Αιθιοπίας και της αιθιοπικής μοναρχίας. Η συντηρητική κυβέρνηση της Τζαμάικα αισθάνθηκε να απειλείται αρκετά από ένα διανοούμενο που περνούσε τον καιρό-του με τα πιο καταπιεσμένα κοινωνικά στρώματα. Έτσι, ώστε, τον Οκτώβριο του 1968, όταν παρακολούθησε το ιστορικό Συνέδριο των Μαύρων Συγγραφέων στο Μόντρεαλ, του απαγόρευσε την είσοδο στη Τζαμάικα.

Ο Ουώλτερ Ρόντνεϊ επέστρεψε κατόπιν στην Τανζανία, όπου στάθηκε ένας από τους κυριότερους εμπνευστές μιας πνευματικής παράδοσης ανεξαρτησίας και σκληρής δουλειάς, που ανάδειξε το πανεπιστήμιο του Νταρ ες Σαλάμ σ' ένα από τα κέντρα της αφρικανικής πολιτικής σκέψης. Ύστερα από συνεργασία και συζητήσεις, εκδόθηκε μια σειρά περιοδικών εκδόσεων και βιβλίων, που εδραίωσε σταθερά μια ορισμένη παράδοση μαρξισμού. Πρόκειται για μια παράδοση, που δεν επιδιώκει να ταυτιστεί με μια συγκεκριμένη εθνότητα-κράτος (Nation State). Σύμφωνα με τα λόγια-του:

«Ανάμεσα σε πολλούς από τους Μαρξιστές ή και ριζοσπάστες του Τρίτου Κόσμου υπάρχει ακόμη μια προτίμηση για να προσανατολιστούν προς ένα πολύ ιδιόμορφο είδος θεωρίας και ανάλυσης σε διεθνές επίπεδο, μέχρι σημείου όπου μεταμορφώνεται σε ταύτιση με μια συγκεκριμένη εθνότητα-κράτος. Προσπαθήσαμε να αποφύγουμε κάτι τέτιο και πιστεύουμε πως αυτό είναι και η σωστή θέση. Ίσως όμως η ορθότητα της θέσης-μας να γίνει φανερή μόνον ύστερα από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα».

Αυτές τις ιδέες κι αυτή την εμπειρία θα μεταλαμπάδευε ο Ρόντνεϊ στη Γουιάνα, όταν το 1974 επέστρεψε στην πατρίδα-του. Κουβαλώντας μέσα-του την πείρα και την παράδοση των επαναστατικών αγώνων της Αφρικής, της Ευρώπης, της Αμερικής και της Καραϊβικής, ο Ρόντνεϊ ζυμώθηκε αμέσως με τους αγώνες του γουιανικού λαού. Δεν ποτήθηκε από την επέμβαση του πρωθυπουργού που εμπόδιζε το διορισμό-του σαν καθηγητή της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Γουιάνας. Ο δρ. Ρόντνεϊ διάλεξε να μείνει και να δουλέψει ανάμεσα στον εργαζόμενο λαό της Γουιάνας και στάθηκε πρωτεργάτης της ενοποίησης της αριστεράς, με την αποδέσμευση μιας νέας πολιτικής κουλτούρας, που έσπασε τους φυλετικούς φραγμούς ανάμεσα στους Αφρικανούς και τους Ινδούς εργάτες. Διαδραμάτισε λειτουργικό ρόλο σε μια νέα διαδικασία, που αντιμετώπιζε τους εργάτες σαν ενεργά στοιχεία στην προσπάθεια για την απελευθέρωσή-τους. Στο χώρο της Καραϊβικής και της Γουιάνας η πολιτική ηγεσία είχε οικειοποιηθεί τα συνθήματα του σοσιαλισμού και της απελευθέρωσης, για να συγκαλύψει ένα νέο στάδιο πολιτικής καταπίεσης και κρατικής βίας.

Ο Ουώλτερ Ρόντνεϊ ήταν στέλεχος της Συμμαχίας των Εργαζομένων, πολιτικού κόμματος που το καθοδηγούσε η αρχή πως η οργάνωση των εργατών από τους ίδιους τους εργάτες ήταν ο (σωστός) τρόπος για να τσακιστούν οι αντιδημοκρατικές κληρονομίες της δουλείας, των διμερών συμβάσεων ανάμεσα σ' αφεντικά κι εργαζομένους, της αποικιοκρατίας και της νεοαποικιοκρατίας. Αυτή η αντίληψη για μια πολιτική και κοινωνική μεταμόρφωση αντιπροσωπεύει μια απειλή για ένα καθεστώς, που κρύβεται πίσω από μια σοσιαλιστική ρητορική ενώ παράλληλα χρησιμοποιεί την πολιτική δύναμη για να εδραιώσει ένα νέο τύπο τυραννίας και αυταρχισμού. Η Συμμαχία των Εργαζομένων αντιπροσωπεύει την πολιτική έκφραση ενός πολιτικού ρεύματος στη Γουιάνα και στην Καραϊβική, που επιχειρεί να δώσει μεγαλύτερο βάθος στις ιδέες της λαϊκής πολιτιστικής ανάπτυξης, ιδέες σχετικές με τη φυλετική αλληλεγγύη και με μια δημοκρατική αγωγή, σύμφωνα με την οποία η εργατική δύναμη της εργατικής τάξης αντικαθρεφτίζεται στο κράτος.

Ξεκινώντας από την αντίληψη αυτή η Συμμαχία, μέσα σε λίγα χρόνια, εξελίχθηκε σ' ένα μαζικό κίνημα στη Γουιάνα, ενώ η σημασία του σκοπού-της αποσαφηνίστηκε, για πρώτη φορά σε συνάρτηση μ' αυτήν. Όταν, συγκεκριμένα, η Γουιάνα πετύχει το κτίσιμο μιας κοινωνίας, όπου οι εργάτες δε θα καταπιέζονται ούτε από τον καπιταλισμό, αλλά ούτε και στο όνομα ενός μαρξισμού - λενινισμού με καπιταλιστικούς στόχους, αυτό θα έχει συνέπειες για όλον τον κόσμο των Μαύρων αλλά και για μας, που, όπως λένε οι Αφρικανοί, ζούμε στην κοιλιά του καπιταλιστικού τέρατος. Αυτό που ανακαλύπτουν εδώ πολλοί αριστεροί — δήθεν απογοητευμένοι — ότι δηλαδή με κανένα τρόπο η πολιτική ανεξαρτησία δεν ολοκληρώνει τους σκο-

πούς του αντιαποικιακού απελευθερωτικού αγώνα, είναι κάτι που γνώριζαν εδώ και πολύ καιρό οι ριζοσπαστικοί θεωρητικοί του αγώνα αυτού, από τον Φάνον και τον Αμίλκα Καμπράλ, ως τον Ουόλτερ Ρόντνεϊ. Η πολιτική ανεξαρτησία δεν αντιπροσώπευε γι' αυτούς παρά ένα μικρό βήμα: να πώς περιγράφει ο Ουόλτερ Ρόντνεϊ το ρόλο ορισμένων κυβερνήσεων: «Η σημασία των ομάδων αυτών δε θα έπρεπε να υποτιμηθεί. Το ότι υπάρχει διαθέσιμη μια ομάδα Αφρικανών προδοτών, αυτό είναι κάτι που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της υπανάπτυξης. Κάθε προσπάθεια των υπανάπτυκτων δε θα πρέπει να αποβλέπει μόνο στο ξεσκέπασμα των χαμηλών κατά κεφαλή εισοδημάτων και των συμπτωμάτων της έλλειψης λευκωμάτων, αλλά και στο ξεμασκάρεμα εκείνων των σπουδαιοφανών αφεντικών, που στο Αμπιτζάν, στην Άκρα και στην Κινσάσα χορεύουν κατά πώς τους σφυρίζουν από το Παρίσι, το Λονδίνο και τη Νέα Υόρκη».

Η επανάληψη της «πυρκαγιάς του Ράιχσταγκ»

Και στη Γουιάνα όμως, ο εκλεκτός κ. Μπέρνχαμ είχε εδώ και πολύ καιρό ξεμασκαρευτεί. Η προπαρασκευή ενός λαϊκού μετώπου μεταξύ P.P.P. και Συμμαχίας φάνηκε να προαναγγέλει το τέλος της μονοκομματικής δικτατορίας του P.N.C. Με διάφορες εκλογικές λαθροχειρίες, με τη συνεχή αναβολή των εκλογών και με μια συνταγματική μεταβολή, το 1978, το P.N.C. προσπάθησε να στερεώσει τη θέση-του. Όμως το δημοψήφισμα που θα ανάδειχνε τον Μπέρνχαμ ισόβιο πρόεδρο, χάρη στη δραστηριότητα των δυνάμεων της αντιπολίτευσης, μπουκοταρίστηκε σ' ολόκληρη τη χώρα. Σύμφωνα με όσα μετέδωσαν παρατηρητές, μόνο ένα 14% του σώματος των εκλογέων εμφανίστηκε στις κάλπες. Παρ' όλα τούτα η κυβέρνηση Μπέρνχαμ, μαζί με τη μονοσήμαντη νίκη-της ανάγγειλε και μια συμμετοχή 71%.

Ένα χρόνο αργότερα, ομαδικές διαδηλώσεις διαμαρτυρίας σημάδεψαν την επέτειο του αμφιβολού δημοψηφίσματος, ενώ θά' ξιζε να υπογραμμιστεί ένα ακόμη αξιοσημείωτο γεγονός: αποκάλυπτα πιεσμένη από την κυβέρνηση, η Τράπεζα της Γουιάνας πήρε εντολή να ενεργήσει έλεγχο στο υπουργείο Εθνικής Ανάπτυξης. Νωρίς το πρωί της επομένης, το κτίριο που στέγαζε το γραφείο του υπουργείου, σείστηκε συθέμελα από μια σειρά εκρήξεων και κάηκε σα λαμπάδα μαζί με όλα-του τα έγγραφα. Παρ' όλο που αυτόπτες μάρτυρες ανέφεραν πως τη φωτιά είχαν βάλει άνθρωποι με τη στολή των ενόπλων δυνάμεων, συνελήφθησαν αμέσως 8 μέλη της Συμμαχίας και τρία απ' αυτά κατηγορήθηκαν για εμπρησμό: ο δρ. Ουόλτερ Ρόντνεϊ, ο δρ. Ρούπερτ Ρούπναριν και ο δρ. Ομαβάλε. Και οι τρεις ανήκαν στην ανώτατη ηγεσία του κόμματος. Αυτή την «πυρκαϊά του Ράιχσταγκ» η κυβέρνηση θα την εκμεταλλευόταν πολλαπλά, ιδιαίτερα, όμως, σε συνάρτηση με την απεργία των αφρικανικής καταγωγής εργατών βωξίτη (το πατροπαράδοτο εκλογικό «ρεζερβουάρ» του κυβερνητικού κόμματος P.N.C.) που άρχιζε την ίδια μέρα. Σε συσχέτισμό με το μεγαλύτερο κύμα απεργιών που είχε ξεσπάσει στη Γουιάνα από το 1964 και που αυτή τη φορά περιλάμβανε και τους Ινδούς εργάτες της ζάχαρης, το να θεωρηθεί ο Ρόντνεϊ εγκληματίας και να προφυλακιστεί, φαινόταν σαν η μοναδική δυνατότητα που είχε ο Μπέρνχαμ για να ελέγξει την αντιπολίτευση. Όμως οι διαμαρτυρίες χιλιάδων ατόμων, τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξω-

Ο Μπέρνχαμ με στολή

τερικό, έφεραν στην Τζόρτζταουν διεθνείς παρατηρητές, όπως ο Βρετανός εργατικός βουλευτής και άλλοτε εισαγγελέας του Στέμματος, επί Κάλαχαν, Σαμ Σίλκιν, και εξανάγκασαν την κυβέρνηση σε αλληπάλληλες αναβολές της έναρξης της δίκης, καθώς και στην προσωρινή αποφυλάκιση των κατηγορουμένων με εγγύηση. «Η κατηγορία εναντίον του Ρόντνεϊ και των κομματικών-του φίλων είναι μια φάρσα», δήλωσε ο Σαμ Σίλκιν μετά την επιστροφή-του από τη Γουιάνα. Και περιέγραψε το τι συνέβη στις 14 Ιουλίου 1979 κατά τις διαδηλώσεις για την απελευθέρωση των μελών της Συμμαχίας: «Μέλη του Οίκου του Ισραήλ (της αίρεσης του Χιλ) που λειτουργεί σαν παραστρατιωτική δύναμη στην υπηρεσία της Κυβέρνησης, ρίχτηκαν πάνω στους διαδηλωτές με ρόπαλα και μαχαίρια. Ο πατήρ Νταρκ, ένας καθολικός ιερέας, φωτογράφιζε τους επιτιθέμενους. Εκείνοι, όμως, έπεσαν επάνω-του και τον πετσόκοψαν. Έχω φωτογραφίες αυτής της δολοφονίας». Η δολοφονία αυτή δεν ήταν η μόνη. Θύματα έπεσαν και άλλοι οπαδοί της αντιπολίτευσης, ανεξάρτητοι παρατηρητές ή και ανεπιθύμητοι επικριτές από τις ίδιες τις κυβερνητικές τάξεις. Έτσι:

- Ανεξιχνίαστη έμεινε η δολοφονία του πανεπιστημιακού καθηγητή της Βιολογίας Ιωσία Ράμσαμι, το 1973, που πυροβολήθηκε από το αυτοκίνητο του ξαδέρφου του Μπέρνχαμ και υπουργού Εργασίας και Υγιεινής Χάμιλτον Γκριν (ο Γκριν διατηρεί μια δική του ομάδα από «μπράβους», που μαζί με τα στοιχεία του «Οίκου του Ισραήλ» και την αστυνομία ρίχνονται πάνω στους απεργούς. Τη διοίκησή-τους σε διάφορες «επιχειρήσεις» αναλαμβάνει ο ίδιος προσωπικά, όπως π.χ. τον Αύγουστο 1979 στις βίαιες επιθέσεις εναντίον του συνδικάτου υπαλλήλων γραφείων και εμποροϋπαλλήλων Covert Action 10/80).

- Στις 18 Νοεμβρίου 1979, το μέλος της Συμμαχίας Οτένε Κοάμα πυροβολήθηκε από την αστυνομία. Η τελευταία ισχυρίστηκε αργότερα πως ο Κοάμα ήταν οπλισμένος, πράγμα, όμως, που διαψεύστηκε από αυτόπτες μάρτυρες.

- Στις 25 Φεβρουαρίου του 1980, το μέλος της Συμμαχίας Έντουαρντ Ντάμπλιν πυροβολήθηκε από την αστυνομία, ύστερα από μια λογομαχία. Η πρώτη «εκδοχή» της αστυνομίας, ότι δήθεν ο Ντάμπλιν είχε θελήσει να κλέψει τσιμέντο, αναθεωρήθηκε όταν μάρτυρες κατηγορήσαν τους αστυνομικούς για δολοφονία εν ψυχρώ.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΖΑΡΚΟΣ

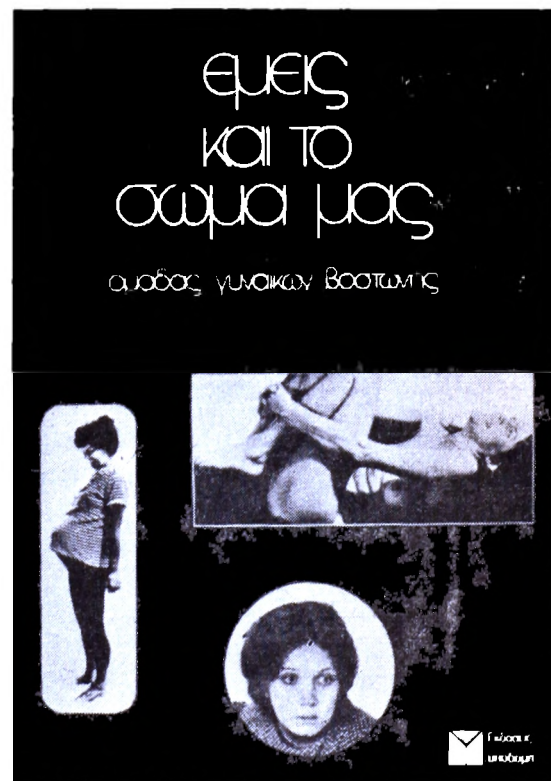
ΖΩΝΤΑΝΑ ΠΤΩΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΚΑΛΒΟΣ»
Αναξαγόρα 1, Αθήνα (112)
τηλ: 52.46.241

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ κυκλοφορεί

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ
- 3ης Σεπτεμβρίου 22 -
τηλ. 5234790

● Ανάκριση για τη δολοφονία του πατρός Νταρκ δεν έγινε ποτέ.

● Στις 25 Οκτωβρίου 1979, πυροβολήθηκε ο μόνος Ινδός που μετείχε στην κυβέρνηση, ο υπουργός Παιδείας Βίνσεντ Τίκαχ. Ός σήμερα δεν υπάρχει κανένα ανακριτικό πόρισμα.

Το Φεβρουάριο όμως, η δολοφονία του Έντουαρντ Ντάμπλιν, που ήταν στενός φίλος και σύντροφος του Ρόντνεϊ, έκαμε την ηγεσία του κόμματος να συνειδητοποιήσει πως το καθεστώς σχεδίαζε την εξόντωσή τους. Εξαπολύοντας μια εκστρατεία ψυχολογικού πολέμου εναντίον του Ρόντνεϊ και της Συμμαχίας, η κυβέρνηση τύπωσε ένα πλούσιο σε περιεχόμενο «Εγχειρίδιο Αναγνώρισης — Συμμαχία Εργαζομένων», 40 σελίδων και το μοίρασε στους άντρες της αστυνομίας και του Αποσπάσματος Θανάτου. Το εγχειρίδιο αυτό άρχιζε με τις φωτογραφίες των Ρόντνεϊ, Οβαμάλε και Ρούπναριν και τελείωνε με την περιγραφή των αυτοκινήτων που χρησιμοποιούσαν τα μέλη της Συμμαχίας και οι υποστηρικτές-της.

Ο Ουόλτερ Ρόντνεϊ κατόρθωσε να φύγει κρυφά από τη Γουιάνα και να πάει, τον Μάιο του 1980, στην Αφρική, για να επιταχύνει τη διαδικασία του ξεσκεπάσματος του καθεστώτος. Τον είχαν καλέσει στις γιορτές της ανεξαρτησίας του Ζιμπάμπουε (Ροδεσίας), αλλά του αρνήθηκαν την άδεια εξόδου. Ωστόσο ταξίδεψε κρυφά στο Ζιμπάμπουε και συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό Ρόμπερτ Μουγκάμπε στο Σόλσπερι. Ο Μουγκάμπε ζήτησε από το Ρόντνεϊ να μείνει στο Ζιμπάμπουε και να ιδρύσει εκεί ένα ινστιτούτο ερευνών. Εκείνος, όμως, αποποιήθηκε την προσφορά, λέγοντας ότι ήταν ηθικά δεσμευμένος να επιστρέψει στη Γουιάνα, να αντιμετωπίσει το δικαστήριο και να συνεχίσει τον πολιτικό αγώνα.

Ημερομηνία έναρξης της δίκης του Ρόντνεϊ, με την κατηγορία του εμπρησμού, που

Ο Γκρέγκορ Σμιθ

είχε διατυπωθεί εναντίον-του το 1979, ορίστηκε η 3η Ιουνίου 1980. Η δίκη άρχισε με την παρουσία μιας διεθνούς ομάδας συνηγόρων, καθώς και μελών εκκλησιαστικών και κοινοβουλευτικών επιτροπών για τα δικαιώματα του ανθρώπου από τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία. Κατά τις ημέρες πριν και μετά τη δίκη, κύμα αστυνομικής βίας σάρωσε όλη τη χώρα. Έγιναν συλλήψεις 20 ατόμων και 8 απ' αυτά κατηγορήθηκαν για έσχατη προδοσία — αδίκημα που τιμωρείται με θανατική ποινή. Η ίδια η δίκη αναβλήθηκε και πάλι, δίχως να καταλήξει σε κανένα αποτέλεσμα. Στο μεταξύ πέθανε ένας από τους μάρτυρες της κυβέρνησης, που περιέπεσε σε αντιφάσεις και τελικά ομολόγησε πως ο εμπρησμός είχε γίνει από στρατιωτικά στελέχη.

Στην παρουσία των διεθνών παρατηρητών οφείλεται σ' ένα σημαντικό ποσοστό και το γεγονός ότι τις ημέρες εκείνες η Συμμαχία Εργαζομένων τόλμησε να συγκαλέσει την πρώτη δημόσια συγκέντρωσή-της, ύστερα από πολύν καιρό. Ο Σαμ Σίλκιν, από τη Μεγάλη Βρετανία δήλωσε: «Άκουσα τον αφρικανικής καταγωγής, λαμπρό και πειστικότατο πολιτικό Ουόλτερ Ρόντνεϊ, μαζί με τον Ινδό κομματικό φίλο-του Ρούπερτ Ρούπναριν να μιλούν σ' ένα πλήθος χιλίων περίπου αφρικανικής και ινδικής καταγωγής Γουιανών, που στριμώχνονταν ο ένας πλάι στον άλλον. Τα όσα είπαν προδιέθεταν τον κόσμο ευνοϊκά για τη Συμμαχία Εργαζομένων κι αυτό σημαίνει κίνδυνο για την κυβέρνηση Μπέρνχαμ». Ύστερα από επτά ημέρες ο Ουόλτερ Ρόντνεϊ δολοφονήθηκε...

Οι πρώτες κυβερνητικές αντιδράσεις ήταν φανερό πως είχαν μαγειρευτεί πριν από τη δολοφονία και άφηναν να διαγραφεί καθαρά το σενάριο των συνωμοτών του PNC. Στην αρχή οι επίσημες πληροφορίες ανέφεραν πως έξω από τα τείχη των Φυλακών της Τζόρτζταουν σκοτώθηκε ένας άνθρωπος από έκρηξη της βόμβας, που κρατούσε για ν' ανατινάξει τη φυλακή. Η κυβέρνηση ισχυρίστηκε πως το πτώμα δε μπορούσε να αναγνωριστεί αμέσως, επειδή η έκρηξη του είχε καταστρέψει εντελώς το πρόσωπο. Στην πραγματικότητα, όμως, ο Ουόλτερ Ρόντνεϊ είχε βρει το θάνατο σε απόσταση ενός οικοδομικού τετραγώνου από τη φυλακή και παρ' όλο που το καταχθόνιο «ουόκι-τόκι» όταν ξεερράγη τον έκοψε στα δύο, το πρόσωπό-του ήταν εντελώς αναγνωρίσιμο. Ένα ακόμη τεκμήριο του κυβερνητικού ψέματος προέρχεται από ανθρώπους που παρευρίσκονταν σ' ένα κοκτέιλ που δινόταν στη Τζόρτζταουν. Οι άνθρωποι αυτοί θυμήθηκαν πως στις 8.45

μ.μ. της 13ης του μηνός, λίγα λεπτά μόλις μετά την έκρηξη, ο αρχηγός του Επιτελείου Μακ Κλιν ζήτησε συγγνώμη, λέγοντας ότι έπρεπε να φύγει για να συναντήσει τον Μπέρνχαμ και άλλους, επειδή ο Ουόλτερ Ρόντνεϊ είχε σκοτωθεί σε μια έκρηξη! Κι αυτό, παρά τους επίσημους ισχυρισμούς ότι μόνον πολύ αργότερα έγινε γνωστό το ποιος είχε σκοτωθεί.

Ο Ντόναλντ Ρόντνεϊ, που βρισκόταν μέσα στο αυτοκίνητο όταν σκοτώθηκε ο αδελφός-του, τραυματίστηκε από την έκρηξη, αλλά μπόρεσε να κρυφτεί σε σπítια φίλων-του και να δώσει μια ακριβή περιγραφή του τεχνάσματος που χρησιμοποίησαν για να παρασύρουν τον Ουόλτερ στο θάνατο. Ο Ντόναλντ διηγείται πως ο αδελφός-του κι εκείνος, εδώ και αρκετούς μήνες συναντιόντουσαν με τον Σμιθ, ένα λοχία του γουιανικού στρατού, που είχε εκπαιδευτεί από τους Βρετανούς στα ηλεκτρονικά. Ο Σμιθ τους είχε υποσχεθεί να κατασκευάσει συσκευές «ουόκι-τόκι» για τη Συμμαχία Εργαζομένων. Οι συσκευές ήταν απαραίτητες, επειδή η εισαγωγή συσκευών τηλεπικοινωνίας απαγορευόταν και η κατάσχεσή-τους από την αστυνομία ήταν υπόθεση ρουτίνας.

Το μοιραίο βράδυ ο αδελφός του Ουόλτερ συνάντησε τον Σμιθ. Ο τελευταίος σύστησε στον Ντόναλντ να δώσει μια από τις συσκευές στον Ουόλτερ για να κάνουν μια δοκιμή. Την άλλη θα την κρατούσε ο ίδιος ο Σμιθ. Ο Σμιθ επέμεινε να γίνει η δοκιμή έξω από τα τείχη της φυλακής, για να δοκιμάσουν το αν μπορούσε η συσκευή να ξεπεράσει την παρεμβολή μετάλλου. Ο Σμιθ είπε ακόμη στον Ντόναλντ πως ο Ουόλτερ έπρεπε να βρίσκεται έξω από το αυτοκίνητο και πως πριν επικοινωνήσει θα έπρεπε να κοιτάξει καλά τη συσκευή για να ιδεί να ανάβει ένα φωτεινό σήμα.

Αντί γι' αυτό, όμως, ο Ουόλτερ και ο Ντόναλντ παρκάρισαν το αυτοκίνητό-τους σε απόσταση ενός τετραγώνου από τη φυλακή και ο Ουόλτερ κράτησε τη συσκευή στα γόνατά-του. Το αποτέλεσμα ήταν ότι το πρόσωπό-του δεν παραμορφώθηκε, όπως σχεδίαζαν οι δολοφόνοι και ότι δε σκοτώθηκε κοντά στα τείχη της φυλακής. Έτσι ο τρόπος του θανάτου-του ξεσκεπάσε όλη την απάτη της προκατασκευασμένης δημοσιότητας. Ένας άλλος παράγοντας που υπονόμωσε την αξιοπιστία της κυβέρνησης, ήταν και το ότι το «απόσπασμα θανάτου» της κυβερνητικής αστυνομίας είχε πάρει θέσεις κοντά στο σημείο όπου θα γινόταν η «δοκιμή».

Μετά τη δολοφονία του Ουόλτερ, ο γουιανικός στρατός επίσημα αγνοεί την ύπαρξη κάποιου λοχία Σμιθ και το σπítι όπου έμενε είναι άδειο. Ωστόσο, οι αντιδράσεις της κοινής γνώμης στη δολοφονία του Ρόντνεϊ ήταν τόσο έντονες, ώστε πολλοί μίλησαν και σήμερα υπάρχουν αποδείξεις της ταυτότητας του Σμιθ καθώς και φωτογραφίες-του. Έτσι είναι γνωστό πως ο αριθμός στρατιωτικού μητρώου του Σμιθ, 4141, ήταν καταχωρημένος στις καταστάσεις μισθοδοσιών ακόμη και του Ιουνίου και πως κάποιος γνωστός-του θυμήθηκε την εκπαίδευσή-του στην Αγγλία, το 1977. Φυσικά, τους μάρτυρες τους ξαπόστειλαν έξω από τη χώρα και τη στιγμή αυτή δε μπορούν να βρεθούν για να περάσουν από ανάκριση. Τελευταία, στην ύπαιθρο της Γουιάνας βρέθηκε ένα ακρωτηριασμένο πτώμα με κομμένα χέρια και λέγεται όλο και περισσότερο πως ο Σμιθ, αφού υπηρέτησε καλά τα αφεντικά-του, εισέπραξε τη στερνή-του αμοιβή!

Ο διεθνής αποτροπιασμός για τη δολοφονία του Ουόλτερ Ρόντνεϊ έκαμε πολλούς άλλοτε φίλους του κυβερνητικού κόμματος να

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΖΑΡΚΟΣ

Η ΤΡΕΛΑ Σ' ΟΛΑ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

σπάσουν τη σιωπή-τους και, εμπιστευτικά, να καταθέσουν και άλλες μαρτυρίες για τη διαφθορά του καθεστώτος. Λέγεται, λοιπόν, ότι ο Χάμιλτον Γκριν και ο αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων Νόρμαν Μακ Κλιν επισκέφθηκαν δυο φορές την Ουάσιγκτον, την τελευταία εβδομάδα του Μαΐου. Ο Μακ Κλιν έπε εμπιστευτικά σε διάφορα πρόσωπα ότι σκοπός της επίσκεψής-του ήταν η προμήθεια ηλεκτρονικών τηλεπικοινωνιακών μηχανημάτων». Και η Συμμαχία Εργαζομένων επιμένει ότι ανάμεσα σ' αυτά βρισκόταν και το ιοιραίο «ουόκι-τόκι».

Η κηδεία προγραμματίστηκε μια βδομάδα μετά τη δολοφονία, αλλά το σώμα δεν αποδόθηκε στους οικείους του θύματος. Η κυβέρνηση δικαιολογήθηκε ότι χρειάζονταν δύο Άγγλοι παθολόγοι για να εξετάσουν το σώμα. Όπως θα περίμενε κανένας, η οικονομία δεν πρόκειται ποτέ να πληροφορηθεί αποτελέσματα της εξέτασής-του από το Δρ. Φρανκ Σκάζε του βρετανικού υπουργείου Εσωτερικών και από το Δρ. Χιού Τζόνσον. Το σώμα του Ουόλτερ Ρόντνεϊ αποσυντέθηκε, επειδή το σύστημα κατάψυξης του κρατιού νεκροτομείου έπαθε βλάβη.

Η κυβέρνηση Μπέρνχαμ έδειξε ότι δεν ή-ν καν διατεθειμένη να τηρήσει «έστω κι ε-ελάχιστο ποσοστό στοιχειώδους κοσμιό-τας». Τα λόγια αυτά του Καραϊβινού μυθι-οριογράφου Τζώρτζ Λάμινγκ, στην επιμνη-συνή συγκέντρωση, επαναλήφθηκαν τη-υτέρα 23 Ιουνίου, όταν 35.000 Γουιανοί κά-φυλής, κοινωνικής τάξης και ηλικίας βγή-ν έξω με τη βροχή και περπάτησαν δώδε-μίλια, ακολουθώντας τα απομεινάρια της-ρού του μαρξιστή του τρίτου κόσμου. Στην-δεία αντιπροσωπεύονταν οι λαϊκές οργα-σεις απ' όλη τη χώρα, παρά τις προσπά-εις των κρατικών οργάνων να ματαιώσουν-προσέλευση ξένων αντιπροσώπων, δι-πλάστους άδειες παραμονής στη χώρα-ν αρχή 24 και αργότερα 48 ωρών. Βαδι-τας κάτω από μια γαλανή σημαία από-στατικό», με το πορτραίτο του Ουόλτερ-ντνεϊ, ο λαός τραγουδούσε: «Μη θρηνείτε,-ανωθείτε», «Λαϊκή δύναμη κι όχι δικτα-ία», «Ο Ουόλτερ Ρόντνεϊ ζει». Οι τιμητικές-ηλώσεις όλων όσων παρακολούθησαν-ηδεία μαρτυρούσαν το σέβας του λαού, ο Ρόντνεϊ είχε κερδίσει τα έξη χρόνια-είχε δουλέψει στη Γουιάνα. Συγκρίνον-τη δολοφονία του Ουόλτερ Ρόντνεϊ, με-συνωμοσίες που εξόντωσαν τον Τσε, τον-τλείν, τον Σαντίνο και τον Καμπράλ, η-μαχία Εργαζομένων στη Γουιάνα δήλωσε-ξής: «Ένας από τους πολιτικά ευφυέστε-αντιπάλους του καθεστώτος εξοντώθη-Ένας προφήτης της αυτοχειραφέτησης-εργαζομένων σώπασε. Ένας οπαδός της-ευθέρωσης όλων των ανθρώπων δεν υ-ει πια. Χάσαμε ένα από τα πιο υπέροχα-ματα, έναν από τους πιο ολοκληρωμέ-ανθρωπιστές αυτού του αιώνα».

τό το ανεξάρτητο Ζιμπάμπουε, που ο-νεί κατόρθωσε να επισκεφτεί πριν από-ανάτό-του, ο υπουργός Πληροφοριών-Νάθαν Σαμουγιαίρα δήλωνε τα εξής:-ς μεγάλος επαναστάτης και ένας διακε-νος επιστήμονας έπεσε, αλλά το υπέρο-γο-του θα συνεχίσει η αφρικανική και κα-ή νεολαία που εμπνεύστηκε απ' αυτό».ς υπάρχουν ακόμη πολλά ερωτηματικά-εριμένουν απάντηση. Π.χ. προς τη βρε-ή κυβέρνηση, για το πού εκπαιδεύτηκε-Αγγλία το 1977, ο δολοφόνος, λοχίας-κορι Σμιθ. Υπάρχουν, επίσης, ερωτη-ά που ξεπερνούν τα σύνορα της Γουιά-αι αναφέρονται στη δολοφονική από-κατά της επαναστατικής ηγεσίας της-δας (Καραϊβική) στις 19 Ιουνίου 1980.

Κατά τη διάρκεια μιας συγκέντρωσης χιλιά-δων Γρεναδιών, όπου μίλησε ο πρωθυπου-γός Μορίς Μπίσοπ, εξερράγη μια βόμβα το-ποθετημένη κάτω από την εξέδρα, με αποτέ-λεσμα να σκοτωθούν τρία άτομα και να-τραυματιστούν βαριά πολλά άλλα. Οι δολιο-φθορείς, που στο μεταξύ συνελήφθηκαν, εί-χαν σύνδεσμούς με το εξωτερικό.

Ακόμη μπορεί κανένας εύλογα να αναρω-τηθεί για μια πιθανή σχέση όλων αυτών με-την απόπειρα πραξικοπήματος της 22ας Ιου-νίου 1980 στη Τζαμάικα, μια απόπειρα που-στρεφόταν εναντίον της κυβέρνησης του-Μάικλ Μάνλεϊ. Ήταν φανερό πως η απόπει-ρα αυτή δεν είχε καμιά πιθανότητα επιτυχίας-επειδή την παρακολουθούσαν ευθύς εξ αρ-χής. Παρ' όλα τούτα, είναι ένα γεγονός που-θα έπρεπε να εξεταστεί σοβαρά. Και ένας α-πό τους όχι πιο ασήμαντους λόγους γι' αυτό-είναι και το ότι στο μεταξύ η Τζαμάικα στά-θηκε η πρώτη χώρα του τρίτου κόσμου που-έκαμε ένα σημαντικό βήμα, προσπαθώντας-να δείξει στον κόσμο ότι μπορεί να σταθεί δί-χως τη «βοήθεια» του Διεθνούς Νομισματι-κού Ταμείου (IMF).

Πράγματι, τον Ιανουάριο του 1980, ο Μάν-λεϊ διέκοψε κάθε σχέση με το Δ.Ν.Τ. σε μια-προσπάθεια να διορθώσει το λάθος που είχε-διαπράξει το 1977, όταν αποδέχτηκε τους ό-ρους που συνοδεύουν τα δάνεια του Δ.Ν.Τ. Η-διακοπή των σχέσεων με το Δ.Ν.Τ. κατέστη-σε την κυβέρνηση Μάνλεϊ κύριο στόχο της ε-πίθεσης των πολυεθνικών συμφερόντων, που-οδήγησε τελικά στην ανατροπή-της (με αμφι-σβιτούμενης εγκυρότητας εκλογές) τον Ο-κτώβριο του 1980.

Ας γυρίσουμε, όμως, πάλι πίσω στη Γουιά-να: μια βδομάδα μετά την κτηνώδη δολοφο-νία του Ουόλτερ Ρόντνεϊ, το Δ.Ν.Τ. και η-Παγκόσμια Τράπεζα ανάγγειλαν περήφανα-ένα πρόγραμμα βοήθειας της Γουιάνας, του-ύψους των 100 εκατομμυρίων δολαρίων, κα-θώς και την υποστήριξη (ύψους δισεκατομ-μυρίων) για την κατασκευή ενός εργοστασίου-αλουμινίου στην περιοχή του Άνω Μαζαρού-μι. Η αναγγελία αυτή χαρακτηρίστηκε από-την «Ουάσιγκτον Ποστ» σαν «καλή είδηση-για την Καραϊβική».

Στη συνέχεια ο Μπέρνχαμ, οργάνωσε το-Δεκέμβριο του 1980 τις πιο νοθευμένες εκλο-γές στην ιστορία της Γουιάνας (συγκέντρωσε-το 78% (!) των ψήφων) ενώ παράλληλα ισχυ-ροποιεί τον καταπιεστικό μηχανισμό, στον-οποίο στηρίζεται πλέον σχεδόν αποκλειστι-κά. Ταυτόχρονα ο Ντόναλντ Ρόντνεϊ, ο βα-ριά τραυματισμένος αδελφός του Ουόλτερ-Ρόντνεϊ, κατηγορήθηκε για κατοχή... απα-γορευμένων εκρηκτικών υλών, ενώ στις φυ-λακές της Γουιάνας βρέθηκαν πολυάριθμοι-πολιτικοί κρατούμενοι. Τώρα, όποιος τολμά-να εκφράσει τη συμπάθειά-του για τη Συμμα-χία Εργαζομένων κινδυνεύει να χάσει τη-δουλειά-του. Μπροστά σε μια τέτοια κατά-σταση, η «βοήθεια» του Δ.Ν.Τ. δε μπορεί πα-ρά να επισπεύσει την τελευταία φάση του α-γώνα του γουιανικού λαού ενάντια στη δικτα-τορία του Μπέρνχαμ. Ταυτόχρονα ο Ντόναλ-ντ Ρόντνεϊ, ο βαριά τραυματισμένος αδελφός-του Ουόλτερ Ρόντνεϊ, κατηγορήθηκε για κα-τοχή... απαγορευμένων εκρηκτικών υλών ε-νώ στις φυλακές της Γουιάνας κλείστηκαν-πολύαριθμοι πολιτικοί κρατούμενοι. Τώρα, όποιος τολμά να εκφράσει τη συμπάθειά-του-για τη Συμμαχία Εργαζομένων κινδυνεύει να-χάσει τη δουλειά-του. Μπροστά σε μια τέ-τοια κατάσταση, η «βοήθεια» του Δ.Ν.Τ. δε-μπορεί παρά να επισπεύσει την τελευταία φά-ση του αγώνα του γουιανικού λαού ενάντια-στη δικτατορία του Μπέρνχαμ.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΝΤΑΣΙΕΛ ΧΑΜΜΕΤ

ΤΟ ΓΕΡΑΚΙ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ

Εκδόσεις
ΜΠΟΓΙΑΤΗ

Εκδόσεις ΜΠΟΓΙΑΤΗ
Σόλωνος 99 • τηλ. 36.27.028

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
Μ.Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ

Ρομαντικοί -
Εποχή Παλαμά
Μεταπαλαμικοί
ποιητές
από τη σειρά
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ
Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

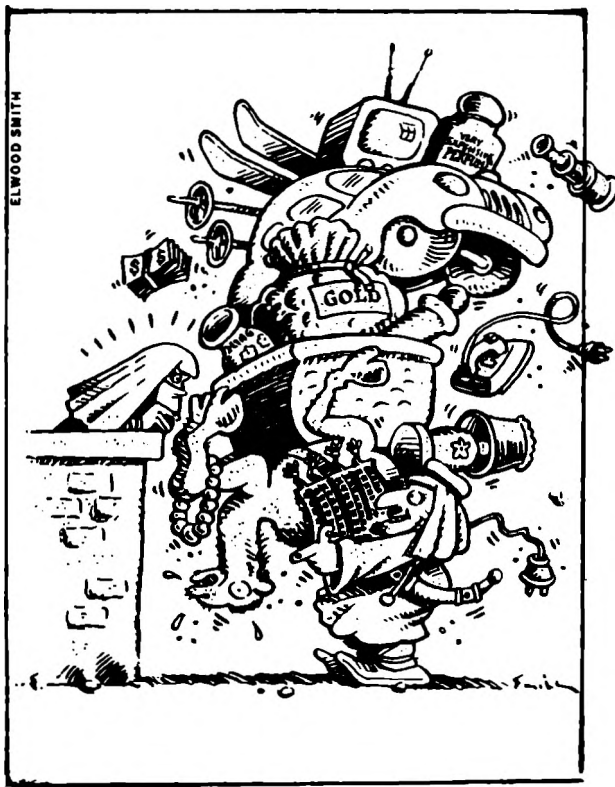
πλαγιος λογος

- Επιστήμες του Ανθρώπου
- Επαναστατικά Κινήματα
- Σύγχρονη Περιθωριακή Σκέψη
- Ιστοριογραφία
- Λογοτεχνία

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ πλαγιος λογος
Λιδότου 39
μεταξύ
Ιπποκράτους και Μαυρομαχαλη

Ενας άλλος Τρίτος Κόσμος

του Πλουτή Σέρβα

Στις 2 Δεκεμβρίου 1981 τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα, θα γιορτάσουν τα δέκα χρόνια από την ίδρυσή-τους. Ήδη το «ΑΝΤΙ» είχε δημοσιεύσει στο παρελθόν (τχ. 102, 1.7.1978) μια πρώτη περιγραφή και ανάλυση του χαρακτήρα του νεοσύστατου κράτους, στα πρώτα επτά χρόνια της ζωής-του.

Τα ΕΑΕ, με έκταση 77,7 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό περίπου ένα εκατομμύριο, βρίσκονται στο φλεγόμενο χώρο όπου οι γειτονικές-τους χώρες, Ιράν και Ιράκ, αναμετρούνται σκληρά στον παρατεινόμενο πόλεμο, παρά τις επανειλημμένες ισλαμικές ειρηνευτικές αποστολές. Το διεθνές ενδιαφέρον, όπως είναι φυσικό, έχει ενταθεί στην περιοχή. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι η Μάργκαρετ Θάτσερ, περιόδευσε πρόσφατα στα ΕΑΕ. Έκανε, δηλαδή, κάτι περισσότερο από ό,τι έκανε ο Ζισκάρ Ντ' Εσταίν στην περσινή περιοδεία-του. Υπενθύμισε στους Εμιρατινούς ότι οι Βρετανοί είναι που τους... «πρόσφεραν την ελευθερία-τους» και τους βοήθησαν να φτιάξουν την Ομοσπονδία για την οποία υπερηφανεύονται να λένε ότι «έχει γίνει το μαργαριτάρι της Ασίας». Η αλήθεια είναι ότι οι Τόρηδες, αναπνέοντας, τώρα, έξω από την ασφυκτική ατμόσφαιρα που είχε δημιουργήσει η πολιτεία των Εργατικών, έκριναν σκόπιμο να διαλαλήσουν στους Ευρωπαίους και Αμερικάνους συνεταιρούς-τους, δια στόματος Μάργκαρετ, ότι επιθυμούν, παρά τα δεινά του παρελθόντος, να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η εκεί παρουσία-τους. Τα ΕΑΕ, με το πετρέλαιό-τους, και το εκεί βρετανικό τεχνικό - διοικητικό δυναμικό, (παρά το συναγωνισμό που αντιμετωπίζουν από τους άλλους Ευρωπαίους και Ασιάτες ειδικούς και συμβούλους) μπορούν ν' αποτελέσουν

πρόσβαση για την υποστήριξη των αγγλικών συμφερόντων. Ταυτόχρονα, όπως είναι γνωστό, η κ. Θάτσερ έχει προσκομίσει και αξιόλογους καρπούς για την αγγλική πολεμική βιομηχανία, πουλώντας στα ΕΑΕ αεριωθούμενα αξίας εκατό εκατομμυρίων λιρών.

Ας σημειωθεί ότι στο Ντουμπάι και στα βορινά εμιράτα, οι Βρετανοί σύμβουλοι κυριαρχούν. Ένα 40% και πλέον, των τεχνικών που συμμετέχουν στα μεγάλα σχέδια είναι Βρετανοί. Ο συνεταιρισμός Χάλκροου είναι ο σύμβουλος της τοπικής κυβέρνησης του Ντουμπάι για την ανάπτυξη του λιμανιού του Τζέμπελ Άλι, με κόστος 150 εκατομμύρια λίρες. Σε παρόμοια σχέδια, μικρότερου κόστους, οι Χάλκροου είναι σύμβουλοι και σ' άλλα εμιράτα. Επίσης είναι χαρακτηριστικό ότι στον επιχειρησιακό και εμπορικό τομέα, κυρίαρχη είναι η αγγλική γλώσσα. Κι αν εξαιρεθούν οι, με ελάχιστη κυκλοφορία, εφημερίδες που γράφονται στα αραβικά (για να ικανοποιούν και να αναπτύσσουν, κατά κάποιο τρόπο, το εθνικό αίσθημα), οι βασικές και έγκυρες πολυσέλιδες εφημερίδες εκδίδονται μόνο στα αγγλικά, όπως για παράδειγμα το «Khaleej Times» με εμφάνιση παρόμοια των «Τάιμς του Λονδίνου», του «Guardian» και του «Herald». Οι Εμιρατινοί επίσημοι, επιχειρηματίες και έμποροι, στις επαφές και διαπραγματεύσεις-τους με τους ξένους, καμία άλλη γλώσσα δε χρησιμοποιούν εκτός από την αγγλική. Η επίσκεψη της Θάτσερ είναι η πρώτη που πραγματοποιείται από μέρους Βρετανού πρωθυπουργού στα ΕΑΕ.

Ανάπτυξη Εμιρατινού Τύπου

Ξέφρενος οικοδομικός οργανισμός επικρατεί στα ΕΑΕ που θρέφονται απ' τον ανταγωνισμό μεταξύ-τους και που κυ-

ρίως προβάλλει τις προσωπικές φιλοδοξίες των επτά κυβερνητών-τους. Σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής οι παροχές υπερβαίνουν τις ανάγκες των κατοίκων. Και αυτό αφορά τόσο τις παροχές σε κτιριακό εξοπλισμό, όσο και σε πολυτελείς προσφορές ξενοδοχειακού και λοιπού εξοπλισμού που ξεπερνούν κατά πολύ την τουριστική ζήτηση της χώρας. Παραδειγματικά αναφέρουμε την περίπτωση του τουριστικού πύργου στην κεντρική πλατεία του Ντουμπάι με περιστρεφόμενο ρεστοράν, ελικοδρόμιο και πισίνα, που στην ουσία υπολειτουργεί.

Παράλληλα, στο Άμπου Ντάμπι φτιάχτηκε αεροδρόμιο που είναι το καλύτερο στην περιοχή του κόλπου και φυσικά ο πύργος, τελειότερος και πολυτελέστερος από τον πύργο του Ντουμπάι.

Αεροδρόμια έχουν γίνει σε όλα τα εμιράτα, που συναγωνίζονται μεταξύ-τους σε πολυτέλεια, και άλλες εξυπηρετήσεις οι πτήσεις όμως που υπάρχουν είναι ελάχιστες. Και όλα αυτά διευκολύνονται από τη συνεχιζόμενη ροή των πετρελαιοπηγών...

Πετρέλαιο και βιομηχανία

Σε ανοδική πορεία βρίσκονται, οι πετρελαιοπηγές στο Άμπου Ντάμπι, το Ντουμπάι και τη Σιάρτια. Παράλληλα έχουν ανακαλυφθεί και άλλες στα σύνορα του Κατάρ. Η παραγωγή πετρελαίου στα ΕΑΕ το 1979 είχε φτάσει στα 1,83 εκατ. βαρέλια την ημέρα. Από τα 2,99 της παγκόσμιας παραγωγής ανέβηκε στα 3% και στα 6% των χωρών του ΟPEC. Τα αποδειγμένα αποθέματα υπολογίζονται σε ποσοστό μεγαλύτερο το 5% των παγκόσμιων αποθεμάτων. Οι εξαγωγές του πετρελαίου το 1980 έχουν ξεπεράσει τα 530 εκατ. βαρέλια. Κύριος πελάτης, με 33%, είναι η Ιαπωνία και ακολουθούν οι ΗΠΑ με 11,1% και Γαλλία με 10,9%. Ανάμεσα στις πετρελαιο-εξαγωγικές χώρες της Μέσης Ανατολής, τα ΕΑΕ κατέχουν την έκτη θέση.

Όπως είναι φυσικό, ο σχεδιασμός των κοινωνικών, αλλά και των βιομηχανικών προγραμμάτων εξαρτάται από την ξένη τεχνολογία τους ξένους ειδικούς και τις ξένες επιχειρήσεις. Η ταχύρυθμη αλλαγή των μορφών απασχόλησης, από το μικροεμπόριο και το ψάμα στη βιομηχανική επανάσταση είναι βέβαια, και τις συνέπειές-της. Οποσδήποτε, όμως, παρά το νεοπλουτιστικό χαρακτήρα πολλών επενδύσεων, το μεγαλύτερο μέρος από το εισόδημα των πετρελαιοπηγών προσφέρεται για συγχρονισμένους παραγωγικούς σκοπούς. Σε όλα τα ΕΑΕ παρατηρείται

αντική εκβιομηχάνιση. Έχει ήδη δοθεί προς εκμετάλλευση το πιο μεγάλο, συγκριτικά, εργοστάσιο γκαζιού, ένα από τα καλύτερα στον κόσμο, το Gasco, παραγωγής 1.230.000 τόνων προπάνιου, 410.000 τόνων βουτάνιου και 100.000 τόνων βενζίνης, το χρόνο. Όσο δε για υγραέριο η παραγωγή προβλέπεται ότι θα είναι σύντομα 13.000 κ.μ. τη μέρα. Ήδη υπάρχει εμπορική συμφωνία με την Ισπανία και ενδέχεται να πραγματοποιηθεί και με την Ιαπωνία συμφωνία αγοράς υγραερίου από τα ΕΑΕ.

Παράλληλα, ένα συγκρότημα εργοστασίων σχεδιάζεται να δημιουργηθεί στο Ρουβάις, όπου αυτή τη φορά θα χρησιμοποιηθεί η γερμανική τεχνολογία.

Το λιμάνι του Τζέπελ Άλι, μεταξύ του Ντάμπι, και Ντουμπάι, πριν ακόμη αποπερατωθεί, έχει αποκτήσει ιδιαίτερη φήμη. Φιλοδοξεί να καταστεί μεγαλύτερο και πληρέστερα εκσυγχρονισμένο λιμάνι του Περσικού Κόλπου, που θα αξιοποιήσει το κομβικό σημείο στο οποίο βρίσκεται.

Η ανάπτυξη, όμως, της ελαφράς βιομηχανίας, καθώς και του αγροτικού τομέα, προσκρούει σε σοβαρές δυσκολίες και δεν υπάρχει καμιά ειδική προστατευτική πολιτική της εγχώριας παραγωγής. Η πολιτική των σειρήνων, διατηρώντας ελεύθερο το εμπόριο, χωρίς δηλαδή εισαγωγικούς δασμούς, εξασφαλίζει χαμηλές τιμές στα τρόφιμα και το υφαντισμό. Μ' αυτό τον τρόπο οι ξένοι αποτελούν και το 75-80% του πληθυσμού επιστρέφουν μεγάλο μέρος των μόνων που εισπράττουν, αγοράζοντας καταναλωτικά αγαθά. Μια πολιτική δεν αποσκοπεί στην αυτάρκεια και βαστάζεται από την ανάπτυξη της βιομηχανίας του πετρελαίου και των συνδυασμένων προϊόντων σε συνδυασμό με τις υγχορμιζόμενες και διευρυνόμενες οικονομικές εγκαταστάσεις.

Ειρήνη και Πολέμου

Ο κρατικός προϋπολογισμός το 1979 ήταν 2.560 εκατ. δολάρια. Το δε 1980 ανήλθε στα 4.100 εκατ. δολάρια. Μια αύξηση δηλαδή κατά 60%. Απ' αυτά τα έσοδα, 6% περίπου διατίθεται για την υγεία και 6% για την υγεία. Για εξωτε-

ρικές επενδύσεις αναλογεί ποσοστό περίπου 11%. Η κατάσταση, όμως, που επικρατεί στον Περσικό Κόλπο απαιτεί πλέον μεγάλες επενδύσεις στο στρατιωτικό τομέα. Έτσι, το 1980 το 30% του προϋπολογισμού διατίθεται για εξοπλισμό. Και τα ΕΑΕ έχουν αποκτήσει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις χώρες που πουλούν πολεμικό εξοπλισμό όπως οι Γαλλία, Μ. Βρετανία, Ομοσπονδιακή Γερμανία και Η.Π.Α.

Τα ΕΑΕ έχουν σοβαρούς λόγους να είναι δυσαρεστημένα με το παλιό, αλλά και το νέο καθεστώς του Ιράν και, αντίθετα, να πρόσκεινται στο Ιράκ που και τα αναγνωρίζει ως ανεξάρτητο κράτος, αλλά και διακηρύττει ότι τα τρία αμφισβητούμενα νησιά ανήκουν στον εθνικό χώρο των Εμιράτων και ότι θα τους αποδοθούν μετά την απελευθέρωσή τους. Παρ' όλα αυτά, η στάση που εμφανώς τηρούν τα ΕΑΕ, είναι η ουδετερότητα.

Πέραν από τις εξωφρενικές εξοπλιστικές δαπάνες, που επέβαλε η πολεμική αναμέτρησης μεταξύ των ισχυρών της περιοχής, παρέχεται και εξωτερική βοήθεια προς τις άλλες αραβικές χώρες, καθώς και σε χώρες του Τρίτου Κόσμου. Αυτή η βοήθεια από το 1977 υπολογίζεται σε ένα δισεκατομμύριο δολάρια το χρόνο, που το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο την εκτιμά στα 9% του γενικού εθνικού προϊόντος της χώρας. Εντούτοις, ο Σαΐκ Σουρούρ, ο αντιπρόεδρος της επιτροπής που ρυθμίζει το ολό θέμα της εξωτερικής βοήθειας και των δανείων, ομιλεί για πολύ μεγαλύτερο ποσοστό. Το ανεβάζει «στα 20% του εθνικού προϊόντος» και υπογραμμίζει ότι είναι το υψηλότερο ποσοστό που έχει ποτέ καταγραφεί από μια μόνο χώρα.

Κι αυτή η βοήθεια, δωρεάν και σε δάνεια προσφέρεται προς όλες τις κατευθύνσεις της αραβικής αλληλεγγύης.

Αντικοινωνικό υπόβαθρο

Διαπιστώνεται ότι τα ΕΑΕ είναι από τα πλουσιότερα έθνη του κόσμου, αν και στους τομείς της παραγωγής ειδών καθημερινής χρήσεως παραμένει σε χαμηλά επίπεδα. Όμως, η κοινωνική υποδομή των εμιράτων δεν είναι υγιής. Το κοινωνικό πρόβλημα παραμένει οξύ.

Η πρώτη βασική ανωμαλία βρίσκεται

στην πολύ μεγάλη ποσοστιαία διαφορά μεταξύ των γηγενών και των ξένων μεταναστών εργατών. Ακολουθείται κατά κάποιο τρόπο, το παράδειγμα των ξένων καπιταλιστικών μεγαλουπόλεων. Με τη διαφορά ότι εκεί οι μετανάστες είναι πάντα η μικρή μειοψηφία. Στα ΕΑΕ, αντίθετα, η μικρή μειοψηφία είναι οι γηγενείς, οι οποίοι ασχολούνται με το μικροεμπόριο, την καλλιέργεια της γης και διάφορες υπαλληλικές εργασίες στα κυβερνητικά ιδρύματα ή όπου υπάρχουν επιχειρήσεις που ανήκουν σε ντόπιους. Στις σκληρές δουλειές απασχολούνται, σχεδόν αποκλειστικά, ξένοι μετανάστες.

Παράλληλα, μια άλλη ανωμαλία δημιουργείται με την απόσταση ανάμεσα στους ξένους ειδικούς και στους ντόπιους, οι οποίοι στην ουσία κηδεμονεύονται από τους πρώτους. Οι ξένοι τεχνικοί αποτελούν την ελίτ των επιστημόνων και των ειδικών, με θέσεις κλειδιά σ' όλους τους τομείς.

Η τρίτη, ίσως και η βασικότερη ανωμαλία βρίσκεται στην όλη δομή των εμιράτων τόσο στο σύστημα της Ομοσπονδίας, όσο και στο κοινωνικό χάος που χωρίζει τους εμίρηδες με τους προστατευόμενους τους, από τα άλλα στρώματα του πληθυσμού.

Γενικά, το θέμα της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης άρχισε ν' απασχολεί τους νέους Εμιρατινούς επιστήμονες, που έχουν ήδη μαθητεύσει όχι μόνο στα Πανεπιστήμια, αλλά και στους δημοκρατικούς θεσμούς της Ευρώπης. Είναι αυτοί οι νέοι, που συνεχώς και περισσότερο ανησυχούν μπροστά στη σειχική κληρονομικότητα που εκδηλώνεται με εξωφρενικές σπατάλες απαράδεκτες γι' αυτούς. Και φιλοδοξούν να προσφέρουν υπηρεσίες στην πατρίδα τους, μέσα σε ένα διαφορετικό κλίμα, απ' αυτό που ήταν και παραμένει απολυταρχικό, μ' όλες τις ανομίες και αδικίες σ' ένα σύστημα που από τη φύση του δεν επιδέχεται έλεγχο.

Αυτοί οι νέοι, μετά την εμπειρία του έξω κόσμου που έχουν, δεν είναι δυνατόν να διανοηθούν ότι μπορεί στο λαό τους να διασφαλιστεί δικαιοσύνη και πρόοδος, αν δεν εγκαθιδρυθούν οι διαδικασίες της δημοκρατίας, μέσα σ' ένα καθεστώς πραγματικής ελευθερίας.

Εξόρμηση

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Atlantis

Τά πιο φίνα πουκάμισα,
στις πιο χαμηλές τιμές θά τά βρείτε
στή βιοτεχνία μας

Ποιότητα καί καλό γούστο

ΠΑΡΑΣΙΟΥ 41-43 ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Τηλ. 88.39.323

ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

στα χρόνια του εμφυλίου

του Ερμή Ευαγγελίδη

ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΑ
ΕΝΑΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗΣ, ΕΝΑΣ ΗΡΩΑΣ!
«Κανένα ξένο κατακτητή δέ θέλουμε στή χώρα μας...»
Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑ ΡΑΦΤΗ
ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας και την παράδοση των όπλων του ΕΛΑΣ, ένα κύμα βίας και τρομοκρατίας — κρατικής και παρακρατικής — ξέσπασε σε βάρος των αγωνιστών και των οπαδών της Αριστεράς σ' ολόκληρη την Ελλάδα. Οι συλλήψεις, οι ξυλοδαρμοί, τα βασανιστήρια, οι βιασμοί και το κούρεμα γυναικών, το κάψιμο σπιτιών και γραφείων οργα-

νώσεων, οι δολοφονικές απόπειρες, οι τραυματισμοί και οι δολοφονίες ήταν συνηθισμένο φαινόμενο σ' όλη την περίοδο 1945-46.

Το Φλεβάρη του 1947, η Κ.Ε. του ΕΑΜ υπέβαλε στην εξεταστική επιτροπή του ΟΗΕ, που είχε έρθει στην Ελλάδα, υπόμνημα με ονομαστική αναφορά σε 134 ληστοσυμμορίες «που λυμαινόνταν και αφάνιζαν την ελλη-

νική ύπαιθρο» και κατάλογο με τα ονόματα 2.125 ατόμων που δολοφονήθηκαν, μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, καθώς και 109 εκτελεσμένων με αποφάσεις των έκτακτων στρατοδικείων (Ελεύθερη Ελλάδα 7.2.47 και Ρίζος της Δευτέρας, 27.1.47). Τελικά οι εκτελέσεις με αποφάσεις των έκτακτων στρατοδικείων ξεπέρασαν τις 3.000.

Η Ηπειρος, (και ιδιαίτερα τα Γιάννινα) παρά το φιλήσυχο πληθυσμό-τους και παρά το γεγονός ότι ο ΕΛΑΣ στην κατοχή και την απελευθέρωση είχε αποφύγει τις ακρότητες και τις εκτελέσεις (με εξαίρεση, δυστυχώς, την Άρτα) είχε κι αυτή το μεριδιό-της στο όργιο της βίας που εξαπολύθηκε μετά τη Βάρκιζα. Σύμφωνα με το υπόμνημα της Κ.Ε. του ΕΑΜ, που αναφέρθηκε προηγουμένα, δρούσαν στην Ήπειρο στο τέλος του '46 οι παρακάτω συμμορίες της Δεξιάς:

- συμμορία Βοϊδαρου (στέλεχος του Ζέρβα)
- συμμορία Καραμπίνα
- συμμορία Πανταζέων
- συμμορία Κάτσου και
- συμμορία Μπαλούμη.

ΣΤΗΝ Ήπειρο δρούσε επίσης και το «τάγμα θανάτου», οι περιβόητοι πρασινοσκούφηδες του κρητικού ταγματάρχη Δ. Γαλάνη. Για το Γαλάνη έγραφε η Ελεύθερη Ελλάδα στις 13.2.47:

«Μετά τη συμφωνία της Καζέρτας και την αποχώρηση του 24ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ από την Πρέβεζα, ο Γαλάνης, που διοικούσε το II τάγμα Ασφαλείας του Στρατηγείου του Ζέρβα, μπήκε μέσα στην πόλη και αφού συνέλαβε πεντακόσια άτομα ΣΚΟΤΩΣΕ με βασανιστήρια σαραντατέσσερεις πολίτες, επειδή είχαν σχέσεις με το ΕΑΜ (ανάμεσά-τους ο γυμνασιάρχης, ο σχολίατρος, ο επιθεωρητής δημοτ. σχολείων, ο νομομηχανικός, ένας τραπεζ. υπάλληλος, ένας φοιτητής και δέκα παιδιά 15-16 ετών). Οπουδήποτε αλλού, ο εγκληματίας αυτός θα είχε κρεμαστεί. Εδώ τουλάχιστον έπρεπε να είναι φυλακή. Και όμως ανακαλείται από την εφεδρεία και μπαίνει επικεφαλής ενός τάγματος και έχει δικαίωμα να συλλαμβάνει και να σκοτώνει τους κατοίκους της μαρτυρικής Ηπείρου».

ΣΤΟΝ τοπικό τύπο της εποχής αφθονούν οι ειδήσεις για δολοφονίες ή τραυματισμούς οπαδών της Αριστεράς. Ο Μιχάλης Τσάντης, γραμματέας περιοχής Ηπείρου του ΚΚΕ την εποχή εκείνη, είχε συντάξει υπόμνημα με 200 περίπου ονόματα δολοφονημένων στην Ήπειρο κατά τη μεταβαρκιζιακή περίοδο. Το υπόμνημα αυτό το είχε δώσει στην Ευτυχία Πρίντζου για να το επιδώσει στην εξεταστική επιτροπή του ΟΗΕ. Τελικά όμως, λόγω της τρομοκρατίας, το υπόμνημα δεν επιδόθηκε και αργότερα το βρήκε η Ασφάλεια στο σπίτι της Πρίντζου και αποτέλεσε κι αυτό στοιχείο κατηγορίας σε βάρος-της.

Ο ΧΩΡΟΣ αλλά και τα στοιχεία που διαθέτουμε δεν μας επιτρέπουν να ασχοληθούμε μ' όλο το νομό Ιωαννίνων. Θα περιοριστούμε γι' αυτό, αναγκαστικά, μόνο στην πόλη των Γιαννίνων, όπου την περίοδο 1945-46 έγιναν τουλάχιστον πέντε διαπιστωμένοι φόνοι και μια απόπειρα φόνου:

- ΣΤΙΣ 22.3.45, κατά την υποδοχή των αγγλικών στρατευμάτων στα Γιάννινα, ο απόστρατος αξιωματικός Βασιλείου, σκό-

τώσε με μαχαιριά στην πλάτη μπροστά στο ξενοδοχείο «Ακροπόλ», τον πρώην ΕΛΑΣίτη Σταύρο Μπαγκρέτσα. Οι πολυτοφύλακες, που δεν είχαν ακόμα παραδώσει τα όπλα, συνέλαβαν το Βασιλείου και τον γλύτωσαν από το λυντσαρίσμα των πλήθους.

● ΣΤΙΣ 22.5.45 ο βορειοηπειρώτης Γιώργος Λέκκας — σπ. κατοχή ταγματасασφαλίτης και μέλος της «Χ», κατά τον «Αγ. νιστή» της 23.5.45 — πυροβόλησε εξ επαφής στην πλάτη και τραυμάτισε βαριά το δάσκαλο — τέως επιθεωρητή Δημοτ. σχολείων Μυτιλήνης — Μίλτο Κυργιάννη, απ' τα Δολιανά. Απόπειρα έγινε μέσα στην αίθουσα του Δικαστηρίου, όπου Κυργιάννης, αγωνιστής του ΕΑΜ στην κατοχή, δικαζόταν γ. «παράνομη συγκέντρωση».

● ΣΤΙΣ 3.12.45 κατά τις 10 και 30' το βράδυ ο μόνιμος λοχίας - πεταλωτής Γκαβογιάννης έστησε ενέδρα μαζί με τους γιούς του στο τέρμα της οδού Αιακιδών, στα Λακώματα, και σκοτώσε με ριπές αυτομάτου τους λαϊκούς αγωνιστές Νικήτα Χαλάτση ή Σίντρα και Γιώργο Στουρνάρα. (Ο Χαλάτσης ήταν ξόριστος απ' το 1936 ως το 1943, που δραπέτευσε απ' τον Άλστρο Στράτη). Προηγουμένα ομάδες ενθοφυλάκων και Χιτών μ' επικεφαλής ανθυπολοχαγό της εθνοφυλακής είχαν επιτεθεί σ. μαγαζί του Κώστα Τσίντα, στην οδό Αγ. Κοσμά 34, στα Λακώματα, κι αφού έσβησαν τα φώτα και τάκαναν όλα γυαλάκια, καρφιά, τραυμάτισαν με μαχαίρι και ρόπαλο τους Κ. Τσίντα, Χρ. Μπελιμέζη και Δ. Τσίντα, που βρίσκονταν εκεί. Στις 4 νέες των θυμάτων έτρεξαν για να τους βοηθήσουν πολλοί κάτοικοι της περιοχής και οι τραμπούκοι τράπηκαν σε φυγή. Κατά μία εκδοχή οι Χαλάτσης και Στουρνάρας ήταν ανάμεσα σ. αυτούς που πήγαν να βοηθήσουν, κατά άλλη εκδοχή γυρίζαν νύποπτοι στα σπίτια-τους απ' τη δουλειά-τους, όταν τους βρήκαν τα δολοφονικά βόλια του Γκαβογιάννη.

Το «στυγερότατον» και «αποτρόπαιον εγκλημα» — έγραφε στις 10-12-45 ο «Ηπειρωτικός Αγών» — «προκάλεσε εντύπωση και εγέννησε εις τας ψυχάς των κατοίκων της πόλεως, αδιακρίτως φρονημάτων, αληθινήν αγανάκτηση».

● ΣΤΙΣ 24.2.46 δολοφονήθηκε, στην πάνω πλατεία της πόλης κοντά στο σημείο που ήταν το άγαλμα της Ελευθερίας, με πυροβολισμούς, ο έφεδρος ανθυπολοχαγός, δάσκαλος ΕΛΑΣ Δούλης. «Εκ των δραστών» — έγραφε ο «Κήρυξ» στις 26.2.46 — «συνελήφθη ο Κων/νος Παππός, ο οποίος νοσηλεύεται στο νοσοκομείο Χατζηκώστα».

Ο Δούλης υπηρέτησε κατά την κατοχή στον ΕΔΕΣ, ο και ο Παππός, αλλά τον υποψιάζονταν για «πράκτορα» του ΕΑΜ στις γραμμές-του ΕΔΕΣ. Ο φονιάς, στην προσπάθειά του να

να διαφύγει τη σύλληψη, πήδηξε στην πλαγιά προς το παλιό δημαρχείο κι έσπασε το πόδι-του. Τον ακρωτηρίασαν, αλλά όντας προφυλακισμένος, έκανε τον καθημερινό-του πρωινό περίπατο αναψυχής στους δρόμους της πόλης με συνοδεία χωροφύλακα!

Ένα χρόνο αργότερα, στις 20-3-47, έγραφε πάλι ο «Κήρυξ»:

«Προ ημερών εξεδικάσθη ενώπιον του Κακουργιοδικείου της πόλεως-μας η κατά Κωνσταντίνου Παππά επί φόνω του Ελευθερίου Δούλη κατηγορία κ.λ.π. (.....). Το δικαστήριο των ενόρκων μετά μακράν σύσκεψιν εξέδωσε παμψηφεί απαλλακτικήν απόφασιν»...

● ΤΕΛΟΣ ένας ακόμα φόνος για πολιτικούς λόγους έγινε στα Γιάννενα την ίδια περίοδο, για τον οποίο όμως έχουμε πολύ ελλιπή στοιχεία. Η δολοφονία έγινε με μαχαίρι μέσα στο ραφείο του Χαραλ. Γρίβα, στην οδό Ανεξαρτησίας 105, (σήμερα γραφείο κηδειών) και το θύμα, ηλικίας περίπου 27 χρονών, ήταν τεχνίτης και δούλευε υπάλληλος στο ραφείο.

ΕΚΤΟΣ από τους πέντε φόνους που αναφέραμε προηγούμενα, ένας ακόμα Γιαννιώτης πέθανε, στις 17.6.46, από βασανιστήρια στα χέρια της Ασφάλειας: ο Μιχάλης Χατζάρας, μάγειρας από τη Λιγοψά. Ο Χατζάρας δούλευε στο εστιατόριο «Υπόγειος Παράδεισος», στην Κεντρική πλατεία, κάτω από το ημερινό κινηματογράφο «Γρανάδα». Η δολοφονία-του αποέλεσε το αποκορύφωμα ενός τρομοκρατικού οργίου που εξαπολύθηκε, με πρόσχημα τη δολοφονία, από άγνωστους οπλοδóρους, — μάλλον χωρικούς που αντιδρούσαν στην ακριδοτονία — δύο κληρωτών χωροφυλάκων στους Νεγράδες. Ας φήσουμε όμως τον «Ηπειρωτικό Αγώνα» (συντηρητικών φιλελεύθερων τάσεων) της εποχής να μας περιγράψει τα γεγονότα:

Ούτω την νύκτα της παρελθούσης Τρίτης προς την Τετάρτην Χίτες χρησιμοποιήσαντες ευφλέκτους ύλας έθεσαν πυρ εις τα Γραφεία της ΠΟΝ επι της οδού Κρυστάλη, το οποίον κατεστάλη δια της εγκαίρου επεμβάσεως της πυροσβεστικής υπηρεσίας. Άλλοι Χίτες φέροντες μάσκες κατά τας ομολογίας των ιατρών Αποστολίδη και Ατζιμούλου, επετέθησαν και έδειραν μέχρι αναισθησίας εντός της οικίας-του τον Ιατρόν κ. Αποστολίδην. Άλλοι τέλος Χίτες έδειραν και κακοποίησαν πολίτας φιλησύχους επιστρέφοντες εις τας τοικίας-των, ως τον κ. Ντάγκαν και άλλους.

Τα γεγονότα αυτά, ως και το γεγονός, ότι κατά τας νύκτας Χίτες αδότοι περιτρέχουν την πόλιν και δέρουν, εδημιούργησαν μίαν κατάπληκτον τρομοκρατίαν εις την πόλιν-μας, η οποία αποδεικνύεται και εκ τούτου γεγονότος, ότι μετά την 10ην νυκτερινήν ώραν οι θαμώνες των κέντρων είναι ελάχιστοι.

Άλλ' εκείνο το οποίον προκάλεσεν αλγεινοτάτην εντύπωσιν είναι ότι ο μάγειρος Χαντζάρας, συλληφθείς την παρελθούσαν Τρίτην, έδειραν της απεργίας και της κηδείας των θυμάτων, εκρατήθη εις το δικαστήριο της Ασφάλειας, εντός του οποίου και απέθανε, κηδευόμενος υπό την προστασίαν του σκότους της νυκτός της Τρίτης προς Τετάρτην.

Από την διαμαρτυριών της συζύγου του θύματος διετάχθη νεκροθάφτης. Κατά την έκθεσιν ο θάνατος επήλθεν εξ ανακοπής της καρδίας επεία βιαίου κτυπήματος. Το θύμα έφερε ίχνη αγρίου ξυλοκοπήσεως.

ΤΑ τέλη του 1946, όλες οι οργανώσεις της Αριστεράς είχαν χρεωθεί από την τρομοκρατία, να περάσουν στην παρανομία.

Οι εφημερίδες «Αγωνιστής» (καθημερινό όργανο του ΚΚΕ) και «Φωνή της Ηπείρου» (εβδομαδιαίο όργανο του ΚΚΕ) είχαν υποχρεωθεί να κλείσουν — πολύ πριν τεθούν επίσημα εκτός νόμου το ΕΑΜ και το ΚΚΕ, το Δεκέμβρη του 1947.

Π' ΤΟ καλοκαίρι του 1946 εκατοντάδες αριστεροί — μεσά-τους μερικά από τα πιο γνωστά και διακεκριμένα ονόματα του επιστημονικού κόσμου της πόλης — πιάστηκαν να σταλούν εξορία. Μερικοί υπόγραψαν «δηλώσεις μεταστροφής», μα οι περισσότεροι πήραν το δρόμο για τα ξερνήσια.

ΠΡΩΤΗ σημαντική δίκη στο έκτακτο Στρατοδικείο Ιωαννίνων κι η πρώτη εκτέλεση έγινε το καλοκαίρι του 1946, με κατεκρινένους πέντε κατοίκους από το Μπισδούνι. Κατηγο-

ρία, η απόκρυψη όπλων. Ο Γιώργος Λώλας κι ο Στέφανος Πανταζής καταδικάστηκαν σε θάνατο, οι άλλοι σε ισόβια.

Την ώρα της εκτέλεσης αρνήθηκαν να τους δέσουν τα μάτια, κι ο Λώλας είπε προς τους άντρες του εκτελεστικού αποσπάσματος:

«Αν με σκοτώνετε για τα όπλα, άδικα με σκοτώνετε. Αν με σκοτώνετε γιατί είμαι κομμουνιστής, ήμουν, είμαι, και θα είμαι!»

Λίγο αργότερα, στις 5-8-46, άρχισε στο έκτακτο στρατοδικείο η δίκη μιας ομάδας «ένοπλων καταδιωκομένων», που πιάστηκαν σε συμπλοκή στα Γραμμενοχώρια. Ο σημαντικότερος απ' αυτούς, ο Λεωνίδας Ράφτης, κομμουνιστής από 17 χρόνων, φοιτητής της νομικής και παλιός ακροναυπιώτης, ήταν τραυματισμένος στο γόνατο και στηριζόταν σε δεκανίκια. Η συγκροτημένη και παλικάρισια απολογία-του, που κράτησε πάνω από δύο ώρες, έκανε αίσθηση σ' όλους τους παράγοντες της δίκης και στο ακροατήριο. Δημοσιεύτηκε τότε ολόκληρη στον «Αγωνιστή» κι αναδημοσιεύτηκε στο «ΡΙζοσπάστη» την 1η Δεκεμβρίου 1946. Παρακολούθησα κι εγώ αυτή τη δίκη και δίνω τα παρακάτω λόγια-του, όπως τα συγκράτησα από τότε στη μνήμη-μου:

«Όταν τραυματίστηκα, σκέφτηκα για μια στιγμή να τραβήξω το πιστόλι-μου και ν' αυτοκτονήσω, για ν' αποφύγω τα βασανιστήρια. Μα το μετάνιωσα αμέσως, γιατί θυμήθηκα πως είχα να δώσω δυο μάχες ακόμα πριν πεθάνω: αυτή που δίνω σήμερα εδώ μπροστά-σας, κι αυτή που θα δώσω μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα!».

ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΟ έβγαλε την απόφασή-του στις 8-8-46. Ο Λ. Ράφτης καταδικάστηκε σε θάνατο, έξι συγκατηγορούμενοί-του σε ισόβια, δυο σε 20 χρόνια κι ένας σε 16 χρόνια πρόσκαιρα δεσμά.

Στις 14-8-46 ο Λ. Ράφτης έπεσε ηρωικά κάτω απ' τα βόλια του αποσπάσματος. Ο «ΡΙζοσπάστης» στις 17-8-46 έδωσε την εκτέλεσή-του με τα παρακάτω λόγια:

Στις 5 το πρωί της 14 Αυγούστου, την ώρα που άρχιζε ν' ανατέλει ο ήλιος, εκτελέσθηκε στη θέση Αυγό ο λαϊκός αγωνιστής Λεωνίδας Ράφτης. Το έκτακτο στρατοδικείο Ιωαννίνων τον είχε καταδικάσει πριν από μια βδομάδα με βάση το χιτλερικό ψήφισμα περί «μέτρων τάξεως».

Ο Λεωνίδας πέθανε παλικάρισια κι αντιμετώπισε το θάνατο απτόητος. Όταν πήγαν να του δέσουν τα μάτια αρνήθηκε και γυρίζοντας στον επικεφαλής αξιωματικό του αποσπάσματος, είπε: «Οι λαϊκοί αγωνιστές δε φοβούνται το θάνατο». Ύστερα αποτεινόμενος στους άνδρες του αποσπάσματος τους είπε τούτα τα υπέροχα λόγια: «Παιδιά είστε νέοι ακόμα. Έχετε παρασυρθεί και πρέπει να δείτε την αλήθεια, το σωστό δρόμο. Είστε και σείς παιδιά του λαού. Σταθήτε στο πλευρό-του. Παλέψτε μαζί μ' αυτόν για να επικρατήσει στην αγαπημένη-μας πατρίδα μια λαϊκή δημοκρατία, που μόνο αυτή μπορεί να τον κάνει ευτυχισμένο».

Και σηκώνοντας ψηλά την τίμια γροθιά του φώναζε: «Ζήτω το ΚΚΕ! Ζήτω το ΕΑΜ! Ζήτω ο λαός! Κάτω οι προδότες!».

Αυτά ήταν τα τελευταία λόγια μιας ζωής γεμάτης αγώνες, θυσίες, κατατρεγμούς, φυλακίσεις, εξορίες, βασανιστήρια για το καλό του λαού μας, μιας ζωής που στις 14 Αυγούστου, την ώρα που γλυκοχάραζε, έσβησε με τους ξερούς κρότους των όπλων του εκτελεστικού αποσπάσματος.

Από δώ και πέρα, το λόγο έχει η Ιστορία. Ο Λεωνίδας Ράφτης ανήκει πια σ' αυτήν.

ΜΕ ΤΙΣ εκτελέσεις αυτές έκλεισε ο κύκλος του αίματος στην ηπειρωτική πρωτεύουσα την ανήσυχη χρονιά του 1946.

Όλη η Ελλάδα είχε εμπλακεί τώρα πια στο δρόμο του εμφύλιου σπαραγμού. Τα επόμενα χρόνια και στα Γιάννενα είδαμε και ζήσαμε τις δίκες, τα βασανιστήρια, τις εκτελέσεις.

Στο επόμενο άρθρο, θα αφηγηθούμε για τις μεγάλες δίκες και όσα συνέβησαν τις χρονιές 1947-51. Συνοπτική αναφορά έγινε ήδη στο προηγούμενο τεύχος.

Ο ρόλος των ξένων στην Αντίσταση

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ αυτό με τη δημοσίευση και του τρίτου μέρους, κλείνει η συνέντευξη που ο Αλέκος Παπαναγιώτου έδωσε στο συνεργάτη-μας Φοίβο Οικονομίδη.

Στα δύο προηγούμενα τεύχη, ο μελετητής της ιστορίας του ελληνικού Κινήματος Αλ. Παπαναγιώτου αναφέρθηκε στο ρόλο των σοβιετικών συνδέσμων στον ΕΛΑΣ Τσερνίτσεφ και Ποπόφ και τη γενικότερη στάση της Σοβιετικής Κυβέρνησης απέναντι στο ελληνικό Κίνημα. Ανάφερε στοιχεία και εκτιμήσεις για την πολιτική του Στάλιν σε σχέση με την Ελλάδα και σε σχέση με τις ευρύτερες συμφωνίες-του με τους Άγγλους. Αναφέρθηκε επίσης στις επαφές του ΚΚΕ με τη Γ' Διεθνή, τις επαφές με τον Τολμπούχιν και την παρέμβαση του Δημητρώφ στις 16 του Δεκέμβρη του '44.

Ένα σημαντικό μέρος αφιέρωσε, τέλος, στις σχέσεις με τους άλλους Βαλκάνιους — Αλβανούς και Γιουγκοσλάβους — και αποσαφήνισε από τη σκοπιά-του διάφορες πλευρές των διεργασιών του 46-47 που οδήγησαν στον Εμφύλιο Πόλεμο.

Γ' ΜΕΡΟΣ

ΕΡ: Είναι γεγονός αυτό που υποστηρίζει ο Μάρκος, ότι το δεύτερο αντάρτικο, ξεκίνησε με σκοπό να αποτελέσει μέσο εκβιασμού για δημοκρατικές παραχωρήσεις από την πλευρά της αντίδρασης και ότι δεν πήγαινε για να πάρει την εξουσία;

ΑΠ: Περσι συζητήσαμε εδώ με τον Μάρκο. Πάντως, ανεξάρτητα από αυτά που είπαμε, έχω το δικαίωμα με βάση τα όσα έχουν δημοσιευθεί να εκφράσω τη γνώμη-μου. Ο Μάρκος έχει κι αυτός το δράμα-του και ζει απομονωμένος από τα καινούρια στοιχεία που έρχονται στη δημοσιότητα και από όλα τα αρχεία. Προσωπικά, στη συνομιλία-μας, τού 'πα ότι δεν θεωρώ βάσιμη την άποψη που υποστηρίζει. Ο Μάρκος, ουσιαστικά, δεν μπόρε ποτέ στα αρχεία του κόμματος, γιατί μόλις αναδείχτηκε στην ηγεσία, έφυγε από την ηγεσία. Τό 1947, με την 3η Ολομέλεια του Σεπτεμβρίου, μπαίνει στη γραμματεία του Π.Γ., αλλά το 1948 φεύγει μέσα σ' ένα χρόνο. Πολλά, αποδειχνεται ότι δεν τα ξέρει ο Μάρκος. Ήδη, το Σεπτέμβριο του 1974, μια σειρά βασικά προβλήματα έχουν συζητηθεί και λυθεί, που ο Μάρκος δεν τα ξέρει. Έτσι μιλάει με στοιχεία που ήξερε από την Κεντρική Επιτροπή (ΚΕ). Αλλά, για κείνη την περίοδο, άλλο το επίπεδο της ΚΕ, άλλο το επίπεδο του ΠΓ (πολιτικό γραφείο), άλλο της γραμματείας και του γραμματέα.

ΕΡ: Για παράδειγμα, τι δεν γνώριζε ο Μάρκος;

ΑΠ: Λόγου χάρη, αυτό που έλεγε ο Μάρκος ότι ο Ζαχαριάδης έπαιζε με την επανάσταση, με τον ένοπλο αγώνα. Υπάρχουν στοιχεία που μπορούμε να πούμε και το αντίθετο, ότι δηλαδή, καθόλου δεν έπαιζε από τη στιγμή που προσανατολίστηκε προς τα εκεί. Για να γίνει, όμως, ένοπλος αγώνας χρειάζονται όπλα πριν από όλα. Ο Ζαχαριάδης μπορεί να τα ζήτησε, να έκανε προσπάθεια να βρει τα όπλα και ανάλογα με αυτά να συνδύαζε

Ο Τίτο και ο Τσώρτσιλ στη Νεάπολη της Ιταλίας τον Αύγουστο του 1944.

πώς θα κάνει τον πόλεμο. Άμα ζητάς για παράδειγμα, 30 χιλιάδες όπλα και σου δίνουν 5 χιλιάδες θα κάνεις 5 χιλιάδες στρατό. Υπάρχουν στοιχεία γι' αυτά τα θέματα, φυσικά και ντοκουμέντα, αλλά ο Μάρκος δεν τα ξέρει.

ΕΡ: Ποιά είναι η γνώμη-σας για τη θεωρία των 2 πόλων, που ανέπτυξε μεταπολεμικά ο Ζαχαριάδης;

ΑΠ: Αμέσως μετά τον ερχομό-του από το Νταχάου, τον Ιανουάριο του 1945, ο Ζαχαριάδης παρουσιάζει τη θεωρία των δύο πόλων και της ουδετερότητας της Ελλάδας. Αυτό, στην ουσία, είναι η βάση της αδέσμευτης πολιτικής από την πλευρά του κομμουνιστικού κινήματος. Είναι ο πρώτος, ας πούμε, τουλάχιστον μεταπολεμικά, δεν ξέρουμε την ιστορία όλων των ΚΚ μπορεί βέβαια, κάποιος να το είπε παλιότερα. Αλλά, τουλάχιστον, μέσω μετά τον πόλεμο, είναι ο πρώτος στην Ευρώπη που βάζει το σύνθημα των δύο πόλων, για μια αδέσμευτη πολιτική. Για καταλαβαίνει πως η Ελλάδα βρίσκεται σ' ένα σύνορο των κόσμων. Είναι μεν στο εσωτερικό του καπιταλιστικού κόσμου αλλά έχει ισχυρότατο κίνημα που της δίνει περιθώρια να έχει σμούς και με τους άλλους. Η Ελλάδα μπορεί να πάψει να είναι στρατιωτική βάση αγγλική, όμως, δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνει ούτε σοβιετική βάση. Αυτό είναι το μεγάλο πρόβλημα σωστής στρατηγικής μετά τον πόλεμο. Πρέπει να γίνει κάποιος συμβιβασμός, κι αυτό το αντιλαμβάνεται ο Ζαχαριάδης. Τους «δύο πόλους» ο Ζαχαριάδης στην ουσία λέει ότι η δημοκρατική Ελλάδα, δεν πρόκειται να γίνει σοβιετική βάση καθόλου φηνει καθαρότατα να εννοηθεί ότι σε περίπτωση πιέσεων κινδύνου μπορεί να στηριχτεί και στη βοήθεια που θα της σφέρουν από τη Δύση για τη διατήρηση της αδέσμευτης θέσης της. Το ίδιο στην ουσία ζήτημα, αλλά με την ηπιότερη μέθοδο της ουδετερότητας, ο Ζαχαριάδης το θέτει και αργότερα το

νόπωρο του 1946. Όμως, οι Σοβιετικοί το απέκλεισαν κατηγορηματικά.

ΕΡ: Σχετικά με το εθνικό πρόβλημα και το γράμμα Ζαχαριάδη;

ΑΠ: Το 1935, ο Ζαχαριάδης και η ηγεσία, φυσικά, του ΚΚΕ, αλλάζει τη θέση του κόμματος πάνω στο Μακεδονικό. Τη θέση αυτή τη θεωρώ πολύ βασική, γιατί στη θέση του συνθήματος για ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη, το κόμμα βάζει το σύνθημα πλήρη εθνική και πολιτική ισοτιμία στις μειονότητες. Εθνικές μειονότητες θεωρούνταν τότε οι Εβραίοι, οι Αρμένιοι, οι Τούρκοι, οι Σλαβομακεδόνες κλπ. Δηλ. το ΚΚΕ έβαλε την αρχή της ισοτιμίας και της ισοπολιτείας. Η Κομμουνιστική Διεθνής (ΚΔ) δεν τη δέχθηκε αρχικά τη νέα-μας θέση, την αποδέχτηκε αργότερα, όπως και οι Γιουγκοσλάβοι, μετά 1-2 χρόνια. Όταν, όμως, ξαναμπλεχτήκαμε σ' αυτά τα προβλήματα, έγινε φανερό ότι παραμένουν ουσιαστικές διαφορές. Μας κατηγορήσαν ότι σκεφτόμαστε σαν μεγαλο-βλαδίτες γιατί δεν υποστηρίζουμε τη θέση της αυτοδιάθεσης της ελληνικής Μακεδονίας μέχρι του αποχωρισμού. Μέσα στα Βαλκάνια πρώτο το ΚΚΕ παίρνει αυτή τη θέση (της ισοτιμίας και όχι του αποχωρισμού). Η θέση του ΚΚΕ για το εθνικό πρόβλημα, δίνει στο κίνημά-μας, στην περίοδο της αντίστασης, πολύ μεγαλύτερη ευρύτητα από ό,τι σε άλλες χώρες.

Στην ουσία το ΚΚΕ με τη νέα θέση-του του 1935 απέρριψε οριστικά το αίτημα της Κομμουνιστικής Διεθνούς για την παραχώρηση της ελληνικής Μακεδονίας στην επαγγελλόμενη από το 1924 «ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία» και διακήρυξε νέα καθαρή πολιτική-του την πάλη για την ακεραιότητα της Ελλάδας και την ενότητα του λαού-της με βάση την «πλήρη εθνική και πολιτική ισοτιμία» μεταξύ του ελληνικού έθνους και των άλλων εθνικών μειονοτήτων και λαοτήτων που συγκροτούν το σύγχρονο ελληνικό λαό, σύμφωνα με τη μαρξιστική αντίληψη του ζητήματος. Με αυτή-του τη θέση, που ο Ζαχαριάδης ανέπτυξε παραπέρα με τη θέση-του για το «εθνικό μέτωπο» (το 1939 από τις φυλακές της Κέρκυρας) και ύστερα με το «ανοιχτό γράμμα»-του του Οκτώβρη 1940 ενάντια στην κανονική ιταλική θέση, το ΚΚΕ βρήκε τον ιστορικό δεσμό με το έθνος-του και το εθνικό δημοκρατικό κίνημα και άνοιξε πλατιά το δρόμο για τη συνένωση και συγχώνευση των δύο κοινωνικών ρευμάτων που μιλήσα προηγουμένα. Επρόκειτο για βαθύτατη αλλαγή, θά εγαστρατηγική αλλαγή, που φέρνει τη σφραγίδα του Ζαχαριάδη και επίσης βαθύτατοι (και ευρύτεροι) στρατηγικοί λόγοι καθόρισαν τη συγκέντρωση σχεδόν όλων των πυρών ενάντια στο «ανοιχτό γράμμα» (για το «μακεδονικό» δεν τολμούσε κανείς να μιλήσει ανοιχτά) και ύστερα ενάντια στους «δύο πόλους» του Ζαχαριάδη, επί ολόκληρη εποχή το κίνημά-μας. Αλλά και πολύ κύρια ζητήματα για την εθνική ζωή και ανάπτυξη-μας συνδέονται μ' αυτές τις καταστάσεις και είναι ο ρόλος να βρούμε τη δύναμη, αλλά και το θάρρος ν' αρχίσουμε να φωνάζουμε για να πάψουμε το γρηγορότερο και οριστικά «παίζουμε με την επανάσταση» και να γινόμαστε συχνά το «μυχίδι άλλων» και ο «άσωτος υιός» της εθνικής ιστορίας και του λαού-μας.

Μήπως ο Ζαχαριάδης, με μια σειρά από θέσεις-του, είχε παραστήσει μερικούς;

ΑΠ: Ο Ζαχαριάδης εκδήλωσε σοβαρές τάσεις ανεξαρτησίας από παλιά, πριν τον πόλεμο, όσο και κατά τη διάρκεια εμφυλίου και μετά. Σε τελευταία ανάλυση ο Ζαχαριάδης δεν ήθελε να τα πάρει όλα επάνω-του, όλες τις ευθύνες για όσα έβγαιναν. Το πρόβλημα του εμφυλίου δεν ήταν μόνο ελληνικό, με τον λαό συνδεόνταν όλοι-τους. Ο Ζαχαριάδης έβλεπε ότι υπάρχουν άνθρωποι στην ηγεσία του ΚΚΣΕ, μετά τον εμφύλιο, που δεν ήθελαν. Αλλά ο Ζαχαριάδης είχε τις πλάτες του Στάλιν. Οι άλλοι, όμως, του Κρουστώφ, που ετοιμάζαν την αλλαγή, τον ήθελαν. Πάντως, ο Ζαχαριάδης, αν συμφωνούσε με

τους Σοβιετικούς, όπως έκαναν πολλοί ηγέτες με μεγάλα ονόματα, θα παρέμενε κι αυτός, μετά το 20ό Συνέδριο. Φαίνεται ότι κάπου είχε διαφωνήσει. Τό 1955 — μετά τα γεγονότα της Τασκένδης — έθεσε ανοιχτά ζήτημα επέμβασης των Σοβιετικών (Σ.Σ. στην 5η Ολομέλεια), που περιελήφθηκε στην απόφαση.

ΕΡ: Στην 7η Ολομέλεια του 1957, που παρευρεθήκατε, τί ακριβώς συνέβη;

ΑΠ: Ο Ζαχαριάδης αποκάλυψε ότι είναι μέλος του Σοβιετικού Κόμματος. Κάποιος τον ρώτησε και αυτός απάντησε «στό κόμμα μου απευθύνθηκα», εννοώντας το μπολσεβίκικο κόμμα. Πολλοί σαν «αγαναχτισμένοι πολίτες», σηκώθηκαν και τον αποδοκίμασαν. Όμως τότε, αυτό ήταν το επίπεδο, γιατί οι γραμματείς των κομμάτων ήταν μέλη του μπολσεβίκικου κόμματος και δεν μπορούσαν να εκλεγούν, χωρίς την έγκριση της ΚΔ. Σε αυτό φταίει ο Ζαχαριάδης; Όταν τον ρώτησαν γιατί απέδωσε στον Μάρκο τις γνωστές κατηγορίες, ο Ζαχαριάδης απάντησε ότι παρ' όλο που ο ίδιος δεν τις πίστευε, τις απέδωσε «γιατι αυτό επέβαλε το συμφέρον του κόμματος». Εδώ, παρουσιάζεται η αποκορύφωση του άλλου Ζαχαριάδη, του πιο αδιστακτου εκφραστή και φορέα στο κομμουνιστικό-μας κίνημα, αυτού που όλοι καταδικάζουμε και αποκηρύττουμε σαν «σταλινισμό», αλλά λίγοι και πολύ κοπιαστικά προχωρούν στις βαθύτερες διασυνδέσεις του σταλινισμού με το λενινισμό για ν' αρχίσουν να πλησιάζουν το φαινόμενο του Ζαχαριάδη και του «ζαχαριαδισμού» με τη διφυτή ουσία-του σαν φορέα ενός εκφυλισμένου «διεθνισμού» από τη μια πλευρά και ενός ανερχόμενου, αλλά ακόμα αδύναμου, «εθνικισμού» από την άλλη.

ΕΡ: Σχετικά τώρα με την αντίθεση Ζαχαριάδη - Μάρκου για τη δημιουργία ταχτικού ή παρτιζάνικου στρατού. Ποιά είναι η γνώμη σας;

ΑΠ: Δεν μπορώ να πιστέψω ότι αυτή η αντίθεση δεν είχε σχέση και με «επιτελικές» αντιλήψεις άλλων. Ότι ήταν μόνο διαφωνία Ζαχαριάδη - Μάρκου. Και το γενικό σχέδιο του 1948 και γενικότερα σχέδια, πρέπει να σχετίζονται και με γνώμες αυτών που μας βοηθούσαν. Εμείς σε τέτοιες επιτελικές ικανότητες δεν είχαμε φθάσει. Μην ξεχνάμε ότι τους περισσότερους ικανούς αξιωματικούς του ΕΛΑΣ τους είχαμε αφήσει στις πόλεις και η δεξιά τους μάντρωσε στις φυλακές και στα στρατόπεδα. Μετά τον ερχομό του Ζαχαριάδη και την απόφαση για την ένοπλη πάλη, το κόμμα επανήλθε στις παλιές-του αντιλήψεις στη λενινιστική στρατηγική της ένοπλης εξέγερσης. Το κόμμα δεν μπορούσε τώρα να δεχθεί στις γραμμές-του εύκολα τους παλιούς αξιωματικούς, τους φορείς της «αστικής πολεμικής επιστήμης και τέχνης». Γι' αυτό λέγαμε, «δ' ΔΣΕ είναι πραγματικά επαναστατικός στρατός». Έτσι τώρα έχουμε τους πολιτικούς επιτρόπους και τους στρατιωτικούς. Οι στρατιωτικοί του ΔΣΕ στην ουσία είναι καθόλα άξιοι και δοξασμένοι καπεταναίοι του ΕΛΑΣ. Όμως, ιστορικά δεν μπορούσαν ακόμα να αφομοιωθούν και δώσουν αυτό που πρόσφεραν με τον ΕΛΑΣ οι παλιοί αξιωματικοί σαν αναγκαία πολεμική επιστήμη και τέχνη.

ΕΡ: Είναι φανερό ότι συζητήθηκαν τα σχέδια του ΔΣΕ με τους ξένους;

ΑΠ: Οι γνώμες-τους πάντα παίρνονταν υπόψη κατά τη σύνταξη των διαφόρων σχεδίων του ΔΣΕ, εξάλλου η πραγματοποίηση αυτών των σχεδίων εξαρτιόταν πάντοτε και από τη βοήθεια που θα μας δίνονταν. Σ' αυτόν τον κόσμο υπάρχει κανένας που σου δίνει βοήθεια χωρίς και να σε συμβουλεύσει πώς να τη χρησιμοποιήσεις καλύτερα;

ΕΡ: Ο Τίτο δεν έχει πει ποτέ τίποτα για τις συνομιλίες-του με τον Ζαχαριάδη;

ΑΠ: Όχι δεν έχω υπόψη-μου να έχει πει τίποτα ακόμα. Μόνο το 1943 έχει εκφράσει μια επιφύλαξη για τη στάση του ΕΛΑΣ, ότι δενόμαστε πολύ με τους Άγγλους και δεν θα μας βγει σε καλό. Κάτι παρόμοιο με αυτό που είχε εκφράσει ο Τέμπο. Ο Τίτο υπο-

Ο Τίτο και ο στρατηγός Ντράζα Μιχαήλοβιτς

στήριζε ότι πολύ προχωρούμε στους δεσμούς-μας με τους Άγγλους, πολύ υποχωρούμε και πολύ συμβιβάζομαστε όπως αναφέρεται σε εσωτερικό ντοκουμέντο που έχω βρει εδώ. Δεν έχω βρει τίποτα άλλο που να μιλάει για την Ελλάδα. Ο Τίτο επιφυλάσσεται. Ο Τέμπο εκφράζει ανοιχτά την επικρατούσα αντίληψη, τουλάχιστον της γιουγκοσλαβικής ιστοριογραφίας για την όλη πολιτική του ΚΚΕ, ξεκινώντας από το βαλκανικό στρατηγείο του 1943.

ΕΡ: Το βαλκανικό στρατηγείο απορρίπτεται όμως από το ΚΚΕ;

ΑΠ: Βεβαίως το απορρίπτει, το ίδιο κάνει η Μόσχα και ο Τίτο. Ο Σιάντος το απορρίπτει κατηγορηματικά, από δική-του αντίληψη. Ο Τίτο, όταν στέλνει γράμμα στον Τέμπο, του λέει «τί πράγματα είναι αυτά; τί πάτε να κάνετε; φοβάμαι ότι είναι ξένος δάχτυλος» εννοώντας τους Εγγλέζους. Στο ίδιο γράμμα αναφέρει ότι την ίδια γνώμη έχει και ο «Παππούς» (Δημητρώφ). Πιστεύω ότι ο Τίτο μάλλον ρώτησε «επάνω» και από εκεί ήρθε η απάντηση. Το πρώτο τηλεγράφημα του Τίτο στέλνεται πιο νωρίς (τον Σεπτέμβριο). Σ' αυτό αναφέρεται: «κάνετε προσπάθεια να βρήτε τον Τέμπο και να του πείτε να σταματήσει με το Βαλκανικό». Φαίνεται ότι το βαλκανικό στρατηγείο είναι πρωτοβουλία των Τέμπο - Βερβέρη - Τζήμα και Εμβέρ Χότζα. Τώρα κάτω από ποιούς συλλογισμούς κατέληξε σ' αυτό ο Τέμπο και γιατί μπαίνει πρωτεύουσα αυτής της πρώτης ελεύθερης περιοχής η Καστοριά, αυτό είναι ένα άλλο ζήτημα για το οποίο, φυσικά, έχω τη διαμορφωμένη γνώμη-μου και τα στοιχεία-μου. Ο Τέμπο έθεσε θέμα αυτοδιάθεσης της Μακεδονίας και ο Χότζα ευθυγραμμίζεται με τον Τέμπο. Η θέση του ΚΚΕ είναι, όμως, γνωστή (ισοτιμία των μειονοτήτων - όχι αυτοδιάθεση) και ο Βερβέρης υπερασπίζει αυτή τη θέση. Όταν έρχεται ο Τζήμας και γίνονται συνομιλίες, μεταξύ στρατιωτικών επιτελείων πια, δεν μπαίνουν τέτοια θέματα, αλλά μόνο θέματα συνεργασίας των στρατών. Και εκεί μπαίνει το ζήτημα ότι, όταν θα μπαίνουν τμήματα από τη Γιουγκοσλαβία στην Ελλάδα θα ακολουθούν τη γραμμή του ΚΚΕ (στο εθνικό ζήτημα).

ΕΡ: Σχετικά με το «πισώπλατο χτύπημα»;

ΑΠ: Το κύριο υλικό για τη δημιουργία του «πισώπλάτου χτυπήματος» το έδωσα εγώ με τρεις αναφορές-μου (με ασύρματο) στο Γενικό Αρχηγείο του ΑΣΕ για την παραβίαση του γιουγκοσλαβικού εδάφους από τον κυβερνητικό στρατό κατά τη διάρκεια της μάχης στο Καϊμακτσαλάν τον Ιούλη του 1949. Η πεποίθησή-μου τότε ότι η Γιουγκοσλαβία βοηθάει τον αντίπαλό-μας, ενισχύθηκε και από την ανακοίνωση του Γενικού Αρχηγείου του ΔΕΣ για τη συνάντηση Ελλήνων και Γιουγκοσλάβων αξιωματικών στο Καϊμακτσαλάν.

ΕΡ: Πότε έγινε αυτή η συνάντηση;

ΑΠ: Μια ημέρα πριν αρχίσουν οι επιχειρήσεις. Στις 4 Ιουλίου του 1949 άρχισαν οι επιχειρήσεις στο Καϊμακτσαλάν.

ΕΡ: Πώς τη μαθαίνει αυτή τη συνάντηση το ΚΚΕ;

ΑΠ: Από την υποκλοπή του μηνύματος. Έδωσάν μήνυμα οι

Έλληνες αξιωματικοί που πήγαν στη συνάντηση, προς τη διοίκησή-τους. Οι δικές-μου αναφορές, που έκανα προς το ΓΑ, βασιζόταν στις αναφορές που πήρα από τους διοικητές των τμημάτων. Εγώ ήμουν, προσωρινά ο διοικητής της 24ης ταξιαρχίας, γιατί ο Νεμέτκας είχε περάσει στο Βίτσι μ' ένα δικό-μας τάγμα. Τα σημεία που αφορούσαν οι αναφορές-μου ήταν η Εκκλησία, το Ντομπροχόλε και το Κουτσούμπεϊ. Στο Κουτσούμπεϊ ήμουν εγώ, προσωπικά, παρών. Για την Εκκλησία και το Ντομαροπόλε μου ανέφεραν οι διοικητές-τους. Πέρασαν τα γιουγκοσλαβικά σύνορα σε βάθος 50 - 100 μέτρων. Αλλά τα γιουγκοσλαβικά φυλάκια είχαν αποσυρθεί και μια στενή λωρίδα χρησιμοποιήθηκε από τον εχθρό. Και χρησιμοποιήθηκε πια πλατιά από εμάς. Σε κείνες τις απελπιστικές στιγμές αυτό μας παρουσιάστηκε σαν η μοναδική σανίδα από την οποία πιαστήκαμε, όπως ο πνιγμένος από τα μαλλιά-του. Εγώ, έχω γράψει γι' αυτό το ζήτημα το 1970 στην ΚΟΜΕΠ και δημοσιεύτηκε το γραπτό-μου και στη Γιουγκοσλαβία. Εκ των υστέρων κατάλαβα ότι μαζί με τη σωστή κριτική-μου, ταυτόχρονα ως ένα βαθμό, πως αδικήσα το Ζαχαριάδη.

ΕΡ: Τι εννοείτε όταν λέτε ότι αδικήσατε τον Ζαχαριάδη;

ΑΠ: Όπως τα πίστευα εγώ, μπορεί και ο Ζαχαριάδης πραγματικά να πίστευε. Η ευθύνη του Ζαχαριάδη είναι ότι μ' αυτό τον τρόπο τα φόρτωσε όλα επάνω στη Γιουγκοσλαβία. Γιατί, τέλος πάντων, η Γιουγκοσλαβία μας βοήθησε και όχι λίγο. Εξ άλλου ο Ζαχαριάδης ξέρει, ποιός πραγματικά μπορούσε να μας βοηθήσει ο τελικός που θα το έκρινε, θα το αποφάσιζε και θα το πραγματοποιούσε. Αυτό ο Ζαχαριάδης το ξέρει καλύτερα από το άλλο καθένα. Εδώ του Ζαχαριάδη δεν θα του χαρισθούμε. Έτσι, όμως, εκδηλώνονται κι αυτά στις προσωπικότητες.

ΕΡ: Ποιά είναι η γνώμη-σας συνολικά για το Ζαχαριάδη;

ΑΠ: Θεωρώ ότι είναι η πιο ισχυρή φυσιογνωμία που έβγαλε το κομμουνιστικό κίνημα στην Ελλάδα. Έχει όλες τις αντιθέσεις που εκφράζουν τις δυσκολίες μέσα στην Ελλάδα. Η Ελλάδα βρίσκεται σ' ένα δύσκολο σταυροδρόμι. Επειδή ο Ζαχαριάδης έχει ανεβάσματα και κατεβάσματα, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν είναι ισχυρή φυσιογνωμία. Οπωσδήποτε ο Ζαχαριάδης έχει ευθύνη και για το ποιούς ανθρώπους μάζεψε κοντά-του, πολλούς φορές. Από το 1931 πάντως ως το 1956, γύρω από τον Ζαχαριάδη δεν υπάρχουν μόνο ανίκανα, αλλά και ικανότατα στελέχη.

ΕΡ: Ο Ζαχαριάδης είπε ποτέ κάτι για τη θέση της ΕΣΣΔ στην περίοδο της Αντίστασης;

ΑΠ: Ο Ζαχαριάδης στο πρώτο γραπτό-του, που έστειλε στο Σοβιετικό το 1946 και μου έκανε κατάπληξη, λέει ότι «για να εξελίξεις στην Ελλάδα οι ευθύνες δεν είναι μόνο του ΚΚΕ». Η λη διατύπωση είναι τέτοια, ώστε οι ευθύνες των άλλων, εκτός του ΚΚΕ, να πέφτουν τουλάχιστον στην ΚΔ (Κομμουνιστική Διεθνή). Κατά κάποιο τρόπο, ο Ζαχαριάδης στην έκθεσή-του λέει ότι το ΚΚΕ δεν βοηθήθηκε ώστε να δει το ρόλο των Άγγλων. Ύστερα έγραψε το άρθρο που ανέτρεψε την περίοδο της αντίστασης και αυτά που είπε στη 12η ολομέλεια. Το άρθρο που έγραψε στο όργανο του γραφείου πληροφοριών «για σταθερή ρήνη», που κάνει κριτική στην αντίσταση για πρώτη φορά, δημοσιεύθηκε το 1948, αλλά ήταν γραμμένο από τον Δεκέμβριο του 1947. Ένα χρόνο δηλ. παρέμενε στο συρτάρι.

Αυτά που έλεγε ο Ζαχαριάδης το '45 — στη 12η ολομέλεια για το ΕΑΜ, φαίνεται ότι τα πίστευε, ενώ από την άλλη πλευρά λέει ότι από τότε που ήρθε (1945) είδε τα λάθη, αλλά για διάφορους λόγους δεν ήθελε να τα πει. Εδώ είναι οι εμπλοκές και οι αντιθέσεις που απαιτούν βαθύτερη έρευνα για να δούμε τι αληθεύει πραγματικά απ' όλα αυτά. Τώρα, γιατί κάνει την αλλαγή και τα φορτώνει όλα στην ηγεσία της αντίστασης, ενώ ο ίδιος λέει ότι έχουν και άλλοι ευθύνες, και βγάζει το Σιάντο χαφίε, αυτό είναι ένα ερώτημα. Βέβαια, για το Σιάντο φαίνεται ότι είχε από καιρό υποψίες, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι όλη η αντίστα-

πήρξε από την πλευρά της ηγεσίας αρνητική.

Ο χαφιεδισμός ήταν τότε κάτι σαν γενική ψύχωση μέσα στο ινιμά-μας. Γιατί, όταν φορτώνεις τα πάντα στο χαφιεδισμό, εν ερευνάς το πραγματικό πρόβλημα που υπάρχει. Διαφορετικά, θα αναζητηθεί το πραγματικό πρόβλημα και θα βγει στην επιφάνεια. Ενώ με τη χαφιεδολογία ρίχνεις την ευθύνη σ' ένα πρόσωπο. Αυτή η κατάσταση είναι συνδεδεμένη όχι με ένα «καρίτσι» του Ζαχαριάδη, αλλά με όλη την ανάπτυξη του κόμματος, από την οποία πρέπει να βγάλουμε συμπεράσματα. Μα μεις δεν ερευνήσαμε τότε βαθιά, σχεδόν βγάλαμε πράχτορα τον Ζαχαριάδη και σχηματίστηκε και επιτροπή για την εξέταση του παρελθόντος του. Ο Μάρκος, μέχρι σήμερα, επιμένει στο «χαφιεδισμό» του Ζαχαριάδη και ο Ζαχαριάδης ως το τέλος της ζωής-του πίστευε στο «χαφιεδισμό» του Σιάντου. Με αυτόν τον τρόπο κινήσαμε τα συναισθήματα, για να μην πω τα άγρια ιστιχτα, ενάντια στο Ζαχαριάδη. Έτσι, αυτός που ήταν ο εός-μας και θα μας οδηγούσε στον παράδεισο, με μιας παρουσιάστηκε διάβολος και αρπαχτήκαμε αμέσως από τα φτερά του του άγγελου που μας έστειλε ο «Κύριος» για τη σωτηρία των υμών-μας. Με το να ρίξουμε με τον τρόπο που έγινε, όλη την ευθύνη στον Ζαχαριάδη, εμποδίσουμε στην ουσία να γίνει μια έ-πιτροπή επι του θέματος. Γιατί εμάς έπρεπε να μας απασχολήσει το θέμα του εμφυλίου, γιατί και πώς έγινε ο εμφύλιος. Να δούμε τον επέβαλε ή όχι η κατάσταση, αν έπρεπε να γίνει και αν υπήρχε προοπτική. Γιατί όλα αυτά μας στοιχίσαν τόσο πολύ. Με το να ρίξουμε όλη την ευθύνη στο Ζαχαριάδη, όλο το πρόβλημα μετατίθεται αλλού, αν είναι ή δεν είναι πράχτορας ο Ζαχαριάδης. Και όλες οι συζητήσεις ανάμεσα στους αγωνιστές προς τα εκεί στρέφονται. Εκείνοι μεν που υποστηρίζουν ότι δεν είναι πράχτορας ο Ζαχαριάδης, γίνονται οι «Ζαχαριαδικοί», που λέ-γεται. Έτσι διαγράφονται, μετά το 1956, από τις 8-9 χιλιάδες μέλη του κόμματος, οι 5 χιλιάδες σαν «Ζαχαριαδικοί». Οι άνθρωποι αυτοί δεν μπορούν να δεχθούν ότι είναι πράχτορας και κόβονται καλημέρες. Ποιός θα σκεφθεί, λοιπόν, για το πραγματικό πρόβλημα;

Ποιά ήταν τα συμπεράσματα της επιτροπής που συστήθηκε να εξετάσει το παρελθόν του Ζαχαριάδη;

Από ό,τι άκουσα από την επιτροπή που συνομίλησε με μέ-λη άλλων κομμάτων, κρατούμενους του Νταχάου, αυτοί είπαν πολύ καλά λόγια για το Ζαχαριάδη. Ο Ιωαννίδης, επίσης στη συνομιλία μας, λέει ότι ο Ζαχαριάδης τους είχε στείλει μήνυμα στο Νταχάου, για να δραπετεύσει, γιατί κατά τον Ζαχαριάδη υπήρχε τέτοια δυνατότητα. Ο Ιωαννίδης έθεσε το θέμα στους δικηγόρους (Ποπώφ - Τσερνίτσεφ), αλλά αυτοί απέφυγαν να απαντήσουν.

Ποιές είναι οι διεθνείς επαφές του ΚΚΕ την περίοδο της Αντίστασης;

ΑΠ: Ο Τίτο έχει πολύ καλύτερο επιτελείο στις γύρω χώρες, με αρκετά και ικανά στελέχη. Και έχει τις ταχτικές-του επαφές με όλους. Το ΕΑΜ έχει πολύ ισχυρότερες οργανώσεις στον ελληνισμό της Αγγλίας και της Αιγύπτου, αλλά δεν έχει καμία δυνατότητα επαφής και αξιοποίησής-τους. Το ΚΚΕ περιορίζεται σχεδόν στην παρακολούθηση του ραδιοφώνου, για να πληροφορείται τη γενικότερη πολιτική κατάσταση και στην ανάπτυξη της ΟΠΛΑ, με υπεύθυνο τον Στέργιο Αναστασιάδη.

Η δουλειά της ΟΠΛΑ έχει τελείως διαστρεβλωθεί. Η δουλειά-της δεν είναι μόνο εκτελέσεις. Η ΟΠΛΑ, έχει σοβαρά κατασκο-πευτικά μέτρα μέσα στις δυνάμεις του εχθρού και στους μηχανισμούς των κυβερνήσεων κατοχής. Και, από ό,τι δείχνουν τα αρ-χεια, παίρνει σοβαρές πληροφορίες από κεί, που βοηθούν ση-μαντικά την ηγεσία του ΚΚΕ στην καθοδήγηση του απελευθε-ρωτικού αγώνα.

Αμέσως μετά την απελευθέρωση, δεν είχαμε διεθνείς διακλαδώ-σεις. Ίσως να μπορούσαμε να εκμεταλλευθούμε τις αγγλοαμε-ρικανικές αντιθέσεις. Το πρόβλημα για μας ήταν στρατηγικό: οι Άγγλοι πίστευαν ότι, αν θα επικρατήσει το ΕΑΜ, η Ελλάδα θα γινόταν βάση των Σοβιετικών και η ΕΣΣΔ θα έβγαине στη Μεσόγειο. Ο Ζαχαριάδης, αναπτύσσοντας τη θεωρία των δύο πόλων και της ουδετερότητας της Ελλάδας, φαίνεται ότι το κα-τάλαβε αυτό. Δυστυχώς, μόνο για μια στιγμή, γιατί δεν του έγι-νε καθαρή συνείδηση. Η ηγεσία της Αντίστασης δεν έφθασε, και περισσότερο κλίνω να πιστέψω πως και αντικειμενικά δεν μπορούσε να φτάσει, σε τέτοια συνείδηση. Το ΚΚΕ, όπως και ό-λα τα κομμουνιστικά κόμματα, για μια ολόκληρη εποχή, έθετε πάντα σε πρώτη γραμμή τα συμφέροντα του πρώτου σοσιαλι-στικού κράτους και συνέδεε τις προοπτικές της δικής-του επα-νάστασης άμεσα με τη δύναμη και τη βοήθεια της Σοβιετικής Ένωσης. Η ιστορία έδειξε ότι χρειάστηκε να περάσουμε και άλ-λες μεγάλες δοκιμασίες για να φτάσουμε στη συνείδηση της αυ-τόνομης επανάστασης. Ο Στάλιν, όπως και το ΚΚΣΕ από την ίδρυσή-του, έθετε πάντα σε πρώτη γραμμή τα συμφέροντα της δικής-του χώρας και αυτά τα συμφέροντα καθόρισαν και τον τελικό συμβιβασμό μεταξύ Στάλιν και Τσώρτσιλ του Οκτώβρη του 1944 σε βάρος της αντιστασιακής Ελλάδας. Αυτός ο συμβι-βασμός, και όχι ο δικός-μας του Λιβάνου και της Καζέρτας, κατοχύρωσε τις βρετανικές θέσεις στην Ελλάδα. Το μεγάλο τί-μημα για τις στρατηγικές ανάγκες της Μεγάλης Βρετανίας στην Ελλάδα το εισέπραξαν άλλοι. Δυστυχώς, η ηγεσία του ΚΚΕ δεν μπόρεσε να δείξει την αναγκαία ιστορική ωριμότητα να εισπρά-ξει η ίδια αυτό το τίμημα και να εδραιωθεί στην Ελλάδα η πιο α-ναπτυγμένη στην ιστορία-της Δημοκρατία, φορέας των ανανε-ωτικών ιδεών, του εθνικού παλμού και της λαϊκής δημιουργικό-τητας της Εθνικής Αντίστασής-μας.

ΤΕΛΟΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΟΔΟΧΉ ΠΗΓΗΣ 17, 36-39-980

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΩΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ "Ελεύθερος Τύπος"

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αφραζε

διαβαζε

διαδιδε

την **ΑΥΓΗ**

τη δίκη 68

ΦΩΝΗ

Η αυτονομία του κράτους

Ο καθηγητής RALPH MILIBAND εκδότης του SOCIALIST REGISTER και από τους πιο γνωστούς άγγλους μαρξιστές πολιτειολόγους, μίλησε στην Αθήνα την Τρίτη 31 του Μάρτη, μετά από πρόσκληση της Παντείου. Μετά από σύντομη παρουσίαση του έργου-του από τον καθηγητή Κώστα Σημίτη, ο RALF MILIBAND ανέπτυξε τις θέσεις-του για την αυτονομία του κράτους.

Δημοσιεύουμε μια σύνοψη των θέσεων αυτών, όπως προέκυψαν από τη διάλεξη και τη συζήτηση.

1. Μέχρι πρόσφατα, η σχετική με το κράτος συζήτηση ανάμεσα στους Μαρξιστές και στους ριζοσπάστες Μαρξίζοντες είχε την τάση να εστιάζεται πάνω στις κοινωνικές δυνάμεις που θεωρούντο αποφασιστικές για τον καθορισμό της πολιτικής και της δράσης του Κράτους. Έτσι δημιουργήθηκε μια διαφοροποίηση ανάμεσα σ' αυτούς που προσπαθούν να αποδώσουν πρωταρχική σημασία στην εξουσία μιας κυρίαρχης ή κυβερνώσας τάξης, τάξης που προσδιορίζεται σαν κυρίαρχη με κριτήριο την ιδιοκτησία-της και τον έλεγχο που ασκεί πάνω στα μέσα της υλικής (και πνευματικής) παραγωγής, και σ' εκείνους που δίνουν πρωταρχική έμφαση στις «δομικές» και απρόσωπες δυνάμεις, και κύρια σ' ένα καπιταλιστικό πλαίσιο, στις επιτακτικές απαιτήσεις του κεφαλαίου να αναπαραχθεί και να εξαπλωθεί.

Οι συγγραφείς που υποστηρίζουν την πρώτη άποψη φέρονται να πιστεύουν ότι το Κράτος είναι το απλό «όργανο» μιας άρχουσας τάξης, ενώ αυτοί που υποστηρίζουν τη δεύτερη άποψη φέρονται να πιστεύουν ότι το Κράτος οφείλει να υπακούει τη «λογική» του κεφαλαίου, πέρα από όλες τις άλλες δυνάμεις και πιέσεις.

Έστω όμως και αν η διάκριση ανάμεσα σ' αυτές τις τάσεις υπήρξε κάποτε τόσο σαφής, όσο υποστηρίχτηκε μερικές φορές ότι είναι, (και τόσο οι «ινστρουμενταλιστές» όσο και οι «στρουκτουραλιστές» απόρριψαν αυτή την ετικέτα) πέρα από τις διαφορές που ασφαλώς υπάρχουν, υπήρξαν κοινά σημεία ανάμεσά-τους σχετικά με την ταξική φύση του Κράτους. Και στις δύο απόψεις, το σημείο αναφοράς παρέμεινε έξω από το Κράτος, και πρωταρχική λειτουργία του Κράτους θεωρήθηκε ότι είναι η υπεράσπιση και η ενίσχυση του κατεστημένου συστήματος της οικειοποίησης του πλεονάσματος και της κυριαρχίας. Το ίδιο σημείο αναφοράς έγινε δεκτό από συγγραφείς που έριξαν το κύριο βάρος στην πάλη των τάξεων και την κατεύθυνσή-της από το Κράτος.

2. Ταυτόχρονα, προκύπτει ένα ευρύ πεδίο συμφωνίας πάνω στην έννοια της «σχετικής αυτονομίας» του κράτους, μία άποψη που για την επεξεργασία-της πολλά οφείλει στον αξέχαστο Νίκο Πουλαντζά, και σύμφωνα με την οποία υποστηρίχτηκε ότι, αν και το κράτος είναι ένα ταξικό Κράτος, έχει ένα κάποιο βαθμό ανεξαρτησίας, μικρότερο, ή μεγαλύτερο ανάλογα με τις περιστάσεις, στον τρόπο που εκπληρώνει τα καθήκοντά-του.

Η έννοια αυτή της «σχετικής αυτονομίας», ήδη αρκετά ερευνημένη από τον Μαρξ και τον Έγκελς, σε σχέση με τον Βοναπαρτισμό στη Γαλλία και τον Βίσμαρκ στη Γερμανία, προσέφερε ένα ενδιαφέρον πεδίο έρευνας, αλλά χρειάζεται ακόμα πολλή δουλειά για να εκπονηθεί μια ολοκληρωμένη θεωρία.

3. Ένα εναλλακτικό μοντέλο κράτους (και κοινωνικών προτύπων) προβλήθηκε ή τουλάχιστον υποδείχθηκε τα τελευταία χρόνια. Το «μοντέλο» αυτό όχι μόνο προσπαθεί να προωθήσει την έννοια της «σχετικής αυτονομίας» πολύ μακρύτερα απ' ό,τι μέχρι σήμερα, αλλά αποδίδει επιπλέον στο κράτος τον χαρακτήρα ενός πραγματικά ανεξάρτητου ιστορικού υποκειμένου, με τα ιδιαίτερα δικά-του συμφέροντα και απαιτήσεις, βασισμένα στη φύση του κράτους σαν κράτος, (STATE QUA STATE) και επιπλέον στο γεγονός ότι είναι μέρος ενός κόσμου ανταγωνιστικών και αντιμαχόμενων κρατών. Σύμφωνα μ' αυτή την άποψη, το κράτος θεωρείται σαν ένας αυτόνομος θεσμός, τα συμφέροντα του οποίου είναι δυνατό να συγκρούονται όχι μόνο με τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων ή ομάδων της κοινωνίας, αλλά και με τα συμφέροντα όλων των τάξεων. Αυτό το ονομάζω ένα «μοντέλο» του «κράτους για το κράτος». Και πάνω σ' αυτό το «μοντέλο» θα μιλήσω.

4. Το πρόβλημα δεν είναι ούτε ο σκοπός της πολιτικής και της δράσης του κράτους, ούτε τα αίτια αυτής της πολιτικής και της δράσης. Η έννοια της «σχετικής αυτονομίας» μπορεί ασφαλώς να εννοηθεί ότι εμπεριέχει την ιδέα ότι το κράτος μπορεί κάλλιστα να δημιουργήσει πολιτικούς σχεδιασμούς και πολιτική δράση «εκ των ένδον», παρά να

τα επιλέξει σε συνδυασμό με τα άσχετα απ' αυτό συμφέροντα, κι ακόμα ότι μπορεί να προτιμήσει ορισμένα μέτρα από τα άλλα, χωρίς μεγάλη αναφορά ή και χωρίς καμιά αναφορά σε ο,τιδήποτε άλλο πέρα από το ίδιο το κράτος.

Κατά τον ίδιο τρόπο, αυτοί που ασκούν την εξουσία, μπορεί να έχουν τους δικούς-τους σκοπούς, που μπορεί να είναι ποικίλης μορφής (ατομικό συμφέρον, αντιλήψεις για το «εθνικό συμφέρον» ή την τιμή του έθνους, τη θρησκεία ή ο,τιδήποτε άλλο) και να μην έχουν καμιά σχέση με σκοπούς υπαγορευμένους από εξωτερικά αίτια. Αυτό το ποίο έχει πραγματική σημασία εδώ, είναι το πιθανό ή δυνατό αποτέλεσμα των κρατικών προσπαθειών, και το ποιά συμφέροντα οι προσπαθειές αυτές εξυπηρετούν, άσχετα από τα αίτια ή τους σκοπούς.

Μπορεί ίσως ναδειχθεί ότι οι πολιτικοί σχεδιασμοί και η δράση του Κράτους εξυπηρετούν τα δικά-του συμφέροντα, οποιαδήποτε κι αν είναι αυτά, παράλληλα με τους σκοπούς και τα συμφέροντα της άρχουσας ή των άλλων τάξεων. Αλλά αυτό είναι μάλλον συμβιβασμός με τη θεωρία της «σχετικής αυτονομίας», υπό τους όρους ενός «συνεταγμένου» ανάμεσα στο κράτος και τις άρχουσες τάξεις, φαινόμενο που είναι συνηθισμένο και που δεν βάζει σοβαρό νέο πρόβλημα σύλληψης.

Το εναλλακτικό «μοντέλο» του «κράτους για το κράτος» εάν θέλει να διακριθεί, οφείλει να υπογραμμίσει ότι το κράτος πραγματικά εδωκεί την ικανοποίηση των ιδιαίτερων συμφερόντων-του ενάντια στα συμφέροντα όλων των τάξεων και των ομάδων της κοινωνίας. Και αυτό είναι σήμερα το θέμα-μας.

5. Είναι δυνατό να υπάρξουν εξαιρετικές περιπτώσεις, στις οποίες μπορεί να προκύψει αυτού του είδους η σύγκρουση, για παράδειγμα όταν οι κυβερνώντες το κράτος είναι ικανοί, για ορισμένο χρόνο τουλάχιστον, να συνεχίζουν ένα πόλεμο ο οποίος έχει φανερά χαθεί, και να μην προχωρήσουν προς το συμφέρον καθενός — εκτός από τους κυβερνώντες — τελειώσει αμέσως. Γενικότερα, είναι επίσης αληθινό ότι οι αποφάσεις τις οποίες παίρνουν οι άνθρωποι που κυβερνούν είναι δυνατόν τελικά να αποδειχθούν καταστροφικές για κάθε μέλος της κοινωνίας. Η ρύξη ενός πυρηνικού πολέμου — κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες — είναι ένα ακραίο παράδειγμα, αν και το ίδιο το κράτος, σ' αυτή την περίπτωση, θα περιληφθεί εξαφανιζόμενο στην καταστροφή. Αλλά μου φαίνεται πολύ αμφίβολο εάν ένα άλλο συμπαγές μοντέλο «κράτους για το κράτος» (OF THE STATE FOR ITSELF) μπορεί δομηθεί σε τέτοια παραδείγματα. Αυτά δείχνουν ότι το κράτος μπορεί πραγματικά να εξασκήσει φοβερή δύναμη για λογαριασμό-του και να υπηρετήσει τους δικούς-του σκοπούς. Το σημαντικό όμως σημείο είναι ότι, επιδιώκοντας να υπηρετήσει τους δικούς-του σκοπούς και τα δικά-του συμφέροντα το κράτος είναι σχεδόν πάντοτε δεσμευμένο να υπηρετεί και άλλα συμφέροντα.

Η ερώτηση CUI BONO δεν μπορεί να απαντηθεί με τις λέξεις «μια για το κράτος». Αυτό είναι ό,τι ο Μαρξ εννοούσε με την φημισμένη παρατήρηση «στην 18η Μπρυμαίρ του Λουί Βοναπάρτη» ότι το Βοναπαρτικό Κράτος «δεν αιωρείτο στον αέρα», με άλλες λέξεις, ότι, ο,τιδήποτε ανεξάρτητο και αν ήταν, εξυπηρετούσε επίσης τα συμφέροντα του κεφαλαίου εναντίον της εργασίας.

Οι Βοναπαρτικού, αυταρχικού, φασιστικού τύπου δικτατορίες μπορεί να θεωρηθεί ότι αντιπροσωπεύουν ακραίες περιπτώσεις «σχετικής αυτονομίας». Αλλά στην περίπτωση μιας ταξικής κοινωνίας δεν μπορούν να θεωρηθούν σαν παραδείγματα του «κράτους για το κράτος». Ούτε μπορεί καμιά άλλη μορφή κράτους, σ' αυτή την περίπτωση, παρέχει ένα παράδειγμα αυτού του μοντέλου. Το θέμα των ειδικών συνθηκών είναι κρίσιμο. Το μοντέλο «του κράτους για το κράτος» δεν μπορεί να αποδεσμευτεί από αυτές και να αντικαταστήσει την «κράτος-ανάλυση» με την «ταξική ανάλυση». Η αντικατάσταση θέτει ένα στατικό βάρος στο κράτος, σαν ιστορικό υποκείμενο και σαν μια εξάρτητη μεταβλητή στο ιστορικό προτσές.

6. Το πρόβλημα είναι εάν το μοντέλο του «κράτους για το κράτος» μπορεί εμφανέστερα να εφαρμοστεί στις «κολεκτιβιστικές», Σοβιετικού τύπου κοινωνίες και συστήματα, όπου οι συνθήκες διαφέρουν πολύ από εκείνες που αντιμετωπίζονται στις καπιταλιστικές κοινωνίες. Οι ιδιοκτήτριες, οικονομικά κυρίαρχες τάξεις έχουν εξαλειφθεί στις κολεκτιβιστικές κοινωνίες και καμιά τάξη, κανένα σύνολο ή συμφέρον στην κοινωνία δεν έχει ανεξάρτητη δύναμη από το κράτος με την μορφή ή με την άλλη. (Το κόμμα ή η ηγεσία του κόμματος σ' αυτή την περίπτωση θεωρούνται σαν συνώνυμα με το κράτος ή τους ανθρώπους που ελέγχουν το κράτος). Η άποψη ότι τα κράτη αυτά είναι παραδειγματικά πρότυπα του μοντέλου «του κράτους για το κράτος» έχει αρκετά διαδοθεί σε μερικά τμήματα της αριστεράς και της δεξιάς. Σύμφωνα μ' αυτή την άποψη, εκείνοι οι οποίοι ελέγχουν και καθοδηγούν το κράτος, το κάνουν για το δικό-τους συμφέρον, για να είναι ικανοί να διατηρούν και να επαυξάνουν τη δική-τους δύναμη και τα προνόμιά-του, πράγμα το οποίο, επίσης, σημαίνει ότι πρέπει να ενδυναμώνουν περισσότερο το κράτος, αφού η δική-τους δύναμη και τα προνόμιά-τους στηρίζονται σ' αυτό.

Αυτό επίσης φαίνεται να δίνει αδικαιολόγητα μεγάλη έμφαση στον κοπό και αδικαιολόγητα μικρή στο αποτέλεσμα. Χωρίς αμφιβολία, σκοπός είναι σπουδαίος. Αλλά ακόμη κι αν υποστηριχθεί η άποψη ότι τα πρόσωπα που ασκούν την εξουσία στα Σοβιετικού τύπου συστήματα ενδιαφέρονται μόνο για τη δική-τους δύναμη και προνόμια και για την ενδυνάμωση της κρατικής δύναμης (νομίζω ότι αυτή είναι μια πολύ απλουστευτική και ανεπαρκής επεξήγηση της δυναμικής, η οποία υπάρχει στις κοινωνίες Σοβιετικού τύπου), το πρόβλημα παραμένει, όσον αφορά ποιά άλλα συμφέροντα — εκτός από τα δικά-τους και του κράτους — έχουν υπηρετηθεί από τις γιγαντιαίες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες έχουν γίνει στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή αυτών των κοινωνιών. Μπορεί κάποιος να ισχυρισθεί ότι ορισμένα χαρακτηριστικά των συστημάτων αυτών (για παράδειγμα ο κεντρικός ρόλος του κόμματος) παρέχουν πλεονεκτήματα μόνον στα μέλη ή τους ηγέτες του Κράτους και του Κόμματος; και εγώ θα μπορούσα, βέβαια, να ισχυριστώ ότι οι μορφές τις οποίες η κολεκτιβιστική πήρε από τον Στάλιν και τις Σταλινικές πολιτικές διώξεις, ήταν βλαβερές για τον καθένα στη Σοβιετική κοινωνία (και επίσης σε ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων στην ίδια την κρατική μηχανή). Αν και όλα αυτά έχουν ληφθεί υπόψη και εκτιμηθεί, το γεγονός παραμένει ότι άλλες από τις μεταρρυθμίσεις που συνέβησαν στην ΕΣΣΔ και σε άλλες κολεκτιβιστικές κοινωνίες, παρέσχαν πλεονεκτήματα σε ανθρώπους άλλους από αυτούς που ήταν στην εξουσία και έτσι η αντίληψη του «κράτους για το κράτος» στο κολεκτιβιστικό πλαίσιο, στο οποίο το κράτος λειτουργεί, είναι τόσο απαράδεκτη εδώ, όσο είναι στην περίπτωση των καπιταλιστικών κοινωνιών.

Λόγω αυτού του πλαισίου το αποτέλεσμα της κρατικής ενέργειας εδώ διαφορετικό από το αποτέλεσμά-της στις καπιταλιστικές κοινωνίες: δεν υπάρχει εκτός από το κράτος κυρίαρχη ιδιοκτήτρια τάξη, ποια να έλκει τα πλεονεκτήματά-της από μια δομή δύναμης και νομιμίων ασχέτων προς το κράτος. Τα διαφορετικά πλεονεκτήματα στις κολεκτιβιστικές κοινωνίες, τα οποία παραχωρούνται στην μια ή στην άλλη τάξη ή γκρουπ ή άλλη κοινωνική υποδιαίρεση, εξαρτώνται κληρωτικά από την πολιτική και τις αποφάσεις του κράτους και αυτή την έννοια είναι πρωταρχικά «πολιτικά» αντίθετα με το ό,τι συμβαίνει στις καπιταλιστικές κοινωνίες, όπου τα σπουδαιότερα πλεονεκτήματα είναι κατ' εξοχήν οικονομικά, και μόνον επικυρώνονται

και προστατεύονται από το κράτος.

Οι επιλογές τις οποίες οι άνθρωποι της εξουσίας κάνουν στις κολεκτιβιστικές κοινωνίες, σε σχέση με την παραχώρηση διαφορετικών πλεονεκτημάτων και σε σχέση με ο,τιδήποτε άλλο, καθορίζονται από την άποψη που αυτοί οι άνθρωποι έχουν για το τι είναι καλό γι' αυτούς ή για το κράτος; αλλά αυτό δεν κάνει το κράτος που αυτοί ελέγχουν ένα «κράτος για το κράτος». Όσο παράγεται αρκετό πλεόνασμα ένα αρκετά μεγάλο μέρος του οποίου — χωρίς αμφιβολία — πηγαίνει στους ανθρώπους που ασκούν την εξουσία, αυτοί είναι ικανοί να απολαμβάνουν προνόμια και να τα επεκτείνουν. Αλλά, όσο καλή κι αν είναι η Οικονομική κατάσταση των ανθρώπων που βρίσκονται στην κορυφή, το τμήμα του πλεονάσματος το οποίο οικειοποιούνται δεν μπορεί να αποτελεί παρά ένα πολύ μικρό μέρος του συνολικού (πλεονάσματος). Ένα άλλο τμήμα αφιερώνεται σε σκοπούς οι οποίοι μπορεί να είναι ή όχι ευεργετικοί στους ανθρώπους εκτός του κράτους — συσσώρευση σε ορισμένους τομείς αντί για άλλους, εξοπλισμός, διαστημικά σχέδια, βαριά βιομηχανία κλπ.

Αλλά ένα τρίτο τμήμα (του πλεονάσματος) θα ξοδευτεί επίσης για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, οι οποίες είναι οπωσδήποτε ευεργετικές στις τάξεις και τις ομάδες εκτός του κράτους. Μπορεί οπωσδήποτε να υποστηριχθεί ότι αυτή η διανομή του πλεονάσματος θα μπορούσε να γίνει περισσότερο δημοκρατικά, αποτελεσματικά και με μεγαλύτερη ισότητα, το ίδιο θα μπορούσε επίσης να λεχθεί για τις καπιταλιστικές κοινωνίες. Αλλά αυτό δημιουργεί διάφορες σκέψεις, οι οποίες δεν είναι απόλυτα σχετικές με το παρόν θέμα.

7. Υπάρχει ένα είδος κοινωνικού πλαισίου, στο οποίο η έννοια «το κράτος για το κράτος» είναι περισσότερο κατάλληλη από άλλες περιπτώσεις: στις «νέες» πρώην - αποικιακές χώρες, όπου η κοινωνική δομή είναι ρευστή (όχι επαρκώς αρθρωμένη) δεν υπάρχει σχηματισμένη κυρίαρχη οικονομική τάξη, είναι δυνατόν για εκείνους οι οποίοι αναλαμβάνουν την κρατική εξουσία, να την χρησιμοποιούν περισσότερο ή λιγότερο αποκλειστικά για το δικό-τους συμφέρον και για το συμφέρον των οικογενειών-τους, των οπαδών και των πελατών-τους. Οι μόνοι άλλοι που ωφελούνται από την κρατική ενέργεια είναι εκείνες οι ξένες εταιρείες που είναι εγκατεστημένες στη χώρα, και σ' ένα πολύ μικρότερο βαθμό ένας μικρός αριθμός ανθρώπων — μεταξύ του ντόπιου πληθυσμού — ο οποίος εργάζεται γι' αυτές τις εταιρείες. Σ' αυτήν την περίπτωση, καθένας — εκτός από τους ανθρώπους που συνεργάζονται με το Κράτος — χάνει και το κράτος είναι σχεδόν ολοκληρωτικά παρασιτικό.

Δυνατόν επίσης να υπάρχουν συνθετότερες περιπτώσεις στις οποίες το κράτος στρέφεται προς τον «κολεκτιβισμό», εθνικοποιεί ένα μεγάλο τμήμα των πηγών και της παραγωγικής δύναμης της χώρας, και χρησιμοποιεί την οικονομική δύναμη που έτσι απόκτησε, πρωταρχικά για τον πλουτισμό μιας νέας «Κρατικής αστικής τάξης». Οι πλούσιοι αυτής της «νέας τάξης» είναι πιθανόν να ξαναρχίσουν την ιδιωτική συσσώρευση και την ανάπτυξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων και τελικά να δημιουργήσουν μια αυθεντικά καπιταλιστική τάξη εκτός του Κράτους. Σ' αυτή την περίπτωση, είναι η πολιτική δύναμη η οποία παράγει την οικονομική δύναμη. Το «προτσές» είναι διαφορετικό από αυτό των κοινωνιών Σοβιετικού τύπου, αφού η ιδιωτική συσσώρευση και η ιδιωτική επιχείρηση δεν επιτρέπονται στους «κρατούντες». Το καπιταλιστικό κίνητρο μπλοκάρει ή περιορίζεται τόσο πολύ, ώστε να μην έχει μεγάλες συνέπειες επί του κράτους.

□

ΠΟ ΤΟΝ Α'

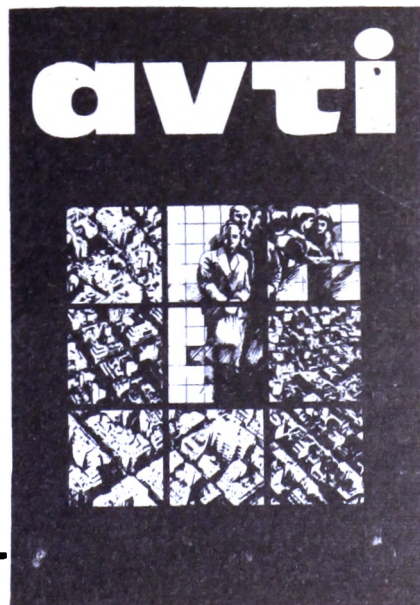

Από τον Α' ως τον ΙΓ' τόμο, πιστοί στην υπόσχεσή-μας για αποκαλυπτική πληροφόρηση, ενημέρωση γύρω απ' τα σύγχρονα ελληνικά και διεθνή προβλήματα, την καλλιτεχνική και πολιτιστική ζωή, την ιστορία και τη λογοτεχνία του τόπου-μας.

Σε δεκατρείς τόμους που έχουν ήδη καταγράψει το σφυγμό των γεγονότων της τελευταίας επταετίας και που τόλμησαν την «άλλη» πληροφόρηση.

Πέρα από εξαρτήσεις, πολιτικές δεσμεύσεις και κομματικές εντάξεις, το ΑΝΤΙ, σταθερά το αδέσμευτο πολιτικό περιοδικό της Αριστεράς.

ΣΤΟΝ ΙΓ' ΤΟΜΟ

Θάνατος «υπό τας φιλύρας»

Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συζητιέται η κατάργηση της θανατικής ποινής. Μα στην Ελλάδα, αν και πολιτογραφηθήκαμε πλέον Ευρωπαίοι, μια τέτοια συζήτηση γίνεται μόνο για να εκφράσουμε τη βαθιά μας πίστη σε όποιον συντηρητικό θεσμό διαθέτουμε.

Αυτό, άλλωστε, είναι φυσικό να συμβαίνει, αφού το εκτροφείο της ελληνικής δεξιάς, που ασκεί την εξουσία, δεν έχει αντιληφθεί πως έχει την ευθύνη της διαπαιδαγώγησης, αλλά αρκείται στη διεκπεραίωση των κοινωνικών προβλημάτων που προκύπτουν «διά του σωφρονισμού». Και όταν.... χρειάζεται, γιατί όχι, και δια της ακραίας μορφής-του, της θανατικής ποινής. Ο κ. Α. Μπουρνιάς, Ευρωβουλευτής της «Ν.Δ.», πολυμαθέστατος, όπως εμφανίστηκε, και γνώστης της γαλλικής κουλτούρας, άντλησε τα επιχειρήματά-του από τον Αλφόνσο Κάρ, αναφερόμενος στα όσα εκείνος λέει σχετικά: Όταν θα πάψουν να υπάρχουν δολοφόνοι, τότε θα μπορεί να καταργηθεί και η θανατική ποινή.

Όμως, δεν κάνει καν τον κόπο να αναφερθεί στον Βίκτωρα Ουγκώ και στις πρωτοποριακές για την εποχή-του — αλλά και για την δική-μας ακόμη — απόψεις-του γύρω από το θέμα. Ας ψάξει λίγο και θα βρεί από τότε έναν ένθερμο υποστηρικτή της κατάργησης της θανατικής ποινής. Ποινή που προσβάλλει την ανθρωπινή ύπαρξη και καταλύει το σεβασμό που πρέπει όλοι να νιώθουμε για τη ζωή.

«Υπό τας φιλύρας» Καρ, δια στόματος, όμως, Μπουρνιά, φανερώνεται η αυθεντική αιτιολόγηση της διατήρησης της θανατικής ποινής με μια αναφορά του Ευρωβουλευτή στην «τρομοκρατία» και τους τρομοκράτες.

Τρομοκρατείστε, ίνα μη τρομοκρατηθείτε.... η ιδεολογία του σύγχρονου ελληνικού κράτους της τρομοκρατορίσας δεξιάς, παρά τις διακηρύξεις και τα ευχολόγια.

Ο θάνατος σε «απ'ευθείας» μετάδοση ή πανταχού παρουσία της εικόνας

Απόπειρα δολοφονίας κατά Ρήγκαν. Μια κάμερα είναι εκεί και φιλμάρει όλη τη σκηνή en direct. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για περισσότερες κάμερες που διασταυρώνονται, για να εγγράψουν η μια στη φιλμική ταινία της άλλης, αυτό που μ' άφησε άναυδη σ' αυτή τη μικροταινία: την πανταχού παρουσία της εικόνας.

Το φαινόμενο δεν είναι καινούριο. Δολοφονία του Κένεντυ στο Ντάλας: κάποιος είναι εκεί και φιλμάρει en direct. Φόνος του Όσβαλντ στο δικαστήριο: κάποιος είναι εκεί και φιλμάρει en

direct. Ακόμα και το Houston Texas συμμετέχει σ' αυτό το βλέμμα, που μια κοινωνία ρίχνει πάνω-της, μέσα από τη μηχανή και μέσω της μηχανής.

Η εικόνα του θανάτου γοητεύει περισσότερο από τον ίδιο το θάνατο. Και πρόκειται για ΑΛΗΘΙΝΗ εικόνα (η απόδειξη: είναι τόσο κακο-γυρισμένη).

Το μυαλό-μου πάει σ' εκείνη τη σκηνή από τις «Μπανάνες» του Γούντνυ Άλλεν, όπου ο φόνος ενός αντάρτη επαναλαμβάνεται, ξαναρχίζει πολλές φορές για την αμερικανική τηλεόραση. Ή σ' εκείνη την εβραϊκή νεοϋρκέζικη ι-

● Στα περιοδικά που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των Ηπειρωτικών μελετών πρέπει να κατατάξουμε την «**Ηπειρωτική Εστία**» που εκδίδεται ανελλιπώς από το 1952. Εκδότης της «Εστίας» (που έχει βραβευθεί για το έργο-της απ' την Ακαδημία Αθηνών) είναι ο κ. Δημοσθένης Κόκκινος. Πέρα από ειδικές μελέτες, ιστορικού ή λαογραφικού χαρακτήρα, που συνδέονται με την Ηπειρο, ή «**Ηπειρωτική Εστία**», προσπαθεί να καλύψει και τη λογοτεχνική παραγωγή, ηπειρωτών κυρίως, που στεγάζονται στις στήλες-της.

● Πρόσφατη έκδοση στα Γιάννενα, επίσης, είναι εκείνη της «**Διώνης**», περιοδικό που διευθύνει ο Νίκος Μούλιας. Η «**Διώνη**» φιλοδοξεί να παρουσιάζει τις πνευματικές εκδηλώσεις και αναζητήσεις Γιαννιωτών δημιουργών σε όλους τους τομείς της πνευματικής παραγωγής.

● Τα εκατό χρόνια από την ίδρυσή-της γιορτάζει η **Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών**. Εκατό χρόνια δημιουργικής δουλειάς στην υπηρεσία της αρχαιολογίας, με διδακτικό, ερευνητικό και ανασκαφικό έργο. Το συμπόσιο που οργανώνεται με την ευκαιρία στη Γεννάδειο βιβλιοθήκη, άρχισε ήδη τις εργασίες-του, που τελειώνουν στις 20 Ιουνίου 1981.

● Στο προηγούμενο τεύχος, στο κείμενο για την ιστορία του φοιτητικού κινήματος στα Γιάννενα, παραλείφθηκαν η προσπάθεια για συναυλία του Γιάννη Μαρκόπουλου, με διοργανωτή τον Πανεπειρωτικό Σύλλογο φοιτητών, τον Μάρτη του 1973, η οποία απαγορεύθηκε από την Αστυνομία και συνελήφθησαν οι φοιτητές τότε Στεφ. Τζουμάκας και Βασ. Σιουμάλας.

Επίσης στο «**κίνημα των υπογραφών**» πρωτοστάτησαν οι φοιτητές: Οθωνάιος Στέλιος, Ρετούλη Α., Μελλίδης Στέλλα, Καραγιάννης Χρ., Βουτσινά Π., Κουρεμένος, Ράπτης Ν., Κυσόγλου Σήφης, Κοντακίδης Γ. κ.ά.

● Η Ένωση Συντακτών Περιοδικού Τύπου οργάνωσε μια ενδιαφέρουσα έκθεση, που αξίζει να δούμε όλοι: «**100 χρόνια Ελληνικού Περιοδικού**». «**Εσπερος**», «**Παναθήναια**», «**Εστία**», «**Πανδώρα**», «**Το Άστυ**», «**Εβδομάς**», «**Κλειώ**», «**Ελληνικά Γράμματα**», 150 συνολικά τίτλοι σπάνιων εντύπων, που καταγράφουν την ιστορία του τόπου-μας από το 1850 ως το 1950.

Η έκθεση πραγματοποιείται στο εκθετήριο της Ένωσης, Λυκούργου 1, 2ος όροφος, και θα διαρκέσει ως τις 26 Ιουνίου.

● Το σπίτι της Ισιδώρας Ντάνγκαν στον Αγ. Αρτέμιο (Κοπανά), μετατρέπεται σε θέατρο, που θα εγκαινιαστεί στο τέλος Ιουνίου από το θίασο «**Μάσκες**», με το έργο του Βυζάντιου, «**Σινάνης**» έργο άπαιχτο στον καιρό-του. Μία

πίστωση αποτελεί κοινοτικό. Δεν «επικοινωνούμε» πια, το τι έχασε τη θερμή-του εγκαρτητα.

Φιλμάρουμε όμως, φωτογραφίζουμε και βλέπουμε σαν το να μην ήξερε πια να βλέπει πραγματικότητα, παρά μόνο σα από την εικονογραφική-τη ναπαράσταση.

Η εικόνα ξεπερνάει το αντιμμενο. Ο θάνατος δεν είναι πτώμα. Είναι η κίνησή του πτωματος κάτω από το σοκ, τη μή της πτώσης.

Καταγραμμένο από την σση, απομνημονευμένο στη σχεια, αυτό που είδαμε υποχρνει — αν θέλουμε να το «επιυντάξουμε» —, να χρησιμςουμε το λόγο, τις λέξεις, μέσο επικοινωνίας άπειρα κωδικοποιημένο από την εικ. Αυτή η διαδικασία όμως δενόταν να αποτελεί πρόβλημα χρι τον 20ο αιώνα.

Ακόμα κι οι πρώτες θεατρσκηνές (αρχαίες ελληνικές γωδιές) στηρίζονταν σε μιοια διαδικασία. Δηγοούνται λαδη ο χορός ή τα πρόσωπα που έγινε, μάχη ή φόνος. Εαυτός

ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία, που στήνει συγχρόνως ένα θέατρο και μια παράσταση που πραγματοποιείται με την πρωτοβουλία του θιάσου «Μάσκες»: Έρση Βασιλικιώτη, (σκηνοθεσία), Ν. Λύτρας, Τ. Μποκαλάς, Γ. Σουλινάκης, Γ. Μελισσάρης, Στ. Γερομήτσου, Ελ. Γερασιμίδου, Αν. Χριστοφιλάκη.

• Μικρές βιβλιοθήκες που ξεπηδούν από πρωτοβουλίες των τοπικών συλλόγων, με λιγοστά οικονομικά μέσα, αξίζουν την ενίσχυσή-μας σε βιβλία, μια υλική υποστήριξη της σημαντικής προσπάθειας που καταβάλλεται από τους συγκεκριμένους φορείς για την πολιτιστική ανάπτυξη της

εριοχής-τους. Αυτή τη φορά μας δίνουν δύο ευθύνσεις, όπου μπορείτε να πείτε «έστω κι ένα βιβλίο, σε τίμημα της πνευματικής Γαλιλαίας, που έχει κατακλύσει από πολλούς την ελληνική

επαρχία», όπως οι ίδιοι μας γράφουν.

— Εκπολιτιστικός Επιμορφωτικός Σύλλογος Αγ. Ανδρέα, Αγ. Βαρβάρας, Αγ. Γερασίμου. Βασιλίας Κόλλιας, Γ. Ολυμπίου 51, Πάτρα.
— Εκπολιτιστική και Μορφωτική Κίνηση Δαφνιώτισσας, Ηλεία.

• Οι παλιότεροι θυμόμαστε την «Λέσχη του Βιβλίου», το βιβλιοπωλείο στη στοά της Όπερας, που είχε γίνει το στέκι της γενιάς των Λαμπράκηδων. Η χούντα το έκλεισε, το δήμευσε. Για χρόνια η βιτρίνα αυτή, όπου τόσες και τόσες ώρες είχαμε περάσει, μας πρόβαλε με τη θεά των αραδιασμένων παπουτσιών που στοιβάζονταν, χωρίς φυσικά να φταίνει σε τίποτα. Και νά που το «Θεμέλιο» ήταν γερό. Δεκατέσσερα χρόνια πέρασαν, και νάτο ξαναστήνει τη Λέσχη-μας, στη Σόλωνος 84. Με σχέδια για εκδηλώσεις, διαλέξεις και συναντήσεις, όπως παλιά.

Η Λέσχη, κάνει τα επίσημα εγκαίνιά-της την Τετάρτη 24 Ιουνίου, στις 8 το βράδυ.

• Στη Gallerie του Pub «Κούκκος», οδός Νικοπόλεως και Δουσμάνη 5, πλατεία Κολιάτσου, εκθέτει δουλειά-του ο ζωγράφος Χρήστος Πικριδάς μέχρι τις 17 Ιουλίου.

• Αν και δε μπορούμε να διαβάσουμε δανέζικα, με ιδιαίτερη χαρά φυλλομετρήσαμε το βιβλίο «Περιμένοντας. Μελέτες για τη νεοελληνική ιστορία». Η έκδοση

πραγματοποιήθηκε στην Κοπεγχάγη το 1980, με σκοπό να παρουσιάσει στο δανέζικο κοινό μερικές πλευρές της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Απευθύνεται στους Δανούς ιστορικούς, αλλά και σε μη ειδικούς αναγνώστες, προσπαθώντας να δώσει μια συγκεκριμένη ιδέα για τις πηγές και τα προβλήματα που υπάρχουν στο χώρο της σύγχρονης ελληνικής ιστοριογραφίας.

Περιλαμβάνει τρεις μελέτες που καλύπτουν τρεις, αντίστοιχα, κρίσιμες φάσεις της νεοελληνικής-μας ιστορίας.

1. Εργατικό κίνημα στην Ελλάδα, του L. Norgard.
2. Εθνική αντίσταση και απελευθέρωση, του L. Baerentjen.
3. Πολιτική του ΚΚΕ μετά τη Βάρκιζα και στάση των κομμουνιστών, όπως την παρουσιάζουν τα επίσημα ντοκουμέντα του κόμματος, μπροστά στο μονόπλευρο εμφύλιο της ελληνικής δεξιάς, του O.L. Smith.

Ένα ενδιαφέρον για τη νεοελληνική ιστορία, που δεν μπορεί παρά να προκύπτει από ένα γενικότερο ενδιαφέρον για τον τόπο-μας και τα προβλήματά-του, όταν μάλιστα προέρχεται απ' τους Σκανδιναβούς μακρινούς φίλους, είναι πραγματικά ένα ερέθισμα ευαίσθητο στις συνειδήσεις-μας. Το βιβλίο ξεκινά με τη μετάφραση του «Περιμένοντας τους βαρβάρους» και κλείνει με ένα ενδιαφέρον εικονογραφικό υλικό.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ» ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ:

Περιφερειακή ανάπτυξη και διαφύλαξη του πολιτιστικού προσώπου

Μεγάλη επιτυχία σημείωσε η εκδήλωση που οργάνωσε το ΑΝΤΙ στα Γιάννενα, με την ευκαιρία της έκδοσης του ειδικού τεύχους-αφιερώματος για την πόλη. Το Σάββατο, 6 Ιούνη, στην κατάμεστη αίθουσα του ΤΕΕ, συγκεντρώθηκαν άνθρωποι από όλες τις ηλικίες και κοινωνικές κατηγορίες της πόλης, για να συζητήσουν με τους εισηγητές το θέμα: «Περιφερειακή ανάπτυξη και διαφύλαξη του πολιτιστικού προσώπου».

Από τους εισηγητές που είχαν προσκληθεί παραβρέθηκαν και μίλησαν τελικά ο κ. Θύμιος Παπαγιάννης, αρχιτέκτων πολεοδόμος, η κ. Αλκη Κυριακίδου - Νέστορος, καθηγήτρια Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, ο κ. Στ. Παπαβρανούσης, Πρόεδρος του ΤΕΕ Ηπείρου. Τη συζήτηση συντόνισε ο Χρήστος Παπουτσάκης, εκδότης του ΑΝΤΙ.

Το θέμα παρουσίαζε ειδικότερο ενδιαφέρον, απ' τη στιγμή που τα Γιάννενα βρίσκονται σε ένα «σημείο χωρίς επιστροφή» ως προς τις σχετικές επιλογές. Αν δηλαδή δεν ληφθούν σύντομα οι κατάλληλες αποφάσεις και δεν συντονιστεί μια δέσμη αντίλογων μέτρων, η πολυποικίλη κληρονομιά της πόλης θα έχει οριστικά χαθεί, εκτός από ό,τι θα έχει περισωθεί από την ιδιωτική φροντίδα ή την τύχη.

Τη συζήτηση άνοιξε ο εκδότης του ΑΝΤΙ επισημαίνοντας ότι με την εκδήλωση αυτή το ΑΝΤΙ δεν αποσκοπεί να αναπαράγει το κλασικό μοντέλο σχέσεων που συνήθως ευθύνεται και για τα περισσότερα προβλήματα της περιφέρειας, ότι δηλαδή έρχονται οι «ειδικοί» από το «κέντρο» για να «φωτίσουν» ή και να «λύσουν» το πρόβλημα. Τόνισε ότι φιλοδο-

ζει την εικόνα, απ' τις πρώτες κιόλας σφαίρες, εκτοπίζοντας απ' αυτή και τον Ρήγκαν και τον σκοπευτή. Αυτή η μάζα που κινείται, πανικοβάλλεται, δρά: Νά το αληθινό σύμβολο της Αμερικής.

Έ, λοιπόν, όχι. Το σύμβολο, αν υπάρχει σύμβολο, είναι ο άνθρωπος που κρατά την κάμερα. Είναι αυτό το βλέμμα που τίποτα δεν το τρομάζει, αυτό το μάτι που ενσωματώνει την πραγματικότητα μέσω του φιλμ, αυτή η ψυχρότητα μπροστά στη βία, αυτή η δύναμη που κάνει την κάμερα όργανο του ανθρώπινου σώ-

ματος. Προέκταση των αισθησέων-του.

Είναι η φιλμαρισμένη πραγματικότητα, η κάμερα κολλημένη στο μάτι, ο θάνατος en direct.

Απόπειρα δολοφονίας κατά Ρήγκαν. Μια κάμερα είναι εκεί και φιλμάρει όλη τη σκηνή en direct. Περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη ταινία, αυτή η ταινία με κάνει να σκέφτομαι τις ταινίες. Αυτή η πανταχού παρουσία της εικόνας είναι συμβολική κάποιου πράγματος. Και ο λόγος πάνω στην εικόνα παραδοξολογία ή αναγκαιότητα.

Αλέκα Κορωναίου

ξία του ΑΝΤΙ είναι να συμβάλει στη γενίκευση ενός διαλόγου με στόχο την ενεργοποίηση των ιδίων των τοπικών φορέων γύρω από τα γενικά και ειδικά προβλήματα, που συνδέονται με τον αμφιλεγόμενο όρο της «ανάπτυξης».

Κατόπιν έλαβε το λόγο ο αρχιτέκτονας πολεοδόμος κ. Θ. Παπαγιάννης, ο οποίος ανάμεσα σε άλλα τόνισε:

Η ανάπτυξη δεν πρέπει να ειπωθεί με τα στενά πλαίσια της μεγιστοποίησης του παραγωγικού δυναμικού κάθε περιοχής. Πρέπει να κοιταχθεί ως μία ευρεία διαδικασία ωρίμανσης του ανθρώπινου στοιχείου, αξιοποίησης όλων των πόρων του συγκεκριμένου χώρου (γεωγραφικών, πολιτιστικών, παραδοσιακών, δημογραφικών, οικονομικών) και σύμμετρης εξέλιξης των διαφόρων τομέων της ανθρώπινης δραστηριότητας (κοινωνική σχέση και εξυπηρέτηση, παραγωγή, τέχνη, ψυχαγωγία και τόσες άλλες).

Στη θεωρία, η στενή οικονομική ανάπτυξη μπορεί να προγραμματιστεί κεντρικά και να υλοποιηθεί μέσα από αναλυτικά προγράμματα μιας συγκεντρωτικής εξουσίας. Η ευρεία όμως και γενική ανάπτυξη ενός τόπου, μιας περιοχής, πώς είναι δυνατό να προγραμματιστεί και να εφαρμοστεί από κάποιο κέντρο; Άσχετα με θεωρητικές τοποθετήσεις είναι προφανές ότι σύμμετρη ανάπτυξη χωρίς αποκέντρωση δεν μπορεί να υπάρξει. Γιατί μόνο οι κάτοικοι της κάθε περιοχής, εκφραζόμενοι είτε άμεσα, είτε μέσα από τους συλλογικούς-τους φορείς, (τοπική αυτοδιοίκηση, κοινωνικοί φορείς, εκπρόσωποι παραγωγικών τάξεων, σύλλογοι και σωματεία) μπορούν να κατευθύνουν τις διαδικασίες ανάπτυξης, να τις επανελέγχουν και να τις διορθώνουν σε συνεχή βάση, να τις προσαρμόζουν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, αλλά και στις λαϊκές προσδοκίες.

Πέρα από την αποφασιστική όμως σημασία στην επίτευξη των στόχων ανάπτυξης, η αποκέντρωση — με την ουσιαστική μετάθεση των μηχανισμών λήψης αποφάσεων προς τους κατοίκους κάθε περιοχής και στους τοπικούς φορείς-τους — έχει και άλλες σημαντικές επιπτώσεις. Πρώτο, μεταβάλλει τον πολίτη από αδρανή υφιστάμενο των διαδικασιών ανάπτυξης σε ενεργό πρωταγωνιστή-τους. Δεύτερο, με την ενθάρρυνση της λαϊκής συμμετοχής στα κοινά και σε συνεχή και άμεση τοπική βάση, καλλιεργεί μια παιδεία δημοκρατικής συμπεριφοράς και δράσης. Και τρίτο, με την ανοικτή σύγκρουση των συμφερόντων στον τοπικό χώρο, ξεκαθαρίζεται η δημόσια ζωή, εκτονώνονται μέσα από τις δημοκρατικές διαδικασίες οι αντιθέσεις.

Στη χώρα-μας η μονοπώληση των σημείων λήψης αποφάσεων για όλους τους τομείς από την πρωτεύουσα είναι το χαρακτηριστικό. Μόλις το 1979, η πολιτεία αντιμετώπισε για πρώτη φορά τα προβλήματα δομής του Ελληνικού χώρου και χάραξε κάποιες γραμμές χωροταξικής πολιτικής με το πρόγραμμα των ΚΕΠΑ. Από εκεί και έπειτα όμως, αρχίζουν οι παρεξηγήσεις, οι συγχύσεις, τα σφάλματα. Γιατί ανάπτυξη δεν σημαίνει αναγκαστικά αύξηση των ποσοτικών μεγεθών ενός οικισμού. Δεν σημαίνει ανάπτυξη μιας μεμονωμένης πόλης και δημιουργία «μικρών Αθηνών». Έτσι, αν μεν τα προγράμματα των ΚΕΠΑ τείνουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στην περιφέρεια, ξεκινώντας από κάποιες δυναμικές περιοχές του ελληνικού χώρου, πρέπει να τύχουν γενικής υποστήριξης. Αν όμως τα προγράμματα αυτά καταλήγουν στην υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριότητων και σε κάποια άλλα αστικά κέντρα, πέρα από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, με αποψίλωση των υπολοίπων περιοχών της επαρχίας, τότε πρέπει επίσης από όλους να καταδικαστούν.

Μόνο η συσπείρωση, κατέληξε ο κ. Θ. Παπαγιάννης, όλων των τοπικών δυνάμεων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των κοινωνικών φορέων, των συλλόγων και των πολιτών, μπορεί να δημιουργήσει τις δυνατότητες για τον έλεγχο του μοντέλου ανάπτυξης από τους κατοίκους, μιας και η εξουσία βρίσκεται στην Αθήνα. Το Πανεπιστήμιο της πόλης μπορεί να παίξει ένα σοβαρό και ιδιαίτερο ρόλο στη μελέτη των προβλημάτων της πόλης και στην εδραιωμένη προβολή των κοινών λύσεων. Φτάνει να αποκατασταθεί κλίμα εμπιστοσύνης και στενής συνεργασίας μεταξύ πόλης και Πανεπιστημίου, που είναι απαραίτητη και για τα δύο μέρη.

Αμέσως μετά ανέπτυξε τις θέσεις της η κ. Αλκη Κυριακίδου - Νέστορος, η οποία, ανάμεσα σε άλλα τόνισε:

Πριν 10-15 χρόνια η λύση σε όλα-μας τα προβλήματα ήταν η μαγική λέξη «ανάπτυξη». Πρόσφατα όμως η ανάπτυξη δεν εμφανίζεται πια ποτέ μοναχή-της ή τρέχουσα έκφραση είναι: «ανάπτυξη και περιβάλλον». Υπάρχει δηλαδή πρόβλημα, με δύο μάλιστα σκέλη: Έχει γίνει φανερό ότι η ανάπτυξη καταστρέφει τόσο το φυσικό, όσο και το πολιτιστικό περιβάλλον. Με άλλα λόγια, θέτει σε κίνδυνο την ίδια τη ζωή και τον τρόπο της ζωής-μας.

Πολύ πρόσφατα είδα να αντικαθίσταται ο όρος περιβάλλον με τον όρο κληρονομιά. Το πρόβλημα τίθεται τώρα ως «ανάπτυξη και κληρονομιά» — φυσική και πολιτιστική. Ο όρος κληρονομιά δηλώνει μια καινούργια διάστα-

ση του προβλήματος, την αλληλεγγύη που μόνη αυτή μπορεί να εξασφαλίζει την επιβίωση του πλανήτη-μας: «αλληλεγγύη των γενεών» και «αλληλεγγύη των ειδών» (με την έννοια των «ειδών» του Δαρβίνου).

Ο όρος «κληρονομιά» παραπέμπει στην έννοια ενός καινούργιου ανθρωπισμού, που δεν προβάλλει πια τον άνθρωπο σαν άτομο, ασύδοτο στην επιδίωξη του συμφερόντος-του, αλλά τον εντάσσει στην κοινωνία, και την κοινωνία την εντάσσει στη φύση και αυτή στο σύμπαν.

Το πρόβλημα είναι βέβαια η διατήρηση της κληρονομιάς και αν αυτή συμβιβάζεται με την πορεία της ανάπτυξης. Οι οικολόγοι απαντούν με τον τρόπο-τους, όσον αφορά την φυσική κληρονομιά.

Το πρόβλημα όμως της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι πιο πολύπλοκο. Και πρώτα, τι αξίζει να διατηρήσουμε; Στην ιστορική διαδικασία συνέχεια και αλλαγή συμβαδίζουν: άρα διατήρηση της κληρονομιάς δεν σημαίνει ασφαλώς να μεταβάλουμε το πολιτιστικό-μας περιβάλλον (από ή ιδεατό) σε μουσείο. Ο όρος παράδοση, που μας καταδυναστεύει, χρειάζεται προσεκτική ανάλυση. Ίσως ο όρος «ιστορικές μνήμες» να είναι προτιμότερος, γιατί μας ξεκαθαρίζει από την αρχή δύο πράγματα:

Πρώτα, την επιταχτική ανάγκη της διατήρησης της μνήμης — εφόσον η μνήμη είναι εξ ίσου απαραίτητη για την επιβίωση μιας κοινωνίας, όσο το ένστικτο για την επιβίωση ενός ζωικού είδους.

Δεύτερο, μας ξεκαθαρίζει τη φύση αυτής της μνήμης: «ιστορική» μνήμη, σημαίνει ότι ενσωματώνει συνεχώς την αλλαγή.

Ο κ. Παπαβρανούσης, πρόεδρος του ΤΕΕ Ηπείρου, που πήρε το λόγο αμέσως μετά, επισήμανε την ανάγκη ώστε το πρόβλημα της «ανάπτυξης» να αντιμετωπιστεί με ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια και να συναρτάται στενά με τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Τόνισε πως για την Ήπειρο εξακολουθούν να εκκρεμούν ορισμένα βασικά προβλήματα υποδομής, όπως είναι οι οδικές αρτηρίες που θα υπερβούν τα «φράγματα» του Πατραϊκού και της Πίνδου, που αποκλείουν, κατά κάποιο τρόπο την Ήπειρο από την υπόλοιπη χώρα. Τόνισε επίσης τον κίνδυνο που αντιπροσωπεύει η έννοια της «αντίπαλης πόλης», στο βαθμό που τα Γιάννενα των 150.000 κατοίκων θα είναι μια πόλη που θα αναπτυχθεί ασύμμετρα και χωρίς αντίληψη για τη μορφή αυτής της ανάπτυξης.

Ο κ. Παπαβρανούσης έθιξε επίσης το θέμα της ερήμωσης της υπαίθρου και της δημιουργίας κινήτρων, ώστε μικρότερα οικιστικά σύνολα από την πόλη των Ιωαννίνων να καταστούν πόλος έλ-

ξης όσων εξαναγκάστηκαν σε εξωτερική ή εσωτερική μεταναστεύση.

Μετά το τέλος των εισηγήσεων ακολούθησε ένας πλούσιος και γόνιμος διάλογος με παρεμβάσεις από το ακροατήριο. Αν και με κανένα τρόπο δεν υπήρξε μια κατάληξη σε «λύσεις» κοινά αποδεκτές, γνώρισμα της συζήτησης ήταν η προσέγγιση στη διάμρφωση των κριτηρίων για την αντιμετώπιση του τόσο σημαντικού και εν πολλοίς αδιερεύνητου ακόμα θέματος. Και ίσως αυτό υπήρξε το πιο πολύτιμο και σημαντικό:

Σημειώνουμε τις παρεμβάσεις του καθηγητή κ. Σωτήρη Δάκαρη, που έθεσε το πρόβλημα της παιδείας ως παράγοντα διαμόρφωσης μιας νέου τύπου πολιτιστικής συνείδησης, του κ. Αργυσίου, Παπαδοπούλου, της κ. Αρετής Κοκκίνου, του καθηγητή κ. Αντώνη Ζώη, που επισήμανε το γεγονός ότι έχουν καταστραφεί οι λειτουργίες που παράγουν τον πολιτισμό, των κ. Μ. Ματαίου, Π. Ευθυμίου, Μ. Σαντορινιού, Ε. Ευαγγελίδη, της κ. Σαντορινιού, του κ. Λούλη, της κ. Ελ. Παγκρατίου, του κ. Ζυγού, του δημοτικού συμβούλου Α. από λέκου Σόφη, του κ. Τόλη, της κ. Μαρίας Ηλίου.

Μέσα από τις αναπόφευκτες διαφορές, οξύτητες και αποκλίσεις των διάφορων τοποθετήσεων, μπορούσε κανείς να διακρίνει, ότι τα προβλήματα της ανάπτυξης έχουν πια συνδεθεί με το νόημα του τύπου πολιτισμού και της ποιότητας ζωής που θέλουμε να διαμορφώσουμε που επιχειρείται να μας επιβληθεί.

Και είναι ενδιαφέρον να μειωθεί πως στα Γιάννενα, η συζήτηση τείνει ήδη να λάβει πλατύ κοινωνικό χαρακτήρα καθώς διάφοροι κοινωνικοί φορείς της πόλης έχουν δραστηριοποιηθεί προς αυτή την κατεύθυνση, που μικρή συμβολή στην εκδήλωση της πρέπει να θεωρηθεί η εκδήλωση του ΑΝΤΙ.

ΡΕΠΟΡΤ

Για αναγνώστες του «ΑΝΤΙ» στα Γιάννενα

Επειδή πολλοί φίλοι-Γιαννιώτες ζητούν επίμονα με τηλεφωνήματα και γράμματα στο περιοδικό-μας, τεύχος το αφιερωμένο στα Γιάννενα, τους πληροφορούμε ότι θα το βρουν στο βιβλιοπωλείο «Δωδώνη» (28ης Οκτωβρίου 25) και στο βιβλιοπωλείο Θ. Κουμπλομά (28ης Οκτωβρίου 8).

Zeichnung: Ivo Cifari

Φίλιππος Δ.

Ορακονταειδής γράφει για την ποιητική συλλογή του Γιάννη Κοντού «Στη διάλεκτο της ερήμου» εκδόσεις «Κέδρος» Αθήνα 1980

Για τον αναγνώστη, η τελευταία ποιητική συλλογή του Γιάννη Κοντού κομίζει κάτι σπάνιο, όχι μοναδικό, στην πρόσφατη ποίηση, έτσι τουλάχιστον που αυτή μας δίνεται από τη λεγόμενη «γενιά του '70». Κομίζει την τιμιότητα, με την έννοια τα βιώματα του ποιητή, οι όποιες σκέψεις και ιδέες-του, διαγράφοντας το απαραίτητα αναγκαίο, διογκώνονται και αγκαλιάζουν, περικλείουν τον καθένα. Δεν είναι ο αναγνώστης που πνέει να βρει στο πρόσωπο του ποιητή όποια χαρακτηριστικά του δικού-του προσώπου μπορεί, αλλά είναι ο ποιητής που δίνει το πρόσωπο του αναγνώστη, το ανθρώπινο σημερινό πρότο, το κοινό στοιχείο όλων. Ο ποιητής, λοιπόν, μοιάζει να μην λέει εκείνα που θέλει να αλλά εκείνα που πρέπει τουλάχιστον να πει, εφ' όσον η πραγματικότητα τα επιβάλλει.

Αυτή είναι μια αντικειμενικότητα, υπάρχει και μια άλλη, θα την χαρακτηρίζαμε λογική. Πάει να πει ότι ο ποιητής δεν νιώθει σωρηδόν την πραγματικότητα, αλλά με μια απόλυτη κή σειρά, έτσι που να την κάναγκαστικά ορατή, μη αμφισβητούμενη, και, τελικά αντικειμενική. Στην πορεία, οι φάσεις και όλες οι αποφαιτικές, δεν αποτελούν κόμπους, συμπεράσματα, για να βγάλει ο αναγνώστης το δικό-του τελεσίδικο συμπέρασμα. Σε ποιο βαθμό βοηθάει από την τεχνική του στίχου, οικονομία των ποιημάτων είναι ένα άλλο ζήτημα, που θυμολύει να αφήσω στην άκρη, επειδή πιστεύω πως να υποχρεωτικό ν' αναλυθεί τη στιγμή, εφ' όσον πρώτα άλλα σημεία.

Η συλλογή «Στη διάλεκτο της ερήμου» απαρτίζεται από τρεις ενότητες («Αποξηραντικά έργα»,

«Το ρήγμα», «Στη διάλεκτο της ερήμου»). Η πρώτη ενότητα είναι η περιγραφή του περιβάλλοντος, αποξηραμένου, στεγνού κι έτοιμου να καταστραφεί. Εδώ ο ποιητής μοιάζει απών. Οι εμπειρίες-του, αφορμές μάλλον παρά παραδείγματα, στέκουν σε κάποιο παρασκήνιο κι είναι προφάσεις για τη χαρτογράφηση του περιβάλλοντος χώρου. Δεν έχουμε, συνεπώς, μια απ' ευθείας ποίηση, αλλά μιαν αποστακτική ποίηση, σα συνέπεια της επιβολής του περιβάλλοντος πάνω στον ποιητή.

Μέσα σ' αυτή την αποξήρανση (κι όχι ξήρανση, πράγμα που σημαίνει ότι κατά τρόπο τεχνητό αφαιρέθηκε το νερό, το κύριο στοιχείο της ζωής) έρχεται και ξανάρχεται, ό,τι μπορεί να θυμίσει τη ζωή: θάλασσα, βροχή, κυματισμός, κύματα, αλλά και πνιγμός (πνιγμονή), εξαέρωση, πολτός, υγροποίηση. Σαν ο ποιητής ν' αφήνει κάποιο περιθώριο, σαν μέσα στις διαπιστώσεις-του, σκοτεινές και δίχως σωτηρία, να υπάρχει κόκκος αισιοδοξίας. Η καταστροφή, μοιάζει να λέει, είναι παρούσα, συντελείται μέρα με τη μέρα και στιγμή με στιγμή, αλλά υπάρχει η αγάπη για τη ζωή, ο πόθος της ζωής, η κραυγή του ανθρώπου να ζήσει (κι όχι να επιζήσει). Οι τελευταίοι στίχοι του τελευταίου ποιήματος αυτής της ενότητας είναι:

Το παρόν εξαερώνεται.

Ο κόσμος υγροποιείται.

Το ποίημα είναι η μόνη πραγματικότητα

κι οι λύκοι τρέχουν στους δρόμους

για κρέας

Πιστεύω πως η λέξη *ποίημα* εδώ είναι το έργο (σαν απόδειξη ζωής), η αντίσταση (σαν τελευταία πράξη ζωής, αλλά σαν πρώτη απόδειξη αυτοσεβασμού), η θέση (μπροστά στην τεχνητή αποξήρανση, που είναι η αντίθεση) και στο τέλος-τέλος η δικαίωση της ύπαρξης ενός ανθρώπου, που λέγεται ποιητής.

Στάθηκα σ' αυτή τη λέξη, γιατί η δεύτερη ενότητα αφορά τον ίδιο τον ποιητή, αυτόν δηλαδή που κατέγραψε και προσδιόρισε το περιβάλλον. Ο Γιάννης Κοντός την τιτλοφορεί «Το ρήγμα», σωστά κατά τη γνώμη-μου, γιατί η θέση του ποιητή δεν είναι να βρίσκεται *σε ρήξη* με το περιβάλλον-του, θέση ολότελα αρνητική και κατά συνέπεια μη αντικειμενική, αλλά να τον χωρίζει από το περιβάλλον κάποιο *αντικειμενικό ρήγμα*, που το περιβάλλον δε μπορεί να δρασκειλίζει, αλλά και που δίνει την απαιτούμενη απόσταση στον ποιητή για να εξετάσει το περιβάλλον, όσο και για να παρουσιάσει τον εαυτό-του, κρατώντας-τον εκείθεν. Έτσι, ο ποιητής θα πει τις εμπειρίες-του, τις εξηγήσεις-του, τις αναλύσεις-του, τις επιδιώξεις-

του. Το κυριότερο, θα πει τα κυοφορούμενα εντός-του:

Αγκαλιάζω το σώμα-σου
και περιμένω να γεννήσεις
τη μεγάλη πέτρα (σελ.30).

Σπάει την πέτρα και βγαίνει
το μάτι του ποιητή (σελ.39)

Φράζοντας τη μύτη
καταδύομαι στη ζωή (σελ.41)

Παρατηρώ πως αυτές οι θέσεις, που αποτελούν συνέπειες της αποξήρανσης, οδηγούν πάλι στη ζωή. Όποια κι αν είναι αυτή η ζωή, όσο βρωμερή κι αν είναι *συνεπεία της αποξήρανσης*, υπάρχει βάθος και νερό για να καταδυθεί κανείς και να τη βρει και να την απολαύσει. Μπορεί η πέτρα να είναι μια νεκρή κύηση, αλλά είναι σαν ο Κρόνος να έχει αφήσει ελεύθερες όλες τις δυνατότητες γέννησης θεών. Το ρήγμα, εκείθεν του οποίου στέκει ο ποιητής, έχει όλες τις πιθανότητες μιας άλλης, νέας θεογονίας. Δε δίνω σε αυτή τη λέξη υπερβατικό χαρακτήρα, αλλά την έννοια ότι ο άνθρωπος, σαν άλλος τιμωρός θεός, θα έρθει να διαλύσει και να καταστρέψει αυτό το κρόναιο, στεγνό περιβάλλον. Κι η ενότητα αυτή καταλήγει:

Μόνο ένα άλογο αλαφιασμένο
πετιέται αχνίζοντας από τα μάτια-σου.

Ερμηνεύω ότι στην αναμονή (τη φυσιολογική) μιας γέννησης που (φυσιολογικά) είναι πέτρα, πετιέται ξαφνικά (κι εξίσου φυσιολογικά), ένα άλογο *αλαφιασμένο*. Το αλαφιασμένο είναι ξεχείλισμα ζωτικότητας, είναι νεότητα, είναι μέλλον, είναι βεβαιότητα ότι το ποίημα (σαν έργο, αντίσταση, θέση) φτιάχνεται κι ότι μέσα σε αυτούς τους δύο κόσμους υπάρχει, φρέσκος - φρέσκος («αχνίζοντας») ένας λόγος. Μπορεί να είναι διάλεκτος της ερήμου, αλλά είναι τελικά *γόνιμος λόγος*.

Η τρίτη ενότητα είναι αυτός ακριβώς ο γόνιμος λόγος: ο έρωτας, σαν ανταλλαγή, σα μίλημα της σάρκας. Στην έρημο «περιβάλλον / ρήγμα», υπάρχει βέβαιη αυτή η διάλεκτος και τα πράγματα εκφράζονται *σε αυτή τη διάλεκτο*. Ίσως δεν είναι λέξεις:

Η λαστιχένια-σου φωνή
χτυπάει από τοίχο σε τοίχο,
ίσως δεν είναι παρά κώδικες, σημάτα:

Τα δόντια-σου με τα τραγουδάκια
του συρμού που λέγαμε αγκαλιά.
Είναι, όμως, κυρίως μια απαντοχή, μια χρεωπίστωση, μια ενίσχυση της βεβαιότητας, μια επικοινωνία.

Με περιμένουν μεγάλοι έρωτες
πλατύφυλλοι

με περιμένουν μεγάλες σιωπές.
Είναι, οπωσδήποτε, μια γονιμότητα:

Κοιμάσαι με στόμα γεμάτο
μυστικά και βροχές.

Ο έρωτας έρχεται να βρέξει τ' αποξηραμένα μέρη και να τα γονιμοποιήσει με τα μυστικά-του. Ο ποιητής δεν αφήνεται στην απελπισία, δεν πνίγεται από τις ανησυχίες-του. Ανάβει τα φώτα κι ενώνει τα κορμιά (δε θεωρώ, λοιπόν, τυχαία ή «αισθητική» την εικονογράφηση του Δ. Μυταρά γι' αυτή τη συλλογή). Και για να μην υπάρχει αμφιβολία για το μήνυμα του ποιητή, το τελευταίο ποίημα της ενότητας και της συλλογής έχει τίτλο: «*Η ΜΑΡΙΑ ΜΟΥ ΛΕΕΙ: όλο για καταστροφές μιλάς*».

Κι εδώ πρέπει να τονίσουμε πως σ' ετούτη τη συλλογή του Γιάννη Κοντού, υπάρχουν δύο λογιών ποιήματα: τα ποιήματα καθαυτά και οι τίτλοι των ποιημάτων, που είναι ξεχωριστά ποιήματα, συγκλίνουσες γραμμές με τη δική-τους χάρη.

Μη νομίσει ο αναγνώστης πως αυτά είναι τερτίπια, παιχνίδια, αιωρήσεις και φαντασμαγορίες. Κρίνω πως η ποίηση αυτή είναι κοσμοπολιτική (με την έννοια του καθολικού, του παγκόσμιου), αλλά και καίρια ρεαλιστικά ελληνική. Το περιβάλλον, ο ποιητής, η γονιμότητα σαν τάση και σα σωτηρία, δεν είναι το όποιο περιβάλλον, ο όποιος ποιητής, η όποια γονιμότητα. Για να μην υπάρχει παρεξήγηση και για να μη φανεί αυτή η ποίηση σαν κοσμοπολιτική (με την έννοια του δίχως ρίζες κατασκευάσματος), ο Γιάννης Κοντός έχει στερεώσει πέντε ποιήματα σα σημαδούρες, κάτω από τον ίδιο τίτλο (Ιστορικό, I, II, III, IV και στη σελ. 66), που συνδέονται με τη σειρά-τους με άλλα (π.χ. Παραμονές πολέμου, Το λήμμα «αντάρτης» κλπ.). Η Ιστορία του τόπου-μας, από το 1940 μέχρι σήμερα, είναι λοιπόν παρούσα. Γύρω απ' αυτήν πλέκεται το έργο, όχι σαν αποκύημα φαντασίας, αλλά σα συμπύκνωση της δικής-μας πραγματικότητας.

Όλ' αυτά αποτελούν μια συνοπτική παρουσίαση μάλλον, παρά μια ανάλυση, όχι για να πιαστεί ο αναγνώστης από εδώ και ν' αφαιρεθεί, αλλά για να έρθει στο φως η πολυσημαντότητα του έργου, η δομή κι η λογική-της και να στηριχθεί η κατάφαση πως αποτελεί κλειδί, αιχμή στη σημερινή-μας ποίηση. Η κριτική θα έρθει αργότερα, και δε θα περάσει απαρατήρητη η αξία στίχων σαν αυτούς, που νομίζω ότι ρίχνουν φωτιά στο καμίνι ενός νέου ανθρωπιστικού πιστεύω, με τον άνθρωπο στοιχείο του περιβάλλοντος ισότιμο, διόλου κυρίαρχο κι αρπακτικό:

- *Χρειάζονται απαλές κινήσεις*
όταν αποφασίσεις να ξεχωρίσεις
τη ζωή-σου από τους άλλους -
στη μέση περίπου του έργου, κέντρο του «ρήγματος», αλλά και διέξοδος. Ο Γιάννης Κοντός έγραψε στην ουσία ένα έργο ηθικό.

Ο παράνομος Τύπος στην Πολωνία

του Ν. Βάλντεμαρ

Μέχρι το 1972, χρονιά που ταξίδεψα για πρώτη φορά στην Ιταλία, δεν είχα καθόλου ασχοληθεί με την πολιτική, όπως άλλωστε όλοι οι νέοι στην Πολωνία. Είχαμε μια μοναδική πηγή πληροφόρησης κι αυτό δημιουργούσε προβλήματα. Το '68 η συμμετοχή μου στους φοιτητικούς αγώνες ήταν καθαρά παρορμητική. Το '70 οι διανοούμενοι δεν κινήθηκαν, η καταπίεση ήταν πολύ ισχυρή. Για την πολιτική άρχισα να ενδιαφέρονμαι στην Ιταλία, όταν βρέθηκα ανάμεσα σε κόσμο της αριστεράς. Στην Πολωνία ήταν σαν να βρισκόμουν μέσα σ' ένα κλειστό κουτί. Φτάνουμε έτσι στα 1976, στις 25 Ιουνίου αρχίζουν τα γεγονότα του Ράντομ και του Ούρσουλ κι εγώ ξαναβρίσκομαι στην Ιταλία, γεμάτος οργή για όσα συνέβαιναν στην Πολωνία. Την ίδια χρονιά ήρθαν στην Πολωνία μερικοί ιταλοί φίλοι και με ρώτησαν τι ήταν το ΚΟΡ. Απαντώ μια ανοησία, χωρίς καμιά σημασία. Λίγο καιρό αργότερα φτάνει στα χέρια μου το πρώτο βιβλίο που είχε τυπώσει η ΝΟΛΑ, το βιβλίο του Καζίμιερ Μπράντς «Μη πραγματικότητα». Μετά δυο μέρες δούλεψα για τη ΝΟΛΑ. Ξανάρχισα να σκέφτομαι. Μαζί με τη γυναίκα μου μπαίνουμε λοιπόν σ' αυτή την ομάδα, που γνώριζε κάποια πράγματα και ήθελε ν' αλλάξει την κατάσταση.

Στο Πανεπιστήμιό μου άρχισαν μερικά μαθήματα Ιστορίας, για την περίοδο '45 - '56, κάπως έβγαине η αλήθεια, η πραγματική ιστορία.

Μέχρι τότε δεν ήξερα τίποτε για τα γκούλακ, δεν ήξερα τίποτε για τις αστυνομικές διώξεις κατά των πολωνών παρτιζάνων στον πόλεμο (τριακόσιες χιλιάδες άτομα). Έμαθα τα πραγματικά γεγονότα της πολωνικής ιστορίας

σε ηλικία 26 ετών. Και δεν ήμουν ανόητος, είχα διαβάσει εκατοντάδες βιβλία, αλλά δεν ήξερα την ιστορία της χώρας μου. Γιατί; Ο κόσμος που ήξερε είτε είχε εξοντωθεί είτε δεν μιλούσε από φόβο, μπορούσαν με το τίποτε να σε χάσουν στη φυλακή ή να χάσεις τη δουλειά σου. Όπου κυβερνά ο φόβος, οι άνθρωποι δεν μπορούν να θέτουν στους εαυτούς τους σκοπό. Αλλά όταν καταφέρουν να μάθουν, κάτι αλλάζει σίγουρα.

Έτσι προσπάθησα να είμαι πληροφόρημένος με όλους τους δυνατούς τρόπους, κάτι που μετά το '76 ήταν πιο εύκολο. Όχι γιατί έλειπε ο φόβος, αλλά γιατί η οργή ήταν πιο ισχυρή, κυρίως ανάμεσα στους διανοούμενους. Άρχισα λοιπόν να διαβάζω και προσπάθησα να κάνω κάτι. Την ίδια περίοδο έπιασα σαν δημοσιογράφος δουλειά σε μια φοιτητική εφημερίδα. Μέσα σ' ένα χρόνο είχα κάνει αυτό που λένε λαμπρή καριέρα, αλλά κατάλαβα ταυτόχρονα πως αν θέλεις να κάνεις κάτι άλλο, ν' αλλάξεις ακόμη και δευτερεύοντα πράγματα, τις αρπάζεις. Έμαθα πως απαγορευόταν να γράψω ότι η έλλειψη σιδηροδρομικών βαγονιών οφειλόταν στο γεγονός πως η παραγωγή βαγονιών των εργοστασίων μας πήγαινε κατά 99% στην ΕΣΣΔ. Έπρεπε να γράφω πως μας έλειπαν τα ανταλλακτικά. Μια φορά έκανα ένα ρεπορτάζ για ένα εργοστάσιο, έγραψα για την κακή ποιότητα των προϊόντων, αλλά μου το λογοκρίναν. Τότε αποφάσισα να πάψω να κάνω το δημοσιογράφο. Τα ίδια συνέβησαν και σε πολλούς άλλους, είναι μιά πορεία κοινή για αρκετούς απ' αυτούς που έφτασαν στην αντιπολίτευση.

Ήμουν διανοούμενος κι έτσι άρχισα να δουλεύω στη ΝΟΛΑ.

Μέσω του Χογιέτσκι άρχισα να διαβάζω τον παράνομο Τύπο. Αυτό σημαίνει βέβαια ότι υποβάλλεται κανείς σε έρευνες, κλπ. Στη ΝΟΛΑ υπάρχουν μερικοί που δουλεύουν ανοιχτά, με όνομα, διεύθυνση, κλπ., αλλά η υπόλοιπη είναι παράνομη δουλειά. Για να μπορούμε να προχωρήσουμε, ένα μέρος από μας πρέπει να είναι άγνωστο στην αστυνομία. Για να επιζηήσουμε σαν έθνος πρέπει να εγγυηθούμε τη δυνατότητα της γνώσης. Μετά το διαμελισμό της Πολωνίας, αυτό που μας επέτρεψε να επιζηήσουμε ήταν η κουλτούρα, το θέατρο και η λογοτεχνία. Δεν υπήρχε σχολείο, αλλά υπήρχε το θέατρο, η κουλτούρα της εμιγκράσις.

Δεν μπορούσαμε να χρησιμοποιούμε τη γλώσσα μας, αλλά υπήρχε πάντα ένα πολωνικό θέατρο στη Βαρσοβία. Η λογοτεχνία φημώθηκε, οι μεγάλοι δεν μπορούσαν να δημοσιεύσουν. Παντού λογοκρισία. Υπήρχαν κατάλογοι με απαγορευμένα έργα και συγγραφείς.

Γι' αυτό ο ρόλος του ΚΟΡ και της ΝΟΛΑ στάθηκε πολύ σημαντικός. Η παράνομη εκδοτική δουλειά στην Πολωνία είναι διαφορετική από της Ρωσίας ή της Τσεχοσλοβακίας. Στη Ρωσία βγάζουν πέντε - δέκα αντιγραφα ενός κειμένου και το γυρνάνε από χέρι σε χέρι, μέχρι που να μη διαβάζεται, ή οργανώνουν συναντήσεις και τα διαβάζουν. Στην Τσεχοσλοβακία, πάλι, φτάνουν στα 100 αντιγραφα. Η δική μας, αντίθετα, είναι μια μαζική παράνομη δουλειά, μια μοναδική εμπειρία στον κόσμο. Η ΝΟΛΑ κάνει τις εκδόσεις για την πολωνική κοινωνία, όχι για την αντιπολίτευση. Μετά την εμφάνιση των πρώτων εκδόσεων ξέσπασε ένα γιγάντιο κύμα ερευνών, προκλήσεων, κλπ. Η αστυνομία εξαπολύθηκε, κάθε δύο μέρες έρευνα, δεν έβρισκαν τίποτε, αλλά στα κάνανε όλα άνω κάτω. Συλλαμβάνανε για 48 ώρες εκατοντάδες άτομα σ' όλη την Πολωνία. Περιορισμός υπήρχε μόνο από την έλλειψη χώρου στα κελιά. Πλήθυναν οι προκλήσεις, όπως λχ. η απόπειρα κατά του μνημείου του Λένιν στη Νόβα Χούτα, που βρήκε την άλλη μέρα ολοκληρη την πολωνική αντιπολίτευση στη φυλακή. Φαντάσου ότι στις προκατασκευασμένες ψευδομαρτυρίες, από λάθος βάλανε ημερομηνία μια μέρα πριν την έκρηξη. Αλλά κι όποιος έστελνε γράμματα υπέρ των συλληφθέντων μπορούσε να χάσει τη δουλειά του.

Το περιοδικό Ζάπις (2.000 αντίτυπα) δημιουργήθηκε για να δημοσιεύει όσα έκοβε η λογοκρισία. (Ζάπις σημαίνει χωρίς λογοκρισία). Μετά δύο μήνες η ΝΟΛΑ είχε αρχίσει να λειτουργεί σαν κανονικός εκδοτικός οίκος, οι συγγραφείς έστελναν απευθείας τα κείμενά τους, άρχισαν

να γράφουν για λογαριασμό της. Αλλά ο ολοκληρωτισμός είναι πιο σύνθετος, οι επεμβάσεις του δεν αφορούν μόνο την υλική ζωή, σημαδεύει βαθιά και την πνευματική ζωή. Από δώ γεννιέται η αυτολογοκρισία. Όλοι ήταν συνηθισμένοι να γράφουν αυτολογοκρινόμενοι. Όταν ιδρύθηκε η ΝΟΛΑ υπήρχε η σκέψη να μούν οι βάσεις για την μελλοντική ανάπτυξη της διανοήσης στην Πολωνία, αλλά σε λιγότερο από ένα χρόνο είχαμε μια πραγματική έκρηξη καλών συγγραφέων. Ίσως βοήθησε και το γεγονός ότι υπάρχει ακόμη η γενιά που θυμάται τη ζωή χωρίς τους φραγμούς που γνωρίσαμε εμείς. Γι' αυτό καταφέραμε να ξαναρχίσουμε γρήγορα μια ελεύθερη διανοητική ζωή. (Στη Σοβιετική Ένωση θα πρέπει να γυρίσουν στον περασμένο αιώνα, γι' αυτούς είναι πιο δύσκολο). Η επαφή με το παρελθόν μας δεν διακόπηκε επίσης χάρη στη λογοτεχνία της εμιγκράσις, των πολωνών του εξωτερικού. Ο Γκομπρόβιτς και ο άλλοι μεγάλοι έχουν συνεχιστεί που εκδίδονται από τη ΝΟΛΑ. Η ΝΟΛΑ αποτελεί επίσης και τη γέφυρα ανάμεσα στην Πολωνία και την παγκόσμια λογοτεχνία που απογορεύεται από την επίσημη λογοκρισία: Σίνγκερ, Κούντινσκι, Μπρόντσκι, Γκράς.

Στη ΝΟΛΑ δουλεύουν κυρίως άνθρωποι γύρω στα τριάντα, γενιά του '68, που έχει γεννηθεί στη σοσιαλιστική Πολωνία. Πάρχουν, ανάμεσα στους ιδρυτές, πολλοί επιστήμονες: ο Χογιέτσκι είναι χημικός κι ο Λιτβίνσκι μαθηματικός. Στην πολωνική ιντελιγκέντσια οι επιστήμονες κι οι λογοτέχνες συμβαδίζουν. Όλοι σχεδόν μπορούσαν να κάνουν καριέρα, αλλά διάλεξαν το πιο δύσκολο δρόμο. Ο Χογιέτσκι έχει συλληφθεί πάνω από πενήντα φορές, έχει υποστεί τριάντα έρευνες μέσα σε δύο χρόνια και έχει δεχτεί απειλές εκατοντάδες φορές.

Στη φυλακή κατέβηκε σε περγία πείνας ενάμισι μήνα. Αναγνώστες της ΝΟΛΑ είναι το πλείστον διανοούμενοι, εκτός απ' όσους διαβάζουν το Ρομπινίκ (το προηγούμενο καλοκαίρι κυκλοφόρησε σε εβδομήντα χιλιάδες φύλλα), που όμως δεν είναι ΝΟΛΑ. Τώρα η ΝΟΛΑ είναι η μόνη που κάνει μια μεγάλη πρωτοβουλία. Μεγάλο μέρος της παραγωγής της θα πάει στους εργάτες, με κυρίως της «Αλληλεγγύης», που οργανώνει βιβλιοθήκες στα μετεργαστήρια εργοστάσια. Η σύνδεση των διανοούμενων και εργατών είναι πολύ πρόσφατη, ανάγεται με στο '76. Κι αυτό γιατί το κοινό τους χώριζε πάντοτε. Το '68 εργατικά συνθήματα ήταν «Συγγραφείς στην πένα-σας», «Φοιτητές στη μελέτη-σας», «Εργάτες στο Ισραήλ» και «Εργάτες δουλειά-σας». Αντίθετα το περάσαμε σε μια κατάσταση κοινωνικής ολοκλήρωσης.

ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΚΔΟΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΩΝΟΥΣ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΥΣ-ΤΟΥΣ

Η μετάφραση και δημοσίευση του κειμένου του πολωνού διανοού-μενου Ν. Βάλντεμαρ «Ο παράνομος Τύπος στην Πολωνία», δεν απο-τελεί για μας μια τυπική πράξη συμπαράστασης σ' αυτούς που πασχί-ζουν σήμερα στην Πολωνία να «εγγυηθούν τη δυνατότητα της γνώ-σης».

Είναι μια ενεργητική διαμαρτυρία ενάντια σ' αυτούς που ποτέ-τους δεν αγωνίστηκαν για το δικαίωμα του να σκέφτεται και να δρά ο άλ-λος διαφορετικά. Δικαίωμα για το οποίο οι πολιτικοποιημένοι έλλη-νες εκδότες και συγγραφείς πάλεψαν, κυνηγήθηκαν και σε σημαντι-κό βαθμό κατάχτησαν, στα χρόνια της δικτατορίας και για το οποίο παλεύουν και σήμερα ενάντια στην εκ των υστέρων κατασταλτική λογοκρισία.

Μας πιάνει πραγματική απελπισία να σκεφτόμαστε ότι αυτοί που πάλεψαν για την έξοδο από τον «ελεύθερο καπιταλιστικό παράδεισο» βρίσκονται σ' ένα αφόρητο αδιέξοδο, οπισθοδρομικότερο στον τομέα της κυκλοφορίας των ιδεών, από αυτό που οι ίδιοι ανάτρεψαν.

Και η απελπισία-μας γίνεται οργή, όταν σκεφτόμαστε ότι στις κοι-νωνίες της επαγγελλόμενης λαϊκής κυριαρχίας πολλά βιβλία αρκε-τών από εμάς θα ήταν παράνομα ή δεν θα κυκλοφορούσαν καθόλου.

Είναι αυτή η πραγματικότητα που μας κάνει σκεπτικούς και δυνα-μώνει την αποφασιστικότητα-μας να πυκνώσουμε τις διαμαρτυρίες-μας και έμπρακτα να εκδηλώσουμε την αλληλεγγύη-μας στους ανα-τολικοευρωπαίους συναδέλφους-μας, μελετώντας, εκδίδοντας και διαδίδοντας αυτά που η προληπτική λογοκρισία στην πατρίδα-τους α-παγορεύει.

Κατανοούμε ότι τέτοιες καταθλιπτικές πραγματικότητες δεν ανα-τρέπονται με ενέργειες σαν αυτή. «Μα οι διάφοροι δυνάστες θα πάτα-γαν πιο στερεά δίχως τέτοιες πράξεις». Σε αυτό ελπίζουμε.

Αθήνα 18 Μάη 1981

Ακολουθούν οι υπογραφές των εκδοτικών οίκων:

«Αιόκερως», «Αίολος», «Ανδρομέδα», «Βέγας», «Γράμματα», «Διάλογος», «Δωδώνη», «Εκδοτική Ομάδα Εργασία», «Ελεύθερος Τύπος», «Εξάντας», «Επικαιρότητα», «Επίκουρος», «Θεμέλιο», «Ιστορικές Εκδόσεις», «Κάλβος», «Νεφέλη», «Οδυσσεύς», «Πορεία», «Στοχαστής», «Τεκμήριο», «Τολίδη», «Υποδομή», «Ψυλόν».

Η τυπογραφική δουλειά είναι τη NOWA μια διαρκής προ-αίτια. Δεν υπάρχει χαρτί, δεν ορεί ν' αγοράσει κανείς πολύ-φο, δεν υπάρχει μελάνι. Ως 70 οι γραφομηχανές ήταν ό-δηλωμένες στην αστυνομία. Σήμερα ακόμη είναι η προτι-μή-τους, τις κατάσχουν κατά έρευνες.

Είπουν τα αναγκαία και είναι κολες οι μεταφορές. Πάντως τράζ φτάνει από 1.000 μέχρι 1.000 αντίτυπα. Ο μέσος όρος συνήθως 3.000. Κάθε βιβλίο αζεται από περισσότερα ά-ι, περνάει τουλάχιστον από χέρια. Το κόστος είναι βέ-υψηλό, αν συγκριθεί με τις ικές εκδόσεις. Το Ζάπικ λχ. ρίζει 200 ζλότι.

α από τα πιο πρόσφατα βι-που δημοσιεύσαμε είναι μια γγή από άρθρα της Πράβ-του '39, όταν η ναζιστική νία και η Ρωσία του Στάλιν ζαν στα δύο την Πολωνία. ε μέρα μοιράσαμε στους ες όλων των Γυμνασίων αρσοβίας προκηρύξεις και βιβλιαράκια της NOWA.

Το χαρτί που χρησιμοποιούμε εί-ναι το χειρότερο και οι τεχνικές-μας τρείς: πολύγραφος, πιεστή-ριο, όφσετ. Βέβαια στην Πολω-νία δεν πουλιώνται στην αγορά πολύγραφοι. Αυτοί που έχουμε εί-ναι αγορασμένοι στη Δύση, ακό-μη και τ' ανταλλακτικά και τα μελάνια. Φυσικά όλα με δολά-ρια, πράγμα που σημαίνει ότι κο-στίζουν πολύ και κανείς δεν μας εγγυάται ότι δεν θα μας τους κα-τάσχουν στα σύνορα. Κάθε κα-τάσχεση είναι για μας χτύπημα, γιατί τινάζονται στον αέρα τα σχέδιά-μας, πράγμα που ισχύει κι όταν μας λείπει κάποιο ανταλ-λακτικό. Οι καλύτεροι πολύγρα-φοι τυπώνουν συνήθως εκατό χι-λιάδες κόπιες το χρόνο, κι εμείς φτάνουμε αυτό τον αριθμό μέσα σε δυο μέρες. Μ' αυτή την παρα-γωγή χαλάνε γρήγορα. Για να τους κάνουμε να λειτουργήσουν καταφέρνουμε τα αδύνατα. Επί-σης έχουμε ανάγκη από άλλα υ-λικά, που τα παίρνουμε στη Δύ-ση, όπως λχ. φωτογραφικά υγρά κλπ. Τα χρώματα τα φτιάχνουμε με σαπούνι και μια στάλα χρώ-μα, δίκη-μας εφεύρεση. Αλλά χρειαζόμαστε χρήματα, δεν έ-

χουμε όσα δολάρια χρειάζονται.

Ολόκληρη η πολωνική κοινω-νία μας υποστηρίζει, αλλά έχου-με ανάγκη από υλικά που βρί-σκονται μόνο στη Δύση. Έπειτα το πρόβλημα της μεταφοράς του χαρτιού, μας απασχολεί διαρ-κώς. Πρέπει κάθε μήνα να μετα-φέρουμε τόνους χαρτιού, να το εισάγουμε, και είναι δύσκολο να βρίσκουμε αυτοκίνητα για να κά-νουν αυτές τις μεταφορές από τη Δύση στην Πολωνία. Κάθε πρα-κτική βοήθεια είναι για μας πολύ-τιμη. Είμαστε υποχρεωμένοι να επινοούμε καθημερινά τα πάντα, από τις γραφίδες μέχρι τα διορ-θωτικά υγρά του πολυγράφου.

Ο ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ NOWA

Μεταφράζουμε εδώ μια προκη-ρυξη της NOWA σχετικά με τους στόχους-της, που τυπώθηκε πριν τις απεργίες του Αυγούστου '80 αλλά συνεχίζεται να μοιράζεται χωρίς τροποποιήσεις. Και μετά το καλοκαίρι του Γκντάνσκ στην Πολωνία συνεχίζουν να τυπώ-νουν παράνομα. Μοναδική εξαι-ρεση η «Αλληλεγγύη», εβδομα-διαίο περιοδικό του συνδικάτου, του οποίου το πρώτο τεύχος κυ-κλοφόρησε πριν δυο εβδομάδες.

Ο ανεξάρτητος εκδοτικός οι-κος NOWA είναι ο παλιότερος και μεγαλύτερος των πολωνικών εκδόσεων, που τυπώνουν χωρίς προληπτική λογοκρισία. Ιδρύθη-κε το φθινόπωρο του '77, ένα χρόνο μετά τη δημιουργία του KOR (Επιτροπή εργατικής αυτο-άμυνας, τώρα Επιτροπή κοινωνι-κής αυτοάμυνας) με την πρωτο-βουλία μιας ομάδας ηγετών-του. Ανάμεσά-τους ο Μίροσουαφ Χο-γιέτσκι, που είχε από την αρχή την ευθύνη του παράνομου εκδο-τικού οίκου. Οι δεσμοί KOR και NOWA δεν συνεπάγονται καθό-λου την υπαγωγή των εκδοτών στο KOR. Η NOWA είναι μια α-πό τις πρωτοβουλίες που πάρθη-καν τα τελευταία χρόνια για να βγει η κοινωνία-μας από την κα-τάσταση απάθειας στην οποία ει-χε περιέλθει με την πανταχού πα-ρουσία του κομμουνιστικού κόμ-ματος και το μονοπώλιο της ε-ξουσίας. Στη χώρα-μας κάθε πε-δίο της δημόσιας δραστηριότη-τας υπόκειται στο στενότερο έ-λεγχο του κόμματος. Ο Τύπος και όλα τα άλλα μέσα μαζικής ε-πικοινωνίας υπόκεινται σε προ-ληπτική λογοκρισία από το ανά-λογο γραφείο, το «κεντρικό γρα-φείο για τον έλεγχο των εφημερί-δων, των εκδόσεων και των δη-μοσίων θεαμάτων», που εξαρτά-ται άμεσα από το κόμμα. Οι δρα-στηριότητες της λογοκρισίας εί-ναι μυστικές, οι αποφάσεις-της αμετάκλητες και το πεδίο-της α-περιόριστο. Μ' άλλα λόγια, η λο-γοκρισία είναι η αστυνομία της σκέψης. Η NOWA ιδρύθηκε για να διαμαρτυρηθεί κατά της πα-ρανομίας της λογοκρισίας. Οι εκδόσεις-μας είναι πολύ λίγες σε

σύγκριση με τις επίσημες και τε-χνικά υπολειπόμαστε. Δεν είναι όμως η ποσότητα και η τεχνική που μετρούν, αλλά η εμφάνιση του ελεύθερου Τύπου σαν πρό-κληση στο ολοκληρωτικό κρά-τος, όπου δεν υπάρχει θέση για την κριτική ή για τις εκφράσεις ε-κείνες, που θα μπορούσαν να ερ-μηνευθούν σαν κριτική. Η δημο-σίευση της ποιητικής δουλειάς του Τσέσουαφ Μίους, ενός από τους μεγαλύτερους σύγχρονους ποιητές, είναι αδύνατη και κανέ-να έργο του Γκομπρόβιτς, του καλύτερου ίσως από τους σύγ-χρονους Πολωνούς συγγραφείς, δεν έχει ποτέ δημοσιευτεί. Η α-παγόρευση επεκτείνεται στο με-γαλύτερο μέρος των πολωνών διανοούμενων που βρίσκονται στη Δύση, όπως των Μπάτσκο, Πόμιαν, Κολακόφσκι. Επίσης α-παγορεύεται να εκδοθούν ξένοι συγγραφείς, όπως οι Όργουελ (ό-λα τα έργα), Γιόζιφ Μπρόντσκι (όλα τα έργα), Μάντελσταμ (τα τελευταία ποιήματα), Γκράς (Το ταμπούρλο). Στόχος της NOWA είναι να φτάσουν αυτοί οι απαγο-ρευμένοι συγγραφείς στον πολω-νό αναγνώστη.

Η NOWA εκδίδει βιβλία και περιοδικά. Μέχρι τα τέλη του Α-πριλή '80 τύπωσε πάνω από 80 βι-βλία, σε τираζ από χίλιες ως τέσ-σερεις χιλιάδες, δυο λογοτεχνικά περιοδικά, το Ζάπικ και το Πούλς (σε δυο χιλιάδες αντίτυπα το καθένα). Επίσης συνεργάστη-κε στην έκδοση της Κρίτικα (τε-τράμηνο), Μπιουλέτιν Ιμφόρμα-τσίνι (μηνιαίο, έξι χιλιάδες αντί-τυπα) και Πλατσόφκα (δέκα χι-λιάδες αντίτυπα). Στη NOWA εκ-δίδουν συγγραφείς όπως οι Αν-τζεϊγιέφσκι, Βοροσίλσκι, Κουβί-τσκι, Μπράντς, Κιγιόφσκι, Μίου-ος, Φιτσόφσκι, Μπαράντζακ, Βίρπσα, Νόβακ - Γερσιόρσκι.

Μια από τις μεγαλύτερες επι-τυχίες ήταν και η δημοσίευση ξέ-νων απαγορευμένων συγγραφέ-ων, όπως Όργουελ, Γκράς και Μάντελσταμ. Επίσης δημοσιεύ-τηκαν ντοκουμέντα και επιστη-μονικές εργασίες, ανάμεσα στα οποία τα «Ντοκουμέντα για τη σφαγή του Κατίν», «Η πολωνική λογοκρισία» και η περιφημη «Α-ναφορά στην κατάσταση της δη-μοκρατίας-μας» που περιείχε τις απαντήσεις σ' ένα ερωτηματολό-γιο που στάλθηκε σε 200 διανοού-μενους, πολλοί από τους οποίους ήταν μέλη του κομμουνιστικού κόμματος. Ανάμεσα στις επιστη-μονικές εκδόσεις, οι πιο σημαν-τικές είναι του ΤΚΝ, πρακτικά συναντήσεων και διαλέξεων, ό-πως «Η γλώσσα της προπαγά-νδας» και «Μετά το μεγάλο άλ-μα» του Βάλντεμαρ Κουτζύνσκι, πάνω στην πολωνική οικονομική κατάσταση.

ΕΡΕΥΝΑ:

του Λευτέρη
Ξανθόπουλου

ΜΕΡΟΣ Δ'
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

«ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ» ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Κόρινθος, στρατιώτες στους δρόμους. Το Κέντρο Εκπαιδευσεως Νεοσυλλέκτων, δηλωτικό της πόλης. Μνήμες από συρματοπλέγματα εγκλεισμού: κατακαλόκαιρο, λιγοστό νερό, πορείες στα Εξαμίλια και τον Ακροκόρινθο, ο Λόχος...

Πολιτιστικός Σύλλογος «Διάδρομος» και προβολή της ταινίας ο Γιώργος από τα Σωτηριάνικα. Στη διπλανή πολυκατοικία η Διεύθυνση Ασφαλείας. Περιπολικά της χωροφυλακής σταματημένα στην είσοδο. Οι φίλοι και τα μέλη του Συλλόγου καταφθάνουν με αγροτικά αυτοκίνητα, μηχανάκια και ποδήλατα. Ανάμεσά τους, δυο τρεις φοιτητές που γύρισαν το Σαββατοκύριακο στα σπίτια τους. Ένα τσούρμιο παιδιά φωνάζουν στην πόρτα: «Ήρθαν τα σινεμά, πάμε να δούμε τα σινεμά». Στο χειροποίητο θεατράκι με τις κερκίδες από μεταλλικά ελάσματα και ξύλο, γύρω στα σαράντα άτομα.

Ο Γιώργος από τα Σωτηριάνικα γυρίστηκε το 1978 στην Γερμανία και την Ελλάδα. Μέσα από την ατομική πορεία και τις μετακινήσεις του ήρωα (χωριό - πρωτεύουσα νομού - Αθήνα - μετανάστευση στην Γερμανία) επιχειρείται μια έρευνα των συνθηκών που γεννούν και συντηρούν τη μετανάστευση και διερευνάται ο μύθος του επιτυχημένου Έλληνα της διασποράς. Το παρελθόν και το παρόν του του Γιώργου μας αποκαλύπτονται έμμεσα: μιλούν οι γονείς και οι συγγενείς-του στο χωριό που άφησε πίσω του και οι φίλοι και συνεργάτες-του στην Γερμανία που ζει τώρα.

Η Κόρινθος δε μπορεί να θεωρηθεί τυπική επαρχιακή πόλη. Η πρόσβαση στο κέντρο είναι εύκολη και η απόσταση μικρή. Η περιοχή είναι εύφορη παράγει εσπεριδοειδή και οπωροκηπευτικά. Ο δείκτης εξαγωγής μεταναστών είναι χαμηλός. Ο λόγος των ανθρώπων που είδαν την ταινία διασπάστηκε σε παράπλευρα της μετανάστευσης ζητήματα.

Δ Ρ Ο Μ Ο Σ

ΔΡΟΜΟΣ 2 ΚΟΡΙΝΘΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΣ 78
ΔΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ

ΜΙΑ ΑΠΟΘΗΚΗ ΕΓΙΝΕ ΘΕΑΤΡΟ

Και όμως έγινε Μία Αποθήκη Θεάτρου!!!

Το Εργαστήρι Τέχνης «Διάδρομος» ένα χρόνο μετά την ίδρυσή του και αφού έκανε πάνω από 25 εκδηλώσεις σε πόλεις και χωριά τώρα με αγώνα και κόπο δίνει στην Κόρινθο ένα θεατράκι 140 θέσεων.

Το θέατρο αυτό το έφτιαξε με την δαπάνη φίλων και με δάνειο που πήρε από Τράπεζα.

Ο «Διάδρομος» χωρίς μεγάλες τυμπανοκρουσίες αρχίζει την παρουσία του στην Κορινθία στις 28 Σεπτεμβρίου.

Συνεκρομένο 29-30 του Σεπτεμβρίου και στις 1 και 2 Οκτωβρίου παρουσιάζει στο θέατρο που τα θεαματικά έργα του Νεοελληνικού συγγραφέα Δημ. Κεραυνού τα «ΠΑΝΗΓΥΡΙ».

Στις πρώτες παραστάσεις ο «Διάδρομος» θα ανακηρύσσει ένα τριήμερο πρόγραμμα πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Φίλοι της Τέχνης και της προσπάθειας τα «ΠΑΝΗΓΥΡΙ» θα χιέει στις 26 του Σεπτεμβρίου θεατών 17.

Τηλ Θεάτρου 22711

Ο «Διάδρομος» έκανε μία σωστή προσπάθεια

Η Αποθήκη έγινε Θέατρο

Ένωση Κατοίκων Παλαιού Φαλήρου, Πολιτιστική Ομάδα Κουκακίου, Εκπολιτιστικός Σύλλογος Νέων Αγίου Δημητρίου, Τεχνικές Σχολές Νέας Ιωνίας, ο Όμηρος, Ορειβατικός - Φυσιολατρικός Όμιλος Νίκαιας... Η μια προβολή ακολουθούσε την άλλη. Ο Γιώργος που πάει παντού!

Ο «Διάδρομος» στρογγύλεψε τον αριθμό: ο τεσσαρακοστός πολιτιστικός φορέας. Από μια δεκαεξάρα μηχανή προβολής η ταινία διηγείται ταξίδια και κατορθώματα σε μακρινές γειτονιές.

Στη συζήτηση που ακολούθησε έμειναν γύρω στους τριάντα. Τα ερεθίσματα από το ξετύλιγμα της εικόνας στην έγχρωμη οθόνη προκάλεσαν την αγωνία, τις αντιφάσεις και τις αντιρρήσεις του θεατή. Ο καθένας-τους είδε και κάτι διαφορετικό. Ο καθένας δέχτηκε αλλιώς το λόγο της ταινίας. Η τάξη, ο ψυχισμός, η παιδεία και τα ατομικά τους βιώματα καθόρισαν τις αντιδράσεις-τους.

Η συζήτηση, δείγμα του πώς λειτουργεί (ή δε λειτουργεί) μια ταινία, κινήθηκε ανάμεσα στους επιμέρους μονολόγους και το διάλογο και δεν υπήρξε περισσότερο ή λιγότερο πρωτότυπη από ανάλογες που είχαν προηγηθεί ή ακολούθησαν.

Όταν προχώρησα στην απομαγνητοφώνηση, οι φωνές που ακούστηκαν ξαφνικά, πήραν μια άλλη διάσταση μέσα μου. Το κείμενο που πάγωσε στο χαρτί-μου φάνηκε σα μια σελίδα από εικονογραφημένο ανάγνωσμα επιστημονικής φαντασίας ή θεατρικό μονόπρακτο χωρίς κίνηση ή πατριωτικό σκετς σε σχολική γιορτή. Δεν πρόσθεσα τίποτα δικό-μου. Περιορίσα μόνο το ρόλο του σκηνοθέτη, ως το λιγότερο ουσιώδη, συμπύκνωσα το υλικό και το μοντάρησα. Έτσι όπως διαμορφώθηκε, μπορεί να διαβαστεί στο ημίφως από θιασομυστικό, ως άσκηση ύφους ή αναπνοής.

Ο διάλογος, η εκφορά του λαϊκού εμπειρικού λόγου, λειτουργεί ανεξάρτητα από το αν έχει δει το φιλμ ο αναγνώστης ή όχι και παρακαλώ να αντιμετωπιστεί με σοβαρότητα. Τα άτομα εκφράστηκαν δημόσια και οι προσωπικές επιλογές-τους λειτουργήσαν αυστηρά εκπέμποντας το απόσταγμα της πείρας τους. Το επείγον μήνυμα που κομίζει ο παρών λόγος μεταφέρεται πολύ πιο μακριά από την ίδια την ταινία.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Καλλιρόη: ιδιωτική υπάλληλος, γύρω στα 20.

Γιαννάκος: αγρότης, 26 χρονών, μεγαλόσωμος με μαύρα γένια.

Ευθύμης: οικοδόμος, 28 χρονών, ξανθά γένια, μικροκαμωμένος και νευρώδης.

Αλέκος: σιδεράς, 24 χρονών.

Φρόσω, οδοντίατρος, γύρω στα 30, μεγαλόσωμη.

Παντελής: 38 χρονών, παντρεμένος με παιδιά, ερασιτέχνης φωτογράφος.

Μιχάλης: πρωτοετής φοιτητής Νομικής.

Δημήτρης: σπουδαστής κινηματογραφικής σχολής.

Γιάννης: τεχνικός, γύρω στα 28, ξανθός με μουστάκι.

Φωνή Γυναίκας: μεσόκοπη γυναίκα στο ημίφως.

Σκηνοθέτης: φοράει γυαλιά.

Σκηνοθέτης: Ζητώ συγνώμη για την ποιότητα της κόπιας, κάπου έγινε μια προβολή και η μηχανή τη γρατζούνισε, δεν το ήξερα. Λοιπόν, αυτή είναι η ταινία και θα ήθελα ν' αρχίσουμε τη συζήτηση με απορίες που τυχόν σας δημιουργήθηκαν.

Καλλιρόη: Να πω εγώ η σκηνή με τους χωροφύλακες πότε έγινε και γιατί;

Σκηνοθέτης: Αυτή είναι μια διαδήλωση που έγινε το '76. Η αργιότητα που φάνηκε στην οθόνη δεν είναι κάτι το ασυνήθιστο για τα γερμανικά δεδομένα. Ο λόγος που μπήκε αυτή η σκηνή είναι ότι, ρωτάμε αυτόν που κάθεται στο σαλονάκι-του, αν πιστεύει ότι μπορεί να γίνει μια επανάσταση στην Γερμανία και αυτός λέει «όχι δεν το πιστεύω - δυστυχώς ή

ευτυχώς δε νομίζω ότι μπορεί να γίνει μια επανάσταση» και βγαίνουμε έξω στο δρόμο και βλέπουμε ότι τέτοιες μικρές εξεγέρσεις αποτελούν μια πραγματικότητα.

Μπάρμπα - Βασίλης: Δηλαδή, εδώ θέλετε να δείξετε την αντίθεση των ανθρώπων, ο μόνος ένας ο καλοπερασάκις πίστευε αυτά τα πράγματα, ενώ έξω συνέβαιναν τα αντίθετα, διότι από αυτήν τη σκηνή βγαίνει ότι αυτός ήταν ο καλοπερασάκις, ο ωραίος.

Σκηνοθέτης: Ήθελα να δείξω την αντίθεση..

Γιαννάκος: Έδειξες τη μάνα που έλεγε ότι είχε πολλά παιδιά κι ένα απ' αυτά πήγε στη Γερμανία τι ακριβώς ήθελες να πεις; Για μένα μπαίνει αλλιώς το θέμα, κατά πόσον ήταν υπεύθυνη η μάνα που έκανε αυτά τα παιδιά. Η αφέλεια της μάνας πίστευε ότι θα κάνει την ευτυχία-της καλύτερη με πολλά παιδιά και φάνηκε καθαρά ότι ήταν υπερήφανη για τα παιδιά-της.

Σκηνοθέτης: Αυτό δεν είναι χαρακτηριστικό της ελληνικής παρχίας; Τουλάχιστον σ' αυτή γενιά των ανθρώπων να έχουν λοι πολλά παιδιά;

Ευθύμης: Δεν πρόκειται για χαρακτηριστικό της ελληνικής παρχίας, είναι παγκόσμιο το φαινόμενο «οικογένεια», εντάξει; Είτε οικονό ο θεσμός της οικογένειας που γεννάει παιδιά. Σου απαντώ αυτό που σε ρώτησε το παιδί, δηλαδή τι ευθύνη έχει η μάνα απέναντι στα παιδιά της κι απέναντι στην κοινωνία κι εσύ του λές ότι με είναι φαινόμενο της ελληνικής παρχίας; αυτό δεν είναι απάντηση, δεν είναι φαινόμενο της ελληνικής επαρχίας, είναι φαινόμενο του θεσμού της οικογένειας.

Γιαννάκος: Μιας και μιλάμε για επαρχία, τουλάχιστον αυτό που ζώ εγώ και το ακούω συχνά με στο σπίτι μου είναι: «σας κάναμε κλέφτες» και τέτοια. Μα οι δε μαρώνουν, νομίζουν ότι έχω κάνει κατόρθωμα.

Αλέκος: Εγώ λέω το εξής χαρακτηριστικό: αν κάποιο μέλος οικογένειας είναι αστυνομικό στο στρατό, βρίσκουν ότι η κογένειά-τους ανεβαίνει πιο

λά από τις άλλες έχοντας αξία. **Φρόσω:** Εν μέρει συμβαίνει αυτό διότι αντιλαμβάνονται, παρ'όλη, ότι είναι αναγκαιότητα την οικογένεια ή να ξενιτέ κάποιος ή να γίνει στρατιώτης. Δε νομίζω ότι η ελληνική κοινωνία με περηφάνεια φέρνει το αμα του αστυνομικού και από εμπειρίες-μου καταλαβαίνω αργότερα οι γονείς αντιλαμβάνονται τις δυσκολίες που περφοτωχοί δε θα έκανε αυτό πράγμα ο γιός-τους.

Γιαννάκος: Δηλαδή, εσύ πιστεύεις ότι είναι αναπτυγμένη η ελληνική επαρχία;

Φρόσω: Ξέρω ότι στερούμαι αλλά νομίζω ότι δουλεύει

Παντελής (προς τον Γιαννάκο): Θα σου κάνω εγώ μια ερώτηση: Πιστεύεις ότι ο γονιός, λογικά φερόμενος, μπορεί να επιζητήσει ποτέ το κακό των παιδιών-του;

Γιαννάκος: Βέβαια, είναι αδύνατο να ξέρει ο πατέρας ποιο είναι το καλό του παιδιού-του.

Παντελής: Ίσως να μην είναι σε θέση να προβλέψει ποιο θα ήταν το καλύτερο, αλλά όχι, όμως, να του ρίξεις την ευθύνη ότι δεν φροντίζει για το καλό-του. Έχει το δικαίωμα να ενδιαφερθεί για το καλό του παιδιού-του.

Γιαννάκος (τον κόβει): Ο πατέρας και η μάνα-του λοιπόν το κάνουν για το καλό-του, έτσι; Το δημοτικό σχολείο που πηγαίνει για το καλό-του είναι; Η εκκλησία που το πηγαίνουν για το καλό-του είναι;

Παντελής (τον κόβει): Όταν λές ότι το στέλνουν στην εκκλησία, ανοίγεις ένα τελείως ξεχωριστό κεφάλαιο: τι σημαίνει θρησκεία και τι σημαίνει η επιβολή της θρησκείας.

Γιαννάκος: Να συνεχίσουμε. Μετά πηγαίνει στο γυμνάσιο, για το καλό-του πηγαίνει;

Παντελής: Πιστεύω, ναι.

Γιαννάκος: Είναι ένας μικρός στρατός το γυμνάσιο, έτσι; Μετά, το παιδί δεν έχει οικονομική ευχέρεια και έχει οικονομική εξάρτηση από τον πατέρα του για το καλό-του το κάνει;

Παντελής: Εκεί πάμε πλέον στο σημείο του πολιτικού-μας συστήματος. Τι θα μπορούσε να κάνει ο πατέρας-του;

Γιαννάκος: Να μην έχει κάνει παιδί.

(Ακούγονται ψιθυροί στην αίθουσα, δικατυπώνονται φωναχτά αντιρρήσεις).

Σκηνοθέτης: Νομίζω ότι πρέπει να επέμβω εδώ, γιατί ξεφύγαμε από την ταινία. Θα ήθελα μιαν άλλη ερώτηση από κάποιον που δεν έχει μιλήσει ακόμα.

Μιχάλης: Στις σκηνές του χωριού φάνηκε μια επαναστατική δυναμική, δηλαδή οι άνθρωποι παρά την κακομοιριά και την ανέχεια καταλαβαίνουν ότι έχουν μερικά προβλήματα, εντάξει; Από κεί και πέρα εγώ νομίζω ότι αυτή η αντίθεση ανάμεσα στη νοοτροπία-τους και την κατανόηση από μεριά-σου αυτών των προβλημάτων, είναι αδύνατο να λυθεί, όπως γίνεται στην ταινία-σου με τον ύμνο του Καραμανλή, δε νομίζω ότι δίνει μια προοπτική στην υπόθεση.

Σκηνοθέτης: Τι προτείνεις σε λύση στη συγκεκριμένη σκηνή;

Μιχάλης: Εφ' όσον υπάρχουν αυτά τα προβλήματα, δε θα υπάρχει και μια ανάλογη αντιμετώπιση; Διαλεκτικά, με τον διαλεκτικό τρόπο.

Σκηνοθέτης: Μα εκεί, σ' αυτό ακριβώς το σημείο, νομίζω ότι λειτουργεί διαλεκτικά, αλλά η ταινία οπωσδήποτε δεν προτείνει λύσεις, δεν πιστεύω σ' αυτό το είδος του κινηματογράφου με τις έτοιμες λύσεις. Τις λύσεις θα τις

βρεί ο καθένας απ' αυτούς που θα δούν την ταινιά-μέσα-του.

Μιχάλης: Η ταινία δίνει λύσεις κι εννοώ τη λύση της αντίθεσης εντάξει; Η αντίθεση αυτή βγαίνει με τον ύμνο του Καραμανλή, επομένως δεν ισχύει αυτό που λες ότι δε δίνει λύσεις η ταινία.

Σκηνοθέτης: Αυτό δεν είναι λύση που προτείνω, είναι μια θέση.

Γιαννάκος (διακόπτει): επειδή έχω γεννηθεί και ζω στο χωριό, ξέρω πως και στο χωριό το δικό μου έχουν τις ίδιες αντιδράσεις μόλις έρθει το βράδυ πίνουν ένα κιλό κρασί και πέφτουν για ύπνο και το πρωί ξυπνούν και έχουν πάλι τα ίδια προβλήματα και το βράδυ πηγαίνουν και πίνουν πάλι κρασί και ξανακοιμούνται. Νομίζω ότι αυτό που έδειξες είναι η πραγματικότητα στο ελληνικό χωριό.

Δημήτρης: Όταν γινόταν αυτή η παρέλαση στην Καλαμάτα γιατί η κάμερά-σου δεν πήρε έναν που μούτζωνε;

Σκηνοθέτης: Να μούντζωνε; Δε βρήκα κανέναν.

Δημήτρης: Θέλω να πω ότι είναι φοβερά φριχτό να λέμε ότι ο κινηματογράφος δεν κάνει τίποτε άλλο, παρά να δείχνει όψεις της πραγματικότητας.

Σκηνοθέτης: Δεν κατάλαβα, για πές-το ξανά.

Δημήτρης: Είναι θανάσιμο σφάλμα για τον κινηματογραφιστή να μη δείχνει ποτέ ότι ο κινηματογράφος, σαν έκφραση, δείχνει μόνο όψεις υποκειμενικές του δημιουργού-του. Αυτό το στυλ του ντοκιμαντέρ είναι φοβερά επικίνδυνο για τους ανθρώπους που ψάχνουν να βρουν τις άλλες όψεις της πραγματικότητας, δεν πιστεύω στο ντοκιμαντέρ, είναι επικίνδυνος κινηματογράφος.

Σκηνοθέτης: Εγώ, παίρνοντας αφορμή απ' αυτά που λές θ' αντιστρέψω τα λόγια-σου και θα πω ότι, δυστυχώς, ο κινηματογράφος σε καμιά περίπτωση δεν είναι πολυβόλο, σε καμιά περίπτωση δεν είναι όπλο, κατάλαβες;

Έχουμε βομβαρδιστεί τόσο πολύ από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης, ώστε δε μας λειτουργούν τα πράγματα πιά, η εικόνα έχει εκφυλιστεί, δε μας ερεθίζει!

Δημήτρης: Εγώ θα έλεγα και τι μορφές, τι στίλ προτείνουμε.

Σκηνοθέτης: Αυτό που λες εσύ, κάπου πολύ βαθιά-μου είναι και δικό-μου πρόβλημα, δηλαδή αισθάνομαι την αδυναμία-μου να χειριστώ ένα θέμα με απόλυτο τρόπο, γιατί δεν υπάρχει αυτός ο τρόπος, δεν ξέρω πια, τι μπορεί να είναι αυτό το πράγμα...

Ευθύμης: Κι, όμως, εγώ πιστεύω, ότι είναι πολυβόλο ο κινηματογράφος μόνο που στρέφεται εναντίον-μας γιατί όλοι σήμερα καθορίζομαστε από το χαζοκούτι και τον κινηματογράφο. Μας καθορίζουν καθημερινά την πραγματικότητα.

Δημήτρης: Μ' αυτό τι θες να πεις;

Ευθύμης: Ε, τι να πω, δεν καθορίζει κάτι ο κινηματογράφος;

μυαλό-τους και ξέρουν ότι από φτώχεια το παιδί-τους ξενιτεύτηκε.

Γιαννάκος: Εγώ το τοποθέτησα αλλιώς, εγώ είπα ότι όταν κάποιος παντρεύεται και κάνει παιδιά λέει «αυτό είναι δικό-μου παιδί» και «είμαι ο πατέρας-του» και πιστεύω καθαρά ξεκάθαρα ότι η οικογένεια είναι η θεωρία του ρασιισμού στην πράξη.

Θρόσω: Ανεξάρτητα με το αν συμφωνώ ή διαφωνώ, ο σκηνοθέτης δεν ήθελε να καταπιαστεί με το θέμα της οικογένειας. Το θέμα-του είναι η μετανάστευση και ο αγώνας του Έλληνα να ιαστεί.

Γιαννάκος: Μα γι αυτό τον ρώτησα.

Ευθύμης: Είμαστε μες το θέμα γιατί η επαρχία δεν είναι ξεκομμένη από την οικογένεια, έτσι δεν είναι; Αυτό είναι το κύριο χαρακτηριστικό, δηλαδή είναι καθοριστικός παράγοντας για μας η οικογένεια, είμαστε μες το ζήτημα. Μέσα στην ταινία βρίσκεται το θέμα «οικογένεια», ανεξάρτητα αν το προωθεί ο σκηνοθέτης ή όχι απαντάω σε σένα κομμάτι γιατί είπες ότι δε δίνει η ταινία τέτοια χαρακτηριστικά.

Θρόσω: Άμεσα; Μόνο έμμεσα. Άμεσα είναι αυτό που θιγεται ευθέως, έμμεσα αυτό που θιγεται πλαγίως οδού.

Ευθύμης: Εγώ δεν την παρακοιτάω όλη την ταινία, αλλά περισσότερο την είδα είναι κύριο χαρακτηριστικό της ταινίας η οικογένεια.

Θρόσω: Δεν είναι αυτό το βασικό πρόβλημα του σκηνοθέτη. Στην ταινία υπάρχει ένας πυρήνας απ' εκεί και πέρα μπορούμε να δώσουμε προεκτάσεις.

Ευθύμης: Κατά τη γνώμη μου η χώρα-μας είναι μια ομοιομορφία, αλλά δεν υπάρχουν κυττάρους να τη στηρίζουν. Μας κρατάει η ταινία στην αρχή για το θέμα του γιαννάκου που μεγάλωσε σ' έναν παράδεισο και μπορούσε, αν είχε υποστήριξη από μια καλή κυβέρνηση να στη χώρα-του να προσφέρει κάτι να ξενιτευτεί, να ζει μια καλή ζωή, κατάντησε να πίνει ο χασιόσι στο τέλος, ποια ήταν η ωραία ζωή που έκανε, μή-

πως οι πέντε δραχμές που έβγαλε; Το σύστημα μας κάνει να ζούμε σ' αυτή την κατάσταση, να χάνουμε τα παιδιά-μας, τους άντρες-μας, τ' αδελφια-μας, να μεταναστεύουν. Τώρα θά' ρθει και η ΕΟΚ να μας φτιάξει τις καμινάδες-της να μην έχουμε το οξυγόνο-μας, τον καθαρό-μας αέρα, ακόμα και την ωραία-μας την θάλασσα θα μας την περιορίσουν, σε λίγο και τα σπίτια-μας θα τα καταπατήσουν, τώρα θά' ρθουν οι ξένοι και θα εκμεταλλεύονται τα παιδιά-μας, να πάνε μέσα να πλένουν πιάτα. Πολλά είπα, συγγνώμη, αλλά είμαι αγανακτισμένη, μέρα νύχτα κλεισμένη, συζητώντας τα προβλήματα με τον εαυτό-μου.

Γιαννάκος: Όμως δεν είναι τυχαία η μιζέρια και η κακομοιριά που δέρνει τον πατέρα στην ταινία «το έστειλα το παιδί-μου στην Γερμανία» λέει. Με ποιο δικαίωμα το έστειλε; Τι ήταν εκείνος τελικά; Αυτή η μιζέρια και η κακομοιριά που δέρνει όλους τους γονείς, δηλαδή ο πατέρας ήτανε το αφεντικό κι έλεγε στο γιό του «θα πας εκεί που σε στέλνω εγώ!».

Αλέκος: Την ευθύνη τη ρίχνεις στον πατέρα;

Γιαννάκος: Ο γιός-του σπύδαζε κι ίσως να είχε και μιαν οικονομική ανάγκη από τον πατέρα-του. Είδες; Τόπε και καμάρωνε σα γυφτικό σκεπάρνι.

Μπάρμπα-Βασίλης: Εγώ νομίζω ότι η ταινία στηρίζεται σε μια λέξη που είπε κάποιος μέσα: «Αν δεν έχεις λεφτά δεν είσαι τίποτα». Αυτή η λέξη μιλάει για πολλά πράγματα. Ό,τι γίνεται ο καθένας σήμερα, γίνεται για νά' χει λεφτά και νά' ναι κάποιος, γιατί ότι άλλο νά' σαι, νά' σαι καλός, νά' σαι αγαπητός στην κοινωνία, αν δεν έχεις λεφτά δεν είσαι τίποτα. Οι γονείς στέλνουν τα παιδιά-τους στην Γερμανία και τα παιδιά ξενιτεύονται για ν' αποκτήσουν λεφτά, να γίνουν κάτι στην κοινωνία. Δυστυχώς ή ευτυχώς αυτή είναι η κοινωνία-μας.

Γιαννάκος: Βασίλη, να σε ρωτήσω κάτι αν είχες παιδί εσύ σήμερα για το καλό-του θα τὸ στέλνες στην Γερμανία;

Μπάρμπα-Βασίλης: Οπωσδήποτε όχι για το καλό-του.

Σκηνοθέτης: Καθορίζει την κυρίαρχη ιδεολογία.

Ευθύμης: Σαφώς από κει και πέρα πιστεύω ότι για να διαχωρίσει κάποιος τη θέση-του από την κυρίαρχη ιδεολογία πρέπει να προτείνει και ορισμένες λύσεις, μια διέξοδο, δεν είναι καθόλου κακό αυτό.

Σκηνοθέτης: Εσύ νομίζεις ότι προτείνεται κάτι μέσα στην ταινία;

Ευθύμης: Δε νομίζω τίποτα απολύτως. Εγώ, αν τ'όφτιαχνα το ζήτημα, τουλάχιστον απ'ότι έχω διαβάσει για την Γερμανία, θα έδειχνα ξεκάθαρα το τί γίνεται μέσα στα εργοστάσια, για το σαμποτάζ, για τις μπόμπες και τις διάφορες καταστάσεις. Λοιπόν, το συμπέρασμά-μου είναι ότι δε μου δίνει προοπτικές, δε μου δίνει καμιά διέξοδο η ταινία.

Γιαννάκος: Έγινε μια κριτική προς τον Λευτέρη που για μένα δεν είναι καθόλου σωστή. Έχει κάνει μια δουλειά ο άνθρωπος, εμένα μου άρεσε και νομίζω ότι λείπουν αρκετές δουλειές και υπάρχουν σκηνοθέτες που δεν τους έχουμε δει ή δεν έχουν έρθει ποτέ στην επαρχία. Εδώ, κάθε Κυριακή βγαίνουν 30.000 άτομα και πάνε στο γήπεδο και δεν έχουμε να τους αντιπαραθέσουμε τίποτα εμείς.

Ευθύμης: Δεν τα έβαλα εγώ με το έργο που κάνει ο άνθρωπος, λέω για τον χαρακτήρα της ταινίας, να βγαίνει κάποιο μήνυμα, από κει και πέρα να το συζητήσουμε.

Δημήτρης: Συμβαίνει κάθε φορά που έρχεται ένας άνθρωπος και

κάθεται απέναντί-μας, όλοι πέφτουμε πάνω-του να τον φάμε. Εγώ νομίζω ότι το πιο σημαντικό είναι ότι έφερε σήμερα την ταινία-του να την προβάλει και να συζητήσει μαζί-μας κι αυτό είναι μια ρήξη στα σημερινά κινηματογραφικά δεδομένα, αλλά ο κινηματογράφος δε μπορεί να καταδείξει την πραγματικότητα, δε μπορεί ποτέ να δείξει τί κάνουν οι μετανάστες στην Γερμανία. Αυτό που είδαμε σήμερα παιδιά, είναι όλες οι πίκρες του Λευτέρη, όλες οι απόψεις-του, όλες οι αναζητήσεις-του!

Γιαννάκος: (μονολογώντας σχεδόν): Ήτανε στη σκηνή της αναπαράστασης ένα σωρό κοπέλες σκυμμένες κάτω. Έχω πάει συγκεκριμένα στην αναπαράσταση όταν υπηρετούσα στην Καλαμάτα — αυτές οι κοπέλες είναι υποχρεωμένες από το σχολείο να σκύβουν το κεφάλι σαν τα κριάρια. Εδώ στα χωριά παίρνουνε τα μικρά παιδιά και τα βαράνε με τις λουρίδες, τα δένουν έξω στις πορτοκαλλιές και τα βαράνε, για το καλό-τους το κάνουν;

Μπάρμπα-Βασίλης: Για τις ευθύνες που έχουμε εμείς, θέλω να ρωτήσω κάτι: εμείς τί κάνουμε; Βλέπουμε νά'χουμε σκορπιστεί σε 15, 20 παρατάξεις για ν'αλληλοσπαραχτούμε και σαμποτάρουμε, γενικώς, αυτό που πάει να κάνει ένας άλλος. Έχω απογοητευθεί από πολλές πλευρές κι έχω προτείνει πολλές φορές να ξεκινήσουμε να κάνουμε κάτι, υπάρχουν αντιδράσεις, τώρα ξεκίνησε να γίνει κάτι... αλλά αν

μπαίνουν εμπόδια, από τους δικούς-μας μπαίνουν.

Γιάννης: Νομίζω ότι ο καθένας είναι όπως τη βρίσκει και να του καθορίσουμε εμείς τον τρόπο διασκεδάσεως ή οτιδήποτε άλλο, αυτό είναι κουτό, εξάλλου από το κράτος δεν υπάρχει καμία ενίσχυση.

Γιαννάκος: Μα εσύ πιστεύεις ότι η εξουσία ή το κράτος, οποιoδήποτε κι αν είναι αυτό, κάνουν κάτι καλό για να το δώσουν στο λαό;

Ευθύμης: Οποιοδήποτε κράτος είναι αντιδραστικό από τη φύση-του γιατί οργανώνεται... (τον διακόπτουν γέλια).

Φρόσω: Εδώ δε θα συζητήσουμε ευσεβείς πόθους περί καταλύσεως οικογενείας, κράτους κλπ. γιατί κάμε στο χώρο του ιδεατού και κουράζεται ο κόσμος και αποχωρεί...

Παντελής: Τέλος πάντων, εγώ κατ'αρχήν να ζητήσω συγνώμη γιατί ήρθα αργά και δε μπόρεσα να παρακολουθήσω την ταινία, πιστεύω ένα ντοκιμαντέρ έχει πολλά θετικά και πιστεύω ότι αυτή η αίθουσα θα έπρεπε να χωράει κι άλλους, δυστυχώς, όμως, σε κάθε κοινό εδώ στην Ελλάδα συμβαίνει αυτό το πράγμα, διότι ο κόσμος τρέχει στο μπουζούκι, τρέχει στο ποδόσφαιρο, πάνε όλοι να μπουνέ στριμωχτά μέσα.

Σκηνοθέτης: Μα οτιδήποτε βάζει το μέσο άνθρωπο να σκεφτεί, το απωθεί αυτός. Είναι δύσκολο πράγμα, είναι οδυνηρό να σκέφτεσαι.

Παντελής: Κι πιστεύω ότι το

πνευματικό επίπεδο του Έλληνα είναι πολύ χαμηλότερο απ'ότι έπρεπε να είναι.

Σκηνοθέτης: Δε φταίει και τόσο ο Έλληνας.

Παντελής: Τώρα ποιος φταίει και ποιος δε φταίει, καθένας έχει μάτια να δει και αυτιά ν'ακούσει...

Μπάρμπα-Βασίλης (διακόπτοντας): Θα θέλαμε να μας πείτε το μήνυμα της ταινίας, γιατί θα πρέπει να έχει κάποιο μήνυμα μέσα.

Φωνή αντρική: Καθένας-μας έχει προσωπική γνώμη, παιδιά.

Μπάρμπα-Βασίλης: Μα πρέπει νά'χει κάποιο μήνυμα...

Παντελής: Για να καταλάβει κάποιος την ταινία πρέπει να έχει την ίδια ευαισθησία με το σκηνοθέτη, να μπορεί να πιάσει το σκηνοθέτη. Αυτό είναι αδύνατο. Μπορεί μόνο να τον πλησιάσει ανάλογα με τις γνώσεις που έχει με τον τρόπο που αντέχει τον κινηματογράφο ή με τη ζωή που έκανε στην Γερμανία. Αλλά αποκλείεται, είναι θέμα γνώσεων και κρίσεως.

Σκηνοθέτης: Κάποιος που δεν χει μιλήσει ακόμα, ίσως θέλει να ρωτήσει κάτι;

Ευθύμης: Εδώ, ο φίλος έχει μια παράξενη ερώτηση και ντρέπεται να την κάνει, θέλει να ρωτήσει γιατί ο κόκκορας στην ταινία έχει κόκκινο λειρί... (τρανταχτεί, μ'αυτά τα γέλια ξαναφέρνουν τον κόσμο στην καθημερινή-του ισορροπία, καλά συμφιλιώνουν τις αντίθετες απόψεις και διαλύουν τη φορτισμένη ατμόσφαιρα).

(Προβολή και συζήτηση: 15.30)

ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΧΑΡΤΗΣ

ΑΘΗΝΑ
1977

ΚΕΔΡΟΣ

ΤΑΚΗ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΧΑΡΤΗΣ
(β' έκδοση)

άλλα έργα
του ΤΑΚΗ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

- ΠΕΤΡΕΣ
- ΝΕΚΡΟΔΕΙΠΝΟΣ
- ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ
- ΝΥΧΤΟΛΟΓΙΟ

Ή ανθρώπινη κι απάνθρωπη
ποίηση τής καθημερινότητας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος Ἀκαδημίας) Τηλ. 3615783

Να βρεθούμε καμιά φορά,
να πάμε πουθενά,
να φάμε τίποτα...

Της Άννυς Κολτσιδοπούλου

«Υψηλές» είναι οι τιμές και στη ρύπανση της... θεατρόσφαιρας-μας. Πολύ πάνω από τα όρια του συναγερμού. Μόνιμη σχεδόν κι εδώ η «θερμοκρασιακή αναστροφή». Περιμένουμε σαΐ τι κανέναν ανατολικό ή βορειοανατολικό άνεμο, απ' την Κύπρο, την Τυφλίδα ή το Βερολίνο, που όταν όμως φθάνει, αντί να μας πάρει την ομίχλη, μας παίρνει τα μυαλά κι άλλοτε αντί να πάρουμε εμείς αέρα, παίρνουν τα μυαλά-μας. Όπως και να το κάνουμε, ο άνεμος, λύση δεν είναι. Βέβαια, κανένας δεν πέθανε — που λέει κι ο κ. Στεφανόπουλος — απ' το νέφος της αιθαλομίχλης. Πόσο μάλλον απ' τα νέφη της θεατρομίχλης. Απ' αυτά τα νέφη, που τυλίγουν χρόνια τώρα έναν παράδοξο αθάνατο - ετοιμοθάνατο, που «πεθαίνει» ευημερώντας κι «ευημερεί» πεθαίνοντας.

Υπουργοί Πολιτισμού έρχονται, υπουργοί Πολιτισμού φεύγουν, νομοσχέδια ψηφίζονται, νόμοι θεσπίζονται, μα πώς συμβαίνει πάντα, ύστερ' από λίγο, όλα τα φερμάνια, καλά ή στραβά, όλα τα σχέδια και τα νομοσχέδια, να «χωνεύονται» μ' έναν περιέργο τρόπο από τους άγραφους νόμους του θεατρικού-μας συστήματος, να συγχωνεύονται μ' αυτούς και, τέλος, να προσαρμόζονται ήσυχα - ήσυχα, μ' όλες τις πανηγυρικές εξαγγελίες, όλα-τους τα ένσημα, τις σφραγίδες, τις υπογραφές και τα βουκάρια; Άλλοι, ονομάζουν την διαδικασία αυτή ουδετεροποίηση, άλλοι... εξουδετέρωση. Άλλοι πάλι εκπαραθύρωση του ίδιου νόμου, απ'... τα πολλά παρά-ρα που άφησε ανοιχτά.

Ασάφεια στο θέμα της άδειας, ο συνδικαλισμός, της παιδείας. Ο πρόσφατος νόμος - πείσις, μοιάζει ήδη νά 'χει μει-μόνο... πλαίσιο.

Κι έτσι φτάσαμε στο τέλος της μωνιατικής σαιζόν, που γίνεται οι αποτιμήσεις. Ν' αποτιμή-όμως κανείς τι; Την αλλοπρό-λλη ρεπερτοριακή ευημερία ο ελεύθερο θέατρο; Την απρο-μμάτιστη και μηχανική σχε-εναλλασσόμενη μετρίότητα κ. κρατικές σκηνές; Την αγω-ή την καπηλεία του νεοελλη-ού έργου στις επιχορηγούμε-που αν δεν παρουσιάσουν ελληνικό ρεπερτόριο δεν παί-ον επιχορήγηση;

αποτιμήσει κανείς τον άνι-αγώνα ενός - δύο θεάτρων, επιμένουν σε μια δική-τους μή πλεύσης, πέρα απ' τις ε-γές του κράτους ή της θεα-ής αγοράς; Ή τέλος ν' απο-ής κανείς την δραστηριότη-ον ημικρατικών θεάτρων της

επαρχίας και νήσων, που οι κα-ρποί-τους ως τώρα έδειξαν προ-θέσεις και διαθέσεις κυμαινόμε-νες απ' τη παγίωση του θεσμού και τη δικαίωσή-του ως την ευ-καιριακή προβολή ή βολή προ-σώπων και σχημάτων, κι ακόμα ως την κατασπατάληση των 6 1/2 ή 7 εκατομμυρίων δρχ, που παίρνουν συνήθως για ένα χρόνο και για πολλές υποχρεώσεις;

Μεγάλη «ευτυχο-δυστυχία» κι οι επιχορηγήσεις του Υπουργείου Πολιτισμού κάθε χρόνο. Το ελά-χιστο αυτό «κεχρί», διόλου τυ-χαία μοιραζόμενο και διόλου τυ-χαία κάθε χρόνο αλλού αυξανό-μενο κι αλλού μειωνόμενο, φτά-νει για να διαμορφώσει μία συ-γκεκριμένη κατάσταση στα θεα-τρικά-μας πράγματα. Έχοντας, οι επιχορηγήσεις αυτές, κάποιες προϋποθέσεις όχι οπωσδήποτε ουσίας αλλά τύπων, τυποποίη-σαν μοιραία και τους στόχους των περισσότερων θεάτρων στη χώρα. Αυτοί, λίγο - πολύ, είναι μια σύσταση οργανισμού ή εται-ρειούλας — μη κερδοσκοπικής, πλάι στην προϋπάρχουσα κερδο-σκοπική επιχείρηση — και βέ-βαια, «η προώθηση και διερεύνη-ση του νεοελληνικού έργου και των γηγενών εκφραστικών μέ-σων, σε σχέση με τα παγκόσμια θεατρικά ρεύματα κ.λ.π. κ.λ.π... Στο πρόγραμμα των στόχων εί-ναι βέβαια κι η σχετική αίτηση στον τουρισμό για συμμετοχή σε κάποιο φεστιβάλ του καλοκαι-ριού ή στο μόνιμο φεστιβάλ του Υπουργείου, «Έκφραση». Ακό-μα, η εξασφάλιση καμιάς πρό-σκλησης από ξένο φεστιβάλ και πάει λέγοντας. Δεν πάει όμως παίζοντας. Το Θέατρό-μας σιγά-σιγά περιέρχεται σε μια κατά-σταση θνησιγενούς πολυπραγμο-σύνης, που κάθε χρόνο αυτοσκη-

νοθετείται, αυτοερμηνεύεται κι ... αυτοϊκανοποιείται. Χωρίς ξαφνιάσματα, χωρίς καλλιτεχνι-κό ενδιαφέρον, χωρίς ανταγωνι-σμό, μα με μπόλικο κανιβαλλι-σμό και... ωμοφαγία παρασκη-νίων, έφτασε ο καθείς, να βρίσκει τον τρόπο-του για να πορεύεται από σαιζόν σε σαιζόν. Πού και-ροί τώρα, για μακροπρόθεσμα σχέδια και καλλιτεχνικούς προ-γραμματισμούς, πού καιροί για γραμμές πλεύσης και για αισθη-τικές συνέπειες;...

Έτσι λοιπόν που οι καλλιτε-χνικές δυνάμεις του τόπου ξοδεύονται περισσότερο στους υ-πουργικούς και κρατικούς προ-θαλάμους, παρά στα θεατρικά προσκήνια, έτσι που αντί να μα-ζεύουν γνώσεις και πείρα μαζεύ-ουν υπογραφές για την σύσταση κάποιας μικρομεσαίας εταιρείας μη κερδοσκοπικής, έτσι που λίγο - λίγο εξαντλούνται κι οι μέθοδοι κατασκευής θεατρικών «μπάμ», οι θεατρικές σαιζόν προβάλλουν ολοένα πιο μονότονες, πιο ανια-ρές, πιο αγνώμονες για τους λι-γους υπέρμαχους της θεατρικής ουσίας. Στην διάχυτη μόλυνση της θεατρόσφαιρας, τι να σου κάνει ακόμα κι ένας πλάτανος σαν το Θέατρο Τέχνης (με τις δύο σκηνές του), ένα ζηλευτό ρε-περτόριο και παραστάσεις σαν την «Προδοσία» του Πίντερ ή τους «Εμικρέδες» του Μρό-ζεκ;). Τι να σου κάνει το καινού-ριο «Θέτρο - Αποθήκη» (Αλίκη Γεωργούλη, Εύα Κοταμανίδου), η Λαμπέτη με τον Βογιατζή στη «Σάρα», τρία - τέσσερα Νεοελ-ληνικά έργα - διαμάντια στη Στοά, στο Λ.Π.Θ. στο Θέατρο Πειραιά; Τι να σου κάνουν μέσα σ' αυτή τη γενική θεατρική ατμό-σφαιρα; Το πολύ - πολύ να σου πούν «χαιρέτα-μας τον πλάτα-νο», που λέει και το αξιόλογο Θεσσαλικό Θέατρο.

Άλλοι επιμένουν να ελπίζουν. Χρειάζονται κι αυτοί. Χρειάζο-νται, για να ελπίζουμε κι εμείς πως κάποτε θα δικαιωθούν. Για την ώρα, το νεοελληνικό θέατρο μου θυμίζει το νεοελληνικό εκεί-νο: «Να βρεθούμε καμιά φορά, να πάμε πουθενά, να φάμε τίπο-τα»... Και για το θεατρό-μας, ό-λοι ελπίζουμε να βρεί καμιά φορά τον εαυτό-του, να βαδίσει πουθε-νά, να γίνει τίποτα... Κι εδώ που τα λέμε, αυτό κάνει.

Προς

τους φίλους
του «ΑΝΤΙ»

Σχετικά με τη βιβλιοδεσία των τευχών του περιοδικού-μας, σας πληροφορούμε ότι:

• Τα παραδιδόμενα για βι-βλιοδεσία τεύχη θα πρέπει ν' αντιστοιχούν προς τους ζη-τούμενους τόμους, δηλαδή ο αναγνώστης-μας που θέλει ν' ανταλλάξει τα τεύχη-του με τον Α' τόμο π.χ., θα πρέπει να μας φέρει τα τεύχη από το Νο 1-9.

Για τον Β'	τόμο τεύχη από 10- 22
Γ'	 23-35
Δ'	 36-48
Ε'	 49-61
ΣΤ'	 62-74
Ζ'	 75-89
Η'	 90-102
Θ'	 103-115
Ι'	 116-128
ΙΑ'	 129-141
ΙΒ'	 142-154
ΙΓ'	 155-167

• Εξυπακούεται ότι τα τεύχη που θα μας παραδίδονται θα πρέπει να είναι σε πολύ καλή κατάσταση (χωρίς γραψίματα, σχισίματα, κλπ.), όπως άφο-γοι είναι οι παραδιδόμενοι τό-μοι. Θεωρήσαμε απαραίτητη αυτή την ενημέρωση των ανα-γνωστών-μας, ελπίζοντας στην κατανόηση και την αγά-πη-τους για το «ΑΝΤΙ», γιατί ήδη αντιμετωπίζουμε πρό-βλημα επάρκειας των παλαι-ών τευχών και, ιδιαίτερα, ε-κείνων που αφορούν τους τό-μους Α' μέχρι και Ζ'.

• ΤΙΜΗ ΚΑΘΕ ΤΟΜΟΥ: 500 δρχ.

• ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ: (με παράδοση των αντιστοιχων τευχών): 240 δρχ.

• ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΑ ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ: 50 δρχ.

Βιβλιο-παρουσίαση

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΣΟΥΚΑΛΑ
Κοινωνική ανάπτυξη και κράτος
Η συγκρότηση του δημόσιου
χώρου στην Ελλάδα.
Εκδ: Θεμέλιο, Αθήνα 1981

Στη μελέτη-του αυτή ο συγγραφέας θέτει το πρόβλημα της σχέσης κράτους και οικονομικο-κοινωνικής υποδομής στη νεότερη Ελλάδα και αναλύει τις επιπτώσεις της σχέσης αυτής στη συνολική διαδικασία δόμησης των κοινωνικών σχέσεων. Επισημαίνοντας τη χαρακτηριστική «υπερτροφία» των ελληνικών κρατικών μηχανισμών ήδη από τα πρώτα χρόνια της ζωής του ελεύθερου κράτους και αντιπαραθέτοντας τη γοργή ανάπτυξη του δημόσιου χώρου στην υποανάπτυξη των ιδιωτικών τομέων οικονομικής δραστηριότητας και στη βραδύτητα της κεφαλαιακής συσσώρευσης, ανιχνεύει τα κοινωνικά αίτια και τη σημασία του ιδιαίτερου «ειδικού βάρους» του Κράτους σε όλα τα επίπεδα του κοινωνικού γίγνεσθαι.

Έτσι, εξετάζεται από τη μια μεριά η εντελώς ιδιαίτερη δόμηση των παραδοσιακών κυρίαρχων στρωμάτων, που τα οδήγησε ήδη από την αρχή, στη συστηματική προσπάθεια «επαγγελματικής» μονοπώλησης του κρατικού μηχανισμού και της πολιτικής εξουσίας και από την άλλη, αναλύεται η πρώιμη και χαρακτηριστικά «εύκολη» θέσπιση ενός αμιγούς κοινοβουλευτικού συστήματος και της καθολικής ψηφοφορίας.

Στα πλαίσια αυτά, ακριβώς, ερμηνεύονται μια σειρά συγκεκριμένες κοινωνικές και ιδεολογικές προεκτάσεις του νεοελληνικού «κρατισμού», όπως η δόμηση ενός ιδιότυπου συστήματος πολιτικών «τεχνολογιών», η ανάδυση μιας εντελώς χαρακτηριστικής κοινωνικο-επαγγελματικής σύνθεσης και οι ιδιαίτερες

μορφές της κοινωνικής κινητικότητας. Μέσα από τη σκοπιά, αυτή, προτείνονται ερμηνείες των παροιμιωδών εκφράσεων της νεοελληνικής υπερ-πολιτικοποίησης — που, στην πραγματικότητα, κρύβει μια «απο-ουσιαστικοποίηση» του πολιτικού φαινομένου — της δόμησης των πελατειακών πλεγμάτων και της χαρακτηριστικής αδυναμίας του πολιτικού συστήματος να εξελιχθεί με βάση τα δυτικοευρωπαϊκά-του πρότυπα.

ΜΑΝΟΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ
Νεοελληνική γραμματική,
Ιστορική Εισαγωγή. Τομ. 1,
Εκδ: Ινστιτούτο Νεοελληνικών
Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη
Τριανταφυλλίδη), Ανατύπωση
στη σειρά «Απαντα Μανόλη
Τριανταφυλλίδη», τομ. 3ος.
Θεσσαλονίκη 1981

Η επανέκδοση της κλασικής πλέον Ιστορικής Εισαγωγής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη (που αποτελεί τον πρώτο τόμο της Νεοελληνικής Γραμματικής του) μπορεί χωρίς υπερβολή να χαρακτηριστεί σαν ένα ιδιαίτερα σημαντικό εκδοτικό γεγονός. Γιατί η πρώτη έκδοση (1938) του έργου είχε από καιρό ολοκληρωτικά εξαντληθεί — όχι μόνο από τα βιβλιοπωλεία αλλά και από τα παλαιοπωλεία — σε μια εποχή που η επικαιρότητά-του γινόταν όλο και πιο αισθητή και το κοινό που το αναζητούσε συνεχώς διευρυνόταν.

Το έργο χωρίζεται σε δύο μεγάλες ενότητες στην καθαυτό ιστορική εισαγωγή, όπου διαγράφονται οι κύριοι σταθμοί της ιστορίας της αρχαίας, της μεσαιωνικής και της νέας ελληνικής γλώσσας και σε ένα εκτεταμένο επίμετρο, όπου παρατίθενται:

α. κείμενα με γλωσσικά δείγματα από τις διαδοχικές εποχές της ελληνικής γλώσσας και από

τα διάφορα σύγχρονα νεοελληνικά ιδιώματα

β. μαρτυρίες και γνώμες σχετικές με τη γλωσσική εξέλιξη και τη διαμόρφωση της γραπτής γλώσσας

γ. συμπληρώματα για ζητήματα που θίγονται στο κείμενο της καθαυτό ιστορικής εισαγωγής, καθώς και εκτεταμένη βιβλιογραφία.

Μια ιστορική ανασκόπηση της νέας ελληνικής «γλώσσας», γράφει στον πρόλογο-του ο Μ.Τ., «είναι απαραίτητο συμπλήρωμα, αλλά και προϋπόθεση της Γραμματικής-της και η πρώτη-μου σκέψη ήταν να προτάξω στη Γραμματική μια σύντομη ιστορική εισαγωγή. Γρήγορα όμως είδα πως αυτή έπρεπε να είναι πολύ διεξοδικότερη και να απαρτίσει χωριστό τόμο. Αυτό όχι μόνο γιατί λείπει μια τέτοια ιστορία της γλώσσας-μας αλλά και γιατί με αυτή θα φωτιστεί καλύτερα η γραμματική-μας υπόσταση και σύνθεση, θα κατανοηθεί η ανάγκη-της και έτσι θα στηριχτεί καλύτερα στην κοινή συνείδηση». Και παρόλο που ο τελευταίος αυτός στόχος μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει σήμερα πραγματοποιηθεί, η «Ιστορική Εισαγωγή» του Μ.Τ. διατηρεί στο ακέραιο την επικαιρότητά-της, γιατί στα 43 χρόνια που πέρασαν, κανένα άλλο έργο δεν μπόρεσε να την υποκαταστήσει. Ένα βιβλίο κυριολεκτικά απαραίτητο για όποιον ενδιαφέρεται να γνωρίσει τη μητρική-του γλώσσα.

ΤΑΣΟΥ ΒΟΥΡΝΑ
Ιστορικά και φιλολογικά
πορτραίτα
Εκδ: Αφών Τολίδη, Αθήνα 1981

Ένα χρηστικό βοήθημα προσέγγισης λογοτεχνών, αλλά και ιστορικών προσωπικοτήτων που έχει κατά καιρούς δημοσιευτεί σε εφημερίδες και περιοδικά. Το δοκίμιο «Προδρομικές μορφές της Λογοτεχνίας», είναι ανακοίνωση του συγγραφέα στο συνέδριο Νεοελληνικών Σπουδών του Βερολίνου και το άρθρο «Η δημοσιογραφική σάτιρα στο 19ο νεοελλη-

νικό αιώνα», η ομιλία-του στην «Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας».

Έτσι συγκεντρωμένα βοηθούν και ενημερώνουν τον αναγνώστη για ένα πλήθος θέματα της ιστορίας-μας, κεντραρισμένα περισσότερο στα λογοτεχνικά θέματα.

ΜΠΟΧΟΥΜΙΑ ΧΡΑΜΠΑΛ
Ο κόσμος το αυτόματο
Εκδ: Αίολος, Αθήνα 1981

Συλλογή διηγημάτων με κεντρικό άξονα την αλλοτριωμένη ζωή των λαϊκών στρωμάτων. Ο συγγραφέας, ήδη γνωστός στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό με το βιβλίο-του «Τα τραίνα», γοητεύει με το χαρακτηριστικό-του χιούμορ λαϊκό, γνήσια τσέχικο γεμάτο καυστικότητα. Η μετάφραση έχει γίνει απ' τη Ρενέ Φουρούκη και η έκδοση είναι ιδιαίτερα επιμελημένη.

ΛΟΥΚΑΣ ΑΞΕΛΟΣ
Γ. Σκληρός. Σταθμοί και όρια στη
διαμόρφωση της κοινωνικής
συνείδησης στην Ελλάδα
Εκδ: Στοχαστής, Αθήνα

Μέρος μιας ανέκδοτης εργασίας του συγγραφέα με το ίδιο θέμα, η μελέτη αυτή κυκλοφορεί σε βιβλίο έκδοσης και έχει σκοπό να δώσει μια — έστω συνοπτική — περιγραφή του οικονομικού, κοινωνικού, ιδεολογικού και πολιτικού πλαισίου, μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε και έδρασε ο Σκληρός.

ΜΑΚΗ ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ
Τέσσερα δείπνα στον καθρέφτη
Εκδ: Εξάντας, Αθήνα 1980

Στη σειρά «Ελληνική Λογοτεχνία», ο Μάκης Συνοδινός μας δίνει ένα πρώτο δείγμα γραφής του. Η αφήγηση για τις περιπέτειες του Αντώνη στο μικροσκοπικό αδιέξοδο έχει έντονα αυτοβιογραφικό χαρακτήρα. Με ιδιαίτερη γνησιότητα και με κάποια νοσταλγία, μας δίνει τα βήματα της γενιάς που απόκτησε συνείδηση του κόσμου στο τέλος της κατοχής, όσων σήμερα πλανάζονται ή μόλις ξεπέρασαν σαράντα:

«Μια χορωδία τραγούδαγε λαντα με λυπητερό σκοπό και ταλλικοί ήχοι συνόδευσαν τις μισθισμένες φωνές. Έφτασε ντά-τους. Παιδιά σχολικής προσχολικής ηλικίας με έκδηλο αδενοπάθεια στο χρώμα και βλέμμα-τους με κύπελλα από γιέ ή από αλουμίνιο στα χέρια χοντρά κουτάλια που τα χτυπούσαν ρυθμικά, χαιρετίζοντας άφιξη-του(…)Ναι, δεν υπήρχε φιβολία. Βρισκόταν μπροστά γενιά του κίτρινου βούτυρου του πορτοκαλί τυριού, του γάλατος σε σκόνη και του μουρούλαδου σε μαλακές παστίλιες.

Και μέσα από την διαπίστωση της σημερινής αποσύνθεσης φτάνει στην κραυγή απέλπιδας που κλείνει το βιβλίο: Άγρια

ΠΩΛ ΛΑΦΑΡΓΚ
Το δικαίωμα στην
τεμπελιά

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

κυκλοφορεί
ΒΑΣΙΛΗ ΡΩΤΑ
ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

ο αγώνας μου μ' έναν τιτανα (σaiξπηρ)
θεατρο και δημοκρατια
ο προφορικός μας λογος
τα τραγουδια του ελληνικου λαου
η αρχαia τραγωδια'
(γεννηση - αναγεννηση - εξευτελισμος)
δελφικες εορτες
παιδικο - σχολικο θεατρο
θεατρο στην αντισταση

ξαγναντο εκδοσεις .
αγ.ισιδωρου 6, τηλ. 3630869, 3631622

Θεός / Άγριος κι ισχυρός / Άγριος κι αθάνατος / Θανάτωσεν ημας.

ΓΙΑΝΝΗ Δ. ΒΑΡΔΑΚΟΥΛΑ

Κοινωνική πολιτική στον καπιταλισμό, στο σοσιαλισμό, στη χώρα-μας

Εκδ: Παπαζήση, Αθήνα 1981

Σ' αυτή την εργασία του Γ. Βαρδακούλα, εξετάζονται η θεωρία της κοινωνικοπολιτικής δραστηριότητας, η ιστορική-της εξέλιξη, τα θεμελιώδη σημερινά προβλήματα-της και η πρακτική-τους όψη τόσο υπό το κεφαλαιοκρατικό, όσο και υπό το σοσιαλιστικό σύστημα, με ειδική αναφορά στα συμβαίνοντα στη χώρα-μας.

Η οπτική της όλης εργασίας στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής πολιτικής δεν εξαλείφεται στα πλαίσια της αντιμετώπισης των οικονομικής φύσεως προβλημάτων των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων, αλλά τονίζει και τον ανθρωπιστικό-της χαρακτήρα σαν πολιτικής.

EZRA POUND

Τοιμήματα: *Ripostes — Lustra — Cathay*

Μετ: Τάσος Κόρφης

Εκδ: Πρόσπερος, Αθήνα 1981

Στη σειρά «Μεταφράσεις», έχουμε μια εξαιρετικά προσεγμένη μεταφραστική δουλειά του Τάσου Κόρφης σε ποίηση *Ezra Pound*. Είναι μια σημαντική προσφορά που ήδη έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον-μας από παλιότερες επί μέρους παρουσιάσεις-της. Η αντιφατική προσωπικότητα του *Ezra Pound*, εμπνευστική όσο και απωθητική, παρουσίασε ένα έργο ιδιαίτερα σημαντικό που αξίζει να τύχει μιας καλύτερης προσέγγισης απ' το αμερικανικό κοινό.

ΝΑ ΠΡΑΓΜΑ: Αυτό το πράγμα που έχει κώδικα κι όχι καρδιά,

/ Ανέπτυξε γνωριμίες εκεί που θα μπορούσε να 'χει αγάπες / Και τώρα τίποτα / δεν ενοχλεί τις σκέψεις του».

GIANNI TOTI

Ο Σύγχρονος ελληνικός

κινηματογράφος

Εκδ: Διάλογος, Αθήνα 1981

Το 1975 διοργανώθηκε απ' τη Biennale της Βενετίας και τη Mostra del cinema libero στη Μπολόνια και την Πορέτα η πρώτη μεγάλη παρουσίαση του Νέου Ελληνικού Κινηματογράφου, με ταινίες της ίδιας χρονιάς και δυο ακόμα προγενέστερες.

Ο Τότι πραγματεύεται βασικά τις ταινίες που παρουσιάστηκαν σ' αυτή την εκδήλωση, αλλά ταυτόχρονα κάνει ένα πλήθος αναφορών τόσο στο σύνολο της ελληνικής κινηματογραφίας, όσο και στο κοινωνικό και πολιτιστικό υπόστρωμα της σύγχρονης Ελλάδας και των μυθοϊδεολογικών επιβιώσεων.

EPIX KAIETNER

Η τάξη που πετάει

Εκδ: Μετόπη, Αθήνα 1981

Η ιστορία μιας παρέας αγοριών που ζουν εσωτερικά σ' ένα σχολείο, περνούν περιπέτειες, κάνουν φάρσες, τσακώνονται, φιλώνουν κι ανακαλύπτουν μεγαλώνοντας τις πίκρες και τις χαρές της ζωής. Είναι το καινούριο βιβλίο της σειράς: παιδικό βιβλίο, σε μετάφραση Κύρας Σίνου, απόδοση στίχων Ρένας Καρθαίου και εικονογράφηση Βάλτερ Τρίερ.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΞΕΦΛΟΥΔΑΣ

Μέρες μέσα στο σκοτάδι

Εκδ: Φιλινόπη, Αθήνα 1981

Ένα ενδιαφέρον πεζογράφημα του γνωστού από «Τα τετράδια του Παύλου Φωτεινού» συγγραφέα. Με το οικείο ύφος του εσωτερικού μονόλογου, καταγράφει

την εμπειρία του «έκλειστου» ανθρώπου στη φυλακή ή στην προσωπική, καθενός, φυλακή. Κείμενο πυκνό, γοητευτικό για το χρόνο, το θάνατο και την αγωνία στη βίωσή-τους.

KIMΩNA ΦΡΑΤΕΡ

Τα πέτρινα μάτια της μέδουσας

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981

Μια ζωή αφιερωμένη στη μετάφραση ελληνικής ποίησης στα αγγλικά, αλλά και μεστής προσέγγισης της ελληνικής, αγγλικής και αμερικάνικης λογοτεχνίας, είναι αυτή του Κ. Φράιερ. Στο βιβλίο αυτό περιλαμβάνονται δοκίμια που έχουν γραφτεί σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, με γενικά θέματα όπως: Αλληγορίες και σύμβολα, Άγιοι και Αμερικάνοι συγγραφείς, *Arts poetica*. Ένα βιβλίο που αξίζει να διαβαστεί από όσους απασχολεί η λογοτεχνία και οι τρόποι προσέγγισής-της. Οι σκέψεις και απόψεις του Κ. Φράιερ, ακόμα και όταν δεν σε βρίσκουν σύμφωνο, έχουν το αυτόνομο ενδιαφέρον του στοχασμού-του.

ΗΓΗΣΩ

(Φωτογραφική αναπαραγωγή από το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο)

Αθήνα 1980

Στα πλαίσια της προσπάθειας του Ε.Λ.Ι.Α. να ανατυπώσει φωτογραφικά τα σημαντικότερα βραχύβια όσο και σπάνια σήμερα περιοδικά, εντάσσεται και η ανατύπωση της «Ηγησώ». Ενός περιοδικού που κυκλοφόρησε από τον Μάιο του 1907 ως τον Φεβρουάριο του 1908 και που η πρωτοτυπία-του βρισκόταν στο ότι η ύλη-του ήταν αποκλειστικά ποιητική. «Με την ασφάλεια της προοπτικής που διαθέτουμε σήμερα — τονίζεται εισαγωγικά — μπορούμε να πούμε ότι τα ιδρυτικά μέλη του περιοδικού διακρίθηκαν, όχι μόνο στην ποίηση,

αλλά και σε άλλους τομείς» ως θυμηθούμε τα ονόματά-τους: Κώστας Βάρναλης, Μήτσος Καλαμάς, Γ.Ν. Πολίτης, Φώτος Πολίτης, Ρώμος Φιλύρας και Νίκος Χαντζάρας (...).

ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΕΛΤΣΟΥ:

Οι απροσδιόριστοι παράγοντες

— Δοκίμιο δομικής κοινωνικής ψυχολογίας

Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1981

Στο νέο-του βιβλίο ο Γ.Β. στοχεύει πάλι στο χώρο της γενικότερης θεωρίας για την ιδεολογία.

Διατυπώνει για πρώτη φορά μια νέα δομική κοινωνιοψυχολογική θεωρία, που διαστέλλεται με σαφήνεια τόσο απ' τη λειτουργική αμερικάνικη κοινωνική ψυχολογία, όσο και απ' τη λεγόμενη πειραματική κοινωνική ψυχολογία. Στο βιβλίο επιχειρείται ταυτόχρονα μια δομική ανάγνωση του μαρξισμού και της ψυχανάλυσης, καταδειχνοντας τα πλεονεκτήματα που αποκτά η κοινωνική ψυχολογία θεωρώντας τα ειδικά-της αντικείμενα μέσα από το δύο έγκυρα αυτά πεδία εφαρμογής του στρουκτουραλισμού.

Βασικός στόχος αυτού του δοκιμίου, που προσαρτάται στη γενικότερη προβληματική για τη θέσμιση, την ιδεολογία και την εξουσία, είναι η μελέτη των απροσδιόριστων παραγόντων, δηλαδή των κοινωνιολογικών εκείνων αιτιών, όπως το ύψος και το βλέμμα, που παρά την ονομαστική-τους απροσδιοριστία, υπακούουν σε δυναμικούς νόμους και διέπονται από μια ειδική μορφή δομικής αιτιότητας.

Πρόκειται για μια πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη, που μάλιστα θέτει με συγκροτημένο και έγκυρο τρόπο νέες προτάσεις «επί της μεθόδου», έχοντας βέβαια επίγνωση ότι τα δεδομένα του προβλήματος των απροσδιόριστων παραγόντων «ανήκουν όλα στο πρόβλημα κι όχι στη λύση-του».

στην ΕΥΡΩΠΗ...

στην ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΛΙΑΔΑ

στην ΚΕΜΟΠΟΛΗ ΑΔΙΝΑ

ΕΞΑΡΧΕΙΑ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
ΕΔΩ

στην Οδό ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΜΑΓΑΖΙ
ΠΟΥ ΠΟΛΛΑ ΣΤΕΡΕΟ-
ΦΩΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Ι ΔΑΥ
ΑΝΙΧΤΕ
ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ

ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΑΡ' ΟΛΟ ΠΟΥ ΠΟΛΙΟΡΚΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ
ΤΗΣ ΕΠΑΞΕΙΣ ΚΡΑΤΗΣΕ ΚΛΕΙΣΤΗ ΤΗΝ
ΠΟΡΤΑ.....

Οστε να
ποιοιδήποτε
εξυπηρετή
ιδιοκτήτες
την ίδια
έπεια και
ική διάθεση
ος και παγία

Ενας Φυσικός-Ηλεκτρονικός και
Ενας Ηλεκτρολόγος-Ηλεκτρονικός
επίς περιμένουν για να διαλέξετε
μαζί το καλύτερο STEREO και τα
λεφτά σας να πιάνουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΑΘΗΝΑ 706
ΤΗΛ 3602697 - 3627858

ΜΑ ΟΣΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ STEREO ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΑ ΕΛΕΓΕ.

● Σχετικά με σχόλιό-μας για το συνέδριο που οργάνωσε το Κέντρο Πολιτικής Έρευνας και Επιμορφώσεως (ΚΠΕΕ), με θέμα τον Νεοφιλελευθερισμό (Ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία», 4-8 Μαΐου), πήραμε από τον Υπουργό Πολιτισμού κ. Α. Ανδριανόπουλο την ακόλουθη επιστολή:

Φίλε κ. Διευθυντά,

Σε σχόλιό-σου για το Συνέδριο του Νεοφιλελευθερισμού, στο τεύχος-σου της 8-5-81, σημειώνεις σαν «σκάνδαλο» το γεγονός ότι το Υπουργείο ενίσχυσε κι έθεσε κάτω από την αιγίδα-του την εκδήλωση αυτή. Ομολογώ ότι η τοποθέτησή-σου αυτή με ξένισε και με προβλημάτισε. Δεν αντιλαμβάνομαι λοιπόν πού κατά την κρίση-σου βρίσκεται το κριτήριο μιας «σωστής» ανάμιξης του Υπουργείου Πολιτισμού; Εάν υποθέσουμε ότι η αρχή του πλουραλισμού και της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών γίνεται αποδεκτή απ' όλους που πραγματικά πιστεύουν στην δημοκρατία, δεν καταλαβαίνω γιατί από την προβολή των ιδεών αυτών θα πρέπει να εξαιρεθούν αυτές που δεν είναι ενάντιες στις κυβερνητικές τοποθετήσεις. Εκτός πια κι αν θεωρείται ότι κάθε φορέας που δεν αντιμάχεται ανοιχτά και πολιτικά την Ν. Δημοκρατία είναι κομματικό-της όργανο, ενώ εκείνοι που την εχθρεύονται και την υπονομεύουν είναι γνήσια όργανα των λαϊκών επιδιώξεων...

Δεν χρειάζεται ν' αναφέρω συγκεκριμένες περιπτώσεις αλλά είναι γνωστοί οι φορείς αλλά και οι εκδηλώσεις που ενίσχυσε το Υπουργείο και που κάθε άλλο παρά συντάσσονται ιδεολογικά με την Ν. Δημοκρατία. Δεν βλέπω λοιπόν γιατί το Υπουργείο θα πρέπει να διστάσει για να προσφέρει την βοήθειά-του και στις εκδηλώσεις που ιδεολογικά συμβαδίζουν με τις απόψεις του κόμματος που κυβερνά.

Όσο για την ποιότητα των συμμετασχόντων και για το επίπεδο των συζητήσεων δεν είμαι εγώ ο αρμόδιος για να απαντήσω. Εν τούτοις, θά 'θελα να σημειώ-

σω ότι η νεοφιλελεύθερη διάνοση έχει απέναντι στις διάφορες ρηχές και αυτο-αμφισβητούμενες «προοδευτικές» θεωρίες το πλεονέκτημα ότι επιζητεί και δεν φοβάται τον διάλογο. Κι εντυπωσιάζομαι που εκπλήσσεσθε με την συμμετοχή αντιφρονούντων. Ή μάλλον, δεν εντυπωσιάζομαι, απλώς καταλαβαίνω την έκπληξή-σας.....

Για κάθε περίπτωση η ευκαιρία υπάρχει και η πρόκληση είναι δεδομένη. Το περιοδικό-σας θα μπορούσε ν' αποπειραθεί να ξεκινήσει ένα διάλογο για το σοσιαλισμό και τον νεοφιλελευθερισμό.

Φιλικά,
Ανδρέας Ι. Ανδριανόπουλος
Υπουργός Πολιτισμού και
Επιστημών

● Στο ίδιο θέμα αναφέρεται και η επιστολή του κ. Γιάννη Λούλη, επιστημονικού διευθυντή του ΚΠΕΕ, που ακολουθεί:

Αξιότιμε κ. Διευθυντά,

Θα περίμενε κανείς από ένα περιοδικό σαν το «ΑΝΤΙ» (με σημαντική συμβολή στην ανανέωση της παραδοσιακής αριστεράς στον τόπο-μας) να συζητήσει σοβαρά (και προφανώς κριτικά από την σκοπιά-του) το συμπόσιο περί «νεοφιλελευθερισμού» που οργάνωσε το ΚΠΕΕ.... αντί να καταφεύγει σε ρηχά και οξυτάτα σχόλια, γραμμένα «στο πόδι» από συντάκτες που μοιάζουν παντελώς να αγνοούν το θέμα με το οποίο «ασχολούνται».

Γιατί μόνο σε πλήρη άγνοια θα πρέπει να αποδοθεί (και ελπίζουμε όχι σε κακοπιστία) ο χαρακτηρισμός του καθηγητή Πασκάλ Σαλέν σαν «σημαντότητας», καθώς και η ειρωνική ρητορική ερώτηση: «ποιός να είναι, άραγε, αυτός ο Πασκάλ Σαλέν, παντελώς άγνωστος». Προφανώς ο συντάκτης θα πρέπει να αγνοεί και την κίνηση των Γάλλων «νέων οικονομολόγων» (nouveaux economistes) (!) που τράν-

ταξε τα νερά της Γαλλικής οικονομικής σκέψης, οι πρωτεργάτες της οποίας είναι οι καθηγητές Ανρύ Λεπάζ και Πασκάλ Σαλέν. Όσο για την «εκτεταμένη συγγραφική δραστηριότητα» του Πασκάλ Σαλέν που ο συντάκτης-σας φαίνεται να αμφισβητεί, σας εσωκλείω κατάλογο τόσο των ακαδημαϊκών δημοσιευμάτων-του (38 δημοσιεύματα — βιβλία και άρθρα — και δύο νέα βιβλία υπό έκδοσιν) όσο και δημοσιογραφικών (40 άρθρα σε εφημερίδες όπως την *Le Monde*, *Le Figaro*, κ.λ.π.). Τα «περιοδικά κύρους» στα οποία έχει αρθρογραφήσει (κάτι που ο συντάκτης-σας επίσης το αμφισβητεί) είναι ανάμεσα στα άλλα, τα: *Revue d' economie Politique*, *Economie appliquée*, *Foreign Policy*, *Commentaire*, *Banque*, *Vie et Sciences Economiques* κ.λ.π. Επιπρόσθετα ο συντάκτης-σας θα πρέπει να αποφασίσει εάν οι τελικά προσκληθέντες στο συμπόσιο του ΚΠΕΕ ήσαν «σημαντότητες» ή αντίθετα «γνωστοί ακροδεξιοί» (όπως γράφει αλλού). Επειδή δε φαίνεται να.... αναγνωρίζει τον καθηγητή Μπαρμπόσα σαν «γνωστό ακροδεξιό» θα του ήμασταν υπόχρεοι εάν μας έδινε συγκεκριμένα στοιχεία που να θεμελιώνουν τον ισχυρισμό-του αυτό.

● Κατανοούμε τη δυσφορία των επιστολογράφων-μας, και ιδιαίτερα του κ. Λούλη, γιατί το ΑΝΤΙ, όπως εξάλλου και η μεγάλη πλειοψηφία του δημοκρατικού χώρου, αρνήθηκε να αντιμετωπίσει και «να συζητήσει σοβαρά το συμπόσιο περί "νεοφιλελευθερισμού" που οργάνωσε το ΚΠΕΕ».

Έχουμε, βλέπετε κι εμείς ορισμένα «δογματικά και αυταρχικά κατάλοιπα», που μας εμποδίζουν να πάρουμε στα σοβαρά τις προσπάθειες των ιδεολόγων της Ν.Δ. να κατασκευάσουν (ή να εισάγουν) ένα ευπρεπές και νεανικό δεολογικό ένδυμα — (Αλήθεια, απέγινε ο «ριζοσπαστικός φιλελευθερισμός», που είχε λανσάρ ο Καραμανλής και ερμηνεύαν, σε σελίδες σελίδων, οι επιστημονικοί συνεργάτες του ΚΠΕΕ;)

Θα μας επιτρέψει όμως ο Λούλης να θεωρούμε ότι το έργο του «νεοφιλελευθερισμού» και η πομπώδης προβολή-του από ΚΠΕΕ συνιστούν, στην πραγματικότητα, μια επιχείρηση πολιτικής εξαπάτησης.

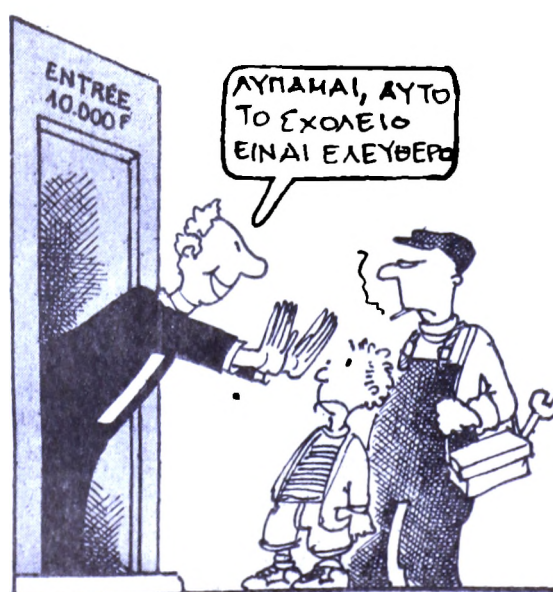
Η εξαπάτηση αυτή δεν προκύπτει φυσικά από το γεγονός ότι μια αντιδραστική πολιτική παράταξη — η ΝΔ μέσω του ΚΠΕΕ υιοθετεί μια αντιδραστική ιδεολογία — τον νεοφιλελευθερισμό. Αυτό είναι απόλυτα φυσιολογικό και θεμιτό. Η απάτη συνίστα-

ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ

Είναι όντως λυπηρό που δογματικά και αυταρχικά κατάλοιπα επιζούν ακόμη στους κόλπους της λεγόμενης ανανεωτικής αριστεράς, τα οποία την εμποδίζουν να αντιμετωπίσει με ευπρεπή και σοβαρό διάλογο την «άλλη πλευρά» και τις ιδέες-της. Ακόμη χειρότερο την οδηγούν τελικά σε ένα επίπεδο σχολιασμού το οποίο ταιριάζει απόλυτα με τον αφορισμό που εκτοξεύει ο συντάκτης-σας — και που παραθέτουμε λίγο παραφρασμένο εδώ: «έξεστιν αριστεροίς «διανοούμενους» ασχημονείν».

Με εκτίμηση
Γιάννης Κ. Λούλης

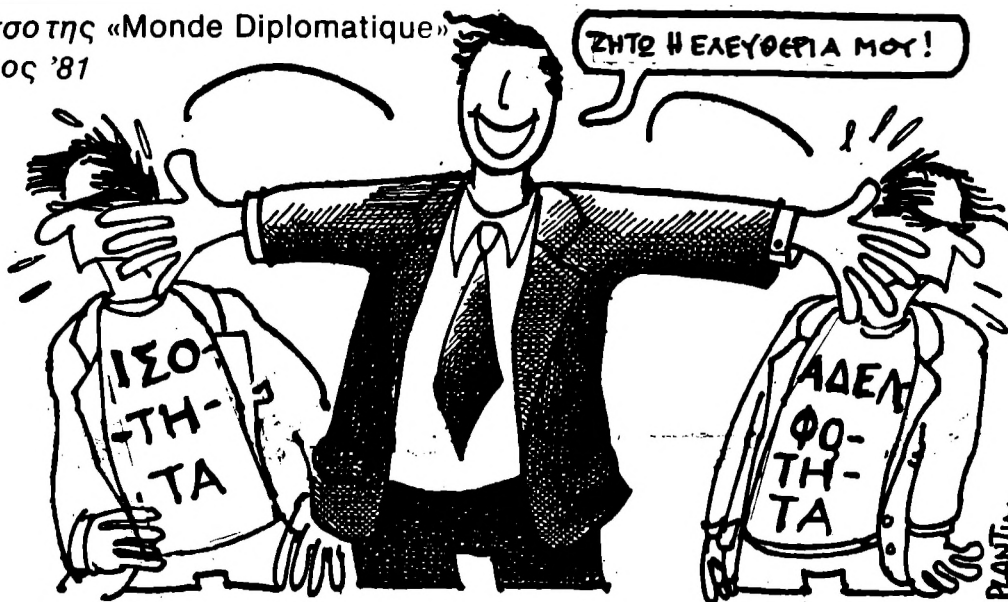
στο γεγονός ότι ο νεοφιλελευθερισμός αναπτύχθηκε ως κύριο ιδεολογικό όπλο των συντηρητικών, και αντιδραστικών δυνάμεων της Δυτικής Ευρώπης και των ΗΠΑ εναντίον του «Κράτους Προνοίας». Όμως στην Ελλάδα υπάρχει «κράτος προνοίας» πάρχει το ρουσφετολογικό κομπιναδόρικο κράτος που οδήγησε η δεξιά. Και έρχονται μερα οι νεοπαγείς ιδεολόγοι παράταξης που δημιουργήσε διαχειρίζεται επί 30 χρόνια τη θλιότητα του σύγχρονου νεοεθνικού κράτους να μας εξηγήσει τα αμαρτήματα του κράτους — νικά και αόριστα.

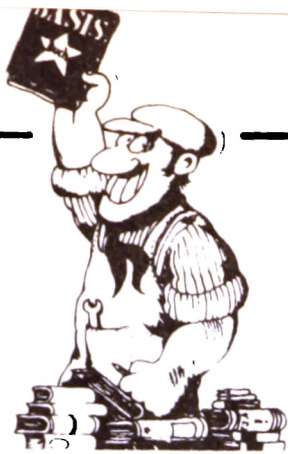

Από τον κ. Αγραπίδη, που φαίνεται ότι θαυμάζει το ANTI αλλά ρεύει τον κ. Αβέρωφ, πήραμε επιστολή που ακολουθεί· δεν τηθήκαμε στον πειρασμό — προτάξαμε από άλλες και τη σσιεύουμε αυτούσια, χωρίς λια. Ας ακουστεί και ένας καλός λόγος για τον «κατασυκοφανημένο» πασό!

τιμε κύριε Διευθυντά,
νηθισμένο πεδίο βολής εναν-
του Υπουργού Εθνικής Αμύ-
και συγγραφώς εξόχων λογο-
κής και ιστορικής αξίας βι-
τα οποία καλλιεργούν κα-
ς χαρακτήρες, σοβαρούς -
τικούς πατριώτες και δυναμι-
ολιτικές προσωπικότητες) κ.

Στη δεξίωση του προξενείου, που είχε αναγγελθεί στο ραδιόφωνο και την TV, ο πρόξενος αναφέρθηκε στους Έλληνες, όσοι είναι χριστιανοί και ορθόδοξοι. Και τον ρωτώ, εμείς που δεν είμαστε χριστιανοί, τι θα γίνουμε; Δε μας θέλουν, θα μας διώχνουν πάντα, ως τότε αυτός ο χωρισμός; Τον ρώτησα ακόμη γιατί τόση τσιγγουνιά στη δεξίωση, και μου είπε πως είμαστε μικρή και φτωχή χώρα κι έχουμε τώρα

ΒΙΒΛΙΑ • ΒΙΒΛΙΑ • ΒΙΒΛΙΑ

Όλων των εκδοτικών οίκων στέλνονται με «αντικαταβολή» στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό. Απαραίτητο στις παραγγελίες-σας να αναφέρεται ο τίτλος του βιβλίου και ο εκδοτικός οίκος. Η τιμή κάθε βιβλίου είναι αυτή που καθορίζουν οι εκδοτικοί οίκοι. Η επιβάρυνση στα έξοδα αποστολής είναι μόνο 65 δραχμ. κατά παραγγελία. Γράψτε-μας ή τηλεφωνήστε-μας.

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΡΒΑΤΗΣ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 8 • ΑΘΗΝΑ 122
ΤΗΛ. 32.29.303 (6-8 μ.μ.)**

και τους σεισμούς... Του λέω, άστα αυτά, δεν φταίει που είμαστε μικροί και φτωχοί και βρήκαμε τώρα να τα ρίχνουμε και στους σεισμούς, η ξενοκρατία φταίει. Και επέμεινε πως η Εθνική Αντίσταση είναι αναγνωρισμένη. Κι ένας φίλος-μου, που ύστερα από σαράντα χρόνια θέλησε να έρθει στην Ελλάδα, ένα χρόνο έκανε αναφορές, αιτήσεις και άλλες διατυπώσεις και στο τέλος του απάντησαν πως μπορεί να πάει στην Ελλάδα μόνο για επίσκεψη τριών μηνών. Τι σχέδια, λοιπόν, έχει η «Ν.Δ» για μας; Ρωτώ και σας, της σύνταξης του ANTI, να μου πείτε αν είναι αναγνωρισμένη η Εθνική Αντίσταση στην Ελλάδα, ή όλα όσα λενε είναι ψέματα;

Γειά-σας
Χρήστος Αλεξανδρής
Σικάγο

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Αγαπητό «ANTI»

Με ιδιαίτερη προσοχή διάβασα το δημοσίευσμά-σας με τίτλο «ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ» στο τεύχος 177.

Είναι κάτι που συγκινεί κάθε αγωνιστή της πατρίδας-μας για τον οποίο τα τείχη των συνόρων της Ελληνικής Δημοκρατίας της ελληνικής δεξιάς, εξακολουθούν να ορθώνονται ασάλευτα απαγορευτικά όχι μόνο για μόνιμο επαναπατρισμό αλλά, για μια απλή επίσκεψη.

Πολύ με λυπεί, πάρα πολύ που και το «ANTI», ένα τόσο σοβαρό

περιοδικό, μα ιδιαίτερα η «Επιτροπή των Πολιτικών Προσφύγων Ελλάδας», η «Πανελλήνια Ένωση εκπατρισθέντων Ελλήνων Πολιτικών Προσφύγων» και ο «Ανεξάρτητος Σύλλογος Επαναπατρισθέντων προσφύγων Αθηνών και Αττικής», έχουν διαγράψει από τα κατάστιχά-τους ένα κομμάτι Ελλήνων Πολιτικών Προσφύγων, που για τους ίδιους λόγους βρέθηκαν στην Γιουγκοσλαβία, με τους οποίους στο ίδιο χαράκωμα, αδελφωμένοι χύναν το αίμα-τους στα βουνά της Αλβανίας στην περίοδο του Ελληνοϊταλικού πολέμου, στον μεγάλο αγώνα της Εθνικής Αντίστασης στις γραμμές του ΕΛΑΣ και τελευταία στις γραμμές του ΔΣΕ κατά τον εμφύλιο πόλεμο.

Δεν νομίζετε πως πάνω σ' αυτό οι πιο πάνω σύλλογοι, αποτελούμενοι από συναγωνιστές των σκληρών εκείνων αγώνων, παν να συνταυτιστούν με την γνώμη και την στάση των Ελληνικών Κυβερνήσεων Καραμανλή και τώρα Ράλλη για τους αγωνιστές πολιτικούς πρόσφυγες της Γιουγκοσλαβίας;

Με ποιο δικαίωμα διαγράφουν έτσι με μια μονοκονδυλιά τους Έλληνες και Σλαβομακεδόνες της πατρίδας-μας, που όπως και αυτοί, αγωνιστές, έδωσαν ό,τι μπορούσαν να δώσουν για τη λευτεριά της ωραίας-μας πατρίδας;

Πού το παν οι κύριοι αυτοί; Γιατί παν έτσι να μας αφαιρέσουν και κείνοι την γενέτειρα πατρίδα; Γιατί παν να μας διαγράψουν από τον τόπο που μας γέννησε, μας μεγάλωσε, μας άντρωσε, για να δοθούμε με αυταπάτηση στον αγώνα για ανεξαρτησία, λευτεριά, δημοκρατία και προκοπή της πατρίδας-μας;

Το γράμμα αυτό είναι προσωπικό δικό-μου γιατί μόνον εγώ ίσως διαβάζω τακτικά το «ANTI» εδώ στην Γιουγκοσλαβία και ήθελα στους συντάκτες του «ANTI» να εκφράσω την λύπη-μου για μια εσκεμμένη ή τυχαία παράλειψη των Πολιτικών προσφύγων της Γιουγκοσλαβίας, στους δε κυρίους Μήτσο Παπαδημητρίου, Αλέκο Παπαγεωργίου και άλλους, όχι την λύπη-μου, αλλά και την δικαία αγανάκτησή-μου.

Ήθελα να θυμίσω ακόμα μια φορά και σε σας αγαπητό «ANTI», μα και στους πιο πάνω κυρίους, ότι εμείς εδώ δεν γεννηθήκαμε στην Γιουγκοσλαβία, ούτε αγωνιστήκαμε εδώ, αλλά στην Ελλάδα γεννηθήκαμε, εκεί αγωνιστήκαμε, για μια πατρίδα λεύτερη και ωραία, και η πατρίδα αυτή μας ανήκει. Και όπως πολύ καλά ξέρουν από 'κει εκπατρίστηκαμε κάτω από τις ίδιες συνθήκες μ' αυτούς. Ο νους και η καρδιά-μας είναι εκεί στα ιερά χώματα του πατρίου εδάφους, στο χωριό-μας, στο πατρικό σπι-

τι, στους δικούς-μας, τους συγγενείς, φίλους και συναγωνιστές.

Θέλουμε και ζητάμε κι εμείς να μας σκεπάσει το ιερό χώμα που ποτίσαμε με άφθονο ιδρώτα και αγωνιστικό αίμα.

Θέλω να τονίσω τελειώνοντας πως η χώρα που μας φιλοξενεί, η αδέσμευτη αυτοδιαχειριστική Σοσιαλιστική Γιουγκοσλαβία μας περιέβαλε και περιβάλλει με ιδιαίτερη προσοχή και θά 'λεγα στοργική διεθνιστική αγάπη, που σε καμιά άλλη σοσιαλιστική χώρα δεν συμβαίνει. Μας δέχθηκε γυμνούς χωρίς τίποτε, χωρίς τις οικονομίες-μας πούχαμε κάνει στις χώρες που ζούσαμε προηγούμενα, μας παραχώρησε από όλα, χρηματικό βοήθημα, συντάξεις, κατοικίες κλπ., όλα ό,τι χρειάζεται. Όλα καλά, όμως μας λείπει το πιο αγαπητό που έχει ο άνθρωπος στον κόσμο, η πατρίδα.

Ευχαριστώντας την ηγεσία της Γιουγκοσλαβίας που μας περιβάλλει με ιδιαίτερη προσοχή και αγάπη, προσφέροντας το παν για την καλή-μας και ανθρώπινη διαβίωση, χωρίς να μας ξεχωρίσει από τους δικούς-της λαούς σε τίποτε, αγανακτούμε ενάντια σ' αυτούς που διευθύνουν τους συλλόγους των πολιτικών προσφύγων στην Ελλάδα για την τέτοια συμπεριφορά απέναντί-μας. Γι' αυτούς όπως φαίνεται δεν υπάρχουμε σαν ένα κομμάτι του αδούλωτου λαού της Ελλάδας, σαν αγωνιστές της πατρίδας-μας.

Για να με θυμηθούν οι κύριοι αυτοί που διευθύνουν τους συλλόγους των πολιτικών προσφύγων, γιατί μπορεί να τους άφησε η μνήμη, στέλνω στο «ANTI» μια φωτογραφία-μου να με δούν τέ-

τοιον που με ήξεραν στην Τασκέντη, που για ένα τέταρτο του αιώνα συζήσαμε εκεί μαζί στις περίφημες πολιτείες, με την παράκληση να καταχωρηθεί το γράμμα-μου στις σελίδες-του μαζί με την φωτογραφία.

Με πολλή εκτίμηση
Αχιλλέας Παπαϊωάννου

αντι

**ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 732.713-732.819

- **Εκδότης:**
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601
- **Υπεύθυνος Τυπογραφείου:**
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ
Δημοσθένους 153 - Καλλιθέα
- **Μοντάζ:**
Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΟΣ
- **Υπεύθυνος Διαφημίσεων:**
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΙΤΗΣ
- **Φωτοστοιχειοθεσία:**
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- **Αναπαραγωγή φιλμ**
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- **Εκτύπωση:**
Εργαστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ιασιού 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

● Κάθε **εנוπόγραφο** άρθρο **εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.**
● **Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.**

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξάμ. 390 δρχ. - Ετήσια 780
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κλπ. 2.000 δρχ.
Για φοιτητές έκπτωση 15%

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη:..... απλή δολ.
"..... αεροπ. δολ.
ετήσια:..... απλή δολ.
"..... αεροπ. δολ.
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη:..... απλή δολ.
"..... αεροπ. δολ.
ετήσια:..... απλή δολ.
"..... αεροπ. δολ.
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη:..... απλή δολ.
"..... αεροπ. δολ.
ετήσια:..... απλή δολ.
"..... αεροπ. δολ.

● **Εμβάσματα, επιταγές:**
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ
● **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** δρχ
● **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** δρχ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας
Στα γραφεία του «ANTI»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

η Εθνική Τράπεζα παρουσιάζει την

υπέρ κάρτα Ε

(ΕΨΙΛΟΝ)

Τι είναι η υπέρ Κάρτα Ε;

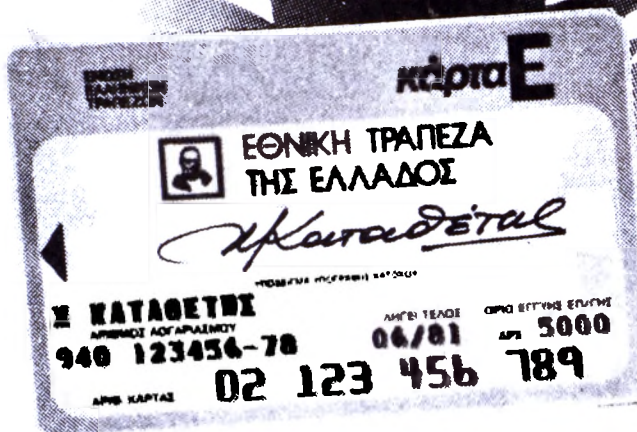
Έγγυάται τις επιταγές που εκδίδετε. Και οι επιταγές σας γίνονται δεκτές απ' όλους.

Έτσι, μπορείτε τώρα να πληρώνετε με επιταγές (εγγυημένες πιά από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος) τα πάντα. Τα ψώνια σας. Το νοίκι σας. Τα διδάκτρα των παιδιών σας. Τη βενζίνη του αυτοκινήτου σας. Ακόμα και το φαγητό σας στο εστιατόριο.

Η Κάρτα Ε της Εθνικής εγγυάται κάθε επιταγή σας έως 5.000 δρχ. Αν χρειάζεστε κι άλλα, απλώς εκδίδετε περισσότερες από μια επιταγές, αρκεί να υπάρχει τό ανάλογο υπόλοιπο στο λογαριασμό σας.

Η Κάρτα Ε της Εθνικής είναι μία «μαγική» Κάρτα. Μία υπέρ Κάρτα Ε!

Εκτός από εγγύηση των επιταγών σας, η Κάρτα Ε της Εθνικής μπορεί να σας προσφέρει κι άλλα. Λόγου χάρι, μετρητά όλο το 24ωρο!

Όποιαδήποτε στιγμή κι αν χρειασθείτε μετρητά (ακόμα και στις 3 ή ώρα τη νύχτα), μπορείτε να πάρετε από τα ταμεία - ρομπότ της Εθνικής. Κι ακόμα, μπορείτε να κάνετε καταθέσεις μέρα-νύχτα, κάθε μέρα — ακόμα και Κυριακή.

Τα «έξυπνα» αυτά μηχανήματα βρίσκονται έξω από πολλά υποκαταστήματα της Εθνικής. Και λειτουργούν όλο το 24ωρο. Η διαδικασία αναλήψεως και καταθέσεως είναι εξαιρετικά απλή. Πατάτε μόνο μερικά κουμπιά, αφού τοποθετήσετε στην υποδοχή την Κάρτα Ε.

Ακόμα κι αν χάσετε την Κάρτα σας, τα χρήματά σας είναι ασφαλή. Γιατί μόνο εσείς γνωρίζετε το μυστικό αριθμό του λογαριασμού σας.

Αυτόματη εξόφληση των λογαριασμών σας

Αν κατοικείτε στην περιοχή Αθήνας - Πειραιά, ο Τρεχούμενος Λογαριασμός της υπέρ Κάρτας Ε της Εθνικής θα σας φανεί κι άλλου χρήσιμος: Θα εξοφλεί αυτόματα τό λογαρια-

σμό του τηλεφώνου σας. Πάντοτε εμπρόθεσμα! Τό μόνο που χρειάζεται είναι να δώσετε μία απλή εντολή στην Εθνική.

Έτσι, γλυτώνετε από τρεχάματα. Και σε λίγο καιρό θά μπορείτε, μέσω της Κάρτας Ε και του Τρεχούμενου Λογαριασμού σας, να πληρώνετε και τό νερό και τό ηλεκτρικό ρεύμα. Ή και άλλες υποχρεώσεις σας.

Ο νέος σίγουρος τρόπος συναλλαγών

Ανοίγοντας έναν Τρεχούμενο Λογαριασμό στην Εθνική Τράπεζα, παίρνετε ένα μπλόκ επιταγών και την υπέρ Κάρτα Ε.

Σας προσφέρει πολλά. Σε λίγο καιρό θά σας προσφέρει περισσότερα. Αποκτήστε την.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

η Μεγάλη σας Φίλη

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΚΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΜΕΧΡΙ

22%

στους καταθετες ταμειυτηριου
και κοινων προθεσμιακων καταθεσεων
δινουμε παλι

το μεγαλυτερο τοκο

ανετη εξυπηρετηση
σε 200 Υποκαταστηματα και 100 Θυριδες
σε πολεις και χωρια ολης της χωρας

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΟΥ ΦΡΟΝΤΙΖΕΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΣΑΣ